

ÇOCUK HAKLARI ve SOSYAL HİZMETİN GÜÇLENDİRME YAKLAŞIMI AÇISINDAN SUÇA YÖNELEN ÇOCUK - POLİS İLİŞKİSİ

Özlem CANKURTARAN ÖNTAŞ

144314

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

144314

Lisansüstü Eğitim –Öğretim Sınav Yönetmeliğinin
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı için öngördüğü

DOKTORA TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Haziran, 2004

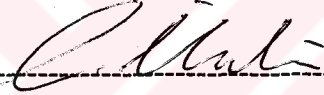
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

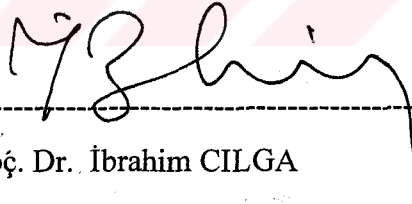
Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Belma T. AKŞİT

Üye
Prof. Dr. S. Sevdâ ULUGTEKİN (Danışman)

Üye
Prof. Dr. Sevil ATAÜZ

Üye
Doç. Dr. Erden ÜNLÜ

Üye
Doç. Dr. İbrahim CILGA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

28.7.2004

Prof. Dr. Nuran ÖZAYER
Enstitü Müdürü

***Bu alışma, özgürlüğünden yoksun
Çocuklara armağan edilmiştir.***

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkışında birçok kişinin emeği söz konusudur. İlk olarak araştırmaya katılarak yaşam öykülerini benimle paylaşan çocuklara,

Araştırmanın konu seçiminden başlayarak kuramsal çatıyı oluşturmamı sağlayan sonuna kadar çalışmalarımı titizlikle gözden geçiren ve her zaman bana yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. S. Sevda Uluğtekin'e,

Bu araştırmanın yöntem bölümüyle ilgili her türlü katkıyı veren ve bana araştırma yapmayı sevdiren Sayın Prof. Dr. Belma T. Akşit'e,

Doktora çalışmamın başından bu yana "Tez İzleme Komitesi" üyeliği yapan, hazırladığım çalışmaları özenle takip eden ve gerekli önerilerde bulunan Sayın Doç. Dr. İbrahim Cılga ve Sayın Doç. Dr. Erden Ünlü'ye,

Çalışma odasını kullanmamızı sağlayarak çalışma ortamı sağlayan Sayın Prof. Dr. Beril Tufan'a,

Bu çalışmaya son noktayı koyduğum ana kadar, çalışmalarımızı sürekli tartıştığımız ve bu tartışmalarla birbirimizi geliştirdiğimizi düşündüğüm, araştırmamı her bırakma noktasına geldiğimde yanımda olan ve araştırmamı bitirmemde en büyük yardımcım olan sevgili dostum Dr. Yüksel Baykara Acar'a,

Çalışmanın başından itibaren yazdıklarımı titizlikle okuyan, önerilerde bulunan ve çocuklarla yaptığım görüşmelerin analizini ikinci bir kişi olarak yapan Sayın Yrd. Doç. Dr. Filiz Demiröz'e,

Polisler için oluşturulan görüşme formunda yer alan soruların geçerliliği konusunda uzman görüşlerini aldığım Sayın Doç. Dr. Sunay İl'e

Araştırmamın başından itibaren çalışmayla yakından ilgilenen ve araştırma yöntemiyle ilgili kafa karışıklıklarımı gideren Sayın Doç. Dr. Kasım Karataş'a,

Çalışmanın istatistiksel analizleriyle ilgili görüşlerini aldığım Sayın Doç. Dr. Veli Duyan'a

Niteliksel araştırma yöntemiyle ilgili her kafamın karıştığı noktada yardımları olan Sayın Dr. Uğur Tekin'e,

Araştırmanın örneklem planını oluşturmamda büyük katkısı olan Prof. Dr. Öztaş Ayhan'a

Çalışmanın başından itibaren çocuk yargılaması konusundaki sorularımı bıkmadan yanıtlayan Ankara Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Sayın Avukat Türkay Asma, Sayın Avukat Hande Berktin ve Sayın Avukat Seda Akço'ya,

Araştırmanın her aşamasında yanımda olduğunu hissettiğim ve çalışmayı bitirmemde motivasyon kazanmamı sağlayan Sayın Prof. Dr. Sevil Atauz'a,

Araştırmanın çocuklarla ilgili boyutunda, veri toplama sürecinde katkıları olan Elmadağ Çocuk Tutukevi Müdürü Sayın İbrahim Yücesoy, tutukevinde çalışan sosyal hizmet uzmanları Mustafa Aksu ve Selma İncesu ve tüm infaz ve koruma memurlarına,

Çocuklarla yaptığım görüşmelerin teyp kayıtlarının çözümlenmesinde büyük destekleri olan sevgili meslektaşlarım Esra Ergin, Derya Çıtak ve Çiğdem Ademhan'a

Çocuklarla yaptığım görüşmenin analizinde ikinci bir göz olarak değerlendirmeler yapan meslektaşım Koray Halit Aslanoğlu'na,

Polislerle çalışma yapmak için izin almam konusunda yaşadığım zorlukları aşmamda büyük yardımları olan Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanı Sayın Hüseyin Özalp'e,

Polislerle yaptığım çalışmayı kolaylaştıran Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı Çocuk Büro Amiri Sayın Komiser Murat Güller'e,

Çocuk şubesinde yaptığım çalışmayı kolaylaştıran Çocuk Şube Müdürü Hulki Özdemir , şubede çalışan sosyal hizmet uzmanları Aydın Kılıç, Meryem Aydın ve psikolog Halil Şenol'a,

Araştırmaya katılarak zamanlarını ayıran ve sorularımı yanıtlayan karakol ve çocuk şubesi polislerine,

Polislerle yaptığım çalışmanın öndenemesinde beni yalnız bırakmayan arkadaşım Araştırma Görevlisi Hakan Acar ve veri toplama sürecinde büyük yardımları olan sevgili meslektaşlarım Fuat Lüle ve Ali İstanbullu'ya,

Polisler için oluşturulan görüşme formunda yer alan açık uçlu soruların kodlanmasında ve verilerin girilmesinde büyük yardımları olan meslektaşlarım Evren Aslan, Esra Ergin, Seyhun Akar'a

Çalışmamın çeşitli aşamalarında yardımlarını aldığım araştırma görevlileri sevgili arkadaşlarım Arzu İçağasıoğlu Çoban, Sema Buz, Gülsüm Çamur Duyan ve Elif Gökçearsan'a,

Araştırmanın İngilizce özetini yazmamda desteklerini unutamayacağım Araştırma Görevlisi Sayın Emrah Akbaş ve H.Ü. Yabancı Diller Yüksekokulu öğretim elemanı Sayın Recep Çulhalık'a,

Çalışmanın bilgisayar ortamında düzenlenmesinde her zaman işlerimi kolaylaştıran Vizyon Kırtasiye çalışanlarına,

Tüm akademik çalışmalarımdayan yanımda olan annem Gülizar Cankurtaran, babam Etem Cankurtaran ve kardeşlerim Umut Cankurtaran ve Özgül Erdemir'e,

Çalışmalarım sırasında her zaman imdadıma yetişen ve bir çözüm bulan eşim Doğan Öntaş'a ve yaşam kaynağım oğlum Bora Öntaş'a,

Sonsuz teşekkürler.....

ÖZET

Araştırmanın amacı, çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında çocuk adalet sistemi içinde yer alan, suça yönelen çocuğun ve polisin gözü ile çocuk-polis ilişkisini incelemektir.

Araştırmanın çocuk boyutu için tutukevinde bulunan çocuklarla niteliksel araştırma gerçekleştirilmiş, polis boyutu için ise karakol ve çocuk şubesinde çalışan polislerle niceliksel araştırma yapılmıştır. Ayrıca bir karakolda ve çocuk şubesinde çocuğun gözaltı sürecini daha yakından incelemek ve anlamak amacıyla üç çocuk üzerinde gözlemler yapılmıştır. Böylece çalışmada, toplam 55 yargılanan çocuk ve 193 polisten veri toplanmıştır.

Araştırmanın yargılanan çocuk boyutu ile ilgili elde edilen en önemli sonuçları şunlardır: Çocuklar; suç davranışı göstermeden önce aile, eğitim, akran grupları ve yaşadıkları çevreyle ilişkili olarak olumsuz yaşantı deneyimlerine sahiptir. Suç davranışı gösterene kadar neredeyse hiçbir toplumsal hizmet alamayan çocuklara suç davranışı göstermesiyle birlikte polisin cezalandırıcı yaklaşımıyla başlayan bir süreç yaşanmaktadır. Polisle karşılaştıkları andan itibaren cezalandırılan yani “ezilen” çocuklar, tutukevinde yargılandıkları süre içinde özellikle uzun süre tutukevinde hırsızlık, gasp ve adam öldürme gibi suç türleri nedeniyle yargılanan çocuklar, cezalandırılan yani “ezen” rolünü üstlenmektedirler. Elde edilen bu sonuçlar, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin öngördüğü biçimde suça yönelen çocukların “toplumla bütünleşmelerini hedefleyen biçimde” bir yaklaşımla karşılaşmadıklarını göstermektedir.

Polis boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlar şunlardır: Polisler, çocuk hakları konusunda, çocuğun sosyal haklarını ön plana çıkarırken, çocuğun katılım hakkından neredeyse hiç söz etmemektedirler. Polislere göre çocukların suça yönelme nedenlerinin başında; çocukların aileleri, akran grupları ve çocukların içinde yaşadıkları çevre yer almaktadır.

Görüşülen polisler, çocukların gözaltı süreciyle ilgili olarak şunları söylemektedirler: Polislerin çoğunluğu, çocukların ailelerine haber verdiklerini buna karşılık, çocuğun saldırganlığına ve kaçma tehlikesine karşı kelepçe taktıklarını belirtmektedir. Ayrıca polisler, gözaltına aldıkları çocukların su ve tuvalet gibi ihtiyaçlarını karşıladıklarını, polislerin tamamına yakını çocukları adli tıp kurumuna götürdüklerini ve kayıtlarının olup olmadığını sorduklarını, çocukları suç mahalline

götürdüklerini ve avukat çağırıldıklarını da ifade etmektedirler. Araştırma kapsamındaki polisler, çocuğun saldırgan olması halinde nezarethaneyi kullandıklarını belirtmektedirler. Ayrıca polisler tarafından, çocukların gözaltı işlemlerinin çocuk şubesi yerine; karakol, karakolun bağlı bulunduğu ilçe emniyet müdürlüğüne bağlı çalışan sivil ekipler ve o ilin emniyet müdürlüğü asayiş şubesinin ilgili birimleriyle birlikte yaptıkları saptanmıştır. Bu nokta suça yönelen çocuğun haklarının en çok ihlal edildiği kritik bir noktadır.

Polislerle yapılan görüşmelerden elde edilen bir diğer önemli sonuç ise; çocuğu olan, çocuk şubesinde çalışmak isteyen ve insan hakları konusunda aldıkları eğitiminin kendi çalışmalarında katkısının olduğunu düşünen polislerin diğerlerine göre çocuğa yaklaşımları daha olumlu bulunmuştur.

SUMMARY

The purpose of this research is to analyze the child-police relationship from the eyes of both the child who has inclined towards crime and taken place within the juvenile justice system, and the police in the frame of child rights and the empowerment approach.

For the child dimension of the research a qualitative research was conducted with the children in the jail; and for the police dimension a quantitative research was held with the police officers working in police stations and the children's office. Also, the observations were made on three children in order to examine and understand the police custody process of the child closely. Therefore, data were collected throughout the research from 55 children on trial, and 193 police officers.

The most important results of this research obtained about the dimension of the child on trial are the following: Children have negative life experiences in relation to family, education, peer groups, and environment before they commit crime. Children, who take no social service until they appear to do criminal behavior, soon, experience a process which starts with the punishing approach of the police. Children who are punished, that is to say, "oppressed" from the time they confront with the police onwards, and have been on trial and in jail for a long time because of crimes such as theft, seizure, and murder adopt the role of the punisher, that is to say, "oppressor." The results obtained show that children who are inclined towards crime are not treated with an approach which is stated in the Convention of Child Rights as "in a way that targets the integration of children to society."

The results obtained about the dimension of the police are as follows: Related to child rights, the policemen emphasized the social rights of children, but almost never mentioned about their right of participation. According to the policemen, most frequent reasons why children inclined towards crime are; the families, peer groups, and the environment.

The police officers interviewed stated the following about the process of custody of the children; majority of the policemen say that they inform the families,

yet again, they handcuff the children for the aggressiveness and danger of escape of the children. Also, the policemen state that they meet the needs of the children under custody such as water, toilet, etc.; almost all take the children to the forensic medicine institution to ask if they have entry before; they take the children to the place of crime, and call attorney. The policemen within the frame of the research state that they use detention room in case the children are aggressive. Moreover, it is identified by the police officers that the custody procedures of the children done at the police center, with the civil teams working under the district police department, and the related units of "that" province's police department public order office, instead of children's police office. This is a critical point in which the rights of the child who is inclined towards crime are most violated.

Another important result obtained from the interviews done with the policemen is the following: the police officers who have children, want to work in the children's office, and think that the education they have taken on human rights contributes to their work are found more positive in their approach to children compared to the other police officers.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
 BÖLÜM I: MODERN ÇOCUKLUK PARADİGMASI, ÇOCUK-POLİS İLİŞKİSİ	
VE GÜÇLENDİRİCİ SOSYAL HİZMET	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.2.1. Modern Çocukluk Paradigması ve Çocuk – Polis İlişkisi	5
1.2.1.1. Suça Yönelen Çocukların Hakları ve Çocuk- Polis İlişkisi	11
1.2.1.2. Polisliğin Değişen Felsefesi ve Çocuğa Yansımaları.....	14
1.2.2. Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk-Polis İlişkisi.....	17
1.2.2.1. İngiltere'deki Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk-Polis İlişkisi	18
1.2.2.2. Türkiye'de Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk- Polis İlişkisi.....	28
1.2.3. Sosyal Hizmette Güçlendirme Yaklaşımı ve Çocuk Polis İlişkisi.....	37
1.2.3.1. Sosyal Hizmette Güçlendirme Yaklaşımı	37
1.2.3.2. Çocuk Hakları ve Güçlendirme Yaklaşımı Açısından Çocuk Adalet Sisteminde Çocuk- Polis İlişkisi	43
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	47
1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI.....	50
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	50
 BÖLÜM II: YÖNTEM.....	51
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	51
2.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	53
2.3. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	56
2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	57
2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	60
2.6. SÜRE VE OLANAKLAR.....	60
2.7. ARAŞTIRMANIN ETİK SORUNLARI	60

BÖLÜM III: ÇOCUKLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	63
3.1. ÇOCUKLARI TANITICI BULGULAR	63
3.2. BİR MEYDAN OKUMA OLARAK SUÇ DAVRANIŞININ ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ VE SONRASI	65
3.2.1. Hikaye Başlıyor	65
3.2.2. Polisle Karşılaşma, Üç Maymun Oyunu ve Kısırdöngünün Oluşması	76
BÖLÜM IV: POLİSLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	92
4.1. POLİSİN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	92
4.2. POLİSİN ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN BULGULAR	100
4.3. POLİSİN KARŞILAŞTIĞI ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUĞA YAKLAŞIMINA İLİŞKİN BULGULAR	111
4.3.1. Polislerin Karşılaştığı Çocukların Özellikleri	111
4.3.2. Polisin Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Bulgular.....	115
4.3.2.1. Polislerin Çocukluk Anlayışlarına İlişkin Bulgular	116
4.3.2.2. Polisin Çocuğun Suça Yönelme Nedenleriyle İlgili Düşüncelerine İlişkin Bulgular	123
4.3.2.3. Polislerin Gözüyle Çocukların Gözaltı Sürecine İlişkin Bulgular	126
4.3.2.4. Polislerin Çocuk Adalet Sistemini Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	139
4.4. POLİSİN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE ÇOCUĞA YAKLAŞIMI ARASINDAKİ BAĞLANTILARA İLİŞKİN BULGULAR.....	147
4.4.1. Polislerin Sosyodemografik Özellikleri ile Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki İlişkilerle İlgili Bulgular	151
4.4.2. Polislerin Çalışma Yaşamı Özellikleri İle Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki Bağlantılara İlişkin Bulgular	155
BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER	162
5.1. SONUÇLAR	162
5.1.1. Çocuk Bölümüne İlişkin Sonuçlar.....	162
5.1.2. Polis Bölümüne İlişkin Sonuçlar	165
5.1.2.1. Polislerin Sosyodemografik ve Çalışma Yaşamı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar.....	165
5.1.2.2. Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Özellikleri ve Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Sonuçlar	167

5.1.2.3. Polislerin Bazı Özellikleri İle Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki	
Bağlantılara İlişkin Sonuçlar	172
5.1.3. Genel Sonuç ve Tartışma	173
5.2. ÖNERİLER	176
KAYNAKÇA.....	180
EK'ler.....	190
EK - 1 : Ankara Karakollarına Getirilen Çocuk Sayıları	190
Ek - 2: Karakol Gözlem Raporları	191
EK - 3 :Çocuk Şubesi Gözlem Raporları	213
EK - 4: Çocuk Görüşme Formu.....	217
EK - 5 : Polis Görüşme Formu	222
EK - 6: Polislerin Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Verdikleri Yanıta Göre Her Bir	
Önermeden Aldıkları Puanlar	230
EK - 7: Polislerin Çocuğa Yaklaşım Puan Dağılımları	231
EK - 8 : Çocukları Tanıtan Liste	232
EK - 9: Polislerin Bazı Özellikleri ile Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişisini	
Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı Arasındaki	
İlişkileri Gösteren Tablolar.....	234

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Geliş Nedeni ve Cinsiyete Göre Polise Gelen veya Getirilen Çocuklar	34
Tablo 2: TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri 1990-2002 Yılları Arasındaki Çocuk Başvuru Bilgileri	35
Tablo 3: Karakol Polisleri İçin Örneklem Çalışması	56
Tablo 4: Çocukların Yargılandığı Suçların Doğum Tarihlerine Göre Dağılımı	64
Tablo 5: Görüşülen Polislerin Sosyodemografik Özellikleri	94
Tablo 6: Görüşülen Polislerin Ekonomik Durumlarına İlişkin Özellikleri	95
Tablo 7: Polislerin Eşlerinin Meslekleri	95
Tablo 8: Polislerin Çocuk Sayısı	96
Tablo 9: Polislerin Kendi Çocuklarıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlar ve Sorunları Çözme Biçimleri	98
Tablo 10: Çocuğu Olmayan Polislerin Çocuklarla İlgili Yaşanan Sorunlarla İlgili Düşünceleri	99
Tablo 11: Polislerin Çalışma Yaşamına İlişkin Özellikleri	100
Tablo 12: Polislerin Çalışma Yaşamına ilişkin Tercihleri	101
Tablo 13: Polis Olma Nedenine İlişkin Dağılımı	102
Tablo 14: Polislerin İş Memnuniyeti	103
Tablo 15: Polislikte Karşılaşılan Güçlükler	104
Tablo 16: Polisler İçin Polisliğin Anlamı	105
Tablo 17: Polislerin Mesleklerine İlişkin Düşünceleri	106
Tablo 18: Polislerin Toplumun Bakışı Hakkındaki Düşünceleri	107
Tablo 19: Polislerin Hizmet İçi Eğitim Konusundaki Düşünceleri	108
Tablo 20: Polislerin Hizmet İçi Eğitimin Düzenlenmesine İlişkin Düşünceleri	109
Tablo 21: Polislerin Çalışma Yaşamlarında Aldıkları Eğitim	110
Tablo 22: Polislerin Aldıkları Eğitimin Katkısıyla İlgili Değerlendirmeleri	110
Tablo 23: Polislerin Çocukla Karşılaşma Nedenleri ve Suç Türleri	112
Tablo 24: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaş Grupları	112
Tablo 25: Polislerin Çocuklarla Karşılaştıkları Mekanlar	113
Tablo 26: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaşadıkları Yer	113

Tablo 27: Polislerin Müdahale Ettiği Çocukların Tepkileri ve Güçlük Yaratan Tepkileri	114
Tablo 28: Polise Göre Müdahale Edilen Çocukların Ailelerinin Tepkileri	115
Tablo 29: Polislere Göre Çocuğun Anlamı	116
Tablo 30: Polislerin Çocuk Hakları Konusundaki Bilgileri	117
Tablo 31: Görüşülen Polislerin Çocuğun Kaybettiği Hak İle İlgili Görüşleri	118
Tablo 32: Polislerin Çocuklara Yetişkinlerden Farklı Davranma Durumu.....	118
Tablo 33: Polislerin Çocuk Yaşı Tanımı	119
Tablo 34: Çocukların Yaşadığı Yerin Polisin Çocuğa Karşı Davranışını Etkileme Durumu	119
Tablo 35: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Cinsiyetlerinin Davranışlarını Etkileme Durumu	120
Tablo 36: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaşının Polisin Davranışına Etkisi	121
Tablo 37: Polislerin Çocuklarda Şüphelendikleri Özellikler	122
Tablo 38: Polislerin Müdahale Ettikleri Çocukların Ailelerinin Tepkilerinin Polisin Davranışını Etkileme Durumu	122
Tablo 39: Polislere Göre Çocukların Suça Yönelme Nedenleri	123
Tablo 40: Polislere Göre Suça Yönelen Çocukların Ailelerinin Özellikleri	124
Tablo 41: Polislere Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Okulun Sorumluluğu	124
Tablo 42: Polislere Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Arkadaş Gurubunun Etkisi	125
Tablo 43: Polislere Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Devletin Sorumluluğu.....	126
Tablo 44: İlk Kez Suç İşlemiş Çocuklara İlişkin Polisin Gözaltı İşlemi Yapması	128
Tablo 45: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Ailesine Haber Verilmesi	129
Tablo 46: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğa Kelepçe Takılması	130
Tablo 47: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Temel İhtiyaçlarının Karşılanması	131
Tablo 48: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Adli Tıp Kurumuna Gönderilmesi	131
Tablo 49: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Polis Kaydının Sorulması	132

Tablo 50: Gözaltı Süreci İşlemleri, Susma Hakkının Kullanılması ve Avukat Çağırılması.....	133
Tablo 51: Gözaltı Süreci İşlemleri, Yer Gösterme ve Teşhis.....	134
Tablo 52: Gözaltı Süreci İşlemleri, Dosyanın Çocuğa Okunması, Süreç Hakkında Çocuğun Bilgilendirilmesi	135
Tablo 53: Gözaltı Süreci İşlemleri, Nezarethanenin Kullanılması	136
Tablo 54: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğa İsnat Edilen Olayla İlgili Basına Haber Verilmesi Konusundaki Görüşleri	136
Tablo 55: Gözaltı Süreci İşlemleri, İlçe Sivil Ekipler ve İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesinin İlgili Birimiyle Birlikte Çalışma	137
Tablo 56: Gözaltı Süreci İşlemleri,Çocuğa İsnat Edilen Suç Türüne Göre İşlem Yapılan İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesinin İlgili Birimleri	138
Tablo 57: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Çocuk Şubesine Havale Edilmesi	138
Tablo 58: Polislerin Çocuğun Gözaltı Süresini Uzatma Konusundaki Düşünceleri	139
Tablo 59: Polislerin Gözaltı Süresince Çocuğun Yanında Uygun Bir Yetişkinin Bulunmasına İlişkin Düşünceleri	140
Tablo 60: Polislerin Çocuk Mahkemesi Hakkındaki Düşünceleri	140
Tablo 61: Polislerin Tutukevi ve İslahevi Hakkındaki Düşünceleri	141
Tablo 62 : Polislerin Toplum Cezası Modeli Hakkındaki Düşünceleri	142
Tablo 63 : Polislerin İlk Defa ve Birçok Defa Gözaltına Alınmış Çocuklarla İlgili Yapılması Gerekenler Hakkındaki Düşünceleri	143
Tablo 64: Polislerin Çocuğun Suç İşlemekten Vazgeçmesi İçin Sunulması Gereken Fırsatlar Hakkındaki Görüşleri	143
Tablo 65: Polislerin Çocuğun Suç İşlemesini Polislerin Önlemesi Konusundaki Düşünceleri	144
Tablo 66: Polislerin Çocuk Şubesi Hakkındaki Düşünceleri ve Çalışmak İsteme Durumları	145
Tablo 67: Polislere Göre Suça Yönelen Çocuklarla Bağlantılı Yasal Sorunlar	146
Tablo 68: Polislerin Kendi Kurumlarında Suça Yönelen Çocuklarla İlgili Yaşadıkları Sorunları Tanımlama Biçimi	146

Tablo 69: Polislerin Çocuk Polisine Önerileri	147
Tablo 70: Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisi İle İlgili On bir Önermenin Dağılımı.....	149
Tablo 71: Polislerin Çocuğa Yaklaşımı	150
Tablo 72: Polislerin Cinsiyetine Göre Çocuğa Yaklaşımı	151
Tablo 73: Polislerin Yaş Gruplarına Göre Çocuğa Yaklaşımı	152
Tablo 74: Polislerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Çocuğa Yaklaşımı	153
Tablo 75: Polislerin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğa Yaklaşımı	154
Tablo 76: Polislerin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı	154
Tablo 77: Polislerin Çalıştığı Birime Göre Çocuğa Yaklaşım Dağılımı	156
Tablo 78: Polislerin Çalıştığı Yıla Göre Çocuğa Yaklaşım Dağılımı	156
Tablo 79: Polislerin Çocuk Şubesinde Çalışmak İsteme Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı	157
Tablo 80: Polislerin Eğitim İhtiyacına Göre Çocuğa Yaklaşımı	158
Tablo 81: Polislerin Yasa Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı	158
Tablo 82: Polislerin İnsan Hakları Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı	159
Tablo 83: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı	159
Tablo 84: Polislerin Yasa Eğitiminin Katkısı Olma Durumlarına Göre Çocuğa Yaklaşımı	160
Tablo 85: Polislerin İnsan Hakları Eğitimini Değerlendirme Biçimlerine Göre Çocuğa Yaklaşımı	160
Tablo 86: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimini Değerlendirme Biçimlerine Göre Çocuğa Yaklaşımı	161

BÖLÜM I: MODERN ÇOCUKLUK PARADİGMASI, ÇOCUK-POLİS İLİŞKİSİ VE GÜÇLENDİRİCİ SOSYAL HİZMET

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bir aydınlanma projesi olarak ortaya çıkan modernite, zaman içinde bazı değişimler göstererek günümüze kadar gelmiştir. Aydınlanmacılık, akılcı bilim anlayışıyla 18.Yüzyılda insan düşüncesini dinin baskısından kurtararak özgürleştirme işlevini görmüştür (Tekeli 1999: 25). Modernleşme, teknolojik gelişmenin ve bilimsel bilginin bir ürünüdür. Aynı bilgi, aydınlanma felsefesinin de özünü oluşturur. Teknoloji, bilgiyi ve felsefeyi dinden ve geleneksel sistemden özgürleştirirken; felsefe de, teknik bilgiyi üretecek insan tipini ortaya çıkaracak, cesaretlendirecek bir ortamın düşünsel, toplumsal ve siyasal alanda gelişimine katkıda bulunmuştur.

Modern toplumun özelliklerini anlamak üzere şunlar söylenebilir: Bu toplumda üretimde organik olmayan enerji kaynakları kullanılır, ürün meta haline döner, ücretli emek ortaya çıkar ve nihayet toplumdaki tüm ilişkileri düzenleyen ulus devlet doğar. Ayrıca, modern sanayi toplumunda toplumsal ilişkilerin formal ve kurallara dayalı olması gerekir (Tekeli 1999: 26-27).

Modernizm, sanayileşme, aydınlanma felsefesi ile birlikte bugünkü çocukluk paradigmasının da temelleri atılmıştır. Günümüzün çocuğa bakış biçimi, büyük ölçüde Rousseau'nun yolunu açtığı, insanın ve dolayısıyla çocuğun doğal olarak "iyi" kabul edildiği, çocuğun ilk günahın sembolü olarak görülmeyip "kötülüğün" nedeninin toplumda aranmaya başlandığı 18.Yüzyılın ikinci yarısından mirastır. Bu yıllar, eğitim ile modern anlamda "yurttaş"ın birbirleri için vazgeçilmez görülmeye başlandığı, politik düşünce tarihinde "toplumsal sözleşme" olarak ifadesini bulan yeni bir toplum ve iktidar ilişkisinin şekillendiği yıllardır (Bumin 1983:16).

Hümanist çocukluk anlayışına yönelik olan Avrupa kökenli akım, çocukların refahı konusunda devletin sorumluluk almasını etkilemiştir. 19.Yüzyılda devletin çocukların bir koruyucusu olarak yasa yapma hakkı olması fikri, hem yeni, hem de radikaldır (Postman 1995:75). Bu aynı zamanda paternalist ya da korumacı anlayışın ürünü olarak da kabul edilebilir. Paternalistler, çocukların iyiliği için yalnız ana babasının değil, devletin de müdahalesinin gerektiğini savunmuşlardır (Franklin 1993:235). Başka bir deyişle modern devletin görevi, çocuğun güvenliğine özen göstermek bakımından yalnızca ana babayı desteklemek ve denetlemek değil, aynı zamanda çocukların yetenekleri doğrultusunda gelişmelerini güvence altına alarak, onların ekonomik ve sosyal refahını da sağlamak olmalıdır (Akyüz 1999: 491).

Bugünkü çocukluk paradigması anlayış, düşünce ve uygulama bağlamında kendisini Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde göstermektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun yaşaması, gelişmesi, korunması ve katılımı açısından toplumlara yeni amaç, ilke, yaklaşım ve standartlar sunmaktadır. Taraf devletler, sözleşmenin ortaya koyduğu çerçeve doğrultusunda çocukla ilgili politika, yasal-örgütsel yapı, hizmet modeli, gereksinme ve beklentilerini yeniden gözden geçirmek zorundadır (Uluğtekin 1999:1; Cılga 1999:306).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun bir bütün olarak ve sistemler içinde ele alınmasını öngörmektedir. Ailesi, arkadaşları, öğretmenleri, sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları çocukla ilgili bu sistemler bütünüünün en önemli parçalarındandır. Ancak bu sistemler içinde çocuğun sokakta yaşaması ve çalışması, sosyal risklere açık olması, suça yönelmesi ve suç işlemesi sürecinde başka kurumların ve kişilerin de sorumlulukları ortaya çıkmaktadır. Modern toplumlarda polis, verdiği hizmetlerle sözü edilen diğer kişi ve kurumlar arasında yer almaktadır.

Sanayileşme ve modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan profesyonel polislik, kamu düzenini sağlamak ve yasaları uygulamak amacıyla kurumsallaşmıştır. Zaman içinde polisin "suçun kontrolü" işlevinin önüne "hizmet" işlevi geçmiştir. Bu değişim polisin toplum destekli polislik anlayışını geliştirmesine neden olmuştur. Toplum destekli polisliğin çocuk alanına yansımalarına bakıldığında çocuk polisliği modelinin geliştirildiği görülmektedir. Bu değişim, çocukla karşılaşan polisin karşılaşma nedeni

ne olursa olsun çocuğun haklarını gözeten, onu koruyan, kollayan modern bir yetişkin olmasını gerektirmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin, suça yönelen çocuklarla ilgili olan 40. maddesi şöyle demektedir: "Yasalara aykırı iş yapan çocuk, saygınlık ve değer anlayışını geliştiren, yaş durumunu gözeten ve toplumla yeniden bütünleşmesini hedefleyen tarzda muamele görme hakkına sahiptir". Söz konusu anlayış suça yönelen çocukla ilgili çocuk adalet sisteminin tüm parçalarının ve bu çerçevede çocukla ilk karşılaşan kişi ve kurum olan polisin çocuğa yönelik yaklaşımının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, "Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları"nda (Beijing Kuralları) yer alan "çocuk polisi" önerisi, polisin küçük suçlularla ilk temas noktası olduğu göz önüne alındığında üzerinde durulması gereken çok önemli bir husustur. Polisin çocuğun yaşamında önemli bir noktada durduğu gerçeğinden hareketle çocuğun üstün yararının sağlanması disiplinlerarası anlayışı gerektirmektedir. Nitekim Amerika ve Avrupa ülkelerinde polisin bir ekip içerisinde yer aldığı görülmektedir. Pitts (1990:117) de çalışmalarında bu konunun önemi üzerinde durmuş ve polisin çocuğa yönelik davranışını değiştirmesi ve geliştirmesi için sosyal hizmet uzmanları ile birlikte ekip çalışması anlayışıyla çalıştığını ifade etmiştir.

Bütüncül (generalist) sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımına göre sosyal hizmet uzmanları problemlere insan ve çevresi arasındaki etkileşimi içinde çözümler arar ve bu nedenle çoklu sistem düzeylerine müdahalede bulunurlar. Özellikle ezilen gruplarla ilgili sosyal politikaları dolayısı ile hükümetlerin plan ve programlarını, yasal-örgütsel düzenlemeleri ve hizmet modellerini etkilemek bu yaklaşımda önem kazanır. Aynı zamanda program geliştirmek ve politika analizi yapmak için araştırma yapmak ve araştırma uygulama bütünlüğünü sağlamak sosyal hizmetin sıklıkla vurguladığı konular arasındadır (Miley, O'Melia ve DuBois,1996:9-13). Konuya çocuk suçluluğu açısından bakıldığında, suça yönelen çocuğun çocuk adalet sistemi karşısında güçsüz kaldığı görülmekte ve bu nedenle mikro düzeyde çocuk ve ailesine; orta düzeyde suça yönelen çocukla ilgili örgüte; makro düzeyde çocuk koruma politikalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle çocuk adalet

sisteminin bir halkası olan çocuk-polis ilişkisinin çocuğun yararına işleyip işlemediğini araştırmak bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan taraf ülkelerden biri olarak bazı yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Bu yükümlülüklerden biri de polis-çocuk ilişkisinin yasal-örgütsel boyutta düzenlenmesidir. Suç işleyen, suça yönelen, suça maruz kalan, ihmal ve istismar edilen, sokakta yaşayan ve başıboş dolaşan çocuklar konusunda polisin görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu 1934 tarihinde çıkarılmıştır. Bu amaçla, 1995 yılında bir yönetmelikle "küçükleri koruma şubeleri" kurulmuş, ancak bu birimler daha çok sokakta başıboş dolaşan çocuklar ve terk çocuklarla ilgilenmişler; suça yönelen ve suç işleyen çocukları ele almamışlardır. Burada çalışan polisler hizmet içi eğitim programlarına katılmışlardır. Son zamanlarda ise suça yönelen çocukları da kapsayacak biçimde 13 Nisan 2001 tarihli "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Yönetmeliğin amacı; "korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, hakkında koruma, ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan, suça maruz kalan, suç işlediği şüphesi altında bulunan, kimliği tespit edilemeyen çocuklara yönelik olarak polis tarafından yürütülecek hizmetleri düzenlemektir." Böylece suça yönelen çocuklar da çocuk şubesi kapsamına alınmıştır. Bu yönetmelikle çocuk polisi "...0-18 yaş grubu gelişim özellikleri, davranış bilimleri, mülakat teknikleri, iletişim becerisi gibi konularda hizmet içi eğitim almış, sivil istihkak alan emniyet hizmetleri sınıfı personel ve hizmet branşı" olarak tanımlanmaktadır. Böylece çocuk-polis ilişkisine yönelik yeni bir anlayış ve hizmet modeli uygulamaya aktarılmak istenmektedir.

Görüldüğü üzere, ülkemizde de çocuk ve polis ilişkisini etkileyecek önemli yasal değişiklikler gerçekleşmektedir. Bu değişimlerde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma çabalarının da etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, "Avrupa Konseyi Suç Sorunları Komitesi: Polis Etiği ve Polisliğin Sorunları Uzmanlar Komitesi" çalışmalarında polis teşkilatlarının bir "güç (force)" olmayıp, "hizmet (service)" birimi olduğu sıklıkla vurgulanmıştır (Cerrah ve Semiz 2000:242-243)".

Yukarıda sözü edilen değişimler daha çok yasal boyutta görülmektedir. Uygulamada polis ve çocuğun ilişkisinin nasıl olduğuna dair araştırmaya dayalı veriler yok denecek kadar azdır. Bu ilişkinin nasıl olduğunun çocuk gözüyle ve polis boyutuyla ele alınması, konuyu daha geniş bir çerçevede görmeye yardımcı olacaktır. **Bu araştırmanın problemi**, çocuk hakları açısından geçerli bir çocuk-polis ilişkisinin temel özelliklerini araştırarak, bunun yasal/örgütsel boyuttaki yansımalarının ne olduğunu ortaya koymaktır. Böylece suça yönelen çocuğa ilişkin koruma politikalarının geliştirilmesine katkı vermek amaçlanmıştır. Bir başka deyişle bu araştırmanın problemi, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve güçlendirme yaklaşımı temel alınarak hem polisin çocuğa yönelik yaklaşımının saptanması, hem de çocuğun polisle yaşadığı deneyimlerin öğrenilerek çocuğun gözüyle polisin kim olduğunun anlaşılmasıdır. Böyle bir durum tespitinden sonra yeni yürürlüğe giren “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği”nin önerdiği hizmet yaklaşımı da elde edilen bulgular ışığında değerlendirilerek konuya ilişkin yeni bir model sunulması söz konusu olabilecektir.

1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın problemine temel oluşturan modern çocukluk paradigmasının ürünü olan Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk adalet sisteminin önemli bir halkası olan çocuk-polis ilişkisi ve güçlendirme yaklaşımı ele almaktadır. Söz konusu bilgiler verildikten sonra Çocuk Hakları Sözleşmesi ve güçlendirme yaklaşımına dayalı olarak çocuk adalet sisteminde çocuk-polis ilişkisinin nasıl olması gerektiğine ilişkin bir alt bölüm yer almaktadır.

1.2.1. Modern Çocukluk Paradigması ve Çocuk – Polis İlişkisi

Günümüz çocukluk anlayışının tarihsel gelişimine bakıldığında; aydınlanma felsefesinin, sanayileşmenin ve burjuvazinin doğuşunun, bu gelişmeyi çok önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Bunların yanı sıra, çocukların örgün eğitime alınmaları çağdaş çocukluk anlayışının toplumun tüm kesimlerine yayılmasına yol

açmıştır. Aynı zamanda tıp, biyoloji, pedagoji, psikoloji, antropoloji, sosyoloji ve sosyal araştırma alanlarındaki gelişmeler toplumların çocuğa bakışını değiştirmiştir.

20. yüzyılın egemen çocuk paradigması, aşağıdaki üç temel varsayıma dayandırılmaktadır (Tan 1993:11):

1. Çocuklar, yetişkinlerden farklıdır;
2. Çocukların yetişkinliğe hazırlanması ve yetiştirilmesi gerekir;
3. Çocukların yetiştirilmesi sorumluluğu yetişkinlere aittir.

Modern çocukluk paradigması, toplumlarda çocuğun korunması düşüncesini geliştirmiştir. Uluslararası alanda çocukların korunmasına ilişkin bir örgütün kurulması düşüncesini, ilk olarak 1894 yılında Jules de Jeune ortaya atmıştır. Bu düşünceye ilgi gösteren bazı Avrupa devletlerinin delegeleri, Paris'te bir toplantı yapmışlardır. Bu tarihten sonra İsviçre ve Belçika'da çocukların ve anaların korunması alanında uluslararası bir merkez kurma girişimleri olmuştur. Bu çalışmalara I. Dünya Savaşının çıkması nedeniyle ara verilmiş, savaş sonrası 1921 yılında Uluslararası Çocukları Koruma Birliği kurulmuştur. Aynı yıllarda Belçika'da Uluslararası Kadınlar Meclisi çocuğun gelişiminde toplumun sorumlu olduğunu belirten bir belge yayınlamıştır. Bu iki örgütün çabaları sonucu Milletler Cemiyeti Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ni yayınlamış ve bu bildirge 1924 yılında Milletler Cemiyeti Genel Kurulunda kabul edilmiştir (Akyüz 2000: 11-12). Çocuklarla ilgili uluslararası düzeyde ilk önemli belge olan bu bildirge üç temel ilkeyi içermektedir. Birincisi çocuğun normal gelişimi için hem maddi hem de manevi ihtiyaçları karşılanmalıdır. İkincisi, devletin aç olan çocuğu beslemesi, hasta olan çocuğa bakım vermesi gerektiğidir. Üçüncüsü, çocuğun sıkıntılı zamanlarında rahatlığa kavuşturulmasıdır (Fortin 1998:33).

II. Dünya Savaşının başlaması ile ara verilen çalışmalara savaş sonrası kurulan Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü, Cenevre Bildirgesi'nin canlandırılmasını amaçlamış ve 1950 yılında BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi, Sosyal Komisyonunca Çocuk Hakları Bildirgesi'nin on maddelik taslağı hazırlanmış, yıllar süren

tartışmalardan sonra 1959 yılında Çocuk Hakları Bildirgesi BM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Zaman içinde bildirge uluslararası bağlayıcılığının olmaması nedeniyle eleştirilmiş ve bağlayıcı uluslararası belgelere gereksinim olduğu düşünülmüştür (Müftü 1998:18). Bu gelişmeler ile birlikte 1976'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, UNICEF'in yönetim kurulunun bir isteğini yerine getirerek 1979'u Uluslararası Çocuk Yılı olarak bildirmiştir. Çocuk yılı kutlamalarına katkı vermek amacı ile Polonya hükümeti 1978 yılında çocuk hakları sözleşmesi için bir hazırlık yapmıştır (Fortin 1998:37). 1979 yılından itibaren başlayan çalışmalar on yılı aşkın bir sürenin sonunda 20 Kasım 1989 yılında, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmesi ile sonuçlandırılmıştır (Müftü 1998: 18-19). Çocuk böylece hukuksal, toplumsal ve eğitsel kurumlar çerçevesinde korunur hale gelmiştir. Bu tarihsel gelişimde çocuğun korunmasına ilişkin anlayışın toplumun tüm kesimlerine yayılmasında paternalist anlayışın ve sosyal refah devletin rolü yadsınamaz.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukluğa ilişkin temel ideolojik değişiklikler göze çarpmaktadır. Çocuklar bu sözleşmeyle yalnızca korunan nesneler değil, aynı zamanda özel hakları olan özneler olmuşlardır. Çocuklar kesin bir sosyal kategori olarak kabul edilmiş ve çocukluk görülebilir hale gelmiştir (Agathones-Georgopoulous 1996:406). Sözleşme; çocukların insan hakları yasasıdır; çocukların yeteneklerini özgürce geliştirebilecekleri olanakları ve sağlanması gereken ortamı tanımlamaktadır. Çocukların yetiştirilmesinde toplumun, devletin ve ailenin sorumlulukları yeni ilke ve standartlarla açıklanmıştır. Çocuğun yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi bakımından aile öncelikli kurum olarak ele alınmıştır. Sözleşme ile devletin temel sorumlulukları ve ödevleri; olanak sağlamaya, koşulları iyileştirmeye ve ortamı geliştirmeye dönüktür. Devlet, aile kurumuna destek ve yardımcı olan, onu geliştiren organdır. Aile dışında ve ailenin yerine alternatif yetiştirme ortamlarını oluşturmak, geliştirmek ve çocuğun aileye dönüşünü sağlamak devletin sorumluluğudur. Ayrıca, çocuğun aile içinde, aile çevresinde, alternatif bakım ortamlarında ve tüm toplumsal yaşam ortamlarında yabancılaştırıcı her türlü tehlikeye, riske, sömürüye, ihmal ve istismara karşı korumak devletin temel sorumluluğudur. Çocuğun birey olarak temel hak ve özgürlüklerinin tanımlanması, çocuğun varlık olarak konumunun, rolünün, düşüncelerinin ve istemlerinin öne çıkarılarak kendisiyle ilgili süreçlere katılımının sağlanması sözleşmenin en önemli

yaklaşımıdır. Çocuğun birey olarak bilgi, bilinç, katılım, örgütlenme ve aktiviteler açısından geniş bir konum kazanması, çoğulcu katılımcı demokrasi düşüncesinin bir ürünüdür. Bu da çoğulcu demokrasi felsefesini yaşama geçiren bir devlet modeli ve aile yapısını öngörmek anlamındadır. Birey olarak her çocuğun temel hak ve özgürlüklerden, sosyal ve ekonomik haklardan yararlandırılması geliştirilecek çocuk politikalarının ve uygulamalarının özünü oluşturmaktadır (Cılga 1999: 506-507).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin tarihsel gelişimdeki yerine ve ne anlama geldiğine baktıktan sonra bu sözleşmede çocuğa tanınan temel hakları incelemek yerinde olacaktır: Le Blanc, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerini, yaşama hakları, üyelik hakları, korunma hakları ve güçlendirme hakları olmak üzere dört başlıkta ele almıştır. Yaşama hakları; yaşamı sürdürmek için gerekli yaşam ve sağlık bakımı standardına sahip olmayı içerir. Üyelik hakları, çocuğun, ailenin ve toplumun etkin bir üyesi olması ile ilgilidir. Koruma hakları çocuğun kendisinden güçlü kişi ve kurumlar tarafından istismarının önlenmesi, yani çocuğun korunması ile ilgilidir. Güçlendirme hakkı, çocuğa toplumun etkin bir üyesi olarak saygı duyulmasını, kendi özgür düşüncesini ifade edebilmesini ve kendi kaderini belirleme (self-determinasyon) kapasitesinin desteklenmesini içerir (Fortin 1998:38).

Çocuk Hakları Sözleşmesindeki maddeler, yaşama hakkı, korunma hakkı, gelişme hakkı ve katılım hakkı olarak da sınıflandırılmaktadır. Yaşama hakkı; çocuğun en başta gelen ve en büyük hakkı sayılan bu hak, yeterli yaşam standartları ve sağlık hizmetlerinden en iyi biçimde yararlanmasını öngörür (Ballar 1998:21). Korunma hakkı; çocuğa tanınan bütün haklar yanında sömürü ve zulmün tüm biçimlerinin ve ceza sistemindeki aşırılıkların önlenmesini hedeflemektedir. Bir başka ifadeyle korunma hakkı, çocukların ihmal ve istismar edilmesini önleyecek haklarla ilgilidir. Bunun yanı sıra çocuğun ailesinden keyfi olarak ayrılmaması son derece önemli görülmektedir. Gelişme hakkı içerisinde; eğitim, bilgilenme, oyun, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma ile birlikte çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlüğü ile ilgili haklar yer alır. Katılım hakkı, çocuğun düşüncelerini serbestçe belirtme, kendisini ilgilendiren konularda söz ve karar sahibi olmanın yanı sıra, en geniş anlamda etkin rol oynama hakkını ifade eder.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bazı haklara ayrıca önem verilmiş ve bunlar sözleşmenin ilkeleri olarak kabul edilmiştir. Söz konusu ilkeler; çocuğun yüksek yararı, ayırım gözetmeme, yaşama ve gelişme hakkı ve çocuğun görüşlerinin dikkate alınması yani katılım hakkıdır. Bu ilkelerden çocuğun yararı ilkesi, üzerinde en çok durulan ve belki de sözleşmenin en temel ilkesidir. Onursal (1995:16), çocuğun yararı ilkesinin 3-9 Kasım 1995 İsviçre'de Sion'da yapılan Uluslararası Çocuk Hakları Semineri'nde şöyle bir açılımla ele alındığını belirtmiştir. Çocuğun yararı ilkesi çerçevesinde:

1. Çocuğun yararının en iyi biçimde korunması,
2. Çocuğun yararı başka kimselerin yararı ile çatıştığı durumda, çocuğun yararının önde tutulması,
3. Bu yararın tespitinde, sadece bugünkü koşulların değil gelecekteki durumun da değerlendirmede göz önüne alınması,
4. Çocuğun yararını tespit edecek kimselerin (aile, kurum, mahkeme) mutlaka aileyi, çocuğu, meslek adamlarını dinledikten sonra karar vermeleri gerektiği,
5. Çocuk konusunda çalışan tüm devlet görevlilerinin hizmet içi eğitim görmesi ve bu çalışmanın interdisipliner olması ve
6. Çocuğun yararının, her ülkenin sosyo-ekonomik koşulları açısından değiştiği dikkate alınarak her ülkenin kendi kriterlerini oluşturması gerektiği hususları vurgulanmalıdır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun korunması konusunda taraf devletlere bazı sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluklar İnan tarafından, çocuğun sosyal hakları olarak nitelendirilmiştir (Aktaran Akyüz 1999:493). Bunlar;

1. Kamu ve özel kuruluşlardan, adli ve idari makamlardan çocuklarla ilgili hususlarda çocuğun yararının etkili biçimde korunmasını isteme hakkı (madde 3/1);

2. Çocuğun esenliğı için ana babasının, vasisinin veya kendinden sorumlu kişilerin hak ve ödevleri göz önünde tutularak devletten bakım ve korunmasını isteme hakkı (madde 3/II);
3. Sözleşmede çocuklara tanınan hakların uygulanması amacıyla her türlü yasal, idari önlemler alarak sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin eldeki kaynakların geniş tutulmasını ve gerekirse uluslararası işbirliğine gidilerek önlemler alınmasını isteme hakkı (madde 4);
4. Ruhsal, ahlaksal esenliğı ile bedensel, zihinsel sağılığının geliştirilmesi için, ulusal ve uluslararası bilgi ve belge edinilmesinin sağılanması hakkı (madde 17);
5. Çocuğun yetiştirilmesi, geliştirilmesi sorumluluğunu taşıyan ana babaya bu sorumluluğı yerine getirirken yardım edilmesini isteme hakkı (madde 28/II,27/III);
6. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuğun devletten özel koruma ve yardım istemesi hakkı (madde 20/I);
7. Zihinsel, bedensel özörlü çocukların özel eğitim ve bakımdan yararlanma hakkı (madde 23);
8. Sağılık, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hakkı (m.24,25) ve sosyal güvenlik hakkı (madde 26);
9. Uyuşturucu ve benzeri maddelerle, cinsel sömürüye karşı korunma hakkı (madde 33,34) dır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40. maddesinden burada özellikle söz etmek gerekir. Bu madde, suça yönelen çocukların yaş durumunu gözeten ve toplumla yeniden bütünleşmelerini hedefleyen tarzda muamele görmelerinin gerekli olduğunu belirtmektedir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Kontrolü Komitesince 7. Kongreye Asgari Standart Kurallar olarak sunulan ve genel kurulca 1985 yılında onaylanan Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları) kapsamında polise ilişkin maddeler yer almıştır. Bu kurallar içindeki, çocuğun damgalanmaması için gizlilik ilkesini işletmek, gözaltına alınır alınmaz aile ya da yasal veli veya vasisine bildirmek, çocuğun zarar görmesini önlemek açısından polisin şefkatli, sabırlı ve hoşgörülü davranmasını sağlamak ve tutuklu yargılamayı son çare olarak görmek en önemlileridir.

Yukarıda yazılanlardan da anlaşılacağı üzere Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Beijing Kuralları suça yönelen çocuk-polis ilişkisini ayrıntılı olarak ele almıştır. Bu ayrıntılı ele alışı ne olduğu bir sonraki alt bölümde "suça yönelen çocukların hakları ve çocuk-polis ilişkisi" başlığı altında işlenmiştir.

1.2.1.1.Suç Yönelen Çocukların Hakları ve Çocuk- Polis İlişkisi

Suç yönelen çocukların haklarını uluslararası düzeyde ele alan belli başlı belgeler başta Çocuk Hakları Sözleşmesi olmak üzere Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması İçin Birleşmiş Milletler (Havana) Kuralları, Riyad Kuralları ve Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları)dır. Burada Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 40. maddesi ve Beijing Kuralları'ndaki bazı maddeler özellikle ele alınacaktır. ÇHS'nin 40. maddesi suça yönelen çocuklar için şu güvenceleri sıralamaktadır: Güvencelerden birincisi "haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılma"dır. İkinci temel güvence "haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında

gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanma"sıdır. Bir başka güvence ise "çocuğun tanıklık etmesi ya da suç ikrarında bulunması için zorlanmaması; çocuğun aleyhine ve lehine olan tanıkların eşit koşullarda sorgulanmasının sağlanması" dır. Bir diğer önemli güvence de "kovuşturmanın her aşamasında özel hayatın gizliliğine tam saygı gösterilmesi"dir.

Daha önce belirtildiği gibi Beijing Kurallarında da çocuk-polis ilişkisi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu kuralların 8. maddesinde "her aşamada küçüğün afişe olması, damgalanması gibi zarara yol açabilecek durumların ortadan kaldırılması için gizliliğe azami özen gösterilmelidir" hükmüne yer verilmiş; aynı maddenin ikinci fıkrasında "küçük suçlunun kimliğine ilişkin hiçbir bilginin yayınlanmasına izin verilmemelidir" ilkesi ile polis dahil her aşamada gizlilik ilkesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Beijing Kuralları'nın 10. maddesi " Bir küçük gözaltına alınır alınmaz, durum derhal ebeveynine veya yasal veli ya da vasisine bildirilir." hükmü ile çocuğun özgürlüğünün esas olduğunu belirtmiştir. Aynı kuralın ikinci fıkrasında "hakim yahut yetkili makam gecikmeksizin serbest bırakma çaresini düşünmelidir" ilkesine yer vermiştir. Üçüncü fıkra usul hükümlerinin bazı yönleri ile çocukların işlediği suçlarla ilgili polisin davranışına ilişkindir: "Yasayı uygulamakla görevli makamlarla küçük suçlunun ilişkileri, daima küçüğün yasal durumunu gözetir tarzda ve onun iyiliği ve olayın özelliğinden dolayı zarar görmemesi esasına dayalı olarak düzenlenmelidir".

Beijing Kuralları'nın 12. maddesinde çocuğun karşı karşıya geldiği meslek elemanlarından birisi olan polisin özel yetişmiş "çocuk polisi" olmasını öngördüğü bilinmektedir. 12.madde küçük suçlularla sık sık temas halinde olan polis görevlilerinin özel olarak eğitilmesini gerekli kılmakta ve büyük kentlerde özel polis birimlerini oluşturulmasını öngörmektedir. Özel polis birimlerinin oluşturulmasının bir diğer nedeni de çocukların suçtan korunması ve suç işlemelerinin önlenmesidir.

Beijing Kuralları'nın 13. maddesinde tutuklu yargılama en son çare olarak vurgulanmıştır. Tutukluluk yerine alternatif önlemler önerilmiştir. Tutuklu yargılanan

küçüklerin yetişkinlerden ayrı tutulması ve ihtiyaç duydukları her türlü yardımdan yararlanmaları bir ilke olarak ortaya konmuştur.

Yukarıda sözü edilen uluslararası belgeler değerlendirildiğinde çocukların polisle ilişkilerinin düzenlenmesinin temelinde yer alan ve çocuğun yararına olan bazı önemli noktalar şunlardır:

1. Çocuklara süreç hakkında bilgi verilmesi,
2. Polis tarafından alıkonulan çocuğun anında anne ve babasına ya da vasisine bilgi verilmesi,
3. Çocuklarla ilgili yapılacak işlemlerin en kısa sürede yapılması,
4. Çocuğun kimliğinin medya ve kamuya karşı saklı tutulması,
5. Çocukların fotoğraf ve parmak izinin alınmasına ilişkin sınırlamaların olması,
6. Çocukla ilgili kayıtların yetişkinlerin kayıtlarından ayrı tutulması,
7. Çocuğa zarar verecek muameleden sakınılması (kelepçe kullanılmaması, adli tıp incelemelerinde çocukların mühürlenmemesi, hastanede yatağa zincirlenmemesi gibi),
8. Çocuğun adalet süreci içine çekilmeden, toplumdaki diğer kaynaklara yönlendirilmesi,
9. Çocuğun suç işlemlerini önlemeye yönelik hizmetlerde yer alması.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk adalet sisteminin yeniden yapılanmasını gerektirmiştir. Bu yeniden yapılanmada politika ve uygulamalara yol gösterecek araştırmalara gerek vardır. Bu bağlamda bu araştırma çalışmasının uygulamasının en önemli nedenlerinden biri de budur. Polisin çocuğa dönük anlayış ve yaklaşımını etkileyen diğer bir gelişme ise polisliğin felsefesindeki değişimlerdir. Bundan sonra kısaca bu değişime değinmek yerinde olacaktır.

1.2.1.2. Polisliğin Değişen Felsefesi ve Çocuğa Yansımaları

Modern devletin düzenli ve tanımlanmış bir birimi olarak modern polis, göreceli olarak yeni bir oluşumdur (Çağlar 1999:12). Modern polis örgütsel olarak oluşturulmadan önce polis daha çok gece bekçisi olarak hizmet vermiştir. Toplumsal yapılardaki meydana gelen hızlı değişimler polise yeni baskı ve talepler yöneltmiştir. Özellikle endüstrinin geliştiği kentlerdeki işçi sınıfının hızlı büyümesi, devletin korumakta olduğu mülkiyet ve devletin sahip olduğu otoriteye karşı meydan okumalar, mevcut durumu idare edilmez bir duruma getirmiştir. Bütün bu oluşum, değişim ve gelişmelerin sonucu olarak modern polis ortaya çıkmıştır (Çağlar 1999:127).

Kanunları uygulama kurumu olan polis, rolünü yerine getirmek için birincil ve ikincil işlevlere sahiptir (Rubin 1985: 81-82). Polisin birincil işlevleri şunlardır:

1. Suçluların tutuklanması ile ilgili soruşturma yapmak,
2. Suçluları yakalamak,
3. Düzeni sağlamak,
4. Trafik kurallarının işletilmesini sağlamak,
5. Suçu önlemek.

Polisin, ikincil işlevleri ise şunlardır:

1. Aile içi ve komşular arası anlaşmazlıkların çözülmesini sağlamak,
2. Çocuk ihmal ve istismar vakalarını araştırmak,
3. Özgür ifade ve toplanma gibi anayasal hakları korumak,
4. Topluma polisin işlevini anlatmak,
5. Vatandaşlara genel bilgi ve yardım sağlamak.

Yukarıda sözü edilen birincil işlevler kontrol ya da güç sahibi olma, ikincil olanlar ise hizmet işlevi olarak da adlandırılabilir. 20. yüzyılın son çeyreğinden bu yana polisin rolü ve işlevlerine ilişkin önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu değişim, polisin gücünü kullanma işlevinden polisin hizmet vermesi işlevine geçişi ifade eder (Bennett 1994:107).

Polisliğı bir "güç kullanma" işlevine ilişkin anlayış ile "hizmet verme" işlevine ilişkin anlayış arasında uygulamada önemli bir fark vardır. Polisliğı bir kontrol ve güç kullanma olarak gören yaklaşımın anlayışı şudur: Bu anlayışa göre polis, görev karşılığı devletten maaş alan memurdur. Görev ile ilgili her kararı devlet verir. Toplum için neyin iyi, neyin kötü olduğunu devlet, her zaman onlardan iyi bilir. Vatandaşın güvenlik konusundaki gereksinimlerini, devlet zaten bildiğı için ayrıca ona sormasına gerek yoktur. Polislik görevi yerine getirilirken, meydana gelebilecek aksamlar ve kanuni ihlaller, sapma davranışlar sadece kurumun kendi personeli tarafından denetlenir (Cerrah 2000:24-25). Bu tür uygulamalarda polis ile vatandaş arasında her zaman bir güven sorunu vardır.

Yukarıda sözü edilen anlayış; baskıcı, otoriter bir polis alt kültürünün oluşması ile paralel gitmiştir. Polisler üzerine yapılan çalışmalar, toplumun geri kalan kısmından kendilerini farklı gördüklerini ortaya koymuştur. Bu özellikler şöyle özetlenebilir: Polisler otoritedirler ve otoriter kişiliklere sahiptirler; eleştiri konusunda hassastırlar; dünyayı, tehdit ve tehlikelerin olduğu bir yer olarak algırlar (Adlam 1981:158;aktaran Çağlar 2001:1231).

Polis alt kültürünün baskıcı, ezici erkek kültürü ile eşdeğer olması nedeniyle birçok Avrupa ülkesinde çocuklarla kadın polisler ilgilenmektedir (Adams ve Horrocks 1999: 145). Örneğin Almanya ve İsviçre'de çocuklarla ilgilenmek üzere sadece kadın polisler görevlendirilmişlerdir. Polis kültürünün otoriter özelliğı nedeniyle diğer ülkelerde ve Türkiye'de de çocuklarla çalışan polis memurları diğer bölümlerde çalışan polis memurlarınca küçümsenmektedir (Özcan 1997:124). Rubin (1985: 88), çocuklarla çalışan polis memurlarının yaşadıkları kimlik krizini şöyle ifade ettiklerini belirtmiştir: "Diğer polis memurları bizi sosyal hizmet uzmanı gibi

görmekte, gözetim memurları (sosyal hizmet uzmanları) ise uzlaşmaz polis (hard-line cops) olarak tanımlamaktadırlar".

Polisliğı bir hizmet olarak gören yaklaşımın anlayışı şudur (Cerrah 2000:24-25; Çağlar 2001:138-139.): Polis personeli, vatandaştan toplanan vergilerden ödenen bir ücret karşılığında yine vatandaşa polislik hizmeti sunan kamu görevlileridir. Dolayısıyla, bu hizmetin içeriğı konusunda doğal olarak vatandaşın söz hakkı vardır. Hizmetin genel politikalarının belirlenmesinde vatandaşın istek ve beklentileri her zaman göz önünde bulundurulur. Vatandaş için üretilmiş olan polislik hizmetlerini, en iyi denetleyen yine vatandaşın kendisidir. Polis memuru kendini, hizmet götürmekle yükümlü olduğu vatandaşın üzerinde değil, tam tersine onun hizmetinde bir memur olarak görür Bennett (1994:110), İngiltere'de polislikte değişen bu anlayışın toplum destekli polislikte kendini gösterdiğini ifade etmektedir. Toplum destekli polislik (community policing) suçlarla mücadelenin sadece polisin sorumluluğunda olmadığını, herkesin suçlarla mücadeleden sorumlu olduğunu söylemektedir. "Suç sosyal bir olgudur; suçların kontrol ve önlenmesi ancak sosyal yöntemlerle mümkündür" tezi, toplum destekli polisin temel felsefesini oluşturmaktadır. Örneğın suça yönelen çocuklarla yalnızca polisin etkin bir işlev görmesi olanaklı değildir. Bu anlayışa göre çocuk suçluluğunun önlenmesinde toplum destekli polislik anlayışının temel aktörleri; aile, okul, iş, sosyal hizmet kurumları ve polistir (Kavgacı 1997:76-77). Bu anlayışta yer alan "çok-kurumlu ortaklık (multi-agency partnership)" çocuk-polis ilişkisini düzenlemede bazı gelişmiş ülkelerin kullandığı modellerden biridir.

Suça yönelen çocukla ilgili araştırmalar, çocuğun suçlu olarak damgalanmasının yeniden suç işlemesine neden olduğunu göstermiştir. Bu nedenle çocuğun tutuklanmasının son çare olarak düşünülmesi ve polisin bir ekip içerisinde bu anlayışla hizmet vermesi önem kazanmaktadır.

Polis yukarıda belirtildiğı gibi çocuğun tutuklanıp mahkeme sürecine girmeden yani damgalanmadan önce toplumla bütünleşmesini sağlamak amacıyla oluşturulan ekipler içinde yer almıştır. Bu amaçla İngiltere'de oluşturulan ekiplerin başarısına bakılmış ve bu ekiplerin çalışmaya başladığı tarihten itibaren tutuklanan

çocuk sayısında önemli oranda azalma olduğu saptanmıştır (Thorpe 1994: 169-190).

Polisliğin felsefesindeki bu değişim çocuğun polisle ilişkisinde üstün yararının korunması amacına uygun bir değişim olarak değerlendirilebilir. Bu değişimin polisin yeniden yapılanmasını gerektirdiği ve çocuk açısından Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin felsefesine paralel olduğu söylenebilir.

Çalışmada, çocuk-polis ilişkisi çocuk adalet sisteminin bir parçası olarak değerlendirildiği için bundan sonra çocuk adalet sistemi ve çocuk polis ilişkisi ele alınacaktır. Modern devletlerin çocuk adalet sistemlerinin oluşturulmasına öncülük etmiş olması nedeni ile İngiltere modelinden yararlanılmasına karar verilmiştir. İngiltere modelinin, bugün Türkiye'de çocuk adalet sisteminin revizyonunda ve çocuk polisliğinin oluşumunda etkili modellerden biri olması da bu seçimde rol oynamıştır.

1.2.2. Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk-Polis İlişkisi

Modern çocukluk paradigması çerçevesinde çocuğun yetişkinlerden farklı olduğu varsayımından hareket ederek çocuğa özgü yasal ve örgütsel düzenlemeler geliştirilmiştir. Bu düzenlemelerden belki de en önemlisi suça yönelen ve suç işleyen çocuklarla ilgilidir. Tüm dünyada bu çocuklara yönelik bir çocuk adalet sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem çocuğun yetişkinlerden ayrı yargılanması ve ayrı kurumlarda yeniden toplumsallaşmasının sağlanması amacıyla kurulmuştur.

1800'lerin başında ıslahevi (reformatory) kavramı ortaya çıkıncaya kadar suç işleyen çocukların kaldıkları yerler; sığınmaevleri, fabrika, hapishane, okul, hastane ve yetim evi gibi adlarla karakterize edilmiştir. Islahevleri ev benzeri, eğitim ve disiplinin yer aldığı kurumlardır. Diğer temel değişme, yetişkinlerden farklı yargılanmalarını sağlayacak çocuk mahkemeleridir. Çocuk mahkemeleri çocuğun ne yaptığı değil neden yaptığı üzerinde durur. Profesyonel gözetim görevlileri sistematik olarak çocuğun problemlerini tanımlamak ve çözümlerini bulmak üzere rapor

hazırlarlar. Bu yaklaşım hastaların teşhis ve tedavisine dayalı medikal modelden kaynaklanır. Ayrıca çocuklar için yetişkin cezaevlerinden farklı olarak mahkemeye çıkıncaya kadar kalacakları tutukevleri yapılmıştır. Aynı zamanda suça yönelen çocukların tedavi ve bakımında kurum yerine toplumda aile içinde bakım modelleri geliştirilmiştir (Schwartz 1997: 120-126).

Bugün modern devletlerin çocuk adalet sistemlerini oluşturan temel bileşenlere bakıldığında şunları görmek mümkündür: Çocuk mahkemeleri, bu mahkemelerin ilgilendiği alt ve üst yaşlar, soruna müdahale eden hizmet ve programlardır.

1.2.2.1. İngiltere'deki Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk-Polis İlişkisi

İngiltere'de diğer ülkelerde olduğu gibi, 19.yüzyıldan önce suça yönelen çocuklar yetişkinlerle aynı muameleye tabi tutulmuştur. 19. yüzyıl boyunca çocukların korunması gerektiği ve rehabilite edileceği argümanı ile suça yönelen çocuklar için yetişkinlerinkinden farklı bir sistem geliştirilmeye başlanmıştır. İngiltere, suça yönelen çocuklar için ayrı bir sistem geliştirme konusunda öncülük yapan bir ülkedir. 1854 yılında İslahevlerinin (Reformatory Schools Act) ve 1908 yılındaki Çocuk Yasası ile çocuk mahkemelerinin kurulmuş olması buna örnek olarak verilebilir.

İngiltere'de tarihsel süreç içinde suça yönelen çocuklara ilişkin birbirine zıt iki yaklaşım ortaya çıkmıştır. Birisi çocuğu damgalamaktan koruyan ve mahkemelerin her aşamada çocuğun refahı konusunda kararlar almasını cesaretlendiren refah yaklaşımıdır. Bu yaklaşım altında yönlendirme (diversion) yaygın olarak kullanılır (Davies-Croall ve Tyrer 1998: 150) . Yönlendirme, çocuğun ceza adalet sürecine girmeden önce rehabilitasyon programlarına katılımının sağlanmasıdır. Refah(rehabilitasyon) yaklaşımı suça yönelen çocukların tedavi, disiplin ve eğitim gibi yardımlarla yeniden suç işlemeyeceklerini öngörmektedir. Ancak, bu yaklaşım yetersiz, etkisiz ve çok yumuşak olduğu için eleştirilmiştir. Adil yargılamanın temel amaç olduğu adalet yaklaşımı bu eleştirilere karşı ikinci yaklaşım olarak gelişmeye başlamıştır. Adalet yaklaşımında daha çok disiplin ve

suçun ağırlığına göre verilecek cezanın belirlenmesi anlayışının egemen olduğu uygulamalar görülmektedir. Adalet yaklaşımı, toplumu suçludan korumayı ve çocuğu değil de suçu ön plana çıkardığı için ceza yaklaşımı olarak da adlandırılmaktadır. Tarihsel süreçte her iki yaklaşımın olumsuzluklarını gidermek üzere süreç içinde refah ve ceza yaklaşımının birlikte kullanılması önerilmiştir (Davies-Croall ve Tyrer 1998: 150).

Refah yaklaşımının kendisini gösterdiği 1933 yılındaki “Çocuk ve Genç Bireyler Yasası” ile suça yönelen çocuklarla ilgilenmek için yargıca bağlı özel bir panelin kurulduğu görülmektedir. Yine bu yasa ile suça yönelen çocukları kabul eden yatılı okullar (approved school) açılmıştır. Aynı zamanda çocuk ve gençlerin yaşları olgunluk ve anlama düzeyindeki farklılıkları dikkate alarak belirlenmiştir. Bu yasaya göre, çocuk, 14 yaşın altındaki kişidir. Genç ise 14 yaşını doldurmuş 18 yaşın altındaki kişidir. 10 yaş altındaki çocukların yasal sorumluluğu yoktur. Belirlenen yasal yaş sorumluluğu o ülkenin suça yönelen çocuklarla ilgili politikalarını da göstermektedir.

Refah yaklaşımının zirveye ulaştığı 1969 yılındaki “Çocuk ve Genç Bireyler Yasası”nı çocukların suça yönelmesinin aile ya da diğer çevresel koşullar ile ilgili olduğu argümanı etkilemiştir. Bu yasa, refah ve yönlendirme (diversion) politikalarının karışımı olan bir yasadır (Davies, Croall ve Tyrer 1998:149). Yönlendirme politikalarının uygulamadaki yansımaları şunlar olmuştur: 14 yaş altındaki çocuklar için ceza prosedüründen çok koruma prosedürünün işletilmesi üzerinde durulmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının önemi artmıştır. Yalnızca suça yönelen çocuklara yönelik olan yatılı okullar (approved school) kapatılmıştır. Suça yönelen çocuklar bu kurumların yerine devletin bakıp gözetmek zorunda olduğu diğer çocuklarla birlikte toplum evleri (community homes)’nde kalmaya başlamışlardır. Ayrıca devam merkezleri, alıkoyma merkezleri ve bir tür gençlik hapishaneleri olan borstallerin de ortayol tretman kurumları (intermediate treatment institution) olması istenmiştir (Uluğtekin 1994:15). Ortayol tretman, toplum içinde gözetilmek (probation) ile bir kurumda yaşamak (custody) arasında bir önlemdir. Bu ara önlemin ilk amacı risk altındaki çocukların suça yönelmelerini önlemek, ikincisi

ise hapis cezası yerine toplum içinde bakımının sağlanmasıdır (Junger-Tass 1989:55).

Yukarıda sözü edilen 1969 yılındaki yasa ile polisin suça yönelen çocuklar için uyarı (cautioning) sistemini kullanması desteklenmiştir. Çocukla karşılaşan polisin önündeki alternatifler şunlardır. Örneğin polis ya "resmi olmayan uyarı" (informal cautioning) verir; yani çocuğu uyarıp ceza vermez ya da "resmi uyarı" (formal cautioning) verir; yani resmi kayıtlara geçen uyarıda bulunur. Çocuk suçunu kabul eder ve ana, baba ile şikayetçi kişiler de uygun görürse, mahkemeye sevk etmek yerine polis merkezinde ana babanın önünde, resmi üniformalı ve en yüksek rütbeli polis tarafından çocuk uyarılır. Çocuk aynı zamanda tekrar suç işlerse mahkemeye çıkarılacağı konusunda bilgilendirilir. Yönlendirme politikalarının etkisiyle çocuk irtibat bürosu (juvenile liason bureau)'na bağlı olarak polisin uyarı verdiği çocukların sayısında hızla artış olduğu görülmüştür.

İngiltere'de polisin uygulamalarında farklılıklar görülmektedir (Pitts,1990:42). Bazı yörelerde, çocuğun yakalanmasından hemen sonra polisin gözetim, eğitim ve sosyal hizmetler bölümlerinin temsilcilerinden oluşan ekiplerin içinde yer alması ve onlarla görüş alışverişinde bulunması, çocukla ilgili uyarıda bulunma veya dava açma kararını olumlu yönde etkileyebilmiştir. Böylece hakkında dava açılarak mahkemeye sevk edilen çocukların oranında önemli düşüşler gözlenmiştir (NACRO 1987:5).

İngiltere'de yapılan araştırmalara göre ilk kez suç işleyenlerin %46'sı ilk uyarıdan sonra, kalanların %25'i üçüncü uyarıdan sonra suça yönelmekten vazgeçmektedirler (Morris 1980). Araştırmacılar üçüncü suç eylemine kadar uyarı uygulamasının sürdürülmesi gerektiğini önermektedirler. Konuyla ilgili araştırmalar polisin uyarı kararının, suçun ilk olup olmadığına bakılmaksızın, önemi, ciddiyet derecesi, suçun failinin tutum ve davranışları ile mağdur/mağdurların durumundan önemli ölçüde etkilenmektedir. Bunlara ek olarak ırk, sosyo-ekonomik statü gibi faktörler de karar verme sürecini etkilemektedir.(Morris ve Giller 1987; Laylock ve Tarling 1985; Fisher ve Maurby 1982). Landau (1981)'nın bulgularına göre önceki sabıka kayıtları, suçun türü, yaş ve etnik köken polisin uyarı vermesinde önemli

ölçüde rol oynamaktadır. Yaş ilerledikçe gençlerde dava edilme oranı yükselmektedir.

İngiltere'de 1970'ler boyunca çocuk suçluluğunun artışı üzerine polisler rollerini yeniden tanımlamışlardır. Örneğin Northamptonshire polisinin seçtiği uygulama modelinde, polis memurları kurumlar arası ekiplerin bir parçası olarak suça yönelen çocuklara doğrudan hizmet sağlamaktadır (Thorpe 1994:169-191). Böylece, suça yönelen çocuklarla çalışan polisler atanmaya başlanmıştır. Hükümet 1985'in başlarında Kurumlararası İrtibat Bürosunu (Inter-agency Liason Bureau) öneren sirküler yayınlamıştır. Sirkülerde irtibat düzenlemelerinin polis merkezi ,gözetim bölümü, sosyal hizmetler bölümü ve eğitim kurumu arasında olması önerilmiştir .Böylece hükümet ilk kez polisi gücünü, çocuğun yararına olmak üzere diğer kuruluşlarla paylaşmaya davet etmiştir.

Northamptonshire deneyiminin önemli özellikleri şunlardır (Thorpe 1994:169-191):

1. Bu modelde polis-sosyal hizmet işbirliğinin yanında gözetim hizmeti ve eğitim bölümü de yer almıştır.
2. Bu kurumların her birinden personel bu ekip içerisinde çalışmıştır.
3. Çocuklara verilen hizmet bu ekip tarafından sağlanmıştır.
4. Tüm polis ihbarnamelerinin rutin ve sistematik araştırması yapılmıştır.
5. Birey olarak suçlu çocuğa ya doğrudan hizmet sağlanmış ya da uygun hizmet diğer kurumlarca sağlanmıştır.
6. Tutuklama ya da uyarı için kararlar konusunda polise kesin öneride bulunulmuştur.

İngiltere'de, çocuğun yeniden toplumsallaşmasını sağlamada 1970'li yıllardan buyana polis, sosyal hizmetler, gözetim ve eğitim kurumlarının birlikte çalıştıkları görülmektedir. Burada çocuğun yararını gözetken polisin rolüne ilişkin hizmet etme anlayışını kabul etmesi, gücünü diğer meslek elemanları ile paylaşması ve bir ekip çalışması anlayışı içinde olması önem kazanmaktadır.

1969 yılındaki yasa ile getirilen bu yenilikler tam da uygulanamamıştır. 1971 yılında işbaşına gelen muhafazakar hükümetin daha çok cezalandırıcı yaklaşımı benimsemesi nedeniyle sosyal hizmetler yerine yargıç, avukat ve polislerin etkin olması önerilmiştir. Çocuklar hakkında bakım kararı yerine güvenli bakım kararının kullanılması da bir başka öneri olmuştur (Uluğtekin 1994:16).

İşbaşına geçen muhafazakar hükümet, çocukların cezaevinde hoşagitmeyen deneyimler yaşamasının yeniden suça yönelmelerini önleyeceği anlayışını benimsemiştir. "Kısa, kesin, şok tedavisi" felsefesine dayalı bu uygulamaların yapılan resmi araştırmalar ile itibarı düşmüştür. Buna paralel olarak hükümetin resmi politikası, akademisyenler, hükümetteki bürokratlar ve alandaki uygulayıcılar hep bir araya gelerek bir konsensüs oluşturmuşlardır. Çocuk adalet sistemine ilişkin bir alternatif geliştirmişlerdir. Bu alternatif, gençlerin yaşamına resmi devlet müdahalesinin zarar verdiği düşüncesine dayanmaktadır. Bu tartışmalar 1980'li yılların ortalarına kadar sürmüştür. Sonuçta çocuk adaleti uygulamalarında mutlaka şu iki temel noktanın olması gerektiğine karar vermişlerdir: 1- Çocuklar için uyarı sistemini geliştirerek resmi ceza adaleti sisteminden uzak tutmak. Bir başka deyişle yönlendirme yapmak. 2- Toplum temelli tretman programlarını ve denetim (süpervizyon) kararını kullanmaktır (Haines ve Drakeford 1998:32-33). Denetim kararları, toplum cezaları içinde yer almaktadır. Bu kararlar, 10-17 yaşlarındaki çocukların yerel otoritelerin sosyal hizmet bölümlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülen kararlardır.

1990'larda ne yazık ki bu uzlaşma ortadan kalkmıştır. Bunun nedeni bu yıllara kadar İngiltere'de ceza adaleti politikası sosyal politikanın konusu iken 1990'larda siyaset politikasının konusu olmuştur. Böylece ceza adaleti politikasını belirleyenler akademisyenler, hükümet çalışanları ve uygulayıcılar değil, medya ve kamuoyunun (public opinion) görüşü olmuştur. Söz konusu görüş, suçun kontrolünün zorlaştığı, toplumun tehlikeli suçlulardan korunamadığı üzerinde durmuştur (Haines ve Drakeford 1998:34).

Yukarıda sözü edilen gelişmeler yasalara cezalandırıcı yaklaşımın hakim olması sonucunu getirmiştir. 1991 yılındaki Ceza Adaleti Yasasında, çocuk

mahkemesinin adı gençlik mahkemesi olarak değiştirilmiş ve cezanın kesin olarak suça orantılı bir biçimde verilmesi ve suçlunun bu cezayı kesin olarak hak etmiş olması önemsenmiştir (Uluğtekin 1994: 17-18). 1994 Ceza Adaleti ve Toplum Düzeni Yasası (The Criminal Justice and Public Order Act) ile sürekli suç işleyen çocuklar için güvenli eğitim üniteleri açılmıştır. Bu yeni ceza sürekli suç işleyen 12-14 yaş arasındaki çocuklar için uygulanmıştır. Güvenli eğitim ünitelerinde bir yandan bireysel gereksinimler göz önüne alınırken, diğer yandan disiplin uygulamaları ile suç davranışının önünün alınacağı düşünülmüştür. 1997 yılında Ceza Yasası (The Crime Act) toplum cezalarının kullanımını genişletmiştir (Davies, Croall ve Tyrer 1998:158).

İngiltere'deki çocuk adalet sistemi bugün 1998 Suç ve Düzensizlik Yasası'na dayalı olarak işlemektedir. Yasanın amacı çocuk ve gençler tarafından suç işlenmesini önlemektir. Bu yasa şunları içermektedir (Davies, Croall ve Tyrer 1998:159):

1. Gençlik Adaleti Dairesi (Youth Justice Board): Suç işleyen gençler için güvenli kuruluşların sorumluluğunu taşır.
2. Gençlik Adaleti Hizmeti (Youth Justice Service): Yerel otorite, polis ve gözetim birimleri suçun önlenmesine yönelik birlikte çalışmalar yaparlar.
3. Gençlik Suçluluğu Değerlendirme Ekibi (Youth Offending Teams): Yerel otoriteye bağlı çalışan gözetim memuru, sosyal hizmet uzmanı, sağlık ve eğitim hizmetlerinden birer temsilci ve polis memurundan oluşmaktadır.
4. Polisin Kınama ve Son Uyarı Yetkisi (Police Reprimands and Final Warnings): Son uyarı, 17 yaşın altında uygun bir yetişkin eşliğinde (appropriate adult) gerçekleştirilmektedir. Uygun yetişkinler çocuğun ebeveyninden biri olabildiği gibi çoğunlukla Yerel Otorite'ye bağlı çalışan sosyal hizmet uzmanlarından atanmaktadır. Son uyarı, çocuğun yeniden suç işlemesini önlemek amacıyla nasıl bir müdahale programına ihtiyaç duyduğuna ilişkin değerlendirme yapmak üzere

gençlik suçluluğu değerlendirme ekibine (youth offending teams) havaleyi başlatmaktadır.

5. Anababalık Etme Kararı (Parenting Orders): Ebeveynlerin çocuk yetiştirme ile ilgili ihtiyaç duydukları alanda danışmanlık hizmeti almaları sağlanır. Bu danışmanlık programı bir haftadan üç aya kadar sürer.
6. Onarım Kararı (Reparation Orders): Çocuğun suç davranışını onarması için kurban ile karşı karşıya gelmeleri sağlanmaktadır. Onarım ile ilgili bilgiler polisin son uyarı yetkisi açıklanırken daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.
7. Evden Ayrılmama Yasağı (Local Child Curfew): 10 yaş altındaki çocuklar için polis bu yaptırımı düzenler.
8. Uygulama Planı Kararları (Action Plan Orders): 10-17 yaş arasındaki çocuklar için yeni bir toplum cezasıdır. Ceza üç ay sürer. Rehabilitasyon ve onarımın öğeleri birleştirilerek kullanılır.
9. Tutukluluk ve Eğitim Kararı (Detention and Training Order): Bu karar, şiddet suçu işleyen 10-11 yaş arası, sürekli suç işleyen 12-14 yaş arası çocuklar ve 15-17 yaş arası şiddet suçu işleyen gençler için alınır. Bu yaptırımın süresinin yarısı nezaret altında diğer yarısı toplum denetimi (süpervizyonu) altında geçirilir.

Suça yönelen çocuk-polis ilişkisinde sürece bakıldığında, resmi eylem yapılmadan önce polis çocuk/genç ile görüşmelidir. Bu görüşme süresince ebeveynlerden birisi mutlaka çocuğun yanında bulunmalıdır. Eğer bu mümkün değil ise polis uygun bir yetişkin (appropriate adult) ayarlamalıdır. Bu uygun kişi de genellikle yerel otoriteye bağlı sosyal hizmetler bölümünde çalışan sosyal hizmet uzmanı olmaktadır. Uygun yetişkin hizmetini gençlik suçluluğunu değerlendirme ekibi düzenlemektedir. Polis ve Cezai Deliller Yasası (1984), polisin çocukla yapacağı görüşmenin tüm yönlerini açıklamıştır. Süreç tamamlanır tamamlanmaz, polis resmi işlemin ne olacağına karar vermektedir. Olasılıklar şunlardır (A Brief Outline Of The Youth Justice System in England and Wales Incorporating The Crime and Disorder Act 1998):

1. Çocuğun suçsuz olduğuna ya da suçlamanın gerçekliği olmadığına karar verebilir.
2. Eğer suç çocuk tarafından kabul edilirse yada kanıt varsa bile yine de müdahale etmemeye karar verebilir. Burada suçun ağırlığı önemlidir.
3. Çocuğu kınamaya ya da son uyarı vermeye karar verebilir. Polisin son uyarı vermesi, çocuğun gençlik suçluluğu değerlendirme ekibine havale edilmesini gerekli kılar. Bu ekip, çocuğun yeniden suç işlemesini önlemek amacı ile çocuk için en uygun müdahaleyi belirlemek üzere değerlendirme yapar.
4. Suç inkar edilirse delil aranır ya da dava düşer.
5. İlk kez işlenen suça kınama, uyarı ya da ceza verilmesi suçun ciddiyetine bağlıdır. Bir kınama sonrası herhangi bir suç işlenir ise uyarıya ya da cezaya neden olur. Sonra yeniden suç işlenirse son uyarı verilir. İkinci uyarı yalnızca son suç ciddi değilse ve ilk uyarının üzerinden iki yıl geçmiş ise verilir. Kınama ve uyarılar eğer çocuk 17 yaşın altında ise polis merkezinde uygun bir yetişkin eşliğinde verilir. Eğer çocuğun gelecekte yeniden başı belaya girerse, uyarı ya da kayıtlı cezası mahkemeye bildirilir. Mahkeme çocuk hakkında karar verir.
6. Suç çok ciddi ise çocuk aynı gün ya da izleyen günün sabahında, en kısa sürede mahkemeye çıkarılıncaya kadar polis merkezinde tutulur. Bekleme süresi bir geceyi aşarsa çocuk yerel otoritenin sosyal hizmetler bölümüne bağlı örneğin çocuk yuvası ya da bir güvenlik ünitesinde kalır.

Suç ve Düzensizlik Yasası (1998)'nın 65 ve 66. bölümleri polisin kınama ve son uyarı (reprimand and final warning)şemasını önceki sistemde varolan uyarı (cautioning) sisteminin yerine koymuştur. Bu yasa ile bir son uyarı verildikten sonra her bir çocuk için ön değerlendirme yapılır ve en uygun rehabilitasyon programının ne olduğuna karar verilir. Bunun için gençlik suçluluğu değerlendirme ekibi görevlendirilmiştir. Bu ekip, yerel otoritenin sosyal hizmetler ve eğitim, yerel polis, gözetim ve sağlık hizmetleri birimlerinin ortaklık anlayışı ile kurulur. Son uyarı çocuk

için ilk yapılandırılmış müdahale programıdır. Bu nedenle çocukların yeniden suç işlemesini önlemek açısından stratejik öneme sahiptir (Final Warning 2000).

Son uyarı şemasının aşağıda belirtilen amaçlara katkı vermesi beklenmektedir:

1. Tekrarlanan uyarıya bir son vermek ve çocuğun suç davranışına karşı anlamlı bir yanıt vermek.
2. Yeniden suç işlemeyi önlemeye yardımcı olmak için uygun ve etkin eylemi sağlamak.
3. Son uyarıdan sonra yeniden suç işleyen çocuğun/gencin mahkeme sisteminde hızlı ve etkin bir biçimde ele alınmasını sağlamak.

Bir çocuğa son uyarı verilebilmesi için oluşması gereken bazı kriterler vardır. Bu kriterler şunlardır:

1. Çocuğun suçu işlediğine ilişkin kanıt olması gerekir.
2. Çocuğun suçu kabul etmesi gerekir.
3. Çocuğun kayıtlı bir suçu olmamalıdır.
4. Çocuğun işlediği suç kamu davasını gerektirmemelidir.

Suça yönelen bir çocukla ilgili olarak polis formal ve informal eylem arasında bir karar vermek zorundadır. Polis, çocuğu bir gün içinde gençlik suçluluğu ekibine havale etmelidir. Ulusal standartlara göre bu ekip beş gün içinde çocukla ilişki kurmalı ve on işgünü içinde değerlendirmesini yapıp polise bilgi vermelidir (The Crime And Disorder Act 1998. *Youth Justice Provisions*).

Resmi işleme karar verirse gençlik suçluluğu değerlendirme ekibi çocukla ilgili ön değerlendirme yapar. Ön değerlendirme, çocuğun ailesi, akrabaları ve olayın kurbanı ile görüşmeler yapmayı içerir. Bu süre yasa tarafından on gün olarak belirlenmiştir. Çocuk bu süre içinde kefaletle serbest kalabilmektedir. Ön

değerlendirmede ekip içerisinde yer alan tüm kurum temsilcileri çocukla görüşmeler yapar. Polis, çocuğun işlediği suçun ciddiyetini belirlemeye yardım eden ağırlık faktörlerini kayıt eder ve gençlik suçluluğu değerlendirme ekibi içinde bunu paylaşır.Ön değerlendirmede çocuk için en uygun rehabilitasyon programının ne olacağı ve onarıcı konferansın uygun olup olmadığı yer alır. Onarıcı (reperation) çalışma için şu araçlar kullanılabilir:

1. Çocuk kurbandan mektup yazarak özür diler.
2. Doğrudan çocuk ile kurban yüz yüze görüşür. Kurban yaşadıklarını anlatır.
3. Çocuk ve kurbanın aileleri ve çocuklar bir araya getirilir. Kurbanın gördüğü zarar ve bu zararı gidermek için çocuk ve ailesinin neler yapabileceği tartışılır.

Gençlik suçluluğu değerlendirme ekibinin yaptığı değerlendirmeyi bir müdahale izler. Müdahale, çocuğu uygun bir rehabilitasyon programı ile ilişkilendirmek anlamına gelir. Rehabilitasyon programı; danışmanlık, eğitim ve beceri geliştirmek, tıbbi müdahale, ebeveyn olma becerisi gibi alternatifleri içermektedir. Rehabilitasyon programında suçun sonuçlarını, kurbanın yaşadıklarını göstermek ve bilişsel beceri çalışması yer almaktadır. Bu rehabilitasyon programları gençlik suçluluğu değerlendirme ekibi ya da gönüllü organizasyon tarafından düzenlenmektedir.

İngiltere'de çocuk adalet sisteminin amacı çocuk/gencin suça yönelmesini önlemektir. Tarihsel sürece bakıldığında sürekli ve şiddet suçu işleyen çocuklar için cezalandırıcı yaklaşımın özellikle 1990'lı yıllardan itibaren çocuk adalet sistemini belirlediği görülmektedir. Suça yönelen çocuk polis ilişkisinde de uyarı yaklaşımından son uyarı yaklaşımına geçilmesi bunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buna rağmen suça yönelen çocuğa ilişkin polisin, hizmet anlayışına uygun olarak bir ekip içerisinde yer aldığını görmekteyiz. Çocuğun polisle

ilişkilerini yirmi birinci yüzyıla girerken düzenlemeye çalışan Türkiye açısından İngiltere iyi bir örnek olarak önümüzde durmaktadır.

1.2.2.2. Türkiye'de Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk- Polis İlişkisi

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 29-30 Eylül 1990 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde düzenlenen Dünya Çocukları Zirvesi'nde imzalamış ve 1995 yılından bu yana da iç hukuku belirleyen bir belge olmuştur. Ülkemizde ÇHS'nin uygulamaya geçirilmesi, yeni ilke ve standartlara göre çocukların haklara kavuşturulması için değişmeye gereksinim vardır. Bu değişim; düşünce ya da zihniyet değişikliği, yapısal değişiklik ve uygulama değişikliği boyutlarını içermektedir (Cılga 1999:507). Bu değişimin yaşandığı alanlardan biri de suça yönelen çocukla ilgili düzenlemeler ve çocuk-polis ilişkisi ile ilgilidir.

Cumhuriyetin kurulduğu yıllara bakıldığında modern, yüzünü batıya çevirmiş yeni bir toplum inşa etmeye çalışılırken çocukla ilgili en önemli gelişmelerden biri Medeni Kanun ve Ceza Kanunun çıkarılmasıdır. Medeni Kanunun tüm çocukların doğumdan itibaren korunması gerektiği anlayışını içinde barındırdığı söylenebilir. Ceza Kanunu ise suç işleyen çocuğu yetişkinlerden ayırmayarak, onları korumak ya da suç işleme nedenlerini değerlendirip, tedavileri gereken çocuklar olarak ele almamıştır. Cezalandırıcı yaklaşımı benimseyerek, işledikleri suçtan hareket eden bir anlayış getirmiştir. Bu anlayış, kimsesiz, sorunsuz çocuğu "korunmaya muhtaç çocuk " tanımı ile sosyal refah sistemi içinde, "suçlu çocuk" ise çocuk adalet sistemi içinde ele almıştır (Uluğtekin 1994: 49).

Türkiye'de ilk çocuk bürosu daha önce de ifade edildiği gibi 1962'de İstanbul Emniyet Müdürlüğü içerisinde kurulmuştur. Bu tarihten itibaren Emniyet Müdürlüğü'nün yayınladığı genelgeyle bütün karakollara ve Asayiş Şubesi'ne gelen 18 yaşından küçük çocuklar bu büroya teslim ediliyordu. Evden kaçan çocuklara yönelik aynı hizmetleri verilmesi amacı ile 1967 yılında Ankara Emniyet Müdürlüğü bünyesinde de "Çocuk Bürosu" kurulmuştur. Fakat her iki büro da karakollar tarafından bulunan evden kaçmış çocukları evlerine teslim etme ötesine

geçememişlerdir (Saran 1968). 1980 yılına kadar Çocuk Bürosu olarak çalışma yapan büro bu tarihten itibaren "Çocuk Şubesi" haline dönüştürülmüştür. 1995 yılında ise "İl Emniyet Müdürlükleri Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir. Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri 24 ilde kurulmuştur (Güller 2002). Bu kuruluşlar, uygulamada yalnızca terk, buluntu ve evden kaçan çocuklarla ilgilenirken, suç isnat edilen çocuklarla ilgilenmemiştir. Bu kuruluş Emniyet Örgütü içerisinde polisler açısından statüsü düşük bir yer olarak algılanmaktadır. Burada çalışan polisler, çalışmak istemeyen, polisliğe uygun olmayan kişiler olarak algılanmaktadır. Yeni yürürlüğe giren "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" (2001) ile suç işlendiğinden şüphelenilen çocuklar da bu kuruluş içinde ele alınmak istenmektedir.

Küçükleri koruma şube müdürlüklerinin kurulduğu ilk yönetmelik (1995) ile 2001 yılındaki çocuk şube müdürlüklerinin kurulduğu yönetmelik karşılaştırılırsa şunlar söylenilebilir: Bu iki yönetmelik arasındaki en önemli farklardan biri yeni yönetmelikte çocuklarla ilgilenecek "çocuk polisi" tanımlamasıdır. Diğer önemli fark ise ilkinin İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulması, ikincisinin ise Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulmasıdır. Bugün yürürlükte olan yönetmelikle Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'na bağlı bir Çocuk Şube Müdürlüğü ve ona bağlı bir Çocuk Büro Amirliği kurulmuştur. İlk yönetmelikle Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri Özel Statülü ve A tipi illerde kurulmuş, yürürlükteki yönetmelikle tüm illerde çocuk şube müdürlükleri kurulmuştur. Örgütlenmedeki değişiklik ile suç isnat edilen çocuklar için bu sistem içerisinde karakolları dışarıda tutmak mümkün olmamaktadır. Bir başka deyişle çocuklarla çocuk polisi olarak uzmanlaşmış polis değil, karakol polisi ilgilenmektedir. Bu açıdan karakol polislerinin çocuklar açısından önemi devam etmektedir.

Bir başka değişiklik ise 1998 yılında "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği"nde gerçekleştirilmiştir. Bu yönetmelikte yapılan değişikliklerle çocuklarla ilgili işlemler 18 yaşına kadar tüm suç isnat edilen çocuklar için aynılaştırılmıştır. Böylece ÇMK'nın on beş yaş olarak belirlediği üst yaş sınırı polisin çalışmalarında ÇHS'nin belirlediği on sekiz yaşına kadar genişletilmiştir. Yeni

kurulan çocuk şubelerinde de on sekiz yaş sınır olarak kabul edilmiş, ancak ÇMK savcılarını buna karşı çıktıklarından bugün uygulamada on beş yaşa kadar haklarında suç isnat edilen çocuklar çocuk şubelerinin kapsamında yargılanmaktadır.

Bu tarihe kadar suç işleyen çocuklar için önleyici hizmetler geliştirilememiş, ancak çocuğun yetişkinlerden ayrı mahkemelerde yargılanması amacıyla İstanbul'da üç, İzmir'de üç, Ankara'da iki, Trabzon'da bir, Diyarbakır'da bir ve Kocaeli'nde bir olmak üzere 11 çocuk mahkemesi kurulmuştur. 1997 yılında İstanbul Bakırköy'de, 1998 yılında ise Ankara Elmadağ'da çocuklara ait birer tutukevi faaliyete geçirilmiştir. Tutuklanan çocukların önemli bir bölümü ise halen yetişkinlere ait ceza ve tutukevlerinin çocuk bölümlerinde barındırılmaktadır. Hüküm giymiş çocuklar için Ankara, İzmir ve Elazığ'da çocuk ıslahevi bulunmaktadır. Suç işleyen çocuklarla ilgili toplumun verdiği yanıt diğer çocuklar için olduğu gibi toplum içinde bakım yerine kurum bakımı olmuştur. Bu süreçte çocukların suç işlemesini çocuk refahı konusu içinde ele alan bir anlayış görülemedi ve İngiltere'deki gibi herhangi bir yönlendirme (diversion) programı geliştirilememiştir.

Türkiye'de suç işleyen çocuğun ilk karşılaştığı görevli kentte polis, kırsalda ise jandarmadır. Ülkemizde polis, gerek sokaklarda devriye görevini yerine getirirken gerekse ihbar şeklinde kendisine intikal ettirilmesi yolu ile suç işleyen çocuklarla yüz yüze gelmektedir.

Türkiye'de polis İçişleri Bakanlığına bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı vardır. Çocuğun karşılaştığı polis karakollarda ve çocuk şubelerinde çalışan polistir. Karakollar taşra teşkilatı içerisinde İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'ne bağlı olarak çalışır.

Çocuğun karşılaştığı polis karakollarda ve çocuk şubesinde çalışan polistir. Polisin güvenliği sağlamakla görevlendirildiği yerde, mıntikasının büyüklüğüne, idari, iktisadi, sosyal durumuna, nüfusunun az veya çokluğuna, halkının ruhi hal ve eğilimlerine göre bir veya birden çok karakollar bulunmaktadır.

Karakollar, bulunduğu mahallin kadrolarına göre emniyet müdürlük ve amirlik veya komiserliklerine bağlıdır. Karakolu komiser sınıfından bir amir idare eder. Bir karakol mevcudu günlük hesabıyla ikisi nöbette, dördü devriyede, biri izinli olmak üzere yedi memurla bir komiserden ibarettir. Bir karakol kadrosu üç memur ve bir amirden aşağı olamaz (Karakol Disiplin Talimatı 1988:38-41).

Türkiye’de karakolda çalışan polisin yaptığı işlemler; bilgi toplama, kimlik sorma-saptama, arama ve el koyma, yakalama-tutuklama başlıkları altında incelenebilir (Taşdöven 2000:58):

1. Bilgi Toplama: Adli soruşturma içinde polis, maddi gerçeğin bulunması amacı ile acil hallerde kendiliğinden bilgi toplayabilir. Polisin suç şüphesi altındaki çocuklar hakkında bilgi toplaması, 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun(ÇMK)’un kurallarına uygun olmalıdır. Bu demektir ki 11 yaş altındaki çocuklarla ilgili kovuşturma yapılmayacaktır. Eğer çocuk 12-15 yaş arasında ise, ceza ehliyetine sahip olduğu tespit edilirse sanık statüsüne girebilir. Bu nedenle hakkında hazırlık soruşturması yapılabilir. Çocuk 16-18 yaşında ise 2253 sayılı yasa çocuk mahkemelerinin görevini 15 yaşını doldurmamayan çocuklarla sınırlı tutmuştur. Bu durum ÇHS’ye aykırıdır. Ancak Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ile bu çocukların durumu 11-15 yaş arasındaki çocuklarla aynı düzenlemeye tabi tutulmuştur.
2. Kimlik Sorma ve Saptama: Kimlik sorma-saptama işleminde polis suç işlediğinden şüphelendiği çocuğun kimliğini tespit etmek zorundadır. Çocuklar hakkında bu konuda özel hükümler yoktur, ancak polis çocuğun kimliğini tespit ederken onu örselememelidir. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununun 17. maddesi kimliğini ispat edemeyenlerin yakalanmasını düzenlemektedir. Uygulamada da en çok bu neden dayanılarak yakalama işlemi yapılmaktadır

3. Arama ve El Koyma: Arama ancak yargıcın kararından sonra yapılmaktadır. Polis kendiliğinden çocuklar hakkında arama işlemi yapamaz. El koyma işlemi, genellikle arama kararının uygulanmasının doğal sonucu olarak yapılmaktadır.
4. Yakalama ve Tutuklama: Yakalama, suç işlediği şüphesi altında bulunan ya da kimliğini ispat edemeyen kişiler hakkında uygulanır. Çocuğun tutuklanabilmesi, çocuk mahkemesi ve genel mahkemelerde yürütülen yargılamalarda dört tür suç bakımından mümkündür. Bu suçlar: adam öldürme, yağma, ırza geçme, ağır cezayı gerektiren müessir fiildir. Gözaltına alma, yakalamanın doğal sonucudur. Yakalama anından salıverilme ya da yetkili makam/yargıç önüne çıkarılma anına dek sürer. Bir gözaltı sürecinin tecride dönüşmemesi için en az üç güvence sağlanmalıdır: Müdafinin hukuki yardımından yararlanma, yakınlarına haber verme, doktor kontrolünden yararlanma. Çocukların müdafinin hukuki yardımından yararlanması zorunludur. Yakalama amacı ne olursa olsun çocuk en kısa sürede salıverilmelidir. Türk Ceza Kanunu 16. maddesi gereği, Cumhuriyet savcılarının salıverilen çocuğu tutanak düzenleyerek veliye teslim etmesi gerekir.

Ülkemizde polis suça el koyma ve karakola götürme işlemlerini yerine getirip suç ve suçlular hakkında bilgi toplama görevini yerine getirir. Bu sırada çocuğa kelepçe takılmamalıdır. Karakolda polisin genel bilgi toplama adı verilen suç kayıtlarında tekrar suç işleyip işlemediği incelenir. Suç isnadı bulunan 11 yaşından küçük çocuklar kimlikleri saptandıktan sonra suç hakkında bilgiler toplamakta ve çocuk ailesine teslim edilmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar hakkında suç duyurusu ve şikayet varsa evraklar savcılığa gönderilmektedir. Savcılık gerek görürse çocuk hakkında korunma kararı alabilmektedir.

Polis gözaltına alınan çocuğu nezarete atıp atmayacağını birkaç etken açısından değerlendirmektedir. Suça yönelen çocuğun kaçınıcı defa karakola geldiği, saldırgan davranması, yaşı, suçun türü polisin davranışını etkilemektedir. Karakollarda çocuklar için ayrı nezarethane bulunmamaktadır. 11-15 yaş arasındaki

çocukların ifadeleri savcı tarafından kimi kez savcının isteği ile polis tarafından alınmaktadır. 15-18 yaş grubundaki sanıkların ifadesi ise mevzuata aykırı bir biçimde polis tarafından alınmaktadır (Taşdöven 2000:58)

Ülkemizde polisle karşılaşan çocukların özelliklerini belirleyen çalışmalara bakıldığında 1995 yılında Devlet Planlama Teşkilatının Koordinatörlüğü'nde, Devlet İstatistik Enstitüsü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Adalet Bakanlığı uzmanlarının oluşturduğu bir komisyonun polis ve Jandarma karakollarında kullanılmak üzere "Güvenlik Birimine Gelen Çocuk ve Gençlerle İlgili İstatistik Formu" hazırlanmıştır. Bu form Ankara, Çanakkale, Diyarbakır, İstanbul, Muğla ve Trabzon illerinin örneğe çıkan ilçelerinin polis ve jandarmaya ait güvenlik birimlerinde bir pilot çalışma uygulanmıştır. Bu pilot çalışma sonucunda forma son şekli verilmiş ve DİE tarafından seçilen 27 örnek ilin (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Trabzon, Şanlıurfa, Zonguldak) merkez ilçe dahil tüm ilçeleri Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığına bağlı güvenlik birimlerinde 1 Ocak 1997-31 Aralık 1997 tarihleri arasında uygulanmaya karar verilmiştir. Bu form güvenlik birimine bir ya da birden fazla gelen veya getirilen, 20 yaşını bitirmemiş, güvenlik birimi kayıtlarına geçmiş veya geçmemiş, dosyaları Cumhuriyet Başsavcılıklarına intikal ettirilmiş veya ettirilmemiş her çocuk için doldurulmuştur (Kayacık 1997:145-146)

Bu formun 1997 yılından başlayarak 2001 yılına kadar geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların sayıları aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Geliş Nedeni ve Cinsiyete Göre Polise Gelen veya Getirilen Çocuklar

Geliş Nedeni	1997		1998		1999		2000		2001	
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
Suç İsnadı	20 151	1401	23164	1748	21748	1762	22096	1756	22536	1972
Durumu Şüpheli	5753	327	5696	309	4372	277	3029	170	1798	146
Terk	-	1	3	1	7	4	2	3	24	12
Evden Kaçma	296	420	385	349	239	242	373	220	544	304
Buluntu	17	7	21	13	19	6	63	14	139	69
Kayıp	74	67	65	77	50	67	105	65	134	93
Mağdur	1944	1320	3228	1915	3334	2163	4003	2488	3798	2697
Diğer	586	139	698	150	565	151	1272	260	2577	359

(DİE, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri 27 İl, 2001:1)

Türkiye'de suç işleyen çocuklar ve polis ilişkisi üzerine çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışmalardan birisi Kıcaloğlu tarafından yapılmıştır. Kıcaloğlu (1988), "Suçlu Çocukların Topluma Kazandırılması" adlı çalışmasında Ankara Çocuk İslahevi'nde 74 çocukla görüşmeler yapmıştır. Bu çalışmanın bir bölümü de çocukların polis ve jandarma ile ne yaşadıklarını göstermiştir. Bu çocukların 41(%55.7)'i 3 ile 7 gün karakolda kaldıklarını belirtmişlerdir. Yakalandıktan sonra çocukların yaklaşık 1/3 ü karakolda 2 günden az süre dururken 2/3 ten fazlası ise 2 günden daha çok sürede karakolda tutulmuştur. Karakolda çocuklara nasıl davranıldığına bakıldığında polisle karşılaşan 43 çocuğun 24'ü (%55.8) baskı ve dayakla karşılaştıkları, 11'i (%25.6) azarlanıp kendilerine bağırıldığını, 3'ü (%7) suçu kabul ederse onu kurtaracaklarını bildirmişlerdir. Tekme, tokat, sopa ve benzeri aletle fiziksel olarak etkili eylem uygulananların tüm sanıklar içindeki oranı yaklaşık 2/3 kadardır. 20 çocuk (%46.5) sopa vb. aletle dövüldüklerini, 9 çocuk(%20.9) tekme, tokat dayak yediklerini 4 çocuk ise aşağılanıp yüzlerine tükürüldüğünü bildirmişlerdir. Temel gereksinimlerinin kısmen karşılandığını bildiren 17 çocuk, temel gereksinimlerinin hiç karşılanmadığını belirten ise 18 çocuktur. Polis karakolunda, bir polis memurunun ifadeyi aldığı ve tutanağa yazdığı karakol amiri

komiser veya yardımcısının da ifade sırasında hazırmış gibi tutanağı imzaladığı görülmektedir. Söylenenlerin olduğu gibi ifadeye geçirildiğini bildiren çocuk sayısı 29 (%39.2), söylediklerine ekleme yapılan çocuk sayısı ise 14 (18.9)'tür. 23(%31.1) çocuk ise kolluk görevlilerinin anlatımlarını olduğu gibi değil de olaya uygun hale getirilerek yazıldığını bildirmişlerdir. Çocukların, Cumhuriyet Savcılığı'nda alınan ifadelerinde 38'inin (%51.4) anlattıklarının olduğu gibi, 13'ünün (%17.6) anlattıklarına ekleme yapılarak, 16'sının (%21.6) karakolda alınan ifadeleri ile yetinilerek ve 4'ünün (%5.6) ise hiçbir şey sorulmadan kolluk ifadesine göre savunmalarının alındığı görülmüştür.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)'nin Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Projesi kapsamında Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Diyarbakır'da tedavi ve rehabilitasyon merkezleri çalışmaları 1990 yılından bu yana sürmektedir. Bu merkezlerden işkence nedeniyle fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşayan kişiler hizmet almaktadır. Tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine 1990 yılından bu yana başvuran çocukların sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tabloya bakıldığında 2000-2002 yılları arasındaki toplam başvuruların %5'inin çocuk başvurusu olduğu görülmektedir.

Tablo 2: TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri 1990-2002 Yılları Arasındaki Çocuk Başvuru Bilgileri

Yıl	1990-93	1994-96	1997-99	2000-02
Çocuk Sayısı	27	27	116	171
Toplam Başvuru	994	773	1229	3214

(TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Yıllık Raporları 1990 – 2002)

Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi'nin (1999) Çocuk ve Demokrasi: Küçüklere Özgü Yargılama Hukuku konulu Sempozyumu'nda tutukevlerinde bulunan çocuklara yakalandıktan sonra karşılaştığın kişilerin sana karşı davranışlarını nasıl değerlendiriyorsun sorusuna verdikleri yanıtları tartışmak yerinde olacaktır. Çocuklar özellikle polis aşamasında işkence yapıldığını belirtmişlerdir. Çocukların cümlelerinden çarpıcı olan birkaçı şunlardır: "İşkence yaptılar", "Emniyet ve cezaevinin ilk günü hariç iyidiler", "Hayvanmışım gibi davrandılar", "Karakolu yıkattılar", "Ben tutuklandıktan sonra polis ve gardiyandan başka kimse ile karşılaşmadım, bunların hiç biri birbirini tutmuyor, bazısı çok iyi, bazısı çok kötü".

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 2000 yılı içinde İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yaptıkları incelemede 11-18 yaş arasındaki çocukların soruşturma ve kovuşturma sırasında işkenceye maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bunun üzerine komisyon üyeleri İstanbul'da 32 karakoldan 5 tanesini rasgele seçim yöntemi ile seçmiş ve bu karakollarda incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler sırasında bazı karakollarda , kötü muamele ve işkence yapmaya uygun suç aletleri bulunmuştur. Görülen ve bulunan kötü muamele aletleri karakollardan tutanakla teslim alınmıştır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Devlet İstatistik Enstitüsü ve UNICEF'in (2000) işbirliğinde sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara yönelik katılımlı eylem araştırması, Ocak-Şubat 1999 tarihlerinde İstanbul, İzmir, Adana, Mersin, Diyarbakır ve Şanlıurfa kent merkezlerinde SHÇEK İl Müdürlüklerine bağlı Çocuk ve Gençlik Merkezleri tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada toplam 383 çocukla görüşmeler yapılmıştır. Bu çocukların 262'si çalışan çocuk, 121'i ise sokakta yaşayan çocuktur. Sokakta yaşayan çocukların %55'i polisin olumsuz tutum ve davranışlarını şu cümlelerle anlatmışlardır. " Çocuğu döver, zorla temizlik yaptırır, yemek vermez, aç bırakır, elektriğe alır", " Çocuğu nezarethaneye atar, fotoğraf çeker, mahkemeye çıkarır, rüşvet alır". Çocukların %28'i polisin olum tutum ve davranış gösterdiğini belirtmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 27. oturumunda 8 Haziran 2001 yılında Türkiye hakkındaki sonuç gözlemleri raporunda çocuklara özellikle yargılama öncesi gözaltına alınma sırasında yapılan işkence ve kötü muameleye ilişkin bildirilmiş bir çok olayda gerçekleşen, çocuğun işkenceye veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulmaması hakkının ihlal edilmesi nedeniyle derin bir endişe duyulduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, bir çok olayda polis ya da jandarma gözetimi altındayken çocukların başkalarıyla görüştürülmeden tutulduğu, işkence ve kötü muameleden korunmayı sağlayacak şekilde avukat bulundurmaya izin verilmediği ve yasada öngörüldüğü halde, sorgunun savcı önünde yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca Komite, çocuklara yönelik işkence iddialarının her zaman gereği gibi soruşturulmadığını, suçluların

cezalandırılmadığını, böylece cezalandırılmanın bulunmadığı bir ortamın yaratıldığını gözlemiştir (2001: 86).

Gökçe (2002), yeni yürürlüğe giren Çocuk Şube Müdürlüğü Yönetmeliğinin uygulanmasında karşılaşılan sorunları saptamak için Ankara, Adana ve Gaziantep illerindeki çocuk şube müdürlüklerinde görevli 112 personelin değerlendirmesini yapmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre; çalışanların yarısından fazlası bu alanda çalışan personelin hizmet içi eğitimden geçirildiğini, ilgili diğer kuruluşlarla işbirliğine gidildiğini ve çıkarılan yönetmeliğin kamuoyuna ve ilgili diğer kuruluşlara tanıtıldığını belirtmişlerdir. Buna karşılık çalışanların büyük bir çoğunluğu, çocuk şube müdürlüklerinde yeterli sayıda personel bulunmadığını, gerekli teknik, araç ve gereç ve ekipmanların olmadığını ve ailelerin, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin bilgilendirilmesine yönelik etkinlikler ve toplantılar yapılmadığını ifade etmişlerdir. Bu birimlerde çalışan personelin hizmet-içi eğitime ihtiyaç duyduğu, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği güçlüklerinin yaşandığı ve yönetmelikle uygulamalar arasında tutarsızlıklar olduğu görülmüştür.

Görüldüğü üzere, ülkemizde suça yönelen çocuklar çoğunlukla polisle karşılaşmaktadır. Ancak çocuk polis ilişkisinin nasıl olduğu, polisin çocuğa yaklaşımının ne olduğuna ilişkin bilgiler yok denecek kadar azdır. Gözden geçirilen bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında polisin çocuğu güçsüzleştiren ve ezen bir anlayışının egemen olduğu değerlendirilebilir. Bu araştırmada çocuk adalet sistemi içerisinde bir güç ilişkisi örneği olan çocuk - polis ilişkisini irdelemek için güçlendirme yaklaşımı, bir diğer kavramsal boyutu oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada güçlendirme yaklaşımı ayrı bir alt bölüm olarak yer almıştır.

1.2.3. Sosyal Hizmette Güçlendirme Yaklaşımı ve Çocuk Polis İlişkisi

1.2.3.1. Sosyal Hizmette Güçlendirme Yaklaşımı

Güçlendirme yaklaşımında güç, güçsüzlük ve ezme önemli kavramlardır. Bu nedenle öncelikle bu kavramlar üzerinde durmak yararlı olacaktır. Güç sahibi

olmak, bilgiye kolayca ulaşmak, birçok olasılığa sahip olmak ve bu olasılıklardan seçim yapmak anlamındadır. Gutierrez (1991), gücü şöyle tanımlamaktadır: Güç, ihtiyacı giderme yeteneği, diğer kişilerin düşünce, duygu, hareket yada inancını etkileme yeteneği ve bir sosyal sistemde (aile, örgüt, topluluk yada toplum) kaynakların dağılımını etkileme yeteneğidir. Güçsüzlüğü ise Kieffer(1984), kendini suçlama tutumu, genelleşmiş güvensizlik duygusu, yabancılaşma , yurttaşlık deneyimine sahip olmama, ekonomik zayıflık ve sosyo-politik mücadelede umutsuzluk duygusunun bileşimi olarak tanımlar. Güçsüzlük ve ezme (oppression) birlikte var olur; ekonomik, sosyal ve psikolojik sömürü söz konusudur. Ezen, ezilen ilişkisi, kişiler arası, gruplar ve sınıflar arasında da olabilir. Ezme, kaynak ve fırsatların kontrol ve hakimiyetinden doğan adaletsizliktir (DuBois ve Miley 1996). Ezme, kişinin yaşadığı sorunlardan kendisini sorumlu tutarak yani "kurbanı" suçlayarak gerçekleştirilir. Kurbanı suçlama iki farklı yolla olmaktadır (Ryan 1976). Bir yolu kurbanı mal edilen aşağılayıcı etiketler, diğeri kurbanın ait olduğu çevresel koşulları aşağılamaktır. Etiketlenen bireyler bu olumsuz imajı benliklerinin bir parçası haline getirmektedirler.

Çağdaş sosyal hizmet uygulamasında birincil tema, müracaatçıların başatme mekanizmalarını geliştirmek ve problemlerinin çözümü için güçlü yanlarını ortaya çıkarmaktır. Sosyal hizmet uzmanlarının amacı, toplumda damgalamayı en aza indirmek ve toplumsal katılımı en üst düzeye çıkarmaktır. Bu ele alış sosyal hizmet literatüründe üç temel özelliği gündeme getirmektedir. Bunlar; güçler perspektifi, güçlendirme ve savunuculuktur (Seden 1999:38).

Güçlendirme yaklaşımına göre çalışan sosyal hizmet uzmanı uygulamada eko-sistemler perspektifi ve güçler oryantasyonunu temel alır. Böylece sosyal hizmet uzmanı, bağlam içindeki koşullar çerçevesinde, müracaatçının güçleri ve çevresel kaynaklarını araştırır ve problemler yerine meydan okumaya göre ihtiyaçları tanımlar. Yine bu yaklaşımı kullanan sosyal hizmet uzmanları çoklu sosyal sistemler düzeyinde meseleleri çözme becerilerine sahiptirler ve bireysel problemlerle toplumsal konular arasındaki bağlantılara önem verirler. Rees'e (1991,aktaran: Payne 1996: 267). göre güçlendirmenin temel amacı sosyal adalettir. Sosyal adalet ya da sosyal ve politik eşitlik, hizmetlerden yararlananların gereksinimleri olan

bilgiyi kullanmalarını ve insanların daha çok güvenlik içinde yaşamalarını sağlamak demektir. Sosyal adaleti amaçlayan bu yaklaşımın en önemli özelliklerinden birisi de kişisel ve politik bağlantılar hakkında eleştirel bilinci geliştirmektir. Young(1994, akt: Miley, O'Melia ve DuBois 1996:93) eleştirel düşüncenin bireyin eylemlerinin sosyal orijinlerini anlamaya yol açtığını belirtmektedir.

Güçler perspektifi, her bireyin ortaya çıkarılabilecek doğal gücü olduğu ve bu doğal gücün desteklenmesi ile olumlu gelişmenin sağlanabileceği anlayışına dayalıdır. Güçler perspektifi, herhangi bir sosyal hizmet ortamında uygulandığında problemi çözmek için bireyler kadar sosyal, politik ve kültürel özellikleri de değerlendiren ekolojik sistem yaklaşımını benimsemek anlamına gelir. Perspektifin ilkeleri Saleeby(1997) tarafından şöyle ifade edilmiştir:

1. Müracaatçının güçlü yanları ortaya çıkarılmalıdır.
2. Müracaatçının motivasyonunun, güçlü yanlarının beslenmesine dayalı olduğu kabul edilmelidir.
3. Sosyal hizmet uzmanı, müracaatçı ile işbirliğine dayalı bir ilişki kurmalıdır.
4. Sorunların çözümünde içinde bulunulan çevrenin kaynakları kullanılmalıdır.
5. Müracaatçının kurban olduğu düşüncesinden uzaklaşılmalıdır.

Güçler perspektifi ile sosyal hizmet disiplininin ön kabullerinde değişiklikler gündeme gelmiştir. Bu değişiklikler şunlardır: 1- Problem kavramından meydan okumaya (challenge) geçiş olmuştur. 2- Patoloji üzerinde durmak yerine güçlü yanlar üzerinde durulmuştur. 3- Geçmiş yerine geleceğe odaklanılmıştır (Miley, O'Melia ve DuBois, 1996:80-82).

Bu bakış açısına göre problemler üzerinde durulunca problem stigmatı kişiliğin bir parçası olmaktadır. Problem odağında çalışmak kişiyi güçsüzleştirmekte ancak problemi güçlendirmektedir. Wolin ve Wolin (1993.Akt:Miley, O'Melia ve DuBois 1996:81)güçler perspektifini kabul eden uygulayıcıların mesleki uygulama

için “zarar” modelinden “meydan okuma” modeline yöneldiğini belirtmektedir. Problemleri başkaldırı, dönüm noktası yada gelişme için fırsat olarak görmek sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı perspektiflerini değiştirmektedir.

Sosyal hizmetin patoloji üzerinde yoğunlaşmasının nedeni I. Dünya Savaşı'ndan sonra psikoanalitik perspektif ve medikal modele dayalı uygulamanın olmasıdır. Medikal model kendi dilini oluşturmuş ve patoloji, teşhis ve tedavi kavramları kullanılmıştır. Sosyal hizmet uzmanını da “uzman” (expert) olarak belirlemiştir. Medikal model insanı çevresi içinde karşılıklı etkileşimleri olan etkin bir varlık olarak almak yerine bireyin yetersizliği, başarısızlığı üzerinde durmaktadır. Patolojiyi teşhis etmek ise yalnızca etiketlemeye neden olmaktadır. İşte bu damgalama müracaatçıyı kurban haline getirmektedir. Patolojik damgalar negatif beklentileri beraberinde getirmekte ve bu durum pozitif değişme şansını azaltmaktadır.

Problemlerden “meydan okumalara” geçişe ilişkin perspektif değişikliği aynı zamanda gözlerimizi geçmişten geleceğe çevirmemize neden olmaktadır. Tıbbi modele dayalı müdahale süreci müracaatçının ne zaman, neden ve nasıl yanlış yola girdiğini yani geçmişini araştırmayı gerekli kılmaktadır. Güçler perspektifi ise müracaatçının gelecekte de kullanabileceği kaynaklarını bugün keşfetmesine yardımcı olmaktadır.

Güçlendirme yaklaşımı özellikle sosyal eşitsizlikler ve sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalan müracaatçı grupları ile çalışan sosyal hizmet uzmanlarının kullandığı bir yaklaşımdır (Cochrane 1989; Hooks 1991; Braye ve Preston-Shoot 1995; Humphries 1996). Bu yaklaşımı kullanan uygulayıcıların analitik ve eleştirel olması gerekmektedir. Güçlendirme stratejisi ile hizmetlerin etkin ve eşit verilmesi önem kazanırken aynı zamanda hizmeti verenlerin ve alanların da yaygın negatif değerlerle yüzleşmesi zorunlu hale gelmektedir (Payne 1992:229). Burada ezilenlere hizmet veren meslek elemanlarının toplumda hakim olan negatif değerlendirmeleri kendilerinin de ne kadar içselleştirdiklerini fark etmeleri gereklidir. Ezilenlere hizmet verenlerin içselleştirdikleri negatif değerleri fark etmeleri hizmetlerin etkin ve eşit verilmesini olumlu yönde etkileyecektir.

Güçlendirme yaklaşımı ile çalışan sosyal hizmet uzmanları kaynak danışmanı, duyarlı hale getirici (sensitiser) ve eğitimci rollerini kullanmaktadırlar (Payne 1992:230). Bu roller, dezavantajlı yaşantıları nedeniyle güçsüzlüğü ve kendileri ile ilgili negatif değerleri (negatif valuations) içselleştirmiş olan birey ve topluluklarla çalışırken sosyal hizmet uzmanlarının işlerine yaramaktadır. Burada önemli olan nokta, güç başarısızlığı (power failure) yerine güç yokluğu (power absence) kültürünün insanları sistemi değiştirme konusunda hareketsiz bırakmasıdır. Bu kültür, Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik çalışmasını akla getirmektedir (1975). Eğer insanlar, eylemlerinin sonucu olarak sürekli etkisiz olduklarını görürlerse çabalarının yararsız olduğunu düşünürler ve problem çözme yeteneklerini geliştiremezler. Ezilenlerin yaşamlarında değişiklik yapamayacaklarına ilişkin yaşadıkları öğrenilmiş çaresizlik duyguları kaderciliği de beraberinde getirecektir.

Gutierrez (1994), güçlendirmeyi; bireyler, aileler ve toplulukların koşullarını geliştirmeleri için kişisel, kişiler arası yada politik gücü artırma süreci olarak tanımlamaktadır. Rapaport (1987), güçlendirmenin tüm düzeylerdeki sosyal sistemlere yanıt olarak kişisel, kişiler arası ve yapısal boyutları olduğunu kabul etmektedir. Kişisel güçlenme yeterlilik duygusu, dayanıklılık ve değişimi etkileme yeteneği ile ilgilidir. Temelde bu doğal olarak her insanda vardır; ancak ortaya çıkarılmalıdır. Bu anlayışa göre yeterlilik duygusu sistemler ve çevreleri arasındaki uyumun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun tam tersi olarak umutsuzluk, verimsizlik ya da yetersizlik sistemler ve onların sosyal ve fiziksel çevreleri arasında uyumun olmayışından kaynaklanmaktadır. Güç duygusu ise sistemin nitelikleri ve ihtiyaçları ile çevrenin kaynakları ve talepleri arasındaki uygunluktan kaynaklanmaktadır. Maluccio ve Libassi(1984), bireyin yeterliliğinin; bireyin kapasitesi, becerileri ve motivasyonu ile çevresel nitelikler (örneğin sosyal ağın kaynakları, sosyal destekler) arasındaki transaksiyonlarının sonucu olduğunu ifade etmektedir.

Güçlenmenin kişiler arası boyutu diğer kişilerle etkileşimde bulunma ve etkileme yeteneğine işaret eder. Kişinin içinde bulunduğu pozisyon, roller, iletişim becerileri, bilgi ve görünüş kişiler arası güçlenmede bireyin duygularını

etkilemektedir (Gutierrez 1991). Bu nedenle Gutierrez kişiler arası gücün iki kaynaktan geldiği sonucuna varmaktadır. İlk kaynak sosyal statü örneğin kişinin sahip olduğu ırk, cinsiyet ve sınıf ile ilgilidir. İkinci kaynak ise kişinin yeni beceriler öğrenerek yeni pozisyonlar sağlaması ile ilgilidir.

Güçlendirmenin sosyo-politik boyutunda insanların çevrelerindeki fırsat ve kaynaklara sahip olmaları ile yeterliliklerinin artacağı varsayımı söz konusudur. Bu boyut ile insanların kendilerini değiştirmek yerine politik ve sosyal kurumlarda yapısal değişiklikler yaparak sorunlarla baş edilebileceği özellikle vurgulanmaktadır. Bu anlayış, Solomon (1976)'un, toplumların sorunlara etkin çözümler üretebilmelerinin iyi geliştirilmiş kaynakları olmasıyla bağlantılı olduğu ifadesi ile kendini göstermektedir.

Güçlendirme yaklaşımı ile birlikte ele alınan savunuculuk ilk geliştiği yıllarda müracaatçılar için bir hizmet olarak görülmektedir. Philp (1979), savunuculuğu toplumda güçlü gruplara karşı müracaatçıların değerini temsil etmek olarak tanımlamaktadır. Böylece savunuculuk müracaatçıların bakış açısı ve ihtiyaçlarını tartışma hizmeti anlamına gelmektedir. Literatürde iki tür savunuculuktan söz edilmektedir. Bunlar vaka savunuculuğu (case advocacy) ve dava savunuculuğudur (cause advocacy). Vaka savunuculuğu, müracaatçıların hizmetten yararlanma düzeyini arttırmak için meslek elemanlarının sağladığı bir hizmettir. Dava savunuculuğunda ise müracaatçıların geldiği sosyal grupların yararı için sosyal değişimi etkilemek amaçlanmaktadır. Dava savunuculuğunun refah haklarının kullanımı ile ilgili olduğunu söylemek de mümkündür.. Savunuculuk ile 1980'ler boyunca kurumlardan yararlananların sivil haklarını kullanmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Kurum bakımında kalan kişilerin toplumla yeniden bütünleşmeleri amacıyla çalışmalar yapılmıştır (Seden 1999:57).

Bateman(1995:25-41) savunuculuk için altı ilke belirlemiştir:

1. Müracaatçının üstün yararı için hareket etmek
2. Müracaatçının istekleri ile uyumlu hareket etmek

3. Müracaatçıyı tam bilgilendirmek
4. Yönergeleri özenle, sabırla ve yetkin bir şekilde yürütmek.
5. Tarafsız hareket etmek ve açık sözlü, samimi ve etkiden uzak tavsiye vermek
6. Gizlilik kuralına riayet etmek.

Görüldüğü üzere güçlendirme yaklaşımı, güçler perspektifi ve savunuculuk ile birlikte ele alındığında sosyal hizmetin sosyal adalet ilkesini gerçekleştirmek üzere bireyin kendisinden çok kurumlara ve yapılara müdahalesini gerektiren bir yaklaşımdır. Suça yönelen çocuğun toplumla bütünleşmesi açısından polisin çocukla ilgili anlayış ve yaklaşımı önemlidir. Suça yönelen çocuğun polisle ilişkilerinin çocuğun yararına düzenlenmesinde, sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı ile konunun incelenmesinin yeni açılımlar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.3.2. Çocuk Hakları ve Güçlendirme Yaklaşımı Açısından Çocuk Adalet Sisteminde Çocuk- Polis İlişkisi

Yirminci yüzyılın çocukluk anlayışı, çocukların yetişkinlerden farklı olduğu ve çocukların yetiştirilmesinde yetişkinlerin sorumluluğu olduğu kabulüne dayanmaktadır. Bu anlayışın karşılığı olarak toplumun, devletin ve ailenin sorumlulukları ÇHS'de yer almaktadır.

Çocuklarla ilgili bu gelişmeler suça yönelen çocuklar açısından değerlendirildiğinde çocukların toplumla bütünleşmesi açısından çocuğa özgü bir adalet sisteminin oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Çocuk adalet sisteminin amacı çocuğun üstün yararını gözeterek çocuğun toplumla bütünleşmesini sağlamak tır. Bir başka ifade ile çocuk adalet sistemi içindeki tüm parçaların çocuğun yararını gözetten bir anlayışla çalışmasını gerekli kılmaktadır. Bu amaca ulaşmada güçlendirme yaklaşımının bir anahtar olabileceği düşünülmektedir.

Güçlendirme yaklaşımına göre sorunlar, sosyal ve yapısal olarak tanımlanır. Öyleyse çocuğun suça yönelmesinin nedeni çocuğun toplumsallaşmasından sorumlu olan sistemlerin etkin işlemeyişindendir. Bu yaklaşım bireyin sorunlu olarak ele alındığı medikal modele karşı çıkar. Suça yönelen çocuğu

tedavi edilmesi gereken bir “hasta” olarak ele almanın onu güçsüzleştireceğini savunur. Suça yönelen çocuğun sorununu teşhis etmek sadece onun damgalanmasına ve sistemlerin sağlıklı işlemeyişinin kurbanı olan çocuğun suçlanmasına neden olur. Bu anlayışla damgalanan çocuktan olumlu beklentiler geliştirme olanağı yoktur. Bu nedenle onun değişme şansı da ortadan kaldırılmış olur.

Güçlendirme yaklaşımına göre çocuğun suç işlemesini bir başkaldırı olarak tanımlamak ve bunun, yaşamında bir dönüm noktası olduğu kabulüne dayalı olarak çalışmayı gerektirir. Bu yaklaşım çocuğu güçlü yanları yani bireysel ve çevresel kaynaklarının ortaya çıkarılması ile çocukta olumlu gelişmelerin sağlanacağını gündeme getirir. Suça yönelen çocuğun çocuk adalet sistemi karşısında güçsüz ve ezilmiş hissedip hissetmemesi sistemin çocuğa bakış açısıyla ilgilidir. Çocuğun haklarını gözetip ve dolayısıyla onu güçlendiren bir anlayışı sistemin bütününe ve parçalarının çocukla ilişkisine yasal/örgütsel olarak yansıtmak farklı bir modeli gündeme getirir. Bunun için çocuğun yetişkinlerden farklı bir yaklaşıma gereksinmesi olduğu, yetişkinler için oluşturulmuş bir ceza adalet sistemi içinde sadece çocuğa ilişkin kurumların ayrılması ile çocuğun güçlendirilmesinin olanağı olmadığı bilinmelidir.

Çocukların güçlendirilmesinde üç önemli boyut bulunmaktadır (Hegar 1989:379):

1. Çocuğun doğal ortamından yani ailesinden ve bulunduğu çevreden koparılmaması, tüm çalışmalarda bu kaynakların kullanılması ilk boyutlardan birisidir. Bu boyut Çocuk Hakları Sözleşmesinde de sıklıkla vurgulanan bir boyuttur.
2. İkincisi çocuğun yaşına ve kapasitesine uygun olarak kararlara katılmasıdır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin çocuğa bakış açısında da katılım ilkesinin oldukça önemli bir yeri vardır.
3. Çocuğa toplumda geniş bir yelpazede kaynaklar, fırsatlar sunabilecek politika ve uygulamanın olmasıdır. Bu da güçlendirme yaklaşımının ve

çocuk hakları sözleşmesinin ortak amaçlarından biri olan sosyal adaletin yaşama geçirilmesi ile ilgilidir.

Çocuğun çocuk adalet sistemi karşısında güçlendirilmesi için kişisel, kişiler arası ve yapısal boyutlarda yapılması gerekenler vardır:

Çocuğun kişisel düzeyde güçlendirilmesi yeterlilik duygusu, dayanıklılığı ve değişimi etkileme yeteneği ile ilgilidir. Temelde bu doğal olarak her insanda vardır. Suça yönelen çocuğun nitelikleri yani kapasitesi, becerisi ve motivasyonunun neler olduğu buna karşılık çevresel niteliklerinin ailesinin, okulun, akranlarının, çalıştığı işin ne olduğu arasındaki transaksionları incelemek gereklidir. Suça yönelen çocuk ilk olarak polis ile karşı karşıya gelmektedir. Bu nedenle polisin çocuğa yaklaşımı ve içinde bulunduğu sistemde kullanabileceği kaynakların ve fırsatların olması önemlidir. Polis öncelikle çocuğun içinde bulunduğu koşullar nedeni ile suça yöneldiğinin bilincinde olmalıdır. Çocuğu toplumun zararlı ve hasta bir üyesi olarak değil, uygun fırsatlardan yararlandığında, yaşamına ilişkin seçimler yaptığında, yaşına uygun olarak kendisiyle ilgili kararları etkilediğinde olumlu, üretken ve modern bir yurttaş olacağı anlayışı ile hareket etmelidir. Bir başka ifadeyle çocuğu damgalamadan, toplumla nasıl bütünleşeceği ve bunun için nasıl davranması gerektiği bilinci ile hareket etmelidir. Bu davranışı göstermek Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan çocuğun üstün yararını koruma ilkesini de yaşama geçirmek demektir.

Suça yönelen çocuğun güçlendirilmesinin diğer bir boyutu da kişiler arası güçlenmedir. Kişiler arası güçlenme diğer kişileri etkileme yeteneğine işaret eder. Diğer kişilerle etkin bir biçimde etkileşim yeteneği, kişiler arası güçlenmenin temel özelliğidir. Suça yönelen çocuk ve polisin ilişkisinde polisin ve çocuğun pozisyonu, polisin rolü, iletişim becerisi, bilgisi ve görünüşü önemlidir. Burada çocuk ile polisin etkileşimi polisin çocuğun biyopsikososyal bir varlık olduğu bilinci ile hayata geçirilmelidir. Polis rolünü çocuğun yeniden toplumsallaşmasını sağlayan sistemin bir parçası olduğu bilincine uygun olarak yerine getirmelidir. Çocuk ile iletişimde çocuğun davranışının yanlış olduğu üzerinde durmalı, onu dinlemeli, çocuğa ilişkin bilgileri alırken ne tür kaynakları olduğunu öğrenmelidir. Çocukla nasıl iletişim

kuracağı konusunda bilgisi olmalıdır. Her çocuğun farklı gereksinimleri olduğu farklı güçlere sahip olduğunu ve bu nedenle her çocuk için farklı hizmetler yürütmek gerektiği bilincinde olmalıdır. Bu nedenle çeşitli hizmetlerin yer aldığı bir sistemler bütünü içinde yer almalıdır. Bu boyutta önemli öğelerden biri de çocuğun kendisiyle ilgili alınacak kararlara katılımını sağlamak yani onun görüşlerini almaktır. Örneğin polis çocuğu ailesine geri vermeyi isteyebilir, ancak çocuk bunu istemeyebilir, o zaman polis bu konuda mutlaka sosyal hizmet uzmanı ile işbirliği yapmalıdır. Polis yapacağı tüm işlemler konusunda çocuğu bilgilendirmelidir. Ayrıca bu işlemler çocuğu örselemeyecek biçimde ve anlayabileceği basitlikte olmalıdır.

Güçlenmenin sosyo-politik boyutları toplumun sorunlara karşı ne tür kaynaklarının olduğu ve etkin olarak nasıl kullanıldığı ile ilgilidir. Burada suça yönelen çocuklar için ne tür hizmetlerin olduğu ele alınmalıdır. Bunun çocuk adalet sisteminin parçaları ve polis tarafından ne kadar etkin olarak kullanıldığı öncelikle bu parçaların işbirliği içinde çalışmasını ve sürekli giderilmeyen gereksinimlerin neler olduğunun saptanmasını ve bunun ne tür hizmetlerle giderileceğinin belirlenmesi ile ilgilidir. Burada suçu önlemeye yönelik hizmetlerin geliştirilmesi, çocuğun kurum bakımı yerine toplum içinde bakımının sağlanması ve bu yaklaşım içinde polisin suçu önleyici çalışmalar içinde bulunmasını gerekli kılar. Bu da polisin hizmet anlayışına dayalı olarak çalışması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda polisin okul bağlantılı çalışmalar yapması, çocukların boş zamanlarını geçirdiği faaliyetlerin düzenlendiği programlar düzenlemesi, halkla ilişkilerinin olumlu olmasını gerektirmektedir.

Türkiye’de suça yönelen çocuğun polisle ilişkisi üzerine Kıcıoğlu (1988), Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi(1999)’nin, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve TBMM İnsan Hakları Komisyonunun yaptığı çalışmalarda tutuklu ve hükümlü olan çocuklarla yapılan çalışmalarda polisin çocuklara karşı olumsuz tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak suça yönelen çocuk – polis ilişkisini her iki tarafın da bakış açısıyla konu edinen araştırmaya rastlanmamıştır.

Bugün ülkemizde suça yönelen çocuklarla özel yetişmiş çocuk polisinin karşılaşmasını öngören yasal/örgütsel düzenlemeler yapılmaktadır.

Sosyal hizmet disiplini, çocuk koruma politikalarının oluşturulmasında hem kendi konumunu hem de çocukların güçlendirilmesini hedeflemelidir. Bu nedenle de suça yönelen çocuğun polisle ilişkisinin nasıl olduğuna ilişkin araştırmalar yapılması politikaları etkilemek açısından güçlendirme yaklaşımının sosyo-politik düzeyde müdahalesi olarak da düşünülmelidir.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında çocuk adalet sistemi içinde yer alan çocuğun ve polisin gözü ile çocuk-polis ilişkisini incelemektir. Bu nedenle, çalışmada çocuk ve polis olmak üzere iki farklı boyut yer almaktadır. Çocuk boyutunda ilk olarak, suça yönelen çocukların tutuklanma sürecine kadar içinde bulundukları sistemler (aile, eğitim, çalışma yaşamı ve çocuk adalet sistemi) açısından yaşadıkları ortaya konulacaktır. Çocuk boyutunda ikinci olarak, her sistem (aile, okul, çalışma yaşamı, çocuk adalet sistemi) içinde çocuğun yaşadıklarını, çocuk hakları, güçlendirme yaklaşımı ve polisin hizmet yaklaşımının ortak yaklaşım ve ilkeleri açısından irdelemek amaçlanmıştır. Şu halde araştırmanın çocuk boyutu ile ilgili alt amaçları aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

Çocuğun toplumla bütünleşmesi bağlamında, çocukların bakış açıları ile :

1. Çocukların içinde bulundukları sistemler (aile, eğitim, çalışma ve akran grubu) ile ilişkileri nasıldır?
2. Çocukların tutuklanma sürecine kadar, çocuk adalet sistemi içinde yer alan aktörlerle(başta polis olmak üzere; avukat, savcı, yargıç ve sosyal hizmet uzmanı) ilişkileri nasıldır?

Polis boyutunda ise çocuk-polis ilişkisi polis gözüyle incelenecektir. Ayrıca polisin çocuğa yaklaşımı ile polisin cinsiyeti, eğitim düzeyi, hizmet yılı, çalıştığı

birim gibi özellikleri arasındaki bağlantılar incelenecektir. Şu halde araştırmanın polis boyutu ile ilgili alt amaçları aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir.

1. Polislerin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?
2. Polislerin çalışma yaşamlarının özellikleri ve meslekleri hakkındaki düşünceleri nasıldır?
3. Polislerin çocuğa yaklaşımı çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında nasıldır?
 - 3.1. Polislerin çocukluk anlayışı nasıldır?
 - 3.2. Polislerin çocukların suça yönelme nedenlerine ilişkin düşünceleri nedir?
 - 3.3. Polislere göre çocukların gözetli süreçleri nasıl işlemektedir?
 - 3.4. Polislerin çocuk adalet sisteminin işleyişiyle ilgili değerlendirmeleri nasıldır?
4. Polislerin bazı özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?
 - 4.1. Polislerin sosyodemografik özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?
 - 4.1.1. Polislerin cinsiyeti ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?
 - 4.1.2. Polislerin yaş grupları ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?
 - 4.1.3. Polislerin en uzun süre yaşadıkları yer ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?
 - 4.1.4. Polislerin eğitim düzeyi ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.1.5. Polislerin çocuğu olma durumları ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2. Polislerin çalışma yaşamı özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.1. Polislerin çalışma yılı ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.2. Polislerin çalıştıkları birim ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.3. Polislerin çalışma yaşamları sırasında aldıkları hizmet içi eğitim ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.3.1. Polislerin yasalar konusunda hizmet içi eğitim alma durumu ile çocuğa yaklaşımı arasında bağlantı var mıdır?

4.2.3.2. Polislerin insan hakları konusunda eğitim alma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.3.3.. Polislerin çocuk polisi eğitimi alma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.4. . Polislerin aldıkları eğitimlerin katkısı olma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.4.1. Polislerin yasalar konusunda aldıkları eğitimin katkısı olma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.4.2. Polislerin insan hakları konusunda aldıkları eğitimin katkısı olma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

4.2.4.3. Polislerin çocuk polisi konusunda aldıkları eğitimin katkısı olma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasında bağlantı var mıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

Bu araştırmaya özgü tanımlar aşağıda verilmiştir.

Çocuk: Polisle karşılaşmış, yargılanması süren ve tutukevinde bulunan on sekiz yaş altında bulunan kişi.

Polis: Karakol ve çocuk şubesinde çalışan kişi.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde, çocuğa yönelik politika, yasa ve hizmetlerini Çocuk Hakları Sözleşmesine uygun hale getirmeye yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemelerin bir bölümü de çocuğun polis ile ilişkisi üzerinedir. Bu çalışmalar yapıldığı sırada ülkemizde çocuk polis ilişkisinin Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmeler ışığında incelenmesi bu araştırmanın konusudur. Bu gerçeklerden hareketle, bu araştırmanın önemi şu noktalarda ortaya çıkmaktadır:

1. Bu araştırma ile çocuk koruma politikaları içinde yer alan suça yönelik çocuk-polis ilişkisinin Çocuk Hakları Sözleşmesi ve sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı açısından değerlendirilecektir. Böylece geçerli bir çocuk-polis ilişkisinin uygulamada nasıl olması gerektiğine ilişkin kuramsal bilgi üretilecektir.
2. Polisin ve çocuğun gözüyle çocuk polis ilişkisini ortaya koyacak olan bu çalışmanın sonuçlarından çocukla çalışan tüm meslek elemanlarının uygulamalarında yararlanacakları düşünülmektedir.
3. Bu çalışmayla son çıkan çocuk polisi yönetmeliğinin önerdiği hizmet modeline katkı verileceği umulmaktadır.

BÖLÜM II: YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Son yıllarda sosyal bilim araştırmalarında, hem niceliksel hem de niteliksel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Niceliksel, deneysel ve didaktik model, doğa bilimlerinin paradigmasına dayalıdır. Dolayısıyla bu yaklaşımda eğilim, insanın sübjektif ve fenomenolojik deneyimlerini göz ardı ederek; dil olarak sayıların (hard data) kullanılmasıdır. Vurgu, dışardan, araştırmacının bakış açısından görünen olgunun açıklanması üzerinedir (etic approach). Niteliksel araştırmada ise olgunun insani boyutlarını ortaya koymayı amaçlayan sosyal bilimler paradigması temel alınır ve temel olarak dili sözel (soft data)dir. Bunun yöntemleri, olduğu gibi (non-intrusive), doğal ve tümevarıma dönüktür (indüktif). Buradaki vurgu ise, içerden, o olayı yaşayan insanların bakış açısını, onların gerçeklerini temel alır (emic approach) (Pedersen 1992; aktaran Akşit 1997:70-71).

Tashakkori ve Teddlie (1998:13-19), sosyal ve davranış bilimlerinde yöntem yaklaşımlarını tarihsel olarak değerlendirdiklerinde üç dönemde ele almaktadırlar. Birinci dönemde 1950-60 yılları arasında tek yöntemin (monomethod) kullanıldığı, ikinci dönemde 1960-80 yılları arasında karma yöntemler kullanılmaya başlamıştır. Bu dönemde nicel ve nitel araştırma yöntemleri ya eşit statüde kullanılmış ya da bir yöntemin baskın olduğu modeller kullanılmıştır. Karma model çalışmalar, üçüncü dönemde 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu modele göre bir araştırmada ihtiyaca göre istenilen araştırma yöntemi kullanılmaktadır.

Son zamanlarda, her iki yöntem grubunu da tekrarlayarak uygulamanın, verinin güvenilirliğini artırabileceği ve çalışmakta olan olgunun çok daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlayabileceği konusundaki fikir birliği giderek artmaktadır. Bu yöntemlerin bir arada kullanılması, çok daha karmaşık, holistik, kişiler arası ilişkilerin örüntüsü içindeki olayı-olguyu çok daha iyi kavramayı mümkün kılmaktadır (Akşit 1997: 71).

Bu araştırmada, suça yönelen ocuk polis ilişkisinin nasıl olduğu her iki tarafın da gözü ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Çocukların gözü ile suça yönelme nedenleri, ocuk adalet sistemi içinde tutuklanana kadar ne yaşadıkları özellikle polisle ilişkilerinin nasıl olduğu konusunda niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çocuklarla ilgili boyutun niteliksel çalışma ile irdelenmesinin nedenleri şunlardır:

1. Elmadağ ocuk Tutukevinde yapılan gözlemler sırasında çocuklardan elde edilecek bilgilerin derinlemesine görüşmeler yolu ile veri toplamanın doğru ve güvenilir bilgi edinmek açısından gerekli olduğu saptanmıştır. Niceliksel araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan soru kağıdında yer alan soruların çocuklar tarafından okunup tam olarak anlaşılmasının ve bu tür araştırmalar sıklıkla katılan bu çocukların doğru ve gerçekçi yanıtlar vermekten kaçınmalarının yaratacağı problemler göz önüne alındığında, niceliksel veri toplamanın çok uygun olmadığı açıktır. Bu durum çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından, sıklıkla ifade edilmiştir. Bu sebeple yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerin bu riski azalttığı dşnlmştr.

2. Çocukların ocuk adalet sistemi içinde yaşadıkları süreci nasıl algıladıkları, yaşadıkları ile ilgili kullandıkları terminoloji ve önceliklerinin ne olduğunun betimlenmesi açısından niteliksel araştırmaya gereksinim duyulmuştur. Çocukların karşılaştıkları bu süreçle ilgili farklı bir bakış açıları olduğu gözlenmiştir. Bu süreçlerde çocuklara yönelik yaklaşım, iletişim biçimi, hizmetlerin organizasyonu vb. gibi konularda bu bakış açısının bilinmesi, onlara yönelik hizmet ve politikaların gerçekçi bir biçimde geliştirilmesinde de etkili olacaktır. Bu nedenle, çocukların kendi bakış açılarının ve kullandıkları terminolojinin ortaya konulması ancak niteliksel araştırma ile mümkün olmuştur.

2.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın hem çocuk hem de polislerle yapılmış olması nedeniyle veri toplama süreci, tarihsel sıralamaya göre ayrı ayrı aşağıdaki biçimiyle sunulmaktadır.

1. Araştırmada öncelikle çocukların polislerle yaşadıkları süreci anlamak açısından bir karakolda gözlem yapılmıştır. Araştırma kapsamında hangi karakolda gözlem yapılacağına ilişkin karar verme süreci, şu şekilde özetlenebilir. Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde Bilgi Toplama Büro Amirliği'nin 2001 Kasım 20002 Mart ayları arasında Karakollardan toplanan veriler incelenmiş ve hakkında suç işlediğinden şüphelenilen (isnat) çocukların sayısının en fazla Keçiören ilçesinde (EK 1) ve Karakolu'nda olduğu saptanmıştır. Bu saptamadan sonra karakol ile ilişki kurulmuş ve suç isnat edilen çocuklarla ilgili savcılık aşamasına kadar ne tür işlemler yapıldığını gözlemek amacı ile haftada bir gün gözlemler yapılmıştır. Gözlemler sırasında bir çocuğun gözaltı sürecini izlemek mümkün olmuştur. Bu gözlemlerin bir başka amacı da polislerin suça yönelen çocuklarla ilgili düşüncelerini ve anlayışlarını öğrenmektir (EK2).
2. Araştırmanın önemli ayaklarından biri de Ankara Çocuk Şubesinde yapılacağından burada da sürecin öğrenilmesi bakımından iki gün gözlemler yapılmış ve iki çocuğun Ankara Çocuk Şubesinden itibaren Savcılık aşamasına kadar nasıl bir süreçten geçtiği gözlenmiştir (EK3).
3. Araştırmanın çocuk boyutuyla ilgili olarak Elmadağ Çocuk Tutukevinde kalan çocuklarla çalışmaya yapılmaya karar verilmiş ve burada da 15 Ağustos 2002 tarihinden itibaren gözlemler yapılmıştır. Bu çalışma sırasında tutukevindeki çocuk sayısının her hafta değiştiği gözlenmiştir. Bu gözlemler sırasında çocuklarla niteliksel araştırma yapmaya karar verilmiştir. Araştırmanın yöntemsel sorunları ile ilgili olarak görüşmeler yapılmıştır.
4. Çocuklarla yapılacak çalışmada öncelikle onların suça yönelme nedenlerini nasıl algıladıkları ve bundan sonraki yaşamlarına ilişkin planlarının ne olduğunu öğrenmek amacı ile onlara "Neden tutukevinde olduğunuzu

düşünüyorsunuz?” ve “Bundan sonra ne yapacaksınız?” soruları sorulmuştur. Bu çalışma için, öncelikle Ankara Çocuk İslahevinde kalan beş çocukla ön deneme yapılmıştır.

5. Ön denemeden sonra, aynı sorular, Elmadağ Çocuk Tutukevinde kalan çocuklara uygulanmıştır. Bu çalışmaya, 55 tutuklu ve 14 hükümlü çocuk katılmıştır. Çocukların yanıtları analiz edilmiş ve onlar için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna (EK4) son hali verilmiştir.
6. Bu arada, bazı çocuklar tahliye olmuş kalan 40 çocukla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmıştır. Araştırmanın geçerlilik sorunlarını azaltmak amacı ile çocuklarla yapılan görüşmelerin analizi araştırmacının dışında iki kişi tarafından yapılmıştır.
7. Araştırmanın polis boyutunda karakolda ve çocuk şubesinde çalışan polislerle niceliksel araştırma yapılmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce çalışma için Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanı ve Ankara Emniyet Asayiş Şube Müdürü ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde İlçe Emniyet Müdürleri ile bağlantı kurulmuş ve çalışma yapılacak karakolların amirleri ile görüşmeleri sağlanmıştır.
8. Araştırmada ön deneme Keçiören İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Karakolunda yapılmıştır. Öndenemede karakol amirinin araştırmaya yaklaşımı oldukça olumlu olmuştur. Buna rağmen karakolda çalışan polis memurlarının araştırmaya katılımında sorunlar yaşanmıştır. Yaşanan sorunlarda karakol amirinin, çalışanlarla olumsuz ilişkilerin varlığı etkili olmuştur. Öndeneme 31 Temmuz- 6 Ağustos 2003 tarihleri arasında bir hafta sürmüş ve 15 polisle görüşmeler yapılmıştır. Öndeneme sırasında polislerin çalışma saatlerinin farklılaştığı saptanmıştır. Karakol gözlemlerinin yapıldığı sırada, gündüz çalışan polis memuru; 12 saat çalışıp, ertesi akşam 12 saat çalışıyordu. Böylece, bir karakolda bir gündüz başka bir grup, diğer gündüz

başka bir grupta çalışma olanağı vardı. Çalışmanın yapıldığı sırada değişen çalışma sistemine göre aynı polis memurları bir hafta boyunca gündüz çalışmaktadır. Akşam 19.00'dan sonra ise başka bir grup çalışmaktadır. Bu çalışma düzeni, eğer gündüz 10 polis memuruna ulaşılamazsa, akşam çalışan grupla da görüşme yapmayı gerekli kılmıştır. Öndeneme bu anlamda hem soruların işleyip işlemediğini anlamak, hem de veri toplama sürecini yeniden planlanmak açısından yarar getirmiştir.

9. Karakollarda çalışan polisler ile 7Ağustos-10 Eylül 2003 tarihleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada her karakoldan 10 polis memuru ile görüşme yapılması hedeflenmiştir. Ancak Karakol amirinin olumsuz tutumu nedeni ile yedi kişi ile görüşülebilmektedir. Bu yedi kişiden birinin görüşmesi karakol amirinin yanında ve onun müdahalesi ile yapıldığından geçersiz sayılmıştır. Böylece 146 polis ile görüşme yapılmıştır. Karakollarda yapılan çalışmada bir gün önceden karakol amiri ile telefon bağlantısı kurulmuş ve araştırmacı kendisini ve araştırmasını anlatmış, ertesi gün için randevu almıştır. Tüm karakollarda öncelikle karakol amiri ile görüşülmüş, sonra kendisinin grupta çalışan memurlardan araştırmaya katılmak isteyenlerle görüşmemizi sağlaması istenmiştir. Önce karakol amiri ile görüşmek çalışmayı kolaylaştırmıştır.

10. Karakollarda yapılan görüşmeler, genellikle karakol amirleri ile 1 saat 30 dakikayı bulurken polis memurları ile yapılan görüşmeler 30-45 dakika sürmüştür. Karakollarda yapılan çalışmada araştırmacıya bir H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu dördüncü sınıf öğrencisi yüksek lisans öğrencisi bir de yüksek lisans öğrencisi yardımcı olmuşlardır.

11. Araştırmanın karakollardaki bölümü bittikten sonra bir hafta ara verilmiştir. Ankara Çocuk Şubesinde çalışan 56 çocuk polisinden 50'si ile 19 Eylül-10 Ekim 2003 tarihleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Yapılan 50 görüşmeden üç görüşme bazı nedenlerle işlem dışı bırakılmıştır. Çocuk şubesinde yapılan görüşmeler H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu'ndan bir araştırma görevlisi ile birlikte yapılmıştır. Çocuk şubesinde veri toplama süreci beklenenden

uzun sürmüştür. Burada özellikle polis memurlarının araştırmaya katılma konusundaki olumsuz yaklaşımları etkili olmuştur. Özellikle çocuklarla birebir çalışan ekip memurları oldukça olumsuz tepkiler göstermişlerdir. Bu zorluğu aşmak için bir süre gidip sadece gönüllü olanlarla çalışılmış, diğerlerinin de araştırmaya gönüllü katılmaları beklenmiştir. Bu bekleyiş işe yaramış, bir süre sonra altı polis hariç diğerleri de araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

2.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Ankara'da bulunan karakollardan tabakalı rastlantısal iki aşamalı eşit büyüklükte küme örnekleme yoluyla seçildiğinde çalışmanın yapılacağı karakol sayısı toplam 47 karakoldan 15 karakol olarak bulunmuştur (Ayhan 2003). Her ilçe için çalışılacak karakol sayısı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Karakol Polisleri İçin Örneklem Çalışması (2003)

İlçeler (h)	Toplam Karakol Sayısı (Mh)	Örnek Karakol Sayısı (mh)	Toplam Polis Sayısı	Örnek Polis Sayısı
1	11	4	$11 \times 30 = 330$	$4 \times 10 = 40$
2	10	3	$10 \times 30 = 300$	$3 \times 10 = 30$
3	7	2	$7 \times 30 = 210$	$2 \times 10 = 20$
4	9	3	$9 \times 30 = 270$	$3 \times 10 = 30$
5	7	2	$7 \times 30 = 210$	$2 \times 10 = 20$
6	2	1	$30 \times 2 = 60$	$1 \times 10 = 10$
Toplam	46	15	1380	150

Bu karakolların gruplarında çalışan polis memurları örnekleme dahil edilmiştir. Böylece belirlenen karakollarda çalışan grup amirleri ve polis memurlarından araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Ayrıca Ankara Çocuk Şubesinde çalışan polis memurlarının tümü çalışma kapsamına alınmış ve tamsayım yapılmıştır. Toplam 47 polis ile görüşme yapılmıştır. Böylece 146 karakol

polisi, 47 çocuk şubesinde çalışan polis olmak üzere toplam 193 polis ile görüşme yapılmıştır.

2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Elmadağ Çocuk Tutukevinde bulunan çocuklar için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır (EK4). Bu görüşme formu aile, akran grubu, okul, çalışma yaşamı, polisle karşılaşma biçimi, gözaltı süreçleri ve tutukevi yaşantılarını içermektedir Çocuklarla yapılan görüşmeler süresince görüşme formuna yeni sorular eklenmiştir.

Araştırmada polislerden toplanacak veriler için görüşme formu kullanılmıştır(EK5) Bu görüşme formunda; polisin sosyodemografik özellikleri, çalışma yaşamının özellikleri ve karşılaştıkları çocukların özellikleri ile çocuğa yaklaşımına ilişkin sorular yer almıştır. Araştırmada kullanılan bu görüşme formundaki soruların geçerli olup olmadığı konusunda Hacette Üniversitesi Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı öğretim üyeleri ve Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır.

Polislere uygulanan görüşme formunun sonunda araştırmacının polisin çocuğa yaklaşımına ilişkin eğilimini tahmin etmeyi hedefleyen on bir önerme kullanılmıştır. Bu önermeleri oluşturmak için öncelikle araştırmacının kuramsal çatısını oluşturan Çocuk Hakları Sözleşmesi, güçlendirme yaklaşımı ve polisin hizmet anlayışına uygun önermeler oluşturulmuştur. Bu önermeleri oluştururken özellikle karakol gözlemlerinden de yararlanılmıştır. Bu cümleler, H.Ü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğretim üyeleri, Başkent Üniversitesi öğretim üyesi ve Ankara Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı tarafından oluşan bir grup konunun uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Uzman grup tarafından uygun bulunan otuz önerme ödeneme sırasında kullanılmıştır. Ödeneme sırasında en iyi işleyen ve araştırmada kullanılan on bir önerme aşağıda sunulmaktadır.

1. Bütün polislerin çocuklarla nasıl iletişim kuracağı konusunda eğitim alması gereksizdir.
2. Suç işleyen çocuklar toplumun kurbanlarıdır.

3. Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir.
4. Suç işleyen çocukları toplumdan uzak yerlerde tutmak gerekir.
5. Suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur.
6. Gözaltı süresi, çocuklar suçlarını itiraf edinceye kadar uzatılmalıdır.
7. Çocuklara susma haklarını kullandırmak doğru değildir.
8. Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekmez.
9. Çocuğa gözaltında bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir.
10. Bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır.
11. Polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse bulunmamalıdır.

Anılan bu cümleler, görüşme sırasında polisler okunarak, her biri için "katılıyorum", "fikrim yok/kararsızım" ve "katılmıyorum" şeklinde tutumlarını ifade etmeleri istenmiştir. Her bir cümle için, olumludan olumsuzu doğru 1-3 oranında bir değer(puan) verilmiştir. 11 cümle için alınan toplam değer 11 ile 33 arasında değişmektedir. Polislerin her bir önermeden aldıkları değer, EK-6'da verilmiştir. Görüşülen polislerin aldıkları puan dağılımına bakıldığında tepe değer ve ortancanın 29 olduğu bulunmuştur. 29'un altında puan alanlar çocuğa karşı olumsuz; 29 puan alanlar kararsız ve 30 ve üzeri puan alanlar ise olumlu yaklaşım eğilimine sahip oldukları kabul edilmişlerdir (Bakınız: Tablo 70- 71 ve EK-7). Alınan bu tutum puanları ile polislerin bazı özellikleri arasında ilişkilerin olup olmadığını anlamak üzere, mütevazı bazı analizler de yapılmıştır. Yalnızca bu araştırma içinde düşünülmesi gereken bu denemenin ölçek anlamında bir değeri bulunmamasına karşın, bazı eğilimlere işaret etmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Polislere uygulanan görüşme formunda yer alan bu on bir önermenin kuramsal bağlantıları aşağıda yer verilmiştir. Cümlelerin numaraları yukarıdaki sıralandığı gibi yapılmıştır.

Güçlendirme yaklaşımı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuğun üstün yararı ilkesi ve polisin hizmet anlayışına uygun cümleler :

1. Bütün polislerin çocuklarla nasıl iletişim kuracağı konusunda eğitim alması gereksizdir.

2. Suç işleyen çocuklar toplumun kurbanlarıdır.

Güçlendirme yaklaşımı, polisin hizmet yaklaşımı ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ayrımcılık yapmama ilkesine uygun cümleler:

3. Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir.

4. Suç işleyen çocukları toplumdan uzak yerlerde tutmak gerekir.

5. Suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur.

10. Bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır.

Güçlendirme yaklaşımı, polisin hizmet yaklaşımı ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuğun korunma hakkı ilkesine uygun cümleler:

6. Gözaltı süresi, çocuklar suçlarını itiraf edinceye kadar uzatılmalıdır.

7. Çocuklara susma haklarını kullandırmak doğru değildir.

Güçlendirme yaklaşımı, polisin hizmet anlayışı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin katılım hakkı ilkesine uygun cümleler:

8. Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekmez.

9. Çocuğa gözaltında bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir

11. Polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse olmamalıdır

2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma tasarımına uygun olarak iki ayrı biçimde verilerin çözümlenmesine gidilmiştir. Araştırmada nicel verilerin çözümlenmesinde yüzde, ortalama ve ki kare istatistiği kullanılmıştır. Bunun için Windows SPSS 11.05 programı kullanılmıştır.

Niteliksel araştırmalarda veri toplama süreci ile verilerin analizi aynı anda yürütülmektedir. Bu nedenle çocuklarla yapılan derinlemesine görüşmeler aynı gün içinde çözümlenmiş böylece analizler de aynı zamanda başlamıştır. Görüşmelerin bitiminde görüşmelerin raporları birkaç defa okunmuş ve her birinin ayrı ayrı özeti yapılmıştır. Bu okumalar ve özetlemeler sırasında ortak tema ve kategoriler oluşturulmuştur. Yine bu okumalar tekrar edilmiş ve alıntı yapılacak cümleler belirlenmiştir. Oluşturulan kategorilerle birlikte iki kişi daha görüşmeleri okumuş ve onların değerlendirmesi ile araştırmacının değerlendirmeleri arasındaki tutarlılığa bakılmıştır (Strauss 1990:55-81; Creswell 1994: 153-157, Neuman 2000, Akşit 2002, Tekin 2003).

2.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırmanın giderlerinin bir bölümü Hacettepe Üniversitesi Araştırma Birimi tarafından karşılanmıştır. Tez süresi dört yıldır.

2.7. ARAŞTIRMANIN ETİK SORUNLARI

Araştırmanın özellikle veri toplama sürecinde karşılaşılan etik sorunlarına bu alt bölümde yer verilmektedir. Araştırmanın, çocuk ve polis boyutuyla ilgili etik sorunları aşağıda tartışılmaktadır.

Öncelikle, çocuklarla yapılan çalışmanın etik sorunlarına yer vermek yerinde olacaktır. Bu çalışmada, her şeyden önce hem çocuk hem de polislerle çalışılırken onların araştırmaya gönüllü katılımına özel önem verilmiştir. Çocukların tutuklu olarak yargılanıyor olması, araştırmaya gönüllü katılmaları konusunda şöyle bir sorun yaratmıştır. Çalışma sırasında, çocukların kendilerinden istenilen her

isteği, bir “emir” olarak algıladıkları gözlenmiştir. Böylece, araştırmaya katılımı da zorunluluk olarak düşündükleri fark edilmiştir. Bu nedenle, araştırmacı her bir çocuğa araştırmaya katılmanın zorunlu olmadığını anlatmıştır. Çocuklarla yapılan çalışmada, kayıt cihazı kullanımı konusunda izinlerinin alınmasına özel önem verilmiştir.

Araştırmada ortaya çıkan önemli sorunlardan bir diğeri de, çocukların suç öykülerini mahkeme için hazırladıkları “ifade” gibi anlatmalarındır. Hatta bazı çocuklar, “işte benim ifadem budur efendim” diyerek bu gözlemi doğrulamışlardır. Bunun için, çocuklarla yapılan görüşmelerde, onların bazı yaşantıları tekrar tekrar konuşulmuştur. Görüşme sırasında, çocukların tutarsız anlatımları kendilerine ifade edilmiş, böylece olabildiğince “doğru” yanıtlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çocukların yargılanıyor oluşu, araştırmacının elde ettiği bilgilerin mahkemede kullanılabileceği kuşkusunu yaşamalarına neden olmuştur. Bazı çocuklar bu kuşkularını açıkça dile getirmişlerdir.

Görüşmelerin “polis sorgusuna” benzememesi için çocuklarla olabildiğince samimi bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Yine de bazı çocuklar, özellikle “suç öyküleri”ni anlatırken, yapılan görüşmeyi polis sorgusuna benzettiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın polis bölümüyle ilgili yaşanan etik sorunlarına gelindiğinde aşağıdakileri tartışmak yerinde olacaktır.

Polislerle yapılan görüşmelerde de özellikle karakol amirlerine araştırmaya gönüllü olarak katılımın önemi anlatılmıştır. Böylece araştırmaya gönüllü olan polislerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bazı karakollarda karakol amirleri araştırmadan çok rahatsız olmuşlar ve polis memurları ile yapılan görüşmeler sırasında sık sık yanıtları kontrol etmek istercesine müdahalelerde bulunmuşlardır.

Polislerin araştırmaya ve sorulara karşı bitmeyen bir kuşku duymaları veri toplama sürecinde yaşanan en önemli güçlüklerden biri olmuştur. Her soru ile ilgili

olarak, araştırmanın aslında ne sormak istediği düşünölmüştür. Nitekim görüşme sürecini, kendilerinin ifade alma sürecine benzetmişlerdir. Bu kendi aralarında espri konusu olmuş ve birbirlerine “şimdi ifade verme sırası sende” gibi sözlerle bu düşüncelerini dile getirmişlerdir. Bu güvensizlik ve kuşku; “yapılan görüşmelerin kim tarafından okunacağı” gibi sorular,, isimlerinin alınmamasına karşın kimlik bilgilerinden kendi görüşme formlarının ortaya çıkarılabileceği gibi yorumlamalar ile de çoğu polis tarafından belirtilmiştir.

Görüşmeler sırasında polislerin, kendi sorunlarından sık sık söz etmeleri bir diğer önemli sorundur. Polislerin kendi sorunlarını konuşacakları bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç bulunduğunu şu an yapılmakta olan araştırmanın onlar için hiçbir önemi olmadığını ifade etmişlerdir.

Karakollarda görüşmeler yapıldığı sırada memur sendikaları oturma eylemi yapmışlardır. Bu nedenle polislerin oldukça gergin oldukları gözlenmiştir. Bu da baş edilmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM III: ÇOCUKLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çocuklara ilişkin bulgular, “çocukları tanıtıcı bulgular” ve “bir meydan okuma olarak suç davranışının ortaya çıkış süreci ve sonrası” olmak üzere iki ana alt bölümden oluşmaktadır. Çocuklara ilişkin bulgularda çocuklardan doğrudan alıntılar tırnak içinde verilmiştir. Yapılan alıntılar, çocukların yazdıkları ve konuştukları biçimde, dilbilgisi kurallarına göre düzeltilmeden, aynen verilmiştir. Alıntıların sonunda verilen çocukların numaraları ve bazı özelliklerinin yer aldığı liste EK 8’de verilmiştir.

3.1. ÇOCUKLARI TANITICI BULGULAR

Çocukların bazı özelliklerine ilişkin bulguların yer aldığı bu alt bölümde çocukların yargılandıkları suç türleri ve doğum tarihleri ile ilgili bulgular 55 çocuk için verilmiştir. Bunun dışındaki tanıtıcı bilgiler, derinlemesine görüşme yapılan 40 çocuğa aittir.

Tutukevinde bulunan çocukların doğum tarihlerine göre suç türleri aşağıda Tablo 4’te sunulmaktadır. Tutukevinde en fazla sayıda 17 yaş grubu, en az sayıda ise 14 yaş grubundan çocuk bulunmaktadır. Bu durum, çocuklar hakkında tutuklama kararının, genelde 15 yaş sonrası suç işlendiğinde verildiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Çocukların suç türlerine bakıldığında ilk sırada hırsızlık (%74.5) yer almaktadır. Bu bulgular literatürle de uyumludur.

Tablo 4: Çocukların Yargılandığı Suçların Doğum Tarihlerine Göre Dağılımı (2002)

Suç Türü	1984'de Doğanlar	1985'de Doğanlar	1986'da Doğanlar	1987'de Doğanlar	1988'de Doğanlar	Toplam
Hırsızlık-Gasp	4	21	10	5	1	41
Yağma						
Yaralama	1	0	1	0	1	3
Cinsel Suç	1	3	1	0	0	5
Adam Öldürme	0	0	2	0	0	2
Müessir Fiil	1	0	0	0	1	2
Görevli Memura Hakaret	0	0	2	0	0	2
Toplam	7	24	16	5	3	55

Çocukların çoğunluğunun ailesinde Türkçe konuşulmakta buna karşın iki çocuğun evinde Kürtçe konuşulmaktadır. Çocukların tamamına yakınının ailesi İç Anadolu Bölgesi'nden göç etmişlerdir.

Çocukların tamamına yakını kentin gecekondu bölgelerinde yaşamaktadırlar. Üç çocuk ise kente başka bölgelerinden çalışmak için gelmişlerdir. Araştırmaya katılan çocukların babalarının çalışmadığı ya da informal sektörde çalıştıkları görülmektedir. Annelerin daha çok evlere temizlik işine giderek çalıştıkları görülmektedir. Çocukların da çok küçük yaşlardan itibaren çalışmaya başladıkları ve ağırlıklı mobilya işkolunda, oto sanayinde ya da hizmet sektörünün diğer dallarında yani küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çırak statüsü ile çalıştıkları görülmektedir. Çocukların sekiz tanesi sokakta çalışmaktadır.

Çocukların çoğunun ana babasının birlikte olduğu, kırk çocuktan sadece sekizinin anababasının ayrı olduğu görülmektedir. Kardeş sayılarına bakıldığında iki ile yirmi arasında değişen sayılarda kardeşleri vardır. Ailede ana baba dışında akrabalar ile birlikte yaşayan dört çocuk vardır. Çocukların yakın akrabaları ile aynı semtte yaşadıkları görülmektedir.

Çocukların hemen hepsinin aile ve akrabalar içinde suça yönelen modeller bulunduğu görülmektedir. Çocukların, suç davranışı gösteren bu modellerin, adam öldürme ve yaralama gibi cezaevi kültürü içinde statüsü yüksek suç türlerini belirtmiş olmaları ilgi çekicidir.

Çocukların bir bölümü ilkokul dördüncü sınıfta, bir başka bölümü ise orta ikide terk etmişlerdir. Çocukların baba ve anneleri de en çok ilkokul mezunudur.

Görüşme yapılan 40 çocuktan yarısı tiner ve bally gibi uçucu maddeler kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların biri hariç hepsinin polisle birden fazla karşılaştıkları ve gözaltına alındıkları görülmektedir. Toplam gözaltı sürelerine bakıldığında ise bir ile yedi gün arasında değiştiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte üç çocuğun da daha önce tutukevinde hırsızlık nedeniyle kaldığı görülmektedir.

3.2. BİR MEYDAN OKUMA OLARAK SUÇ DAVRANIŞININ ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ VE SONRASI

Bu bölümde çocukların suç davranışı ortaya çıkıncaya kadar yaşadıkları süreç "hikaye başlıyor" başlığı altında anlatılmıştır. Çocukların polisle karşılaşmalarından başlayarak tutukevindeki yaşamlarının nasıl olduğu "polisle karşılaşma, üç maymun oyunu ve kısırdöngünün oluşması" başlığı altında sunulmaktadır.

3.2.1. Hikaye Başlıyor...

Çocukların suça yönelme nedenlerine bakıldığında özellikle hırsızlık, gasp gibi suçlar nedeniyle yargılanan çocukların tanımladığı üzere bir "suç zinciri" ortaya çıkmaktadır. Bu zincirin ilk halkasını çocukların aileleriyle ilişkileri oluşturmaktadır. Aile çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan en önemli sistemlerden biridir. Burada çocukların tamamına yakınının kent yoksullarının çocukları olduğu görülmektedir. Çocukların tamamına yakının babasının geçici işlerde ve informal sektörde çalıştıkları görülmektedir. Bazı çocukların, babalarının çalışmadığı, ailenin geçimini anne ve çocukların yüklendiği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada özellikle

anne ve babaların kente özgü istihdam alanlarında yer alacak bilgi ve beceriye sahip olmadıkları dikkat çekicidir. Çocuklar babalarının düzenli bir işi olmadığını, sağlık sigortalarını yeşil kartla sağladıklarını belirtmişlerdir. Çocukların önemli bir bölümü babalarının hasta olup çalışmadığı ifade edilmiştir. Bir çocuk babasını “babam asalaktır” (28) diyerek tanımlamıştır. Ailelerin çoğunluğunun kentin gecekondu ve suç davranışının yaygın olduğu semtlerde yaşadığı görülmektedir. Bir çocuk, ekonomik durumu sorulduğunda “yoksul olmasak burada ne işimiz var” (21) biçiminde düşüncelerini ifade etmiştir. Bir başka çocuk, yoksulluğunu ifade etmek için “makarna yeriz” (46) demiştir. Yoksulluğun, ergenlik dönemini yaşayan bu çocukların suç davranışını meşrulaştırmalarının bir aracı olduğu düşünülebilir.

“Köy yerinde beş dönüm tarla var diyorum beş dönüm. Beş dönümün de çıkacağı iki motor ekin çıkar. Çıkmaz bile. O ekinle de un mu yapacaksın, satıp bazı ihtiyaçlarını mı karşılayacaksın, yoksa çoluğuna çocuğuna mı vereceksin? Çile gördüm yani çilesini çektim, gördüm neyin ne olduğunu” (54).

Çocuklar suç davranışının nedenlerinden birini de “**özent**i” kelimesi ile açıklamışlardır. Özent, çocukların zenginlerin yaşamlarına özent anlamında kullanılmaktadır. Burada yine çocukların bir sınıf atlama isteğinin göstergesi olan “**araba sevdaları**” önemli noktalardan biridir. Çocuklar suç işlemlerinde bir araba sevdasından söz etmektedirler. Yine çocuklar tiner, bally gibi maddeler kullandıklarında “zenginlik rüyası” gördüklerini belirtmişlerdir.

“zenginler, zengin çocukları gibi yaşamak isterdim hırsızlık yapmamın nedeni cebimde bol para olsun istediğim sürekli gezmek değişik yerlere gitmek isterdim”(17).

Bu noktada ülkemizde yaşanan sosyal adalet sorunu ve gelir dağılımı bozukluğunun çocuklara yansması görülmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmelerden ortaya çıkan sonuçlara göre suç davranışının, yoksullukla baş etme aracı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.

Suç zincirini oluşturan aileyle ilgili parametrelerden biri de anababanın ayrılığı, babanın ölümü ve annenin bir başkası ile evlenmesidir. Anababanın ayrılığı çocuğun ailesine yabancılaşmasına ve ailesine karşı olumsuz duygulara sahip

olmasına neden olmaktadır. Özellikle anababa ayrılığı nedeniyle çocukların anne yanında ya da babanın annesinin yanında kaldıkları görülmektedir. Burada özellikle erkek çocukların babalarından yoksun kalışı onların sosyal kontrolünü zorlaştırmaktadır. Burada aile içinde kadının statüsünün düşük oluşu, ayrılık ya da ölüm sonrası yaşanan ekonomik güçsüzlük de kilit noktalardan biridir.

"Neden bunları yaptık= Birincisi eve gitmediğim için o yüzden arkadaş çevresi içane girdim. Daha önce çok iyi bir Hayatım vardı çok iyi çalışıyordum. Sonra annem babamdan ayrıldı ve ben bu Duruma düştüm onu çaldım bunu çaldım sonunda elime ne geçti Hiçbir şey....."(28)

" Neden mi burdayım birincisi hırsızlık. İkincisi: Sahipsizlik. Kedi köpek yavrusunu enciğinde taşıırken. Bazı analar babalar bunu neden yapamıyor beş dakikalık zevklerine neden çocuklar kurban oluyor" (49).

Çocuğun aileye yabancılaşmasında özellikle babanın cezalandırıcı yaklaşımı da önemli rol oynamaktadır. Çocukların cezalandırıcı disiplin yöntemleri nedeniyle ergenlik dönemine geldiklerinde evden kaçmaya başladıkları görülmektedir.

" Ben ankara'ya ailemin baskısı üzerine ankara'ya geldim. Bu ankara'ya gelmemin sebebide babamdan yediğim dayak ve küfürlerden kurtulmak için gelmişim "(32).

Çocukların sözünü ettikleri suç zincirinde evden kaçma en çarpıcı davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Angenent ve Man (1996:96) de aile içi bağların zayıf olduğu ve aile içi etkileşimlerde sorun yaşayan çocukların ailelerine yabancılaştığı ve evden kaçma davranışının da bunun bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Bazı çocuklar ise aile içi sorunlar yaşamasalar da arkadaş gruplarıyla birlikte evden kaçmaktadırlar. Evden kaçan çocukların kent dışında özellikle deniz kıyısında olan illere gitmeleri dikkat çekicidir.

"14 yaşında kaçtım üç arkadaş, Marmarise kaçtık" (17).

Çocukların bir bölümünün babasının alkol kullanması ve kumar oynaması aile ilişkilerini sağlıksız kılan özellikler olarak ortaya çıkmıştır.

“Babamın kardeşi var amcam kumarbaz. Babamı kandıra kandıra elindeki varını yoğunu herşeyini aldı. Ondan sonra sıfıra indik”(53).

Bu noktada, çocukların önemli bir kısmının aileleri hakkında konuşmak istemediği, ancak sorulara kısa yanıtlar verdiklerini belirtmek gerekir. Bu durum, çocukların aileleriyle “ilişki” problemi yaşadıklarının bir göstergesi olarak algılanabilir. Bunun yanı sıra, çocukların çoğunluğu, ailelerinin haklı olduklarını tutukevine girdikten sonra anlamış olduklarını belirtmişlerdir. Bir çok çocuk bu konuda ailelerine hak verdiklerini belirtmişlerdir. Çocukların aileleri hakkında konuşmak istememelerinin bir diğer nedeni de onları koruma isteği ve aileye duygusal bağlılıklarının olmasıdır. Aileye bağlılık, çocukların belki de suç davranışını pekiştiren bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuklar, ailelerinin “daha iyi” yaşaması için suç davranışını göstermektedir. Çocuklara suç işleyerek kazandıkları parayı nasıl harcadıkları sorulduğunda hepsi “haram parayı ailemize vermeyiz” biçiminde açıklamışlardır.

Aileyi destekleyici geleneksel sistemlerden biri de akrabalık sistemidir. Görüşme yapılan çocukların hem ekonomik hem de duygusal açıdan destekleyici bir akrabalık sistemine dahil olmadıkları söylenebilir.

Çocukların ailelerinde baba ya da ağabeyinin ya da akrabalarından birinin cezaevi yaşantısı olduğu görülmektedir. Çocuklar; baba, amca ya da dayılarının yaralama yada adam öldürme nedeniyle cezaevinde kaldıklarını söylemektedirler. Burada tartışılması gereken iki nokta vardır. Birincisi çocuk için suç davranışı doğal bir davranış olarak algılanmakta ve böylece erkek çocuklar için suç davranışı toplumsallaşmalarının doğal bir davranış biçimi olarak kabul edilmektedir. İlginç olan noktalardan biri de çocukların yaralama ve adam öldürme gibi cezaevi kültüründe statüsü yüksek suçları belirtmeleridir.

Kent yoksullarının çocuklarının belki de aileden sonra gelen en önemli toplumsallaşma aracı olan okuldan yararlanamadıkları görülmektedir. Çocuklar, ilkokul dördüncü sınıf ve ortaokul sıralarında okuldan ayrılmaktadırlar. Çocuğun okuldan kopmasında, anababaların eğitim düzeylerinin düşük olması ve yakın

akraba ve yaşadıkları sosyal çevre için eğitilmiş olmanın önemsenmemesi en önemli nedenler olarak durmaktadır. Bu değersizleştirme de çocukların eğitim motivasyonlarının düşük olmasına neden olmaktadır. Bu noktada kent yoksulları için eğitimin artık sınıf atlamanın bir aracı olmaktan çıktığını söylemek, belki de yanlış olmayacaktır. Öyle ki çocuklar yeniden okuma şansları olsa nasıl bir meslek yapacakları konusunda ya hiç düşünmediklerini ya da kente özgü olmayan, informal sektöre ait işleri belirtmişlerdir.

“.....ya bir ustalık mesleği mesela ya dönerci veyahutta bir lahmacuncu o tarz şeyler yani”(31).

Birkaç çocuk ise polis olmayı istediklerini polisleri tanıyınca polis olmaktan vazgeçtiklerini belirtmişlerdir. Buna paralel olarak çocuklar için okumak yerine en kısa sürede çalışmaya başlamak ve para kazanmak daha anlamlıdır. Çocukların çalışma isteklerinin aile içinde statü kazanma istekleri ile de ilgili olduğu düşünülebilir. Çocuklar arasında iki tanesinin hiç okula gitmemiş olması da bunun en uçtaki göstergelerinden biridir.

Çocukların okula yabancılaşmasının okuldan kaçma davranışı ile kendini gösterdiği görülmektedir. Angenent ve Man (1996:119) de okulda başarısız olan, kendini ifade edemeyen ve gereksinimlerini karşılayamayan çocuğun okula yabancılaştığı ve okuldan kaçma davranışı gösterdiğini belirtmiştir. Türkeri (1995) ve Uluğtekin (1991) de araştırmalarında suç davranışı ile okuldan kaçma davranışı arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Okulda öğretmenlerin duygusal ve fiziksel istismarını yaşayan çocuklar da bulunmaktadır. Çocukların öğretmenlerine saldırdıkları ve okula zarar verdikleri görülmektedir.

“.....orta 1’de derslere çalışmıyordum sürekli küçük düşürülüyordum artık benim canıma tak etti öğretmeni dövdüm ondan sonra okuldan atıldım (17).

Çocukların okulda arkadaşları tarafından dışlanması da, okulla ilişkilerini belirleyen önemli değişkenlerden biridir. Çocuklar okulda başarısızlık yaşadıklarında okuldan kaçmaya başlamaktadır. Burada yine ailenin çocuğun eğitimiyle ilgisiz oluşu da bu davranışı pekiştirmektedir. Çocukların okuldan koptuktan sonra boş zamanlarında yine okul önünden ayrılmadıkları görülmektedir.

Bazı çocuklar da suçla okulda tanışmaktadırlar. Bazı çocuklar ise okula girip tiner bally kullanmaktadırlar, bazıları ise okula girip hırsızlık yapmışlardır.

“15-16 yaşlarındaydı eve gitmemiştik o zaman gece geziyorduk okulun arkasında gezerken camın açık olduğunu gördük içeri girelim diye düşündük hava soğuktu kıştı içeri girdik ben o zaman sandalyenin üzerine sızmışım üç arkadaşlık ikincisi dolapları falan karıştırmaya başlamışlar müdürün odasına girmişler orda para bulmuşlar gelip belki para var dediler kapalı kapıları kırmaya başladık paraları aldık oradan çıktık zaten o gün de yakalandık”53)

Çocukların ilkökul çağında okul zamanının dışında kalan zamanlarda ve yazları çalışmaya başladıkları görülmektedir. Ailelerin de çocukların çalışması yönünde beklentileri vardır. Çocukların sık sık iş değiştirdikleri görülmektedir. Yaşadıkları semtte tüpçü, sucu, kuaför gibi yerlerde çalıştıkları bunun yanı sıra mobilya ve oto sanayi ve hizmet sektörüne ait işyerlerinde çırak olarak da çalıştıkları görülmektedir.

Bir grup çocuk okulu bırakıp bir grup çocuk ise memleketlerinden ayrılıp çalışmaya Ankara'ya gelmişlerdir. Çalışılan yerin sahibi ile ilişkilerde sorunlar yaşanmaya başlanınca çocuklar işlerini bırakmışlar ya da işten rahatlıkla çıkarılmışlardır. Aile ve çalışma yaşamından kopuş, çocukların sokakta yaşamalarına neden olmuş ve onların suça bulaşmış gruplarla arkadaşlık yapmalarına zemin hazırlamıştır.

“..... kağıtıda iş bulup çalışmaya başlamıştım. Bu sene içinde çöpsan diye bir şirket çıktı ve bizim kağıt bulmamız zorlaşıyordu günlerden bir gün az kağıt getirmiştim. Ve çalıştığım yerin sahibi beni dövdü beni işten atmıştı ve paramı vermemişti. Bir iki hafta dışarıda kaldım . Bu nedenle hırsızlık yapmaya karar verdim ama zor durumda kaldığım için hırsızlık yaptım” (32).

“ Ben çiçek satarken Bir balici Bizim paramızı almak istedi. Biz de paramızı vermeyince bana ve ablama bıçak çekti. Biz de baliciyi dövdük.....”.(41).

Çocuklar, çalışma yaşamlarının zorluğu üzerinde durmuşlardır. Bazı çocuklar çalıştıkları yerde usta ile aralarının iyi olduğunu, ancak sadece kendilerine bir pazar gününün kaldığını belirtmişlerdir. Bazı çocuklar da çalıştıkları yerde duygusal ve fiziksel istismara maruz kaldıklarını ve paralarını alamadıklarını belirtmişlerdir.

“ Bir kere berberde çalıştım yok çay koymayınca bağıyorlar yok camı niye silmedin diye bağıyorlar ondan sonra çalışmadım ”(22).

Bazı çocuklar ise babaları ile birlikte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar, çalışmak istemediklerinde özellikle baba tarafından cezalandırılmaktadır. Çalıştıkları süre içinde kazandıkları paranın çoğunu ailesine verip, az bir bölümünü kendilerine harçlık yapmaktadırlar. Çalışmaya başlamak, çocuklar için ergenlik döneminde özendikleri “zengin” yaşamına ulaşacakları gibi bir düşünceyle başladıkları bir süreç olup, suç davranışıyla son bulan bir başlangıç olmaktadır. 1985 doğumlu hırsızlık suçundan tutuklu bulunan bir çocuk ekonomik nedenlerle hırsızlık yaptığını şöyle ifade etmiştir.

“Paraya ihtiyacım vardı. Herhangi bir işyerinde çalışmak istemedim o yüzden Hırsızlık yapmak bana daha kolay geliyordu birde Ailemden para istemek zoruma gidiyordu”(11)

Görüşme yapılan çocukların ergenlik döneminde oldukları dikkate alındığında çocukların akran grupları ile ilişkileri ön plana çıkmaktadır. Yine bu grupta hırsızlık, gasp gibi suçlardan yargılanan çocuklar için akran grupları ve yaşanan sosyal çevre suça yönelmede çok önemli rol oynamaktadır. Çocukların suça yönelmelerinde ilk sırada belirttikleri neden arkadaş gruplarının kurbanı olduklarıdır. Belki de hemen hemen hepsi bir biçimde “ arkadaş kurbanı ” olduklarını belirtmişlerdir. Bazıları arkadaşının suçunu üstüne aldığını söylerken bazıları da arkadaşlarının suçu üstüne attıklarını ve kendisinin iftiraya kurban gittiğini belirtmiştir. Bu noktada üzerinde durulması gereken noktalardan biri de çocukların arkadaşlarına olan sadakat ve bağlılık duygusudur. Böylece çocuklar, arkadaşlarına sadakatlerini ve bağlılıklarını suç davranışını göstererek kanıtlamış olmaktadır. 1985 doğumlu silahlı gasp nedeni ile tutuklu bulunan bir çocuk arkadaş grubunun etkisini şu sözlerle ifade etmiştir.

“Çünkü ben arkadaş ortamına uyduğum için burdayım. Çünkü arkadaşlarımdan uzak durmak istemiyordum” (10).

“Neden gasp yapıyordun. Çünkü arkadaşım yapıyordu bizde yapmayınca laf söylüyordu onun için bizde yapmak zorunda kalıyorduk”(13).

Yukarıda sözü edilen etmenlerin yanı sıra tartışılması gereken önemli noktalardan biri de çocukların akran grupları ile oluşturdukları alt kültürdür. Bu alt kültürün en önemli özellikler erkek egemen kültür ve zenginlere olan olumsuz duygulardır. Bu erkek egemen kültür, onların ailenin namusunu korumak gibi görevler üstlenmelerine neden olmuş ve yaralama nedeniyle suç işlemişlerdir. Çocukların yaşam biçimini belirleyen bu kültüre özgü kavramlar söz konusudur. Bu kavramlardan biri “ortam” dır. Çocuklar, boş zamanlarında oluşturdukları bu ortamda vakit geçirmektedirler. Bu ortamlarda birbirlerinden özellikle suç ve polis öyküleri dinlemektedirler. Bazı çocuklar, dinledikleri bu suç öyküleri nedeniyle karakolu, emniyeti, tutukevini merak ettiklerini bu nedenle de suç davranışı göstermeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Ergenlik döneminin bir başka özelliği olan heyecan arayışı, orta sınıf ailelerin çocukları için suça yönelmeye neden olan en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Yine ergenlik döneminde örnek alınan rol modelleri, bu heyecan ve macera yaşamını desteklemektedir. Öyle ki bazı çocuklar gerçekten film senaryolarını aratmayacak kadar suç öyküleri anlatmışlardır. 1986 doğumlu cep telefonu gasp etmek nedeni ile tutuklu bulunan bir çocuk, suç davranışının özellikle gençlik dönemi ile bağlantısını şöyle kurmuştur.

“ Neden düşünmeden möyle bir maceraya atındım Gençliğin verdiği bir hızlılık ve kanımızın hızlandığı bir zamanda çünkü Düşünmeden hareket etim Çünkü bu olayın buraya Kadar geleceğini bilmiyordum” (12).

Bunların yanı sıra, kent dışından çalışmaya gelen ve göçebe yaşamı olan iki çocuk için bir akran grubundan söz edilmediği görülmektedir. Cinsel suç nedeniyle yargılanan bir çocuğun da akran grubunun olmadığı belirtilmelidir.

Akran grubu yine çocukların alkol, uyuşturucu ilaç, tiner ve bally alışkanlığı edinmelerine neden olmaktadır. Çocuklar, akran grupları ile birlikte boş zamanlarını geçirmek ve macera yaşamak için suç davranışı göstermektedirler.

Çocuklar, özellikle suçu işlemeyen önce madde kullanımı davranışını sergilemektedirler. Çocuklar, madde olarak alkol, tiner, bally kullandıklarını belirtmişlerdir.

" ben ondan sonra bu tür bağışıklık yapan maddeler kullanmaya başladım (esrar, kafa hapi, bali, tiner gibi başıklı (bağışıklık) kazandım) ve etrafa zarar vermeye başladım kendimi kesme (kesmeye) başladım artık kendimi tanıyamaz hale geldim ve kendimi burada buldum"(7).

Çocukların çoğunluğu, boş zamanlarını internet kafelerde geçirmektedirler. Çalışarak ya da hırsızlık yaparak edindikleri paranın önemli bir bölümünü burada harcamaktadırlar. Ayrıca bu mekanlar, çocukların arkadaş edinmelerine olanak sağlamaktadır.

Çocukların yaşadıkları semt, özellikle hırsızlık, yaralama suçlarında çok etkili görülmektedir. 1984 doğumlu bıçakla yaralama nedeni ile tutuklu bulunan bir çocuk oturduğu semtin etkisini neden olarak şöyle belirtmiştir.

"Ben Arkadaş kurbanı Oldum Neden dersiniz Kötü huylu arkadaşlar olduğunda benim çevremde hiç iyi huylu insanlar yoktu çünkü oturtumuz müyütten (oturduğumuz semtten) kaynaklandı"(20).

"Benim oturduğum yer pislikti ve çok kötü bir mahalleydi arkadaşlarımda iyi sayılmazdı alkol derken sigara derken sonumun kötüye gittiğini geç anladım"(29).

Burada özellikle çocukların modern devletin aile, okul gibi sosyal kontrol mekanizmalarının dışında kaldıkları söylenebilir. Özellikle hırsızlık suçundan yargılanmakta olanlar, suça itilme nedenlerini halka halka gelişen bir zincirle anlatmışlardır. Bu çocukların önemli bir bölümünün kentin gecekondu bölgelerinde yaşadıkları ve bu bölgede hırsızlığın neredeyse bir iş gibi görüldüğü ortaya çıkmıştır. Aile içi ilişkilerin sağlıksızlığı, çocukların okula devam etmelerini olanaksız

kılan durumlardan biri olarak görülmüştür. Çocuklar okulu bırakıp çalışmaya başlamakta ve bir süre sonra evi terk etmektedir. Bu süreçte çocukların arkadaş grupları ile birlikte yaşadıkları ve bu durumun suça zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Çocuklar için toplumda başka alternatifler olmadığı sürece de bu kısır döngü devam etmektedir. Buradaki belki de en önemli halka, çocuğun okulu bırakıp marjinal sektörde, uzun iş saatlerinde, sosyal güvencesi olmadan çalışmasıdır. Bu kısır döngüyü 1987 doğumlu gasp nedeniyle tutuklu bulunan bir çocuk şöyle ifade etmiştir.

“ Bence ilk planda aile, çevre ve arkadaşlar büyük bir sebep. Ailedeki neden_ ilgisizlik, umursamazlık ve üzerine olayların düşmemek. Çevredeki neden _ Özent, serserilerin kurduğu ortamlara özent, bende yok onda var (bende niye olmasın?) psikolojisi. Arkadaşların etkisi_ Gelecek planlamayan ve bedavadan ekmek yemeye alışan arkadaşların çekici, cazip olması.” (51).

Çocukların bir bölümünün sokak yaşantısı olduğu görülmektedir. Sokak yaşantısını şöyle anlatmışlardır.

“ Çok iyi bilardo oynuyorduk. İnternette dost klanına girdik. Faça atıp, oto teybi çalışıyorduk. F. ile tanıştık. Trende tren çakalıydık. Trenin tavanına çıkıp bally çekiyorduk. Güvenlik bizi tanıyordu. Adımızı soyadımızı alıp bırakıyordu. Akşam olmasını bekliyorduk. tren istasyonunda BP'nin yanında bir kulübe var. Apartmanın önünden battaniye çalışıyorduk. Orada kulübenin üstünde yatıyorduk. tanıdığımız kokoreççi var. Yiyip içip geziyorduk. Cep telefonu sattık. Maket telefonu demo telefonu hesap makinesinin ekranına takıyordum, satıyorduk.....”(28).

Sokak yaşantısı çocuğun suç davranışına zemin oluşturmaktadır. Özellikle sürekli sokakta yaşayan bir çocuğun aile bağlantısı yerini neredeyse polislerle ilişkisi aktarılmıştır.

“Polisler, benim ailem olmuştu samimi olmuştuk”(49).

Çocukların yaşamlarına bakıldığında, nerdeyse suç davranışı gösterene kadar yaşadığı sorunların çözümünde devletin hiç bir hizmetinden yararlanmadıkları,

tartışılması gereken en önemli noktalardan biridir. Ailenin çocukların yetiştirilmesi sorumluluğunu yalnız başına yerine getirmesi beklenmektedir. Çocuklar, devletten yalnızca kömür ve bazen yiyecek yardımı aldıklarını belirtmişlerdir. Ergenlik döneminde olan bu çocukların toplumsal kimliklerinin oluşumunda onlara destek olacak etkili bir hizmet modelinin olmadığı söylenebilir. Çocuk, ne zaman başıboş kalıp, sokakta yaşamaya , özellikle tiner ve bally gibi uçuşu madde kullanımına ve suç davranışı göstermeye başlamış ise, bir başka deyişle toplumu “ rahatsız ” eder noktaya ya da “ kamu düzenini ” bozma noktasına gelmiş ise devletin müdahalesiyle karşılaşmıştır. Bu müdahale polis aracılığı ile gerçekleşmiştir. İlk olarak sokakta yaşayan çocuklar Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun sokak çocuklarına yönelik geliştirmiş olduğu Çocuk ve Gençlik Merkezleri ve madde bağımlılığının tedavisi için var olan bir kurumdan yararlanmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Burada polisin toplumda çocuklara hizmet veren sosyal kurumlarla bir bağlantı kurduğu yani hizmet rolünü gerçekleştirmeye çalıştığı söylenebilir. Bu noktada çocukların bağlantı kurulan hizmetlerden yararlanamadıkları hatta polisin müdahalesiyle söz konusu kuruluşlarda uzaklaştırıldıkları görülmektedir.

3.2.2. Polisle Karşılaşma, Üç Maymun Oyunu ve Kısırdöngünün Oluşması

Polis, bir yandan çocukların kaybolduklarında, aç kaldıklarında yardım istedikleri bir kişi olarak yer alırken diğer yandan daha çok cezalandıran ve korkutan bir kişidir. Sokakta çalışan ve sokakta yaşayan çocuklar polisin çeşitli biçimlerde cezalandırıcı davranışları ile karşılaştıklarını anlatmışlardır.

“Kokoreççide olay yüzünden polisler gelip 1 saatte 2 saatte bir devre değiştiriyordu polislerin devresi gelip gidip sigara istiyorlar ya sigara ya ekmek arası kokoreç 3-4 tane ekmek kokoreç yiyorlar bir ekibin içindekilere veriyordum o olmuyor öbür ekip geliyordu ekip ekmeğini alın diyordu öbür ekip de gelip sigara al diyordu bende o yüzden o yevmiyeyi şimdi ustaya ne hesap vereceğimi şaşıırıyordum hesabı kitabı yaparsak işte kokorecin parası bu şunun parası bu yevmiye bu ustaya bir şey kalmıyordu işte ustada diyordu verme bende vermeyince tezgahını falan kaldır diyordular polisler bende o yüzden usta böyle şeyler yapamam dedim hesabımı bıraktım..... Daha önce polis karakola aldı mesela Sakarya caddesinde park yapıyordum otopark iş bulamayınca ben de Sakarya caddesine gittim iş aramaya gazete ilanlarına falan bakarak buralara falan şeylere böyle dolaşıyordum geziyordum gezerken iş bulamadım baktım bi günde işte geç gittim saat 4 gibi gittim iş aramaya 5-6 gibi Sakarya da oldum dedim. baktım adamlar adamlar derken 15-20-30 yaşlarında böyle çalışıyorlar nasıl çalışıyorlar de böyle bira alan var ya oraya araba park diyorlar araba park ederken ben de geçtim bunların yanında çalışmaya başladım o açıdan yakalamıyorlardı bizi karakola götürüyor niye yapıyon niye ediyon neden iş bulmuyon diye böyle alıp dövüyorlardı böyle mesela şey var köyü var o onlara bizi çok attılar küçükken götürüp bende tekrar gidiyordum”(31).

Burada sokakta yaşayan bazı çocuklar da polisin herhangi bir suç işlendiğinde kendilerinden şüphelendiklerini ve karakola götürüp sorgularını yapıp bıraktıklarını ve tanıdıkları başka çocuklar hakkında bilgi istediklerini, bu konuda işbirliği teklif ettiklerini belirtmişlerdir. Bu noktada polisin suç kontrolü işlevini yerine getirirken önce sokakta yaşayan çocuklardan şüphelendiği görülmektedir. Burada çocuğun madde kullanıp kullanmaması önemli bir değişken olmaktadır. Madde kullanan çocuklar için polis sosyal kurumlarla bağlantı kurarken diğerleri için bağlantı kurmamaktadır.

Bazı çocuklar da okul önlerinde vakit geçirirken polisle tanışmışlardır. Aşağıdaki alıntıda çocuğun kendini "yabancı" olarak tanımlaması üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biridir. Hem çocuk hem de polis okulun önünde bekleyen çocukları toplumun dışında olan, yabancı kişiler olarak tanımlamışlardır.

Okulun önünde ne yapıyorsun diye yabancıları alıyorlar ya . Aldılar götürdüler işte karakola karakoluydu herhalde. Ondan sonra dediler sen ne yapıyorsun burda. Dedim kardeşim var almaya geldim. Tamam dedi bıraktılar. Bir daha seni burda görmeyelim dediler (53).

Çocuklara suçları sorulduğunda avukatla birlikte hazırladıkları senaryo ifadeyi anlatmaktadırlar. Çocukların çoğunluğu tutukevine kadar yaşadıkları bu süreci kısaca anlatmışlar ve " işte ifadem budur " biçiminde bitirmişlerdir. Özellikle bir çok kez suç işlemiş çocuklar son suçlarını anlatmışlar, diğerlerini görüşme süresinde sorulan sorularla anlatmışlardır. Cinsel suç işleyen çocuklar ise suçu kendilerinin yapmadığını söylemiş ve olayı anlatırken oldukça rahatsız olmuşlardır.

Suç öykülerine bakıldığında çocuklar, akran gruplarıyla birlikte en az iki en çok üç kişi suç davranışı göstermeye başlamaktadır. Çocukların çoğunluğu „arkadaş kurbanı“ olduklarını belirtmişlerdir. Çocuklar, birlikte suç işledikleri arkadaşlarını " cürüm " olarak tanımlamaktadırlar. Bazı çocuklar da kendinden büyüklerle suç işlemişlerdir. Burada bir istismar ilişkisi söz konusudur.

Çoğu kişinin yanında yetiştim. Çok b...tan büyüdüm. Esrarından tut ballysine hapına kadar. Büyüklerimin yanında büyüdüm. Yılmaz,

Emo, Cano vardı. Onlarda burda (tutukevinde) kalmış. Ben onların elinde büyüdüm. Bunlar gayri meşru koşturan adamlar (27).

Çocukların suç öykülerine bakıldığında ilk yaptıkları suçlarda gözcü rolü üstlendikleri görülmektedir.

“ İşte arkadaşım o dedi bak şimdi arabaya gezmeye gittik biz tarafına biz orda bekliyorduk dört kişiydik biz ikimiz orda saklandık. Sağa sola bakın dedi iyi bakıyım dedim baktım onlar arabayı çalıştırıyor sonra hadi bin dedi bindik gezdik sabaha karşı trafik kazası geçirdik ” (24).

Bazı çocuklar ise basit hırsızlıklar ile bu işe başladıklarını belirtmişlerdir.

“hırsızlık yapmaya başladım ilk önce küçük işler yapıyorduk. Alimünyum çalıp satıyorduk ondan sonra işi büyüttük kapıların önünde alimünyumları çalıyorduk sonra kömürlüğe başladık sonra bakkal işine başladık 28.de yakalandık” (15).

Bu basit hırsızlıkları yaptıklarında polis yakalarsa arkadaş gruplarında “ bir tokat atıp bırakacaklarını ” öğrenmişlerdir. Çocuklar ilk suçu işlediklerinde korktuklarını ancak parasını harcayıp, gezip eğlendiklerinde çok hoşlarına gittiğini belirtmişlerdir. Bunu da özellikle suç davranışını devamını sağlayan bir haz kaynağı olarak görmek mümkündür. Genellikle on beş yaşına kadar basit suçlar işleyen bu çocuklar, giderek daha ağır suçlar işlemeye başlamışlardır. Polis tarafından yakalanıp savcılığa çıkarılan çocuklar hakkında tutuksuz yargılama kararı verilmiştir. Bu kararı çocuklar serbest kaldıkları biçiminde anlamışlardır. Çocukların çoğunluğu bu ilk suçu işlediklerinde ailelerine haber verilseydi, bir daha yapmayacaklarını belirtmişlerdir. Çocuklar yaptıkları suç davranışını “ artık kaşar olmuştuk , “ bu işler bizim için hobi oldu ” diye ifade etmektedirler.

Çocuklar, polisin kendilerini gözaltına almalarıyla birlikte yaşadıkları süreci genelde “ polis aldı sonra mahkemeye çıktık, işte buraya geldik ” biçiminde ifade etmişlerdir. Gözaltı sürecinde yaşadıklarını her aşamayı tek tek sorulduğunda ayrıntıları anlatmışlardır. Çocukların polisle başlayıp tutukevine kadar geldikleri süreci böyle anlatmalarının nedenlerinden biri gözaltı sürecinin karmaşık olmasıdır. Yine sürekli suç işleyen çocukların süreci daha iyi anlattıkları söylenebilir. Bazı

çocuklar, polis tarafından evlerinden özellikle akşamları gözaltına alınmışlardır. Polisler, evden alırken çocukların yalnızca ifadelerini alıp bırakacaklarını belirtmişlerdir. Bu çocukların bazılarının önce arkadaşları polis tarafından gözaltına alınmış , arkadaşının kendi ismini polise söylemesi ile kendileri de gözaltına alınmışlardır. Bazı çocukların da aile üyelerinden biri polis tarafından gözaltına alınmış, böylece çocuğun teslim olması sağlanmıştır. Bir çocuk ise kendisi gidip polise teslim olmuştur.

Suç isnadı ile yakalanan çocuğun gözü ile çocuk adalet sisteminin üç aktörü vardır. Bunlar polis, savcı, ve hakimdir. Çocuklar tutukevine gelene kadar yaşadıkları süreçte çoğunlukla bu üç aktörden söz etmektedirler.

"İlk gittim beni bir sorguladılar. Bir sabah vardiyasına anlatıyon.İki vardiya oldukları için sabah anlatıyon, bir de akşam anlatıyon.....Sen söylüyön o bilgisayarda yazıyor. Bunu bir götürün, aşağıya bırakın diyor. Götürüp nezarethaneye atıyorlar. küçük, leş gibi pis pis kokuyor. 7 tane vardı, ayrı ayrı tutuyorlar. Benle cürümümü(suç ortağı) aynı yere atmıyorlar. Uykuya dalıyon, tekrar alıyorlar. Gidip bir kağıt imzalıyorlar, geri indiriyorlar. Hiç uyuyamıyorsun, 5 dakikada bir gelip kaldırıyorlar. Ondan sonra Adli Tıpa götürüyorlar. Polisin biri oğlum bak dövdüğümüzü bir söyleyin diyor, savcılıktan alırız, sizi 3-5 gün daha yatırırız diyor. Kimse anlatmıyor. Dövdü diyemiyöz. Akşama kadar dakika başı kağıt imzalıyorlar. Okuyamıyon da, ne olduğunu bilmiyon mecbur imzalatacağın diyor. Ertesi gün adliyeye sevk ettiler. (Sorular üzerine), Parmak izi, resim falan çektiler. Şubeye(Hırsızlık Şubesi) bir baro avukatı gelmiş ben görmedim. Adliyeye gittik biz yapmadık, biz etmedik diyin, başka birinin üzerine atın dedi. Biz de firar cürümün üzerine attık. İlk savcılıkta yapmadık dedik. Hakimin önüne çıktık. Hakim E. İle beni tahliye etti. İkinci mahkemede özel avukatlar biz yaptık ama gasp olduğunu bilmiyorduk diyin dedi öyle anlatınca hakim de bizi tutukladı" (10).

Çocukların gözaltı süreçlerinin ayrıntılarına bakıldığında polisin çocukların hepsine kelepçe taktığı söylenebilir. Çocuklar özellikle işyerlerinden ya da evlerinden alındıklarında polis arabasına bindirildikten sonra kelepçe takıldığını belirtmişlerdir. Kelepçe çocukların çok rahatsız oldukları bir semboldür

"Transite bindirince hemen kelepçeyi taktılar, koltuğun ayaklığına bağladılar (8).

..... şeyde (kelepçe) takıyorlardı kemiğimi kıracaklardı neredeyse öyle bir sıkıyorlardı ki bileğimi oynatamıyordum (16).

Bu çocuğun ifadesinden de anlaşılacağı üzere kelepçe bir kötü muamele aracı olarak da kullanılmaktadır. Gözaltına alınan çocuklar eğer karakol polisi tarafından gözaltına alınmış ise karakola getirilmektedir. Çocukların suç türü, yaşları ve polis kaydının olup olmaması gözaltı süreçlerini değiştirmektedir.

İlk kez gözaltına alınan çocuklar ile bir kaç kez gözaltına alınan çocukların gözaltı süreçleri değişmektedir. Çocuk hırsızlık ya da gasp yapmış ise ve bunu birkaç kez özellikle de bir grupta birlikte yapmışsa çocuğu mutlaka karakol yerine İl Emniyet Müdürlüğü'nün Asayiş Şubesi Hırsızlık / Gasp Büro Amirliğine bağlı çalışan sivil polisler sorgulamaktadırlar. Çocuklar burayı 2. Şube olarak ifade etmektedirler. Görüşülen çocukların tamamı karakol polisinin iyi davrandığını, sivil polislerin ise çok kötü davrandıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların gözaltı sürelerine bakıldığında, en az 1 gün en çok 7 gün kalan çocuk vardır. Gözaltı süresinin bu kadar uzun olmasının nedeni, çocuğa suçunu itiraf ettirmek olarak düşünülebilir. Çocuğun gözaltı süreci, işlediği suç türüne bağlı olarak da değişmektedir. Bir yaralama ve bir de cinsel suç işleyen çocuğun gözaltı işlemleri karakolda yapılmıştır ve çocukların gözaltı süreleri de 24 saat sürmüştür.

Gözaltı süresince çocuklar polisin "doğruyu anlat, sizi kurtaracağız" biçiminde önerilerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Çocuklar, polisin kendilerini kurtaracaklarına gerçekten inanmışlardır. Polisler, çocuklara "kaç işin var?" sorusuyla sorgulamaya başlamaktadırlar. "İş" hem çocukların hem de polislerin özellikle hırsızlık suçu için kullandıkları bir tanımlamadır.

Polisin bu süreçte çocuklardan kendi çevrelerinde suç işleyenlerle ilgili bilgi istedikleri, yani işbirliği teklif ettikleri görülmektedir.

"İlk tutukevinden girip çıktıktan sonra polis benim cezaevinde iken olan olaylarla ilgili ağzımı aradı. Beni muhbir gibi kullanmak istedi "(4).

Bazı çocuklar ise gözaltı sürecinde yaptıkları diğer suçları öğrenmek için polisin kendilerini kurtaracaklarını belirtmişlerdir.

“Bir adam bize marlboro uzattı. Benim arkadaşım sigara içmiyor dedi. Oğlum bu olaylardan başka var mı eğer başka bir arkadaşın varsa sizi gözcü yaparım dedi. Gözcü her şeyden yırtar okudun mu avukata hiçbir şey anlatmayın dedi”(28).

Bazı çocukların tanıdıkları polis olduğu görülmektedir. Bu tanıdık polisler aracılığı ile karakoldan bırakıldıklarını belirtmişlerdir.

Bu süreçte çocuğun suç davranışının gerçekleştiği yere götürüldüğü, suçu birlikte işlediği arkadaşlarının evlerine gidildiği belirtilmiştir. Çocuklar bu uygulamayı “ keşif ” olarak tanımlamaktadırlar. Büyük bir ihtimalle polisler yer gösterme için bu kavramı kullanmaktadır. Yer göstermeye götürülen bir çocuk “ kelepçe ile insanların arasında dolaştırdılar. Çok utandım ”(19). diyerek bu sürecini anlatmıştır.

Bir başka çarpıcı nokta bu süreçte çocuklar aileleri ile görüştürülmemektedir. Bu süreçte, polis çocuktan istediği bilgileri aldıktan sonra çocuklara ailelerine haber vermek isteyip istemediklerini sormaktadır. Çocuklar ailelerinden utandıkları için bunu istemediklerini söylemektedirler. Ancak, çocuğun tutuklanacağı kanısı oluşur ise mahkemeye çıkarılırken, eğer çocuğun ailesine ulaşılabilir bir telefon numarası varsa ailesine haber verilmektedir. Bazı çocukların ailelerine, tutukevine geldikten sonra ulaşılmıştır.

Gözaltı süresince, çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasında olumsuzluklar belirgindir. İlginç olan, çocuk polise suçunu itiraf ederse, bu temel ihtiyaçlar kolaylıkla giderilmektedir. Dikkat çekici bir başka nokta ise polisin çocuklara sigara vermesidir.

Sürecin aşamalarına baktığımızda, çocukların parmak izlerinin alındığı ve fotoğraflarının çekildiği görülmektedir. Çocuklar parmak izinin neden alındığı ve fotoğrafın neden çekildiği konusunda bilgi vermemişlerdir. Yine bu noktada polis bazı çocuklara parmak izi ve fotoğraf çekme işlemlerinin yapıldığı yerde polisler yalvarırlarsa bırakabileceklerini belirtmişlerdir. Yine bu süreçte çocuklar, kendileriyle dalga geçildiğini, “ yakışıklı bir fotoğrafını çekelim belirtmişlerdir. Bir başka çocuk da cinsel suç işleyen bir çocukla polislerin dalga geçtiğidir.

"Bak şimdi meşhur olacaksın dedi. Boynuma numara asıp fotoğrafımı çektiler"(8).

Bu süreçte vurgulanması gereken bir başka nokta, çocuğun suç davranışı ne kadar şiddet dolu ve toplumun ilgisini çekecek noktadaysa, o zaman medyaya haber verilmektedir.

Avukat, mutlaka mahkemeye çıkılacak son gün Baro'nun CMUK komisyonundan çağırılmaktadır. Çocuklar, avukatın "Baro avukatı" olması nedeniyle kendilerini savunmadıklarını düşünmektedirler. Bu nedenle de özel avukat tuttuklarını belirtmişlerdir. Çocuklar, avukatların kendilerine suç kabul etmemeleri, gerekirse suç başkasının üstüne atmalarını telkin ettiklerini belirtmişlerdir. Avukatların çocuklara daha az ceza almalarını sağlayacak senaryo ifadeler oluşturdukları da çocuklar tarafından belirtilen bir başka noktadır. Cinsel suç işleyen bir çocuğa çağırılan avukat ise, çocuğun avukatlığını kabul etmemiştir. Cinsel suç işleyen çocukların avukatlar tarafından bile dışlanması düşündürücüdür.

Değinilmesi gereken önemli bir nokta da gözaltı sürecinin başında ve sonunda mutlaka Adli Tıp raporu alınmaktadır. Bu rapor, çocuğun gözaltı süresince kötü muameleye maruz kalıp kalmadığını kanıtlamak için yapılan doktor muayenesinin sonucunu göstermektedir. Çocukların hemen hepsi kendilerine işkence yapıldığını, ancak bunu Adli Tıp doktoruna söylemediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni, polis tarafından tehdit edilmeleridir.

Bir şeyiniz var mı diyor polis gözümün içine bakıyor. Var desek on katı daha fazlasını yiyeceğiz mecbur geri gidiyoruz emniyet sarayına (16).

Çocukların polis ile adli tıp doktoru arasında bir işbirliği olduğu kanısı da vardır.

Polisler gibi diğer aktörler de avukat, savcı ve hakim çocuklara süreçle ilgili bilgi vermemektedirler. Bu nedenle özellikle ilk kez yargılanmış tutuksuz yargılanmasına karar verilmiş çocuklar serbest kaldıklarını cezalandırılmadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar gözaltı sürecinde neyle karşılaşacaklarını bilmediklerini, eğer bilseler bu "iş" lere başlamayacaklarını belirtmişlerdir. Yine çocuklar bu davranışlara yeni başladıklarında şu tür yanlış bilgilerle cesaretlendirilmektedir.

"Polis karakola alıp, iki tokat atıp, geri bırakıyor. Hırsızlığın cezası yok " gibi yanlış bilgilerle bu tür kanun dışı eylemlere başladıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar yetişkin mahkemesinin ceza verdiği ve çocuk mahkemesinin ise ceza vermediğini belirtmişlerdir.

Bu araştırmada tutuksuz yargılanmasına karar verilen çocuklar için sistemde çok büyük bir boşluk tespit edilmiştir. Tutuksuz yargılanan çocuklar, suç davranışına zemin oluşturan ortama yeniden dönmektedirler. Böylece çocuk bir yandan yargılanırken diğer yandan suç davranışını göstermeye devam etmektedir. Bu aşamada çocuğa uygun önleyici sosyal hizmetlerin oluşturulmamış olması, çocukların suç davranışını kronikleştirmesine neden olmaktadır.

Polisin davranışı, suç türleri açısından değişmektedir. Hırsızlık ve özellikle gasp nedeni ile yakalanan çocuklar polis tarafından kötü muameleye maruz kalmaktadır. Çocukların sıklıkla belirttikleri işkence, fiziksel işkencedir. Bunun yanı sıra psikolojik işkence de yer almaktadır. Kaba dayak, soğuk suyla ıslatma en çok sözü edilen sorgulamada kullanılan işkence yöntemlerinden birisidir.

"Polis seninle konuşalım dedi. Üstümü çıkart dediler T.V. sesini açıp hortumla dövüyorlar, emniyet sarayında konuşmazsan kafana silahla vururum dedi. Beyaz gömleği gözüme bağladılar. Isladılar bir iki dakika geçti testisleri sıkıyor kafama tas gibi bir şey indi, kafamın tepesi yandı benim gözümün önünde arkadaşımı dövdüler. Bu olaylardan sonra polisleri gıcık oluyordum, dövüp küfür ettikleri için öldürmek istiyordum." (28).

Elektrik işkencesi, eğer çocuk suçunu itiraf etmemişse son noktada kullanılmaktadır. Elektrik işkencesi ile korkutma da çok dile getirilmiştir.

" İlk gözümü bağladılar dövdüler anlat dediler anlattık. Bak dedi siz iki olay daha yapmışsınız. Bu yapmadığımız olaydı. Ondan sonra gözlerimizi şeyle bağladılar, ayakkabı keçesi gibi bir şeyle. Eğ kafanı dedi, eğdik bam bum bam bum hep dövdüler. Ondan sonra üst kata çıkardılar. Üst katta halıfleks gibi bir şeyler var. Ortada bir tane masa var. Oraya yatırdılar. Yat dedi, elimi falan bağladılar, dedi söylüyormusun. Dedim efendim biz yapmadık, söyle dedi yoksa

sana elektrik vereceğiz. Dedim yapmadık efendim. Ondan sonra orda kablo vardı, kabloyu elimize değdirmeye başladı, göbeğimize ondan sonra o işkencelerden sonra yaptık dedik.”(44).

Çocuklar işkence ile yapmadıkları suçları da kabullendiklerini belirtmişlerdir. Gözaltı sürecinde çocuğun işkence ile suç davranışını kabul etmesinin, özellikle çocukların kendi suç davranışlarının önemsiz olarak algılanmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bunda, polisin çocukların deyimiyle başka “işleri” de çocuğa işkenceyle kabul ettirmesinin önemli olduğu söylenebilir. Çünkü yapsın ya da yapmasın, bir ya da daha fazla suç dosyasını kabul etmek zorunda kalan çocuğun, kendi suçuyla ilgili dosyası ve suç davranışı, bu ortamda önemini yitirmektedir. Böylece çocuk, kendi davranışı ile ilgili sorgulamaya gitmemekte ve karşısındaki insandan bu şekilde görmüş olduğu davranış nedeniyle kendi davranışını mazur görmektedir.

“....Karakolu önce o. İlk Karakolu muydu neydi ismi oraya götürdüler. Ondan sonra ye ordan işte şubeye götürdüler. Şubede bizim zaten iki suçumuz vardı. İki tane daha yıktılar, yapmadığımız iki suçu. İşkence zoruyla, elektrik zoruyla onlardan aldık” (51)

Çocuklar Ankara Emniyetinde sorgulandıkları yeri 2. şube yada “şube, yıkım yeri, ezim yeri” olarak adlandırmaktadırlar. Şubeyi anlatırken özellikle orada “burada Allah yok Peygamber izinde” yazdığını belirtmektedirler.

Cinsel işkence de özellikle sabıkalı ve gasp isnadı ile yakalanan çocuklara polisin uyguladığı işkence yöntemlerinden birisidir. Haya sıkma çoklukla kullanıldığını bir çocuk utanarak da olsa ifade etmiştir.

“16 yaşında idim anlatılmayacak şeyler yaptılar.....Ne bileyim söylenmeyecek artık anlatıyım. anadan doğma çırılçıplak soydular, daha sonra eline bir eldiven geçirdi söylemesi ayıp benim hayalarımı sıktı böyle yani böyle beş gün yattım ben buralarım(karnını gösteriyor, yüzü acı içinde) ağrıdı”(50).

Cinsel işkence diğerlerine göre daha zor anlatılabilecek işkence türlerindendir. Bu nedenle cinsel işkenceden birkaç çocuk söz etmiştir. Alıntı yapılan

bu çocuk haya sıkmanın hırsızlık ve gasp nedeni ile gözaltına alınan herkese yapıldığını belirtmiştir.

Çocukların bu kötü muameleden özellikle elektrik işkencesine karşı kendilerini koruma yöntemleri geliştirdikleri görülmektedir. Bunlardan biri, polisin kendilerini yakalayacağını fark ettiklerinde vücutlarının çeşitli bölgelerini kesmektir. İkincisi, elektrik işkencesini hissetmemek için ağızlarına bir metal almak ya da yutmaktır. Son olarak da acı hissetmemek için tiner, bally ve uyuşturucu hap kullanmaktır. Çocukların deyimiyle “haplanmak”tır

Çocukların polis tanımlamalarına bakıldığında, hep olumsuz cümleler yer almıştır. Bir çocuk , “Ayıdan post, polisten dost olmaz” (20) demiştir. “Aç gözlü, bebeleri ezen kişiler” (34) olarak tanımlamıştır.

Çocukların bazıları polisin dövmekte haklı olduğunu söylerken, bazıları da dövmemeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Çocukların cezaevinde kaldıklarına ilişkin bir semboller bulunmaktadır. Bu sembol, ellerinin üstünde üç nokta biçimindedir. “Duymadım, görmedim, bilmiyorum” anlamına gelen bu üç nokta yani üç maymun oyunu çocukların polis sürecinden başlayarak tutukevinde de sürdürdükleri bir davranış biçimidir. Bu sembolün, çocukların hemen hepsinde oluşu, bir anlamda onların cezaevi okulundan geçtiklerinin anlatımı olduğunu düşündürmektedir.

Tüm çocukların uykusuzluk sorunu olduğu görülmektedir. Bunun polis sürecinde yaşadıklarıyla ilgili olduğu kadar, kaldıkları koğuştaki kendilerini güvende hissetmemeleriyle ilgili olduğu da düşünülebilir. Bazı çocuklar, gözaltı sürecinde yaşadıkları işkencenin etkileriyle ilgili olarak rüyalarında polisin kendilerini ya da arkadaşlarını öldürdüklerini belirtmişlerdir.

Tutukevi sonrası, sabıkalı olmaktan ve polisin damgalayıcı tutumundan kurtulmak için, bulundukları kenti hatta ülkeyi değiştirmeyi düşünen çocuklar bulunmaktadır.

Çocuklar, polisten itibaren yaşadıkları süreci tutukevinde yeni gelen çocuğa şaka biçiminde oyunlaştırmışlardır. Bu oyunların isimleri; mahkeme şakası,

cinayet şakası, yüksük oyunu, yıldız saydırmadır. Bunlardan cinayet şakası ve şube oyunu çocukların gözaltında polisle yaşadıklarının oyunlaştırılmış halidir.

“cinayet şakası dediler, işte birini şakadan öldürdüler. Üstüme attılar. Gardiyanı çağır, öldürdüğünü söyle dediler. O zaman bayılmışım”(3).

“Şubeyi oynardık. Kelepçeyi tutar sıkardı. Bazen arkaya çekerdi. Biz de onları iple yapardık”(12).

Bu oyunlardan mahkeme oyunu ise aslında çocukların adalet sistemi karşısında nasıl gördüklerini oldukça iyi yansıtmaktadır.

“Hakim dolabın üstüne çıkıyor. Bu tarafta ranza var, çıkıyor savcı. Altta da battaniye serili. Adını soyadını soruyor ama her şeyi gerçek söylüyor gülmeden. Hakim karşısında her şeyi anlatıyor. Çek götür asker diyor. Arkadaki iki kişi battaniyeyi çekip düşürüyor” (22)

Görüşmeler sırasında anlatılan bu oyunların artık oynanamadığını belirten çocuklar bunun nedenini “idareye piyon eden çocuklar” olduğunu belirtmiştir. Tutukevinde çocukların idareye aralarında yaptıklarını söylemek “piyon etmek” olarak tanımlanmıştır.

Çocuklar sorgu sırasında polisin kullandığı sorgu ve işkence yöntemlerini tutukevinde birbirlerine ceza olarak kullanmaktadırlar.

“burada beş arkadaş olmaz, dört arkadaş olmaz en fazla iki arkadaş bir de kendin üç arkadaş olursun. Arkadaş dört beşe çıkınca anında ağzından kaçırır bir de çocuklar polisten öğrenmiş zarf atar, kelime oyunu yapar, öğrenir.”(5).

“Hocam şimdi mesela koğuş kuralı var. Koğuş kuralına sana posta koyuyor hani bacak kadar bebe diyorum oğlum seni dövsem ne dövmesem ne o sana ha delikanlılık yapıyor hani diyon bak senin kadar kaç kişi geldi geçti ayağını denk al diyorum sana anlamadı bir gün bir tane vurdum kafası yarıldı bu sefer teybin fişini elektriğe verdim oturdum Diline sürttüm zaten o yerlere”(1).

“Ağa rolü yapanlar vardı, çocukların ayaklarının altına vuruyorlardı” (50).

Tutukevinde uzun süredir bulunan ve önceden de suç işleyip cezaevinde kalan çocuklar “koğuşun ağası” olmaktadır. Onunla birlikte bir yada iki arkadaşı koğuşu yönetmektedirler. Öyle ki çocuklar koğuş yöneticisi izin vermezse sosyal hizmet uzmanı ile görüşmeye çıkamamaktadır. Bu cezaevi alt kültüründe toplum içinde ezilen çocukların nasıl ezen haline dönüştüklerinin çok somut örnekleri bulunmaktadır. Bu ezen ezilen ilişkisinde aynı semt veya şehirde doğmuş olmak dayanışmayı da beraberinde gündeme getirmektedir. Yine bu kültürde özellikle cinsel suç nedeni ile yargılanan çocuklar cezalandırılmaktadır. Diğer çocukları asla ezmeyeceğini belirten bir çocuk bile cinsel suç nedeniyle gelen çocuğa bir tokat atacağını belirtmiştir.

“Cinsel suç işleyen suçunu saklar bir gün iki gün koğuşta bir ortam vardır Adamı nerden yaraladın derken söyler kendine güven sağlatırsan söyler üç yaşındaki çocuğa cinsel temasta bulunmuş o zaman ben de dövdüm yüz kızartıcı büyüklerin ortamında bunun şeyi ölümdür”(5).

Çocuklar için tutukevi “düşükleri” bir yerdir. Çocukların hepsi “mahkumun rüyası tahliye rüyasıdır” biçiminde isteklerini belirtmişlerdir. Bazı çocuklar ise özellikle sokakta yaşayan çocuklar, tutukevini yetiştirme yurduna benzetmektedir.

“Evi olmayan için tutukevi güzeldir. İyi desem iyi değil, kötü desem kötü değil. Burada olmak daha iyi, ama annemi, arkadaşlarımı özlüyorum” (28).

Bu çocuklar, özellikle suç işleyip tutukevine gelmektedirler. Böylece çocuk adalet sisteminin bir kurumu çocuklar tarafından bir korunma yeri haline dönüşmektedir. Burada çocukların aileleriyle kopan ilişkilerini yeniden kurma özlemi altta yatan en önemli nedenlerden biridir. Tutukevinde çalışanlar, çocukların bazılarının tutukevinin verdiği giyecekleri ailesine verdiğini belirtmişlerdir. Orta sınıf ailelerden gelen bir çocuk, cezaevinde çocukluğunu kaybettiğini belirtmiştir. Yine bu çocuklardan biri kapalı kalmaktan artık kafasının çalışmadığını belirtmiştir. Diğer çocuklar ise bunların farkında değildir. Onların çoğunluğunun çocukluk yaşantısının çok kısa sürdüğünü söylemek mümkündür.

Tutukevi, çocuklar için bir yandan da yeni suç öyküleri öğrendikleri, yeni arkadaşlıklar edindikleri bir okul olarak da işlev görmektedir. Böylece, suç zincirinin en önemli halkalarından birisinin de kapalı bir kurum olan tutukevi olduğu söylenebilir.

“ Arkadaşlarımı kıskanarak Bazı toplumun kabul etmediği suçları işlediğim için Hırsızlık Olaylarına karıştım yanı Onların herşeyi var benim niye olmasın diye bazı arkadaşlarla tanışıp onlarla yukarıda belirttiğim gibi Hırsızlık. Olaylarına karıştım.....sonra ceza evinde değişik suçlardan yatan arkadaşlarla tanışıp değişik suçları Onlardan öğrendik Örneğin araba çalmayı Çelik kasa Açmayı ve bunu gibi”(4).

Bazı çocuklar, suçu önlemede polisin ağabeylik yapabileceğini belirtirken çoğunluğu “dövmesin yeter” biçiminde ifade etmiştir.

“Yani şu şekil, dışarıda yatıyorsa iş bulabilirler. Götürüp bir yere teslim edebilirler. Çocuğu olmayan ailelere teslim edebilirler. Ben dışarıda yatarken sekiz yaşında bir çocuk vardı. O çocuğa ağabeylik ettim. Polisler yapamazlar mıydı, yaparlardı alıp da bunu çocuk esirgeme kurumuna bağışlayabilirlerdi, verebilirlerdi. Yani bu şekilde yardımlarda edebilirler. İşkence yapmalarını engelleyebilirler”(54)

Bir çocuk çocuk şubesinin açıldığını sevindiğini ifade etmiştir. Çocukların tamamı iş güç olursa kimsenin hırsızlık yapmayacağı, ancak alışan çocukların da suçtan vazgeçirilemeyeceğini belirtmişlerdir.

Çocukların çoğunluğu Çocuk Hakları Sözleşmesini duymadığını söylerken birkaç çocuk tutukevinde ve karakolda duyduklarını belirtmiştir.

“Karakolda da vatandaşlık hakları yazıyor ama hiç biri yapılmıyor”
(28).

Bazı çocuklar ise Çocuk Hakları Sözleşmesi denildiğinde sokakta yaşayan çocuklardan söz etmişlerdir. Sokakta yaşayan bir çocuk ise sözleşmeyi bildiğini, ancak çocukların hala kötü muameleye maruz kaldıklarını aşağıdaki cümleyle çarpıcı bir biçimde ifade etmiştir.

“Çocuk Hakları Sözleşmesinin 27.maddesi 18 yaşından küçüklere polis hiçbir şekilde işkence yapamaz der ama kağıt üzerinde kalır”(49).

Çocuklar, tutukeviden çıktıktan sonra kendileri için suç işlemeyecekleri yeni bir yaşama başlamaları konusunda umutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Burada özellikle „toplumun önyargısı“ ve “sicillerinin bozuk” olması nedeniyle iş bulamayacaklarını belirtmişlerdir.

“sabıkalı bir yere ortama girdiğinde barınamaz dışlanır”(18).

Çocuklar genelde tutukeviden çıktıktan sonra suça bulaşmayacaklarını ve başka bir hayat kurmak istediklerini belirtmişleridir. Çocukların bu konudaki yaklaşımları umutlu ve umutsuz olarak iki gruba ayrılmaktadır.

Bunlardan ilki gelecek yaşamı hakkında olumlu düşünceye sahip olan çocuklardır. Bu grupta yer alan çocuklar, toplumun bir erkek çocuktan isteyeceği geleneksel yaklaşım çerçevesinde davranışları gerçekleştirecekleri bir yaşam şeması çizmişlerdir. Bunun içinde sırasıyla “iyi ve temiz bir işte” çalışmak, kendi ailesine bakmak, askerliğini yapmak ve “uygun bir kız” bulup evlenip mutlu bir yuva kurmak vardır. Bu sıralamada çıkınca ilk olarak “dinleneceğini” yazanların da sayısının kayda değer olduğu söylenebilir. Bir çocuk dinlenme isteğini şu biçimde belirtmiştir.

“Cezaevinden Çıktığımda ilkönce Köye gidip biraz dinlenip Kafamı dinleyecem...”(18).

Bu dinlenme isteği bu süreçte çocukların ruhsal yorgunluk yaşadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda hemen hepsi suça bulaştığı arkadaş grubu ile ilişkisini bitireceğini belirtmiştir. Bir çocuğun bu konu ile ilgili düşüncesi ilgi çekicidir.

“.....tek arkadaşım ailem olacak çünkü arkadaş darbesini aldım.....”(46).

Suçta yönelme sürecinde ailesini terk eden bu çocukların yine hemen hemen hepsi ailesine geri dönmek istemektedir.

"Almış olduğum Cezayı bitirdikten Sonra Ailemin yanından bir An olsun Ayrılmayacağım"(5).

Ailesinin yanına gideceğini ifade eden bu grupta özellikle bundan sonra anne ve babasının sözünü dinlemek ve onları bir daha üzmeme isteği temaları dikkat çekmektedir.

"annamin babamın sözünüden çıkmamak istiyom onları bida iç bir zaman üzmeyecem ve de her zaman yannarı da olacam"(6).

Bu geri dönüşün içinde ailesine ve kardeşlerine bakma kararı yer almaktadır. Olumlu resim çizen bu grup içinde yalnızca 8 çocuk eğitime devam etmek istediğini belirtmiştir. Bir örnek vermek gerekirse,

"Eğer okuma şansım kalırsa okuluma gidip, adam gibi derslerime sarılacağım. Erken çıkarsam okul, geç çıkarsam işe gideceğim"(66).

Yine bu bölümde çocukların tahliye olmaları ile ilgili kadercî yaklaşımları dikkat çekmektedir. Çocuklar yanıtlarına "Allah'ın izni ile çıkarsam " ifadesi ile başlamışlardır.

" Allah izin verirse Bu ayın 25'inde yani cuma günü mahkemem var Allah izin verirse çıkarsam....."(22).

Geleceğiyle ilgili umutsuzluk yaşayan ikinci grupta yer alan çocuklar, özellikle toplumun onları damgaladığını bu nedenle ne yapacaklarını bilmeyen çocuklardır.

" Sabıka dedikleri şey yaşam engeli. Benim düşüncem parlak bir geleceğimin olmaması"(49).

Özellikle cinsel suç nedeni ile yargılanan çocuklar gelecekleri ile ilgili oldukça karamsardırlar. 1985 doğumlu ırza geçmek maksadı ile adam öldürmek nedeni ile tutuklu bir çocuğun geleceği ile yazdıkları dikkat çekicidir.

" Ceza evinden. Çıktığımda hiç bir şey olmamış Gibi. Yine Arkadaşıma yanına Gideceğim 9 Senenin Acısını çıkartacağım.

Benim Anam Ağladı Onun'kide Ağlasın. Bu satten Sonra Benden Vatana Millete hayır Gelmez Bilmiyorum. Ne yapacağım. Allah Sonumu hayırlı etsin”(1).

“ Çıktığım zaman benim hayattan hiçbir beklentim olmayacak Çünkü bütün insanların karşısında ve Alnımızda Kocaman bir kara lekeli olarak dolaşacağız.....”(19).

Geleceğine ilişkin olumsuz düşünen bir başka grup da tutukevi öncesi suça yönelmesine neden olan ya da kendisine haksızlık etmiş kişilerden öç alma isteği belirtilmektedir.

Çocukların tutukevine gelene kadar yaşamlarına bakıldığında kendilerinin de tanımladığı gibi bir suç zincirinde yaşadıkları söylenmelidir. Çocukların özellikle ergenlik çağına geldiklerinde yetişkin rolü oynamaya başladıkları görülmektedir. Dolayısıyla çocuklar toplum içinde ve özellikle çocuk adalet sisteminde yetişkin muamelesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Burada çocuklarla ilgili kararlar verilirken onun seçimlerine bakmadan “çocuktur anlamaz” anlayışıyla yaklaşıldığı, ancak suç davranışı gösterdiğinde de ağır biçimde cezalandırmalarla karşılaştıkları belirtilmelidir. Çocuklar için söz konusu olan bu suç zincirinin en zayıf oldukları halka ise polis halkasıdır.

Bu noktada çocukların cezaevi kültürü içinde yaşamaya başlayınca kadar ezen-ezilen ilişkisinde ezilen rolü üstlendiği, cezaevinde ise yaşı, tutukevinde kaldığı süre ve suç türüne göre statü kazanıp ezen rolü üstlendiği görülmektedir.

BÖLÜM IV: POLİSLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Polislere ilişkin bulgular, görüşülen polislerin sosyodemografik özellikleri, çalışma yaşamlarına ilişkin görüşleri, karşılaştıkları çocukların özellikleri ve bu çocuklara yaklaşımları başlıkları altında toplanmaktadır. Son olarak da polislerin sosyodemografik özellikleri ve çalışma yaşamı özelliklerini kapsayan bazı değişkenler ile polisin çocuğa yaklaşımı arasındaki ilişkiler irdelenmektedir.

4.1. POLİSİN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan karakol ve çocuk şubesinde çalışan polislerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular bu bölümde yer alacaktır. Burada polislerin cinsiyet, yaş, doğum yeri, en uzun süre yaşadığı yer, eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerin yanı sıra polislerin ekonomik durumları, aile yaşamı, çocukla ilgili yaşanan sorunlar ve çocuğa verdikleri anlam yer almaktadır.

Polislerin sosyodemografik özelliklerine (Tablo 5) bakıldığında, araştırmaya katılanların önemli bir çoğunluğunun erkek olduğu görülmektedir. Araştırmanın karakollarda olaya müdahale eden grupta çalışanlarla yapılmış olması bu sonucu doğrulamıştır. Bir başka deyişle, karakollarda çalışan kadınlar olaya müdahale edecek birimlerde değil, daha çok geri planda, bürolarda çalışmaktadırlar. Bunların yanı sıra polisliğin bir erkek mesleği olarak kabul edilmesi de önemli etkenlerden biridir. (%49.2) 30-39 yaşları arasında iken 40 yaş ve üzeri grubun da önemli oranlarda olduğu görülmektedir. Karakol ve çocuk şubesinde çalışan polislerin yaş ortalaması 36'dır. En küçük yaş 23, en büyük yaş ise 58'dir. Polis örgütünde yeni polislerin ilk olarak çevik kuvvet biriminde ya da zorunlu hizmet için daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çalıştıkları düşünüldüğünde karakol ve çocuk şubesinde çalışan polislerin bu yaş diliminde oluşunun nedeni açıklanabilir. Şu halde araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun çalışma yaşamında deneyimli bir grup olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların doğum yerlerine bakıldığında ilde doğanların çoğunluğu oluşturduğu, önemli bir grubun da ilçe ve köy/kasabada doğdukları görülmektedir. Araştırmaya katılan polislerin tamamına yakını nerede doğduklarını belirtmek istememişler, araştırmacıya da “sen nerelisin” biçiminde sorular sormuşlardır. Ülkemizde, bireyin doğum yerinin beraberinde bazı etiketlendirmeleri; örneğin, mezhep, etnik köken gibi özellikleri gündeme getirmekte olduğu gerçeği göz önüne alındığında bu davranış anlaşılabilir olmaktadır. Polislerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine bakıldığında ilde yaşayanların %75'e yakın bir oranda olduğu, köy ve kasabanın oldukça az bir bölümü kapsadığı görülmektedir. Burada polisliğin kent ve ilçelerde yapılıyor oluşu da etkilidir.

Polislerin eğitim düzeylerine bakıldığında, önemli bir bölümünün lise mezunu olup en az kırkbeş gün, en uzun bir yıl sürebilen polis okulu eğitimi aldıkları görülmektedir. Polislerin çok az bir bölümünün (%9.3) üniversite düzeyinde olan polis akademisi mezunu oldukları anlaşılmaktadır. Polis Akademisi mezunları, karakol amirliği, çocuk şubesi yöneticiliği yapan ve polis örgütü içinde yükselme şansları olan bir gruptur. Burada, ¼ oranında polisin Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin bölümlerini bitirdiği görülmektedir. Bu durum, polislerin çalışma yaşamında yükselme şansı elde etmek için başvurdukları bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Lise mezunu olan polislerin yükseköğrenim yapmaları, polis kurumu tarafından da desteklenen bir durumdur.

Polislerin çoğunluğunun evli oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan polislerin yaşlarının çoğunluğunun 30 yaş ve üzeri olduğu dikkate alındığında, evli olan polislerin çoğunlukta oluşu doğal bir sonuçtur.

Tablo 5 : Görüşülen Polislerin Sosyodemografik Özellikleri**N:193, (2003)**

		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	182	94.3
	Erkek	11	5.7
Yaş	20-29	29	15
	30-39	95	49.2
	40+	69	35.8
Doğum Yeri	Köy ve Kasaba	49	25.4
	İlçe	57	29.5
	İl	87	45.1
En Uzun Süre Yaşanılan Yer	Köy ve Kasaba	15	7.8
	İlçe	34	17.6
	İl	144	74.6
Eğitim Düzeyi	Polis Okulu	121	62.7
	Polis Okulu ve Yüksek Öğrenim	54	28
	Polis Akademisi	18	9.3
Medeni Durum	Evli	179	92.7
	Diğer	14	7.3

Polislerin ekonomik durumlarını değerlendirmelerine Tablo 6'dan bakıldığında %58.5'inin orta, %34.2 gibi dikkate değer bir oranda polisin de kendini ortanın altında hissettiği görülmektedir. Bu sonuçlar, polislerin kendilerini ekonomik anlamda toplumun orta sınıfında tanımladıkları biçiminde yorumlanabilir. Polislerin konut sahibi olma durumlarına bakıldığında yarısının kendine ait konutu olduğu, diğer yarısının da kirada oturduğu görülmektedir. Polislerin konut sahibi oluşu kendini orta sınıf ve altında değerlendiren polisler açısından önemli göstergelerden biri olarak düşünülebilir. Araştırmaya katılan polislerin eşlerinin çalışma durumlarına bakıldığında çoğunluğun eşinin çalışmadığı, ¼'e yakın bir oranda polisin eşinin ise daha öne çalıştığı görülmektedir. Polislerin, kadının çalışması konusunda geleneksel, erkek egemen bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu geleneksel tutumun nedeni olarak da eşin çalışması durumunda çocukların bakımının sorun olacağı belirtilmiştir.

Tablo 6: Görüşülen Polislerin Ekonomik Duruma İlişkin Özellikler**N:193, (2003)**

		Sayı	%
Ekonomik Durum	Çok zengin ve zengin	5	2,6
	Orta	113	58.5
	Ortanın altı	66	34.2
	Yoksul ve çok yoksul	9	4.7
Konut Durumu			
	Kendine Ait	95	49.2
	Kira	98	50.8
Eşin Çalışma Durumu			
	Halen Çalışıyor	41	22.9
	Daha önce çalışıyordu	10	5.6
	Hiç Çalışmadı	128	71.5

Polislerin eşlerinin yaptıkları iş, Tablo 7’de verilmiştir. Eşleri çalışanların yaptıkları işe bakıldığında eşi kamu görevlisi ya da memur olanların oranı , polis ve asker olanların oranına eşittir. Eşlerinin kamu görevlisi olduğunu belirtenler eşlerinin nerede çalıştığını söylemek istememişlerdir. Bu bilgilerle kimliklerinin açığa çıkacağı endişesi burada önemli rol oynamıştır. Bu nedenle kamu görevlisi yanıtı veren polislerin sayısı ayrıca tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Polislerin Eşlerinin Meslekleri* (2003)

Eşin İşi	Sayı	%
Öğretmen	5	12.2
Polis	9	22
Asker	3	7.3
Kamu Görevlisi	12	29.3
Sağlık çalışanı	9	22
Serbest meslek	3	7.3
Toplam	41	100

*Bu soru, eşi çalışan toplam 41 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Polislerin çocuk sayılarına bakıldığında (Tablo 8) çoğunluğun iki çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra üç çocuk ve fazlasının da önemli bir oranda olduğu belirtilmelidir. Ülkemizde iki çocuğa sahip olmak bir orta sınıf karakteristiği olarak düşünülmektedir.

Tablo 8: Polislerin Çocuk Sayısı* (2003)

Çocuk Sayısı	Sayı	%
Bir çocuk	45	27.3
İki çocuk	78	47.3
Üç çocuk	36	21.8
Dört ve beş çocuk	6	3.6
Toplam	165	100

* Bu soru, evli ve çocuk sahibi toplam 165 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin çocuklarıyla yaşadıkları sorunlara bakıldığında (Tablo 9) ekonomik sorun ve çalışma koşulları nedeni ile çocuklarına zaman ayırma konusunda sorununun önemli oranlarda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sorun yaşamadıklarını belirtenler de kayda değer oranlardadır. Burada polisler, çocuklarıyla eşlerinin ilgilendiği dolayısıyla sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Çocukla iletişim sorunu yaşanan sorunlardan biri olarak görülmektedir. Burada çocuğun akademik başarısızlığı, yanlış arkadaş seçimi, ergenlik sorunları, söz dinlememe biçiminde belirtilen sorunlar gündeme gelmiştir. Kamu hizmetlerine ulaşma ve kamu hizmetlerinin niteliği de yaşanan sorunlardan biri olarak ifade edilmiştir. Burada en çok sağlık hizmetlerine ulaşmak ve hizmetlerin kalitesinin düşük olması sorun olarak ortaya çıkmıştır. Polislerin mecburi hizmetlerini doğu ve güneydoğu bölgesinde yapıyor oluşu bu sorunu oldukça fazla hissetmelerine neden olmuştur. Bir başka kamu hizmeti sorunu çocukların eğitimi ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim hizmetinin kalitesizliği, çocukların akademik başarılarının düşük oluşu önemli sorunlar olarak ifade edilmiştir. Bu noktada yine polislerin görev yaptıkları ilin kısa sürelerle değişiyor oluşu, çocukların akademik başarısını etkileyen en önemli neden olarak sunulmuştur.

Polisler, çocukları ile yaşadıkları sorunu nasıl çözdükleri sorusuna (Tablo 9) en fazla hiçbir şey yapmadım/yapamadım diyerek yanıt vermişlerdir. Burada ekonomik sorunlar ve çalışma koşullarına ilişkin sorunların çözümlenmesinde tam bir çaresizlik yaşadıkları görülmektedir. Ekonomik sorunlarla ilgili ek iş yapmalarının yasak olması, çalışma yaşamında da katı bir hiyerarşinin hakim olduğu düzende, emir-komuta zinciri ile çalışıyor olmaları söz konusu çaresizliği yaşadıklarını göstermektedir. Ekonomik sorunun çözümü ile ilgili gözlem yapılan karakolda polislerin ek işler yaptıklarına tanık olunmuştur.

Çocukları ile yaşadıkları iletişim sorununu konuşarak çözdüklerini belirtenler de %36 gibi önemli oranlardadır. Burada özellikle çocuk şubesinde çalışan polislerin çocuklarının yaşayabileceği olası sorunları örneğin fiili livata olayları görmesi onları bir yandan tedirgin etmiş, diğer yandan çocuklarına verdikleri değerin farkına varmalarına neden olmuştur. Çocuk şubesinde çalışan polisler, burada çalışmaya başladıktan sonra çocukları konusunda daha endişeli olduklarını belirtmişlerdir.

Yaşanan sorunların çözümünde aile desteğinin kentlerde geleneksel aile desteğinin çözüldüğünün bir göstergesi olarak %12 gibi bir oranda ortaya çıkmıştır. Yine de polislerin çocuklarına bakacak kişi sorununu ailelerinden destek alarak çözdükleri görülmektedir.

Tablo 9: Polislerin Kendi Çocuklarıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlar ve Sorunları Çözme Biçimleri N: 193, (2003)

Çocukla İlgili Sorunlar*		Sayı	%
	Maddi sorun yaşadım	41	25
	Çalışma koşulları nedeni ile sorun yaşadım	30	18,3
	Çocukla iletişim sorunu yaşadım	24	14.6
	Çocukla ilgili kamu hizmetlerine ulaşma ve hizmetlerin niteliğiyle ilgili sorun yaşadım.	22	13.4
	Çocuğa bakacak kişi bulma sorunu yaşadım.	14	8,6
	Sorun yaşamadım	33	20.1
	Toplam	165	100
Yaşanan Sorunların Çözümü**			
	Hiçbir şey yapmadım	50	38.1
	İletişim kurdum	36	27,7
	Otoriter baskıcı çözüm	3	2.3
	Aile ve çevre desteği aldım	12	9.2
	Çevre değiştirdim	4	3.1
	Ek kazanç ve tasarruf yaptım	8	6,1
	Özel hizmet satın aldım.	18	9.3
	Toplam	131	100

*Bu soru çocuğu olan toplam 165 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

** Bu soru, çocuğuyla sorun yaşadığını belirten toplam 131 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Çocuğu olmayan polislerin çocukla yaşanan sorunlara ilişkin gözlemlerine Tablo 10'e bakıldığında çocuğun yetiştirilmesinin sorun olduğunu belirtenlerin oranı çoğunluktadır. Buna paralel olarak eşin çalışmasının da soruna neden olduğunu düşünenler de önemli orandadır. Burada yine maddi sorun ve kamu hizmetlerinin kalitesi sorunu gündeme gelmiştir. Çocuğu olmayan polislere, gözlemlerine göre çevresinde çocukla yaşanan sorunların nasıl çözüldüğüne ilişkin, çocuğu olanlarla aynı düşüncede oldukları yani bu yaşanan sorunların çözümsüz olduğunu söyleyenlerin oranının en fazla olduğu görülmektedir. Burada ilginç olan sonuç, polislerin çocuklarla yaşanan sorunları otoriter yolla çözdükleri gözlemdir. Çocuğu olan polisler ise çocukla yaşadıkları sorunları iletişimle çözdüklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç üzerinde tartışılması gereken bir durumdur. Polislere bu yaşanan sorunların çözümü için yapılması gerekenlerin ne olduğu sorulduğunda Tablo 10'da görüldüğü gibi ailelerin çocuk yetiştirme konusunda eğitim alması, çocukla sevgi ve

iletişime dayalı bir ilişki kurulması ve kreş ve anaokulu gibi hizmetlerin olmasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Tablo 10: Çocuğu Olmayan Polislerin Çocuklarla İlgili Yaşanan Sorunlarla İlgili Düşünceleri N: 193, (2003)

Çocuklarla Yaşanan Sorunlara İlişkin Gözlemleri*		S	%
	Çocuğun yetiştirilmesi sorun olur.	11	39.2
	Maddi sorun yaşanır.	5	17.8
	Eşin çalışması sorun yaratır	4	14.2
	Maddi sorun ve ailenin eğitimsizliği nedeniyle sorun yaşanır.	3	10.7
	Çocuğun sağlığı ve eğitimi konularında sorun yaşanır.	2	7.1
	Bilmiyor.	3	10.7
	Toplam	28	100
Yaşanan Sorunların Çözümüne İlişkin Gözlemleri**			
	Polislik mesleği nedeni ile çözümsüz	10	40
	Otoriter tutum yoluyla çözüm	6	24
	Demokratik tutum yoluyla çözüm	4	16
	Kadınların çalışmaması ve arkadaş yardımlaşması yoluyla çözüm.	3	12
	Bilmiyor.	2	8
	Toplam	25	100
Sorunların Çözümüne İlişkin Düşünceleri			
	Aileler eğitim almalı	5	20
	Kreş, anaokulu olmalı	5	20
	Sevgi ve iletişime dayalı ilişki kurulmalı	4	16
	Çalışma koşulları değişmeli	3	12
	Aile desteği gibi geleneksel yollar kullanılmalı.	4	16
	Çözümsüz	3	16
	Bilmiyor	1	4
	Toplam	25	100

* Bu soru, çocuğu olmayan toplam 28 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

** Bu soru, çocuğu olmayan ve çocuklarla ne tür sorunlar yaşandığı konusunda gözlemleri olan toplam 25 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin sosyodemografik özellikleri, ekonomik anlamda orta sınıf karakteristiği gösteren, ancak yaşam biçimi anlamında eşin çalışmasına izin vermeyen, çocuklarının yaşadıkları sorunları konusunda bilgisi olmayan, bu anlamda daha çok geleneksel yaşam tarzının hakim olduğu bir grup olarak değerlendirilebilir. Burada yeniden polislerin sosyodemografik özellikleri ile ilgili bilgi vermekten rahatsız olduklarını belirtmek gereklidir.

4.2. POLİSİN ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu alt bölümde polislerin çalışma yaşamlarına ilişkin betimleyici bilgiler yer alırken polisliği nasıl tanımladıkları ve çalışma yaşamlarında karşılaştıkları güçlükler ve iş memnuniyetleri gibi çalışma yaşamına ilişkin görüşleri de yer almıştır.

Tablo 11'e bakıldığında araştırmaya katılan polislerin çalışma yaşamına ilişkin özelliklerinden çalışma yılı ve en uzun süre çalıştıkları birimler yer almaktadır. Meslek yaşamının ilk 10 yılında olanların %39.4 olduğu , 30 yıla kadar deneyimi olan polislerin ise %60'a yakın olduğu söylenebilir. Buradan araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun mesleklerinde deneyimli bir grup olduğu saptaması yapılabilir. Polislerin en uzun süre çalıştıkları birime bakıldığında yarıya yakın bir kısmının karakollarda çalıştığı görülmektedir. Karakollar, polisler tarafından "adamı olmayan polislerin" çalıştığı birimler olarak tanımlanmaktadır. Karakollarda çalışanların toplumun daha çok göz önünde oluşu karakol polisinin de olumsuz birçok davranışla yüz yüze kalmasını beraberinde getirmektedir. Polislikte özel hareket, terörle mücadele, kaçakçılık, narkotik organize suçlar biriminde çalışan polislerin statülerinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu yaklaşım aslında polisliği bir hizmet mesleği değil, bir güç kullanma mesleği olarak görmek anlamına gelmektedir. Bu grupta çalışanların oranı asayiş şubesinde çalışanlar da bu grubun içinde düşünüldüğünde 1/4 olarak görülmektedir.

Tablo 11: Polislerin Çalışma Yaşamına İlişkin Özellikler N: 193, (2003)

Çalışma Yılı	Sayı	%
0-10	76	39.4
11-20	86	44.5
21-30	31	14.1
En Uzun Süre Çalıştığı Birim	Sayı	%
Karakol	96	49.7
Çevik Kuvvet	15	7.8
Büro(Hassas, Koruma, Okul, Emniyet)	26	13.4
Özel Harekat, Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Narkotik, Organize Suçlar)	18	9.4
Çocuk Şubesi	7	3.6
Asayiş Şubesi	31	16

Araştırmaya katılan polislerin çalışmak istedikleri birim sorulduğunda (Tablo 12) yarısının büro işinde, yarısının gücünü kullanacağı birimde çalışmak istemesi dikkat çekicidir. Burada büro işi polisin vatandaş ile karşı karşıya gelmediği birimlerdir. Polislerin önemli bir bölümünün büro işini tercih etmeleri çalışma

koşullarının daha rahat olması nedeniyledir. Polisin güç kullanmasının gerektiren birimler ise, terörle mücadele, özel hareket, kaçakçılık ve organize suç birimleri olarak düşünülmüştür. Araştırmaya katılanların yine yarıdan fazlasının güç kullanacağı birimde çalışmak istemesi, örgüt içinde bu birimlerde çalışanların statüsünün yüksek olması ile yakından ilgilidir. Araştırmaya katılanların çok az bir bölümünün çocuk şubesinde çalışmak istemesi yine aslında çalışma koşullarının rahatlığı ile ilgilidir. Polislerin çalışmak istedikleri şehir Tablo 12’de yer almıştır. Tabloya bakıldığında polislerin önemli bir çoğunluğunun büyük şehirde çalışmayı tercih ettiği görülmektedir. Küçük şehir tercih edenlerin oranı da ¼’e yakın bir oranda olması ilgi çekicidir. Burada hem küçük şehirde yaşamın daha kolay oluşu, hem de çalışma koşullarının daha uygun oluşu etkili olmuştur.

Tablo 12: Polislerin Çalışma Yaşamına ilişkin Tercihleri N: 193, (2003)

Çalışmak İsteddiği Birim		Sayı	%
	Büro İşinde	56	29
	Gücünü kullanacağı bir birimde	56	29
	Karakolda	33	17.1
	Çocuk şubesinde	15	7.8
	Birim fark etmez	33	17.1
Çalışmak İsteddiği Şehir			
	Büyükşehir	124	64.2
	Küçük şehir	41	21.2
	Güneydoğudaki şehirler	7	3.6
	Şehir fark etmez	20	10.4

Araştırmaya katılanların polis olma nedenleri Tablo 13’de verilmiştir. Tabloya bakıldığında çoğunluğun ekonomik nedenlerle polis olduğu görülmektedir. Türkiye’nin ekonomik koşulları ve yoğun işsizlik sorunları nedeni ile polisler daha çok ekonomik nedenlerle bu mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir. Polisliği sevdiği ve özendiği için seçtiğini söyleyenler birlikte düşünüldüğünde %20’ye yakın bir oran ortaya çıkmaktadır. Ailelerin zorlaması ile polis olduğunu söyleyenler ise ilkokul sonrası çocuk yaşta polis kolejini okuyan polislerdir. Polis kolejini okuyanların neredeyse tamamı Polis Akademisinde okuyarak polis olmuşlardır. Polis Akademisi mezunu olan polisler ise karakollarda yönetici olarak çalışmakta ve kurum içinde yükselme şansları bulunmaktadır.

Tablo 13: Polis Olma Nedenine İlişkin Dağılımı (2003)

Polis Olma Nedeni	Sayı	%
Ekonomik nedenler	128	66.3
Polisliği sevmesi	18	9.3
Özenti	17	8.8
Güç otorite isteği	10	5.2
Topluma hizmet	11	5.7
Ailenin zorlaması	9	4.7
Toplam	193	100

Tablo 14’de araştırmaya katılan polislerin iş memnuniyetleri konusundaki düşünceleri sunulmuştur. Polislerin çoğunluğunun işlerinden memnun olduğu görülürken önemli bir bölümünün memnun olmadığı görülmektedir. Polislerin işinden memnun olma nedenlerine bakıldığında yarıya yakınının ekonomik nedenlerle işlerinden memnun olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan polislerin, polis olma nedenleri ile iş memnuniyetlerinin nedeninin ekonomik oluşu dikkat çekicidir. Buna benzer biçimde çalışma koşullarının iyi olduğunu belirtenlerin oranı da önemli orandadır. Bunların yanı sıra vatandaşa hizmet ettiği için memnun olanların oranı da $\frac{1}{4}$ olarak görülmektedir. Polislerin işlerinden memnun olmama nedenlerine bakıldığında çalışma koşulları ve güç kullanamamaları nedenleri ortaya çıkmaktadır. Karakollarda görüşmeler yaparken polisler yeni yasalarla yetkilerinin elinden alındığından çok şikayet etmişlerdir. “Psikopat” olarak tanımladıkları kişilerin kendilerine kötü sözler söylediği yada saldırdığında ellerinin kollarının bağlı olduğunu bundan çok rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 14: Polislerin İş Memnuniyeti N: 193, (2003)

İş Memnuniyeti		Sayı	%
	Evet	125	64.8
	Hayır	39	20.2
	Hem evet hem hayır	29	15
Memnun Olma Nedeni*			
	Ekonomik nedenler	50	40
	Vatandaşa hizmet etmek	28	22.4
	Polisliği sevmesi	18	9.3
	Çalışma koşulları iyi	29	20.8
	Toplam	125	100
Memnun Olmama Nedeni**			
	Çalışma Koşulları	23	59
	Polisin Güç Kullanamaması	16	41,1
	Toplam	39	100

* Bu soru, işinden memnun olduğunu belirten toplam 125 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

** Bu soru, işinden memnun olmadığını belirten toplam 39 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin çalışma yaşamında karşılaştıkları güçlükler Tablo 15'de verilmiştir. Bu güçlüklerin başında çalışma koşulları gelmektedir. Hemen ardından yetki ve zor kullanma da karşılaşılan güçlükler de ikinci sırada yer almıştır. Burada karakollarda çalışan polislerin çalışma koşullarına bakıldığında bir hafta gündüz çalışıp diğer hafta gece çalışmaktadırlar. Yine burada zor kullanma hatta gerektiğinde silah kullanamadıklarından bile şikayetçi olmuşlardır. Bu güçlüklerden sonra üçüncü grupta halkın polise bakışı da güçlük olarak gündeme gelmiştir. Bu soruya yanıt vermek istemeyen polislerin varlığı da dikkat çekicidir. Burada polisin çalışma koşulları ile ilgili yaşadıkları güçlüğü belirtirlerse olumsuzluklarla karşılaşacakları endişesi yaşamışlardır. Bu soruyla ilgili olarak polisin şüpheli özelliği hakim olmuş ve yanıtların mutlaka yöneticilere verileceğini düşünmüşlerdir. Bu nedenle yaşadıkları çalışma güçlüğüne daha çok çalışma saatlerinden şikayetçi olmuşlar ama çok az bir bölümü amir-memur ilişkisinin olumsuzluklarından söz etmişlerdir. Çocuklarla ilgili kurumların olmayışı da az bir oranda (%5) da olsa güçlük olarak belirtilmiştir. Bu güçlüğü doğal olarak çocuk şubesinde çalışanlar belirtmişlerdir.

Çalışma yaşamında karşılaşılan güçlüklerin çözümünde hiçbir şey yapmıyorum/yapamıyorum yanıtı %60 ile çoğunlukta yer almıştır. Bu sonuç, polislerin çalışma yaşamlarına ilişkin yaşanan sorunların çözümünde başkalarının özellikle "devlet"in etkin olacağı beklentisinin olduğu anlamına gelmektedir. Buna karşılık %20'ye yakın bir grup da halkla ilişkilerini olumlu hale getirerek güçlükleri

çözebileceğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra yetkimi kullanırım, yani zor kullanırım diyen grup %10'a yakın bir orandadır. Burada "güçlük" kelimesi aslında polisler için olay yerinde güçlük çıkarmayı akla getirmiştir. Bu anlamda zor kullanma çözümü de beraberinde yanıt olarak akla gelmiştir.

Tablo 15: Polislikte Karşılaşılan Güçlükler N: 193, (2003)

Çalışma Yaşamında Karşılaşılan Güçlükler	Çalışma koşulları	73	37.8
	Halkın olumsuz bakışı	36	18.8
	Yetki, zor kullanamama	52	24
	Çocukla ilgili kurumların olmayışı	10	5.2
	Diğer(Medya, siyasetçilerin müdahalesi)	11	5.7
	Yanıt vermek istemiyor	11	5.7
Güçlüğü Çözme Biçimi	Hiçbir şey yapmam	115	59.5
	Halkla ilişkilerimi olumlu hale getiririm	37	19.2
	Deneyimlerimden yararlanırım	12	6.2
	Zor kullanırım	6	3.1
	Stres atarım, çeşitli ortamlarda ifade ederim	13	6.7
	Diğer (Savcının söylediği yapılmalı, personeli daha çok çalıştırmalı)	5	2.6

Araştırmaya katılanların polisliği tanımlama biçimleri Tablo 16'da verilmiştir. Polisliğin vatandaşa hizmet olduğunu belirtenler ve devlet, otorite ve adaletin dağıtıldığı meslek olarak görenlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu tanımlama iki çatışan rolün polisler tarafından birini öne çıkararak tanımlamasını gündeme getirmiştir. Polisliği güç/ kontrol mesleği olarak tanımlayanlar mesleklerini " kutsal, şerefli, onurlu" gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. Burada kimsesizlere yardım da hizmet rolünü öne çıkaranları göstermektedir. Buna karşın polisliği yalnızca iş olduğunu söyleyenler de olduğu görülmektedir. Polisliği yaşam biçimi olarak tanımlayanlar ise ilgi çekicidir.

Tablo 16: Polisler İçin Polisliğin Anlamı (2003)

Polisliğin Anlamı	Sayı	%
Devlet, otorite, adaletin dağıtıldığı yer	65	33.9
Vatandaşa hizmet	78	40.6
Kimsesizlere yardım	25	13
Polislik sadece bir iştir.	13	6,7
Polislik bir yaşam biçimidir.	5	2.6
Diğer (tarafsızlık, rol çelişkisi olan bir meslek)	3	1.5
Fikrim yok	4	2.0
Toplam	193	100

Tablo 17'ye bakıldığında polislerin başka meslek seçimlerinde öğretmen olmak isteyenler %25'i oluştururken diğer $\frac{1}{4}$ e yakın bir grup da yine polis olmayı tercih etmişlerdir. Meslek seçimlerinde serbest meslek yapmak isteyenler de %17'lik bir grubu oluşturmaktadır.

Bu meslekleri tercih etme nedenlerine bakıldığında çalışma koşullarının daha rahat olması ve ekonomik nedenlerin de etkili olduğu görülmektedir. Bir karakolda tüm polisler, futbolcu ya da sanatçı olmayı istediklerini belirtmişlerdir. Polisler, meslek seçimlerinde özellikle emir veren bir amirin olmadığı meslekleri tercih etmişlerdir. Hatta bir grup da amir polis olmak istediklerini belirtmişlerdir. Çocuklara yararlı olmak için öğretmen olmak isteyenlerin de dikkat çekici oranlarda olduğu söylenebilir. Polislerin bir bölümü de polisliğin toplumda hiç bir prestiji kalmadığından yakıarak, artık polisliğin yapılacak bir meslek olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 17: Polislerin Mesleklerine İlişkin Düşünceleri N: 193, (2003)

Meslek Seçimi			
	Yine Polis	41	21.3
	Öğretmen	49	25.4
	Serbest meslek	33	17.1
	Sağlık çalışanı	18	9.3
	Polis olmak istemez	10	5.2
	Asker	7	3.6
	Hukukçu	7	3.6
	İnsan ilişkileri ile ilgili meslek	8	4.1
	Pilot	8	4,1
	Diğer (Mimar, banka memuru, orman teknikeri)	12	4,8
	Bilmiyor	3	1.5
Mesleği Seçme Nedeni*	Çalışma koşulları	76	49,7
	Amirsiz olması	17	11.1
	Çocuklara eğitim kolay	20	10.4
	İnsan ilişkileri olumlu	17	11.1
	Ordu daha güçlü	3	2
	İş tanımı belli	4	2.6
	İnsana hizmet etmiyor	4	2.6
	Araştırmacı ve yaratıcı olması	4	2.6
	Toplumsal ağlayan yüzünü görmüyor	2	1.3
	Diğer (politik baskı yapılmaz, gerçekleri anlatmak kolay olur)	3	2
	Toplam	149	100

* Bu soru, polislik dışında meslek seçiminde bulunan toplam 149 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin toplumun kendileri hakkındaki düşünceleri Tablo 18'de verilmiştir. Polislerin tamamına yakın bir bölümü, toplumun polislerle ilişkin olumsuz düşüncelere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu olumsuz bakışın nedeni sorulduğunda geçmişten gelen önyargılar (%20) önemli bir orandadır. Burada özellikle eskiden polislerin eğitimsiz olması nedeni ile sorunların çözümünde kaba dayağa başvurdukları için halkın değişen eğitilmiş polislerin farkında olmadığını vurgulamışlardır. Toplumun olumsuz bakışının nedenlerinden birisi de medyadır (%16). Medyanın bilerek polisi olumsuz gösterdiğini düşünmektedirler. Olumsuzluğun nedenlerinden bir diğeri ise halkın cahilliği (%14.7) olarak tanımlanmıştır. Burada polisin sorunu kendisinde aramayıp başka nedenlerde araması ilgi çekicidir. Polis, halkın cahilliğini tanımlarken, özellikle şikayetçi konumundaki kişilerin, suç nedeni ile gözaltına aldıkları kişilere kötü muamele edilmesini istediklerini ya da gözaltına alınan kişinin mahkeme tarafından serbest

birakılmasında polisin etkili olduğunu düşündüklerini anlatmışlardır. Bu noktada özellikle toplumun yasaları bilmemesinin polisin çalışmasını güçleştirdiğini belirtmişlerdir. Akşit ve Demirtaş'ın (2003:441) "Modernite ve Polis – Halk İlişkileri" adlı araştırmasında da polisler, halkla ilişkilerinde karşılaştıkları sorunlar arasında halkın genel olarak eğitimsizliğini vurgulamışlardır. Polisin eğitimsizliği (%13) bir başka neden olarak gösterilmiştir. Burada polisin 6 aylık bir eğitimle polis oluşunun yetersizliği, çoğunluğun kır kökenli oluşu gündeme gelmiştir. Polisin, şamaroğlanı olduğunu belirtenler de toplumda yaşanan olumsuzluklarda en kolay polisin suçlandığını ifade etmişlerdir Toplumun bir yandan kendini suçludan korumasını istemesi diğer yandan suç işleyene müdahale ettiğinde kızmasını bu sözlerle ifade etmişlerdir. "Ne İsa ya ne Musa ya yararır".

Tablo 18: Polislerin Toplumun Bakışı Hakkındaki Düşünceleri N : 193, (2003)

Toplumun Bakışı		Sayı	%
	Olumsuz	187	96.8
	Olumlu	6	3.2
Olumsuzluğun Nedeni*			
	Medya	31	16.8
	Halkın cahilliği	31	14.7
	Polisin eğitimsizliği	24	13
	Yasalar ceza vermiyor, polise güven yok	20	10.9
	Suç işleyen olumsuz bakar	15	8.2
	Geçmişten gelen önyargı	37	20.1
	Polis şamaroğlanı	17	9.2
	Yeni yasalar nedeni ile polisten korkmuyorlar	11	6
	Siyasal Düşünce	2	1.1
	Toplam	187	100

* Bu soru, toplumun polisler hakkında olumsuz düşündüğünü ifade eden toplam 187 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Polislerin çoğunluğu Tablo 19'da görüldüğü üzere eğitim ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ¼ ünün eğitim ihtiyacı olmadığını belirtmesi ilgi çekicidir. Eğitim ihtiyacı konusunda polisler, polisliğin yaşamın içinde öğrenileceği, polis okulunda öğretilenlerle yaptıklarının hiçbir ilgisi olmadığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra eğitim istemeyen polisler, çalıştıkları yerde polisliği "deneyimli ağbilerinden" öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Burada özellikle meslek yaşamında deneyimli olanlar "biz eğitim verecek düzeydeyiz, eğitim almamıza gerek yok" biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Eğitim istedikleri konulara bakıldığında çoğunluğun yasalar konusunda eğitim istediği görülürken yine önemli bir bölümünün polislikte uzmanlık alanlarında eğitim almayı istemeleri dikkat çekicidir. Akşit ve Demirtaş'ın (2003:442) "Modernite ve Polis – Halk İlişkileri" adlı araştırmalarında da polisler, polis okullarında verilen derslerin branşlara göre ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Uzmanlaşma alanları, polislerin çalıştıkları birime göre değişmektedir. Böyle düşünen polislere göre , örneğin "çocuk şube"sinde çalışacak bir polisin bu konuda eğitilmesi ve sürekli orada çalışması gerekmektedir. Kayda değer oranda bir grup halkla ilişkiler konusunda eğitim isterken, aynı oranda bir grup da yasa ve psikoloji/ psikolojik tedavi konularında eğitim istediklerini belirtmişlerdir. Polisler, psikolojik sorunları olduğunda doktora gidemediklerini, doktora gidenlerin sicillerinde olumsuz bir durum olarak yansıtıldığı özellikle anlatılmıştır.

Tablo 19: Polislerin Hizmet İçi Eğitim Konusundaki Düşünceleri N: 193, (2003)

Eğitim İhtiyacı		Sayı	%
	Evet	141	73.1
	Hayır	52	26.9
Eğitim İstenilen Konu*	Yasalar	65	33.7
	Çalıştığı birime uygun uzmanlaşma	20	14.2
	Halkla ilişkiler	15	10.6
	Yasa ve psikolojik tedavi	14	9.9
	İnsan hakları ve ceza kanunları	6	3.1
	Çocuk ve yasa	9	6.3
	Teknoloji ve yasa	6	4.3
	Genel kültür, dini eğitim, yabancı dil	6	4.3
	Toplam	141	100

* Bu soru, çalışma yaşamı sırasında eğitim ihtiyacı hissettiğini belirten toplam 141 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Polislerin ihtiyaç duydukları eğitimin hangi meslek elemanı ve nasıl bir eğitim düzenlemesi istedikleri Tablo 20'de verilmiştir. Polislerin çoğunluğu üniversite öğretim elemanlarından eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Eğitim verecek grubun polislerin çalışma biçimlerini bilmelerinin yararlı olacağını belirtmişlerdir. Polislerin nasıl bir eğitim istedikleri konusunda; eğitimin düzenli ve sürekli verilmesi gerektiğini belirtenler ile uygulamalı olmasını isteyenler aynı orandadır. Bunların yanı sıra eğitimin çalışma saatleri içinde olmasını isteyenler de önemli bir noktaya

değınmişlerdir. Polisler, eğitimin dinlenme saatleri içinde olmasından rahatsız olduklarını, kendileri için büyük bir yük haline geldiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 20 : Polislerin Hizmet İçi Eğitimin Düzenlenmesine İlişkin Düşünceleri
N : 193, (2003)

Eğitimi Verecek Meslek Elemanları*		Sayı	
	Üniversiteli Öğretim Elemanları	101	71.6
	Amir polisler	27	19.2
	Üniversite ve Polis Akademisinden Öğretim Elemanları	10	7.1
	Savcılar, Mülki Amirler	3	2.1
	Toplam	141	100
Eğitim Modeli**	Düzenli ve sürekli	45	32.1
	Uygulamalı	45	32.1
	Çalışma saatleri içinde olmalı	16	11.4
	Konferans	18	12.9
	Fikrim yok	16	11.4
	Toplam	141	100

* Bu soru, çalışma yaşamı sırasında eğitim ihtiyacı hissettiğini belirten toplam 141 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 21’de polislerin yasalar, insan hakları, çocuk polisi ve madde bağımlılığı konularında eğitim alma durumlarına bakıldığında %40’a yakın bir oranda polisin insan hakları konusunda eğitim aldığı görülmektedir. Burada çocukla ilgili eğitim alanların oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Çocuk şubesinde çalışan polislerin bile ancak ¼’e yakın bir bölümünün çocuk polisi eğitimi aldıkları görülmektedir. Polisler eğitim programlarına katılmak için “torpilli” olmak gerektiğini belirtmişlerdir. Eğitimlerle ilgili ifade edilen diğer sorun da eğitimin karakol amiri ya da grup amirleri tarafından kendilerine verilemediğidir. Yine eğitimlerin çoğunlukla karakollara gönderilen tamimlerle yapıldığı ve onları okuyarak yeni yasalardan haberdar oldukları anlatılmıştır.

Tablo 21: Polislerin Çalışma Yaşamlarında Aldıkları Eğitim N: 193, (2003)

Yasa Eğitimi		Sayı	%
	Eğitim aldım	46	23.8
İnsan Hakları Eğitimi	Eğitim almadım	147	76.2
Çocuk Polisi Eğitimi	Eğitim aldım	77	39.9
	Eğitim almadım	116	60.1
Madde Bağımlılığı	Eğitim aldım	27	14
	Eğitim almadım	166	86
	Eğitim aldım	13	6.8
	Eğitim almadım	180	93.2

Yasa eğitimi, İnsan hakları, çocuk polisi ve madde bağımlılığı eğitimi alan polislerin eğitimle ilgili değerlendirmelerine Tablo 22’de yer verilmiştir. Çocuk konusunda eğitim alan polislerin yarıdan fazlası aldıkları eğitimin yararı olmadığını belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında polisler, çocukla iletişim konusunda daha çok bilgiye ihtiyaçları olduğunu, ancak “çocuk polisi kursunun” süresinin çok az olduğunu belirtmişlerdir. Yasalar, insan hakları ve madde bağımlılığı konusunda eğitim alanlar, eğitimin katkısı olduğunu düşünmektedirler. Öte yandan insan hakları ve madde bağımlılığı konusunda eğitim alan polislerin aldıkları eğitimin kendi davranışlarında değişime yol açtığını belirtmeleri ilgi çekicidir.

Tablo 22: Polislerin Aldıkları Eğitimin Katkısıyla İlgili Değerlendirmeleri N : 193, (2003)

Yasa Eğitiminin Katkısı		Sayı	%
	Yasaları öğrendik	34	73.9
İnsan Hakları Eğitiminin Katkısı	Katkısı olmadı	12	26.1
Çocuk Polisi Kursunun Katkısı	Davranışlarımız değişti	30	37.9
	Bilgilerimiz tazelendi	22	27.8
Madde Bağımlılığı Eğitiminin Katkısı	Katkısı olmadı	27	34.3
	Çocuk konusunda bilgilendik	11	40.7
	Katkısı olmadı	16	59.3
	Nasıl davranacağımızı öğrendik	10	76.9
	Katkısı olmadı	3	23.1

Polislerin çalışma yaşamlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya katılanların meslek deneyimi olan, ancak polisliğin daha çok güç ve suçu kontrol mesleği olduğunu düşünen bir grup olduğu söylenebilir. Burada özellikle Avrupa Birliği'ne giriş nedeniyle yeni kabul edilen uyum yasaları ve polisin bazı yetkilerinin sınırlandırılması nedeni ile tepkisel düşünceler çoğunluktadır. Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun Türkiye'nin terör yaşadığı dönemde polislik yaptığı göz önünde bulundurulursa özellikle insan hakları ile ilgili tepkisellikleri anlaşılabilir. Öte yandan polisler, eğitim konusunda istekli olmalarına rağmen uygulayacakları yeni çıkan yasalara ilişkin eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

4.3. POLİSİN KARŞILAŞTIĞI ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUĞA YAKLAŞIMINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu alt bölümde polisin karşılaştığı çocukların özellikleri ve çocuğa yaklaşımları yer alacaktır. Polislerin karşılaştıkları çocukların yaşları, cinsiyetleri, nerelerde karşılaştıkları, hangi nedenle karşılaştıkları polislerin karşılaştığı çocukların özellikleriyle ilgili bulgular başlığı altında yer almıştır. Polisin çocuğa yaklaşımında ise, çocuğun suça yönelme nedenleriyle ilgili düşünceleri, çocuğun gözaltı sürecine ilişkin bulgular ve çocuk adalet sisteminin tutukevi, ıslahevi gibi diğer kurumlarına ilişkin düşünceleri vb. yer almıştır.

4.3.1. Polislerin Karşılaştığı Çocukların Özellikleri

Bu alt bölümde polislerin çocukla karşılaşma nedenleri ve suç türleri, çocukların yaşları, karşılaştıkları mekanlar, çocukların cinsiyetleri ve bunun polisin davranışına etkisinin olup olmadığı gibi özelliklere yer verilecektir.

Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğu çocuklarla suç nedeni ile karşılaştıklarını (Tablo 23) belirtmişlerdir. Polisin suçu önlemeye dönük polislik yerine daha çok suçu kontrole yönelik suç sonrası polislik yapıyor oluşunun doğal bir sonucu olarak ,polisler çocuklarla suç davranışı nedeni ile karşılaşmaktadırlar. Suç türlerine bakıldığında hırsızlık (%51.3) ve madde bağımlılığı ve hırsızlık (%21.2)

nedeni ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde ve istatistiklerde (DİE 2001) de çocuklar ilk sırada mala karşı işlenen suçlar nedeni ile polisle karşılaşmaktadırlar. Burada üzerinde önemle durulması gereken madde bağımlılığı nedeniyle ¼'e yakın çocuğun polisle karşılaşılıyor olmasıdır. Görüşmeler sırasında polisler en çok bu grupla nasıl baş edeceklerini bilemediklerini belirtmişlerdir. Gözlem yapılan karakolda da özellikle madde kullanan çocuklara müdahale etmemeye çalıştıkları, görmezden geldikleri ya da "haftada bir karakola getirerek gözünü korkuttukları" ifade edilmiştir. Bu noktada polisler, tiner ve bally gibi uçucu madde kullanan çocuklarla ilgili tedavi kurumlarının olmayışından yakınmışlardır.

Tablo 23: Polislerin Çocukla Karşılaşma Nedenleri ve Suç Türleri N: 193, (2003)

Çocukla Karşılaşma Nedeni	S	%
Suç nedeni	180	88.8
Diğer nedenle karşılaşıl原因lar (sokakta yaşayan, evden kaçan çocuklar)	13	11.2
Çocuğun Suç Türü		
Hırsızlık	99	51.3
Hırsızlık ve madde bağımlılığı	41	21.2
Hırsızlık ve kavga	27	14
Madde bağımlılığı	5	2.6
Darp	5	2.6
Diğer (çevreye rahatsızlık vermek)	8	3.1

Tablo 24'e bakıldığında polislerin en çok 15-18 yaş arasındaki çocuklarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu yaş dilimi literatürde de çocuk suçluluğunun en yoğun olduğu yaş grubu olarak belirtilmektedir. 13-18 yaş arası çocuklarla karşılaşma oranı da dikkate değer orandadır.

Tablo 24: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaş Grupları (2003)

Yaş Grubu	Sayı	%
15-18 yaş arası	89	46.1
15 yaş altı	40	20.7
13-18 yaş arası	49	23.3
10-18 yaş arası	22	11.4
11 yaş altı	3	1.5
Toplam	193	100

Polislerin çocuklarla karşılaştıkları mekanlar Tablo 25'de verilmiştir. Kentte açık mekanlar polislerin çocuklarla karşılaştıkları mekanlar olarak belirlenmiştir. Burada özellikle parklar, okul önleri, alışveriş merkezleri, kalabalık yerler, boş inşaatlar karşılaşılan mekanlar olarak belirtilmiştir. Polisler özellikle çocukların boş bina ve inşaatlara saklandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 25: Polislerin Çocuklarla Karşılaştıkları Mekanlar (2003)

Karşılaşılan Mekanlar	Sayı	%
Açık mekanlar	161	83.4
Kapalı mekanlar (işyerleri, evler)	32	16.6
Toplam	193	100.0

Çocukların yaşadıkları yere bakıldığında (Tablo 26) çoğunluğun evde ve gecekondu semtlerinde yaşadığı görülmektedir. Polisler, çocukların yaşadığı yerleri semt olarak belirttiğinde özellikle Altındağ ilçesini belirtmişlerdir. Altındağ ilçesi polisler tarafından çingenelerin, esmer vatandaşların oturdukları yer olarak tanımlanmıştır. "Gün bulup gün yiyen", "bedavadan geçinmeyi alışkanlık edinmiş ailelerin" oturdukları yer olarak anlatılmıştır. Ev dışında sokakta yaşayan çocukların oranı da dikkat çekicidir. Sokakta yaşayan çocuklarla ilgili polisler, hiçbir çözüm bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 26: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaşadıkları Yer (2003)

Yaşanılan yer	Sayı	%
Evde yaşayan çocuklar.	167	86.5
Sokakta yaşayan çocuklar.	24	12.4
Yetiştirme yurdunda yaşayan çocuklar	2	1.0
Toplam	193	100.0

Polislerin tamamına yakını %95 oranında erkek çocukları ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çocuk suçluluğu ile erkek çocuk bir arada tutulan iki

olgudur. Polisler de çocuklarla suç nedeni ile karşılaştıklarından doğal olarak erkek çocuklar ile karşılaşacaklardır.

Tablo 27'ye bakıldığında polisin müdahale ettiği çocukların tepkileri verilmiştir. Polislerin çoğunluğu çocukların saldırdıklarını belirtmişlerdir. Özellikle uçucu madde kullanan çocukların hem kendi bedenlerini keserek hem de polislere çeşitli kesici aletlerle saldırdıkları anlatılmıştır. Çocukların diğer tepkileri ağlamaları, korkmaları, kaçmaları ve yalan söylemeleri biçimindedir. Bunların yanı sıra çocuğun tepki vermediğini söyleyenler de kayda değer bir orandadır(%14).

Çocukların polis için en çok güçlük çıkaran tepkisi %65 ile polise saldırmaları olarak ifade edilmiştir. Yalan söylemeleri de bir başka güçlük çıkaran tepki olarak gündeme gelmiştir. Burada çocukların özellikle kimlik bilgileri konusunda yanlış bilgi verdiği polisler tarafından belirtilmiştir. Çocukların yalan söyleyerek, çok iyi senaryolar uydurarak kendilerine acındırdıkları ve çoğu zaman da deneyimsiz polisleri kandırdıkları vurgulanmıştır.

Tablo 27: Polislerin Müdahale Ettiği Çocukların Tepkileri ve Güçlük Yaratan Tepkileri N: 193, (2003)

Çocuğun Tepkileri		Sayı	%
	Saldırır	73	37.8
	Kaçar	26	13.5
	Yalan söyler	20	10.4
	Korkar ve ağlar	30	15.5
	Tepki vermezler	27	14
	Küçük sessizdir, büyük saldırır	14	7.3
	Hiç müdahale etmemiş	3	1.6
Güçlük Yaratan Tepki	Saldırganlık	126	65.3
	Yalan söyleme	16	8.3
	Ağlama , korkma ve kaçma	15	7.7
	Tüm tepkiler güçlük çıkarır	14	7.2
	Çocuğun polise suçunu itiraf etmesi	1	0.5
	Hiçbir çocuk güçlük çıkarmaz	21	10.9

Tablo 28'e bakıldığında çocukların ailelerinin ilgisiz olduğu ve çocuğu suça teşvik ettiğini söyleyenler çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Yine ailelerin çocukları ile baş edemediğini belirtenler de ¼'e yakındır. Burada polislerin aileleri damgalayıcı, aşağılayıcı ifadeleri dikkat çekicidir. Polis bu çocukların ailelerinin "normal" aile olmadığını belirtmektedir. Burada belki de ailelerin çocukları ile baş edemediklerine dair belirlemeleri önemle üzerinde durulması gereken noktalardan biridir. Çoğunlukla ergenlik döneminde olan erkek çocukları ile kent yaşamında sağlıklı iletişim kurmak nerede ise olanaksız hale gelmiştir.

Tablo 28: Polise Göre Müdahale Edilen Çocukların Ailelerinin Tepkileri (2003)

Ailelerin Tepkileri	Sayı	%
Karakola/şubeye gelmezler, ilgisizler	50	25.9
Çocuklarıyla baş edemiyorlar	43	22.3
Aile suça teşvik ettiği için tepkisizdir	50	25.9
Normal aile üzülür, diğerleri tepkisiz	17	8.8
Sahip çıkar, teslim etmek istemez	24	12.4
Bilmiyor	4	2.1
Toplam	193	100.0

Araştırmaya katılan polislerin karşılaştıkları çocukların özelliklerinin incelendiği bu alt bölümdeki bulgulara bakıldığında polislerin çocuklarla suç nedeni ile karşılaştıkları ve suç türü bakımından hırsızlığın ilk sırayı aldığı görülmektedir. Polisler, en çok erkek çocukla ve 15-18 yaş grubu ile karşılaşmaktadır. Çocukların yaşadıkları semtin gecekondu olduğu ve özellikle bir semtin işaret edildiği görülmektedir. Çocukların polisle karşılaştıkları tepkilere bakıldığında çoğunlukla çocukların kendilerine ve polise saldırdıkları ifade edilmiştir. Çocukların ailelerinin tepkilerine bakıldığında ailelerin çocuklarına karşı ilgisiz oldukları ve çocuklarını suça teşvik ettikleri için tepki göstermedikleri görülmektedir.

4.3.2. Polisin Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde karakol ve çocuk şubesi polislerinin suça yönelen çocuğun çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında suça yönelen çocuğa

yaklaşımına ilişkin bazı bulgular yer alacaktır. Polisin çocuğa yaklaşımı; polislerin çocukluk anlayışları, çocuğun suça yönelme nedenlerine ilişkin düşünceleri, çocukların gözaltı süreçleri ve çocuk adalet sistemine ilişkin değerlendirmeleri alt başlıkları ile verilmiştir.

4.3.2.1. Polislerin Çocukluk Anlayışlarına İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde polislerin çocukluk anlayışları, çocuğun anlamı, çocuk hakları, çocuk yaşı tanımları, çocuk ve yetişkin yaşı ayrımları, çocukların cinsiyetinin, yaş ve oturdukları semtin polislerin davranışlarına etkisinin olma durumu konularındaki değerlendirmeleri ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Polislere çocuğun anlamı sorulduğunda Tablo 29'da görüldüğü üzere çocuğun geleceğe yatırım ve sevgi sembolü anlamları eşit oranlardadır. Çocuğun hem gelecek hem de sevgi olarak anlamının olduğunu belirtenler de önemli orandadır. Burada çocuğun gelecek olarak görülmesi, onun neslin devamını sağlayacak, bu nedenle yatırım yapılması gereken bir nesneye dönüşmesi anlamını taşımaktadır. Böyle bir anlayış aynı zamanda çocuğu henüz olmamış bir insan olmayı da beraberinde getirmektedir. Şu halde çocuk, hakları olan bir varlık olarak algılanamamaktadır. Bu anlayışa göre çocuğun adına yetişkinler en iyi kararları veren kişilerdir. Aslında bu paternalist anlayış, çocuğu koruyan bir yaklaşım gibi görünmekle beraber çocuğu haklarından yoksun bırakan bir anlayıştır. Böylece çocuk kararlara katılamayan, demokratik ilişki geliştirilmesi gerekmeyen, doğal olarak yetişkinlerin istismarını yaşayan, pasif bir varlık haline dönüşmektedir.

Tablo 29: Polislere Göre Çocuğun Anlamı (2003)

Çocuğun Anlamı	Sayı	%
Gelecek	77	39,9
Sevgi sembolü	77	39.9
Gelecek ve sevgi	31	16.1
Biçimlendirilmesi gereken pasif varlık	8	4.1
Toplam	193	100

Tablo 30'a bakıldığında polislerin çocuk hakları konusundaki bilgileri verilmiştir. "Çocuk hakları denildiğinde hangi haklardan söz edilebilir?" biçiminde formüle edilen soruda polislerin çoğunluğu zorlanmışlardır. Soruyu birkaç kez tekrar

okumak istemişlerdir. Çocuk hakları onlara hemen eğitim hakkını çağırıştırılmıştır. Çoğunluğu sosyal haklar çerçevesinde eğitim hakkından söz etmiştir. Sosyal haklar çerçevesinde oyun oynama, korunma gibi hakları ifade ederlerken hemen hiçbir en temel hak olan yaşama hakkını gündeme getirmemiştir. Çocuk hakları denildiğinde yine önemli bir grubun da aklına çocuğun bir aileye sahip olması gelmiştir. Bir başka grup da çocuğun gözetim sürecindeki haklarından örneğin, susma hakkı, avukat çağırma gibi hak ve işlemlerden söz etmişlerdir. Bunların yanı sıra çocuk hakları ile insan haklarının aynı olduğunu belirtenler de önemli orandadır. Bir başka ilginç nokta ise çocuğun hakkı olmayacağını düşünenlerdir. Çocuk hakları denildiğinde karşılanması gereken haklar yerine karşılanması gereken ihtiyaçları belirtenler de önemli orandadır. Haklar yerine ihtiyaçları belirtmek de çocuğun hakkı olamayacağı anlayışının bir yansıması olarak düşünülebilir.

Tablo 30: Polislerin Çocuk Hakları Konusundaki Bilgileri (2003)

Bilgiler	Sayı	%
Sosyal haklar	94	48.7
İhtiyaçları karşılanmalı	22	11.4
Ailesi ile ilgili haklar	12	6.2
İnsan hakları	11	5.7
Gözetim sürecindeki yasal haklar	14	7.3
Çocuğun hakkı olmaz	9	4.7
Diğer(Söz hakkı, çalışma hakkı, mağdur çocuğun hakkı)	6	3,1
Bilmiyor	25	13
Toplam	193	100

Suçla yönelen çocuğun kaybettiği haklar sorulduğunda polislerin bir kısmı konuyu hiç böyle düşünmediklerini şaşkınlıkla belirtmişlerdir. Bu açıdan bu sorunun polislerin çocuk hakları bilincini oluşturmada önemli bir başlangıç olacağı düşünülebilir. Polislerin çoğunluğunun (Tablo 31) çocuğun toplumda damgalanacağı ve dışlanacağını dolayısıyla geleceğini kaybedeceğini belirttikleri görülmektedir. Bununla birlikte %10'a yakın bir bölümü de çocuğun kişilik sorunları yaşayacağını söylemesi ilginç noktalardan biridir.

Tablo 31: Görüşülen Polislerin Çocuğun Kaybettiği Hak İle İlgili Görüşleri (2003)

Çocuğun Kaybettiği Hak	Sayı	%
Geleceğini kaybeder	133	68.9
Kişilik sorunu oluşur	25	13
Özgürlüğünü kaybeder	17	8.8
Suçta göre değişir	7	3.6
Hiçbir şey	7	3.6
Bilmiyor	4	2.0
Toplam	193	100

Modern çocukluk anlayışının temel varsayımlarından biri çocuğun yetişkinden farklı olduğu gerçeğinin kabul edilmesidir. Görüşülen polislerin yarısından fazlası (Tablo 32) çocuğa yetişkinden farklı davrandıklarını belirtirken %35'e yakın bir bölüm de aynı davrandığını belirtmiştir. Karakol gözlemleri süresince de polisler, karşısındakinin çocuk ya da yetişkin olmasının önemli olmadığını, önemli olanın işlenen suçun açığa kavuşturulması olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 32: Polislerin Çocuklara Yetişkinlerden Farklı Davranma Durumu
N: 193, (2003)

Farklı Davranma Durumu		Sayı	%
	Evet, farklı davranırım	128	66.3
	Hayır, farklı davranmam	65	33.7
Farklı Davranma Nedeni*			
	Çocuklar suç işlemekten vazgeçebilir	103	79.6
	Çocuk haklarına uygun anlayış bunu gerektirir	10	7.8
	Çocuklarla ilgili işlemler zaten farklıdır	15	11.6
	Toplam	128	100
Aynı Davranma Nedeni**			
	Suçun ortaya çıkması önemlidir	32	49.2
	Yaş önemlidir	19	29.2
	Yasa önemlidir	9	13.8
	Diğer (Polisin kişiliğine ve çocuğun saldırgan olmasına göre değişir davranışlar)	5	7.6
	Toplam	65	100

*Bu soru, çocuklara yetişkinlerden farklı davrandığını belirten toplam 128 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

** Bu soru , çocuklara yetişkinlerden farklı davranmadığını belirten toplam 65 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Polislerin çocuk yaşı tanımlarına bakıldığında (Tablo 33) büyük bir çoğunluğu, 15 yaş altını çocuk olarak tanımlamaktadırlar. Burada karşılaştıkları grubun daha çok 15-18 yaş oluşu, polisin karşılaştıkları çocukların büyük bir çoğunluğuna yetişkin muamelesi yaptığını akla getirmektedir.

Tablo 33: Polislerin Çocuk Yaşı Tanımı (2003)

Çocuk Yaşı Tanımı	Sayı	%
10 Yaşa Kadar	10	5.2
15 Yaşa Kadar	143	74.1
18 Yaşa Kadar	40	20.7
Toplam	193	100.0

Çocuğun yaşadığı semtin polisin davranışını etkileme durumuna bakıldığında (Tablo 34) çoğunluğu olmadığını belirtmiş, ancak %12 gibi bir grup da davranışlarını etkilediğini belirtmiştir. Polisler örneğin Çankaya'da yaşayan bir çocuğun soruları anlayacağı, Altındağ'da yaşayanın ise ancak kaba dilden anlayacağını belirtmişlerdir.

Tablo 34: Çocukların Yaşadığı Yerin Polisin Çocuğa Karşı Davranışını Etkileme Durumu (2003)

Etkileme Durumu	Sayı	%
Davranışını Etkiler	24	12.4
Davranışını Etkilemez	169	87.6
Toplam	193	100.0

Görüşülen polislerin %30'u Tablo 35'de karşılaştıkları çocuğun cinsiyetinin davranışlarını etkilemediğini belirtmişlerdir. Çocuğun cinsiyeti davranışını etkiler diyenler bunun nedenini kızları güçsüz ve narin oluşuna bağlarken bir grup da örf, din ve namus konularını gündeme getirmiştir. Cinsiyetin kendileri için etkili olmadığını söyleyenler içinde hepsinin çocuk olduğunu belirtenlerin yanı sıra suçlu olmasının önemli olduğunu belirtenler de bulunmaktadır.

Tablo 35: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Cinsiyetlerinin Davranışlarını Etkileme Durumu (2003)

Etkileme durumu	Sayı	%
Davranışımı etkiler	59	30.6
Davranışımı etkilemez	134	69.4
Toplam	193	100

Polislerin çoğunluğu Tablo 36'a bakıldığında çocuğun yaşının özellikle 15 yaş altı ve üstü oluşunun etkili olduğunu belirtmişlerdir. Küçük çocuğun olumsuz etkilenebileceğini belirten polislerin %40'a varan oranlarda olduğu görülmektedir. Burada tartışılması gereken nokta bu sürecin korkulacak bir süreç olduğunu baştan kabul etmektir. Küçük yaşta olanların eğitilebileceğini, suçtan vazgeçebileceklerini ancak büyük yaşta olanın bilinçli olduğunu belirtenlerin oranı da birbirine eşit görünmektedir. Bunun yanı sıra yaşın etkili olmadığını hepsinin çocuk olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Yaşın etkisiz olduğunu söyleyenler içinde çocuğun suçlu olmasının ve yasaların uygulanmasının önemli olduğunu belirtenler de %45'dir. Bir başka ifadeyle çocuğun yaşının davranışını etkilemediğini belirten polislerin yarısı çocuk haklarına uygun bir yaklaşım içinde iken diğer yarısı suçu ve yasayı öne çıkarmaktadır.

Tablo 36: Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Yaşının Polisin Davranışına Etkisi N: 193 (2003)

Çocuğun Yaşının Etkisi		Sayı	%
	Çocuğun yaşı etkiler	141	73.1
	Çocuğun yaşı etkilemez	52	26.9
Yaşın Etkileme Nedeni*			
	Küçük çocuk olumsuz etkilenir	55	39.0
	Küçük yaş eğitilebilir	38	26.8
	Büyük çocuk bilinçlidir	36	25.4
	Büyük çocuk saldırgan olur	12	8.5
	Toplam	141	100
Yaşın Etkisiz Olma Nedeni**			
	Hepsi çocuk	23	45.1
	Suç önemlidir	19	36.5
	Yasanın uygulanması önemlidir	10	19.6
	Toplam	52	100

* Bu soru, çocuğun yaşının davranışlarını etkilediğini belirten toplam 141 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

** Bu soru, çocuğun yaşının davranışını etkilemediğini belirten toplam 52 polis üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğu (Tablo 37) çocukların fiziksel özellikleri ve hal ve hareketlerinden şüphelendiklerini belirtmişlerdir. Şüphe, polisin vazgeçilmez özelliği olarak polisler tarafından tanımlanmaktadır. Polisin şüpheli özelliği çocuğu kolayca damgalamasını da beraberinde getirmektedir. Burada da çocuğun kılık kıyafeti, hızlı hızlı hareket etmesi, yolunu değiştirmesi polisin şüphelendiği özellikler arasındadır. Sabıkalıları tanımanın yeterli olduğunu düşünenlerin de bir başka damgalayıcı tutuma sahip oldukları söylenebilir. Gece yalnız gezmek de polisin şüphelenmesini gerektirmektedir. Sokak çocukları ve fakir aile çocukları da suç potansiyeli taşıyan çocuklardır. Çocuğun herhangi bir özelliğinden şüphelenmeyeceğini belirten polisler ise yalnızca %10'a yakındır.

Tablo 37: Polislerin Çocuklarda Şüphelendikleri Özellikler (2003)

Şüphe Edilen Özellikler	Sayı	%
Çocukların fiziksel özellikleri, hal ve hareketleri	122	63,2
Sabıkaları tanırız	15	7.8
Meslek deneyimi anlatılamaz	8	4,1
Gece yalnız gezenler	14	7.3
Sokak çocukları, fakir aile çocukları	9	4.7
Marjinal gruplar	8	4,1
Şüphelenmem	17	8.8
Toplam	193	100

Tablo 38’de polislerin müdahale ettiği çocukların ailelerinin tepkilerinin kendi davranışlarını etkileme durumu verilmiştir. Ailelerin tepkilerinin kendilerini etkilemediğini belirtenler çoğunlukta yer alırken etkisi olduğunu söyleyenler de önemli oranlardadır(%20). Görüşmeye katılan polisler, ailenin çocuğuna sahip çıkması durumunda yani onların deyimiyle “normal aile” olursa ve çocuk ilk kez suç işlemişse davranışlarının olumlu olacağını belirtmişlerdir.

Tablo 38: Polislerin Müdahale Ettikleri Çocukların Ailelerinin Tepkilerinin Polisin Davranışını Etkileme Durumu (2003)

Polisin Davranışına Etkisi	Sayı	%
Davranışını etkilemez	151	78.2
Davranışını etkiler(ailesi sahip çıkarsa iyi davranırım, ilk defa suç işlemişse yumuşak davranırım, normal aileye yardımcı olurum)	40	20.8
Aileye sert kullanırım	2	1.0
Toplam	193	100

Modern devletin önemli profesyonellerinden biri olan polisin çocukluk anlayışlarına bakıldığında çocuğu nesneleştiren, onbeş yaşına kadar sınırlandıran bir anlayışı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra polislerin yarından fazlasının çalışma yaşamlarında çocuk ile yetişkin farklılığının bilincinde olmaları güçlü

yanlardan biri olarak gündeme gelmektedir. Buna karşılık çocukların cinsiyeti, yaşadığı yer ve ailelerin tepkisi polisin davranışını etkilemezken, çocuğun yaşı polisin davranışını etkileyen bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3.2.2. Polisin Çocuğun Suça Yönelme Nedenleriyle İlgili Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Burada görüşülen polislerin çocukların suça yönelme nedenlerine ilişkin görüşleri tartışılmıştır. Çocukların suça yönelme nedenleri konusundaki görüşlerine bakıldığında genel olarak çocuğun içinde bulunduğu sistemlerin her biri ifade edilmiştir. Polislerin çoğunluğu (Tablo 39) çocukların suça yönelme nedenlerinin çok faktörlü olduğunu belirtmişlerdir. Polisin bu sorunu çok faktörlü ele alışı çocuklar açısından güçlü yanlardan biri olarak değerlendirilmelidir. Buna rağmen görüşmelerde aileyi suçlayıcı ve damgalayıcı yaklaşımlar öne çıkmıştır. Bu durum gücü elinde bulunduran polislerin çocuğu ve ailesini güçsüzleştiren stratejilerden biri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 39: Polislerle Göre Çocukların Suça Yönelme Nedenleri (2003)

Suç Yönelme Nedeni	Sayı	%
Aile, çevre, ekonomik, eğitim, arkadaşları	110	56.9
Ailenin ilgisizliği	30	15.5
Aile ve ekonomik nedenler	22	11.4
Maddi yetersizlik	16	8.3
Diğer(özenti, çevre, eğitim, akran grubu)	10	5.1
Toplam	193	100

Polisler, karşılaştıkları suça yönelen çocukların ailelerinin özelliklerini Tablo 40'da şu kategorilerde vermiştir. Polislerin yarıya yakını suça yönelen çocukların ailelerinin yoksul ve bilinçsiz aileler olduğunu söylerken diğer yarıya yakını da yoksul ve parçalanmış aile olduklarını belirtmiştir. Ailelerin de sabıkalı olduğu belirten polislerin oranı da dikkat çekicidir. Burada özellikle ailelerin, çocuğu koruyan ceza indirimini öngören yasaları istismar ettikleri ve çocuklarını suça yönelttikleri polisler tarafından vurgulanmıştır. Gökçe (2003: 164)'nin "çocuk polisi yönetmeliğinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar" konulu araştırmasında çocuk şubesinde

çalışan polisler, çocukları suça ve olumsuz davranışlara yönelten nedenlerini yoksulluk, eğitim düzeyinin düşüklüğü, ailelerin parçalanmış olması, çevrenin olumsuz koşulları, ailelerin ilgisiz oluşları biçiminde sıralamışlardır. Böyle bir sıralama bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 40: Polisler Göre Suça Yönelen Çocukların Ailelerinin Özellikleri (2003)

Çocukların Ailelerinin Özellikleri	Sayı	%
Yoksul ve bilinçsiz aileler	84	43.5
Aile çocuğu suça teşvik eder	31	16.1
Yoksul ve parçalanmış aile	76	40.4
Maddi durumu iyi olan da yapar	2	1.0
Toplam	193	100

Tablo 41'e bakıldığında polislerin çoğunluğu (%52.9) çocukların suça yönelmesinde okulun sorumlu olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşılık %36 gibi önemli bir grup polis de eğitim sisteminin yetersizliğini vurgulamışlardır. Burada çocukların okullarda dışlandığı az oranlarda da olsa gündeme gelmiştir. Çocukların çalışmadan para kazanma isteği, kısa yoldan meslek sahibi olmalarının istenmesi, okulun bu çocuklar için cazip olmayışı gibi bir çok konu bu tartışmanın içinden çıkmıştır.

Tablo 41: Polisler Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Okulun Sorumluluğu (2003)

Okulun Sorumluluğu	Sayı	%
Sorumluluğu yok	102	52.9
Eğitim sistemi yetersiz	70	36.3
Çocuklar dışlanıyor	17	8.8
Bilmiyor	4	2.1
Toplam	193	100

Tablo 42'ye bakıldığında çocukların suça yönelmesinde arkadaş grubunun sorumluluğu olduğu tüm polisler tarafından belirtilmiştir. Suça yönelen çocukların

arkadaş gruplarında birbirlerine ekonomik nedenlerle özendiğini belirtenlerin oranı ¼ dür. Aynı yaşta daha iyi yaşayan çocukları gören bir çocuğun daha iyi yaşamaya özenmesi nedeniyle suça yöneldikleri polisler tarafından ifade edilmiştir. Yine aynı oranlarda polis, aile yapılarının iyi olmaması nedeni ile arkadaş grubunun çok etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ergenlik dönemi özelliği olarak arkadaş grubunun çok etkili olduğunu söyleyenlerin yanı sıra benzer oranlarda bir grup polis de bazı arkadaş gruplarının çocuğu istismar ederek yani tehdit ederek yada tiner, bally gibi uçucu maddeler kullanmasına zorlayarak suça yönlendirdiğine tanık olduklarını belirtmişlerdir. Burada ilginç olan noktalardan biri de polislerin tamamı arkadaş grubunun etkisini belirtirken suça yönelme nedenleri arasında çok az oranlarda belirtilmiş olmasıdır.

Tablo 42: Polisler Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Arkadaş Gurubunun Etkisi (2003)

Arkadaş Grubunun Etkisi	Sayı	%
Özenti, ekonomik nedenler.	51	26.4
Aile yapıları iyi olmadığından arkadaşları çok etkili	50	26.3
Ergenlik dönemi özelliği	38	19.7
İstismar ederek suça yöneltir	31	16.1
Oturulan semtte suç davranışı gösteren akran gruplarının olması	12	6,2
Liderlik hevesi	11	5,6
Toplam	193	100

Polislerin suça yönelmede devletin sorumluluğuna ilişkin düşünceleri Tablo 43'de verilmiştir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu çocuğun suça yönelmesinde devletin sorumluluğu olduğunu belirtmiştir. Devletin sorumluluğu olmadığını düşünen %11.4 tamamen bu konuda çocuğu ve aileyi suçlamaktadır. Çocukların suça yönelmesinde devletin sorumluluğuna ilişkin açıklamalar yine Tablo 43'de verilmiştir. Burada çocuklar açısından çok önemli bir eksiklik polisler tarafından gündeme gelmiştir. Çocuklar için sosyal kurumların olmayışının çocuğun suça yönelmesinde etkili olduğunu belirtenlerin oranı en yüksek orandadır. Bununla beraber polisin dışındaki kurumların özellikle Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimlerin çalışmadığını belirtenlerin oranı da dikkat çekicidir. Böyle bir sonuç, polislerin çocuk meselesinde yalnızca polisin değil diğer kurumların da özellikle bir

sosyal refah kurumu olan sosyal hizmetlerin öneminin farkında olduğunun göstergesidir.

**Tablo 43: Polisler Göre Çocukların Suça Yönelmesinde Devletin Sorumluluğu
N: 193, (2003)**

Devletin Sorumluluğu		Sayı	%
	Sorumluluğu var	171	88.6
	Sorumluluğu yok	22	11.4
Devletin Sorumluluğu	Çocuklar için sosyal kurumlar olmalı	63	32.6
	Polis dışındaki kurumlar çalışmıyor	56	29
	Suç sonrası hizmet olmalı	18	9.3
	Eğitim 11 yıl zorunlu olmalı	11	5.6
	Devlet ekonomiyi düzeltmeli	10	5.1
	Cezalar yetersiz	8	4,1
	Ekonomi düzeltilmeli ve çocuğa ahlaki eğitim verilmeli	5	2.5

Çocukların suça yönelme nedenlerine ilişkin polislerin düşüncelerine bakıldığında çocuğun içinde yaşadığı sistemlerle bağlantı kurdukları, ancak daha çok aile kurumunu her bir soruda yeniden gündeme getirdikleri görülmektedir. Burada ilginç olan, polislerin çoğunluğunun suça yönelen çocuklarla özellikle sosyal kurumların ilgilenmediğini düşünmeleridir. Polislerin, çocuğun kişilik sorunları nedeniyle değil, içinde bulunduğu sistemler nedeni ile suça yöneldiği değerlendirmesi çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı açısından güçlü bir yan olarak değerlendirilebilir.

4.3.2.3. Polislerin Gözüyle Çocukların Gözaltı Sürecine İlişkin Bulgular

Çocukların gözaltı sürecine ilişkin bulgular, ilk kez suç işlemiş çocuklara ilişkin polisin gözaltı işlemi yapması, çocuğun ailesine haber verilmesi, çocuğa kelepçe takılması, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanması, çocuğun adli tıp kurumundan yararlanması, çocuğun polis kaydının sorulması, susma hakkının kullanılması, çocuğa avukat çağırılması, yer gösterme, teşhis, dosyanın çocuğa okunması, çocuğun gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirilmesi, çocuğun nezarethaneye

konulması, basına haber verilmesi, çocuğun ilçe sivil ekipler ve ilgili şube ile birlikte sorgusunun yapılmasına ilişkin bulgulardan oluşmaktadır.

Bu bölümde karakol gözlemleri sırasında konuyla ilgili edinilen bilgilere yer vermenin uygun olacağı düşünülmüştür. Karakollar, bulundukları mntıkada olan olayları çoğunlukla telsiz aracılığı ile öğrenirler ve aynı zamanda telsiz aracılığı ile birbirleri ile haberleşirler. Polis memurları 12-24 saat esasına göre vardiyalı çalışmaktadır. Bu nedenle her karakolda 12 saat çalışıp 24 saat dinlenen üç grup çalışmaktadır. Gruplarda en az yedi polis memuru çalışmaktadır. Grupların komiser ya da komiser yardımcısı bir amirleri bulunmaktadır. Karakol nöbetçisi, nezarethaneye konulacak şahısların üzerlerini ayrıca aramağa ve nezarethanede bulunanların dışarıdan kimseler ile görüşmelerine izin vermez. Her grubun bir yazıcısı bulunur. Grup yazıcısı çalıştığı 12 saat içinde ilgilendiği olayların evraklarını hazırlar.

Karakol gözlemlerinden edinilen bilgilere göre, suç işlediği şüphesi altındaki çocukların dosyası grup yazıcısı tarafından hazırlanır. Karakola gelen her çocuğun aranıp aranmadığı ve sabıkası genel bilgi toplama biriminden öğrenilir. Bu birim il emniyet müdürlüğü asayiş şubesine bağlı olarak çalışır. Grup yazıcısı şikayetçinin ve sanığın ifadesini alır ve ifade tutanağı hazırlar. Hazırlanan bu dosya Cumhuriyet Savcısının olayı ayrıntıları ile anlayacağı biçimdedir. Bu dosya içerisinde genellikle Üst Arama Tutanağı, İfade Tutanağı, Nüfus Cüzdanı Sureti, Adli Tıp Raporu, olaya göre örneğin hırsızlık veya cinayet ise olay yerinin tarifinin yapıldığı fotoğraf yer alır. Sanık, eğer salıverilecek dosyası savcılığa gönderilecek ise Salıverme Tutanağı yazılır. Grup yazıcısının ifadeyi alması nedeni ile çocuklar açısından önemi büyüktür. Yine suçun ciddiyetine göre özellikle hırsızlık ve cinayet ise ilgili ilin emniyet müdürlüğü asayiş şubesinin hırsızlık ve cinayet bürosunda çalışan polis memurları çocuğu ya karakolda sorgular ya da ilgili büronun olduğu yere götürürler. Çocuğun evraklarını onlar tamamlarlar. Suç eğer ciddi ise çocuk suçun işlendiği yere götürölüp yer göstermesi yapılmaktadır. Hazırlanan bu evrak çocuk 15 yaşın altında ise ilgili ilin Çocuk Şube Müdürlüğü'ne gönderilir. Çocuk, 15-18 yaşları arasında ise, yetişkin mahkemeleri ile ilgili savcıya gönderilir.

Araştırmaya katılan polislerin ilk kez ve basit suç işlemiş bir çocuğa işlem yapma konusundaki davranışlarına bakıldığında Tablo 44'de davacı kişiyi şikayetinden vazgeçirmeye çalışmaları %33.2 ile en çok belirtilen davranış tarzı olarak gündeme gelmektedir. Bunun yanı sıra çocuk şubesinde çalışan polisler(%24.3), karakolda çocuğun işlemi başlatıldığından bu konuda herhangi bir inisiyatifleri olmadığını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra davacı şikayetinden kendiliğinden vazgeçerse işlem yapmayacağını belirten polisler de önemli orandadır(%18.1). Burada, polislerin yasal anlamda işlem yapmama yetkileri olmasa da, kendiliğinden böyle bir yetki kullandıkları görülmektedir. Böyle bir yetkinin İngiltere modelinde olduğu görülmektedir. İngiltere modelinde, çocuklarla ilgili böyle bir yetki sadece polisin değil çocukla ilgili meslek elemanlarının bulunduğu bir ekibindir. Polisin yasalarca düzenlenmediği halde kendiliğinden bu yetkiyi kullanmasının ne derece çocuğun yararına işlediği konusu tartışmaya açıktır.

Tablo 44: İlk Kez Suç İşlemiş Çocuklara İlişkin Polisin Gözaltı İşlemi Yapması (2003)

Gözaltı İşlemi	Sayı	%
Evet, işlem yapılır.	20	10.4
Hayır, işlem yapılmaz	18	9.3
Davacı olan kişinin şikayetinden kendiliğinden vazgeçmesi durumunda işlem yapmam	35	18.1
Davacıyı şikayetinden vazgeçmesi için ikna etmeye çalışırım	64	33.2
Karakolda işlem başlatıldığı için mecburen işlem yaparım	46	24.3
Diğer (Küçüklere ve parasızlıktan suç işleyenlere işlem yapmam)	9	4.7
Toplam	193	100.0

Suç nedeni ile gözaltına alınan çocukların gözaltı işlemleri görüşülen polislerden alınan yanıtların yanı sıra gözlem yapılan karakol ve çocuk şubesinde

gözaltı süreci izlenen çocukların savcılığa çıkana kadar yaşadığı süreç ile de birlikte değerlendirilmiştir.

Çocuğun ailesine haber verilmesi konusunda (Tablo 45) polislerin çoğunluğu %81.3'ü aileye haber verildiğini belirtmişlerdir. Gözlem yapılan karakolda gözaltı süreci izlenen çocuğun ailesine gece geç saatlerde 3.00-4.00 haber verilmiştir. Çocuk şubesine darp nedeni ile karakoldan gelen çocukların birinin ailesi yanında bulunmuştur. Diğer çocuk ise fiili livata nedeni ile gözaltına alınmış ve ailesi yanında bulunmamıştır. Burada çocuğun hangi suç nedeni ile gözaltında bulunduğu polisin aileye haber vermesini etkilemiştir. Karakollarda yapılan çalışmada bazı polisler çocuğun yaşının küçük olması ve özellikle yaralama, darp gibi basit suçlarda çocukların işlemleri tamamlanana kadar ailesinin yanında kalmasına izin verildiğini belirtmişlerdir. Hırsızlık, gasp, cinayet gibi suçlarda soruşturma süresince aileyle çocuk özellikle görüştürülmemektedir. Burada çocuk şubesinin ailelere karşı davranışına bakıldığında ailelere haber verilmekte ancak şubenin dışında beklemeleri istenmektedir. Özellikle çocuk şubesinde çalışan polisler, sanık ve mağdur çocuğun ailelerinin bir arada bulunması nedeniyle olumsuz olaylar yaşanmasının bu uygulamayı gerektirdiğini belirtmişlerdir.

Tablo 45: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Ailesine Haber Verilmesi (2003)

Aileye Haber Verilmesi	Sayı	%
Evet, haber verilir.	157	81.3
Hayır, haber verilmez.	2	1.0
Çocukların ailelerine ulaşamıyor	18	9.3
Çocuk şubesi çocuğun ailesini çağırır	8	4.1
Diğer (çocuk isterse haber verilir ve soruşturmayı engelleyecekse haber verilmez)	5	2.6
Bilgim yok.	3	1.6
Toplam	193	100.0

Burada bir başka konu da yasak olduğu halde çocuğa kelepçe takılmasıdır. Polisler (Tablo 46), çocuğun kendine ve polise zarar vermesi durumunda, ağır suç

işlemişse (hırsızlık, gasp), onbeş yaşın üzerinde ise kelepçe takacaklarını belirtmişlerdir. Çocuğun kaçma ihtimali de kelepçe takma nedenlerinden birisi olarak ifade edilmiştir. Görüşülen polisler bu konuda kelepçe takıp amirlerinden azar işitmeyi tercih ettiklerini, çocuğun kaçması halinde kendileri hakkında dava açılmasını göze alamayacaklarını belirtmişlerdir. Karakol gözlemlerinden edinilen izlenime göre kelepçe takmak polisliği tamamlayan bir unsur olarak yer almaktadır. Öyle ki polisler kelepçe takmayı bir refleks haline getirmişlerdir.

Tablo 46: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğa Kelepçe Takılması (2003)

Kelepçe Takılması	Sayı	%
Evet, takılır.	119	61.6
Hayır, takılmaz.	67	34.7
Bilgim yok.	4	2.1
Onbeş yaşın altında ise takılmaz	3	1.6
Toplam	193	100.0

Gözaltında bulunan çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda (Tablo 47) yarısı bunun yapıldığını ifade ederken %34.7'si de yemek dışında ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmişlerdir. Söz konusu ihtiyaçlar tuvalet ve su ihtiyacıdır. Gözaltı süreci izlenen çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına bakıldığında karakolda yemek ihtiyacının karşılanmadığı, ailelerin yiyecek getirdikleri gözlenirken çocuk şubesinde çocukların yemek dahil diğer ihtiyaçlarının karşılandığı gözlenmiştir. Burada aslında bir çocuk şubesi polisinin suç işleyen bir çocuğun üstüne battaniye vermeyeceğini söylemesi polislerin çocukları bu aşamada cezalandırmaları gerektiğine olan inançlarının bir göstergesidir. Bir başka karakol polisi "dünyanın hiçbir yerinde suç işlemiş birine çay ikram edilmeyeceği, tabii ki sorgulanacağı"nı söylemesi de polisin yargı öncesi polis sürecinin cezalandırıcı yanının olması gerektiğine olan inançlarını göstermesi açısından önemlidir. Görüşmeler sırasında bazı polisler ise özellikle uçucu madde kullanan çocuklara sigara ikram ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 47: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Temel İhtiyaçların Karşılanması (2003)

Temel İhtiyaçların Karşılanması	Sayı	%
Evet, karşılanır	103	53.4
Hayır, karşılanmaz.	5	2.6
Bilgim yok.	5	2.6
Yemek ihtiyacı dışındakiler karşılanır	67	34.7
Çocuk şubesinde karşılanır	13	6.7
Toplam	193	100.0

Polislerin tamamına yakını çocukların Adli Tıp muayenesi ve 12-15 yaş arasında bulunan çocukların farik ve mümeyyizlik raporu için Adli Tıp Kurumuna götürüldüğünü belirtmişlerdir (Tablo 48). Adli Tiptan alınan raporlardan birisi darp raporudur. Bu rapor, çocuk ilk gözaltına alındığında ve bir de savcılığa çıkarken alınmaktadır. Böylece çocuğun bu süreçte kötü muameleyle maruz kalmadığı ispatlanmaktadır. Adli Tiptan alınan bir diğer rapor da 12-15 yaş arasındaki çocukların işlediği suçun farkında olduğu ve anlamını bildiğine ilişkin bir rapordur. Karakol ve çocuk şubesi gözlemlerinde çocukların Adli tabib tarafından muayene bile edilmeden bu raporun verildiği gözlenmiştir.

Tablo 48: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Adli Tıp Kurumuna Gönderilmesi (2003)

Adli Tıp	Sayı	%
Evet, gönderilir	188	97.4
Hayır, gönderilmez	1	.5
Bilgim yok	4	2.1
Toplam	193	100.0

Gözaltına alınan bir çocukla ilgili yapılan ilk işlem kelepçe takmak diğeri de polis kaydının olup olmadığını sormaktır. Burada hem çocuğun daha önce herhangi bir suç nedeni ile gözaltına alınıp alınmadığı hem de herhangi bir suçtan aranıp aranmadığı ortaya çıkmaktadır. Eğer çocuğun sabıka kaydı var ise polis çocuğun bu

suçu işlemiş olabileceğini düşünmektedir. Görüşülen polislerin çoğunluğu (Tablo 49) bu işlemi yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 49: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Polis Kaydının Sorulması (2003)

Polis Kaydının Sorulması	Sayı	%
Evet, sorulur.	161	83.4
Hayır, sorulmaz	4	2.1
Çocuk şubesinde sorulur.	16	8.3
Ağır suç türleri ve 15 yaş üzerindeki çocuklar için sorulur	4	2.1
Bilgim yok.	8	4.1
Toplam	193	100.0

Tablo 50'ye bakıldığında çocuğun susma hakkını kullanması ve avukat çağırılması konusunda polislerin çoğunluğu bunu yaptıklarını belirtmişlerdir. Karakol gözlemlerine dayanarak bu işlemlerin yapıldığını ancak gerektiği gibi çocuğun yararına işletilmediğini söylemek mümkündür. Polisler, çocuğun işlediği suçla ilgili gerekli bilgileri edindikten sonra çocuk hakkında işlem yapılmasına kanaat getirdiğinde avukat çağırmayı gelenek haline getirmiştir. Bunun nedenini ise avukat çağırıldığında, yasal işlemi başlatmak zorunda olduklarını; "sabıka yiyen", mahkemeye çıkan çocuğun "suç makinesi" haline geldiğini, bunu önlemek için de önce kendilerinin çocuğun isnat edilen suçu işleyip işlemediğine karar vermeleri gerektiği biçiminde açıklamışlardır. Bu gerekçelerle aslında çocuğun sorgusu yapılmakta ancak ifadesi yazılmamaktadır. Burada bir başka konu da çocukların karakollardan çocuk şubesine gönderilmesi için baskı oluşturmak üzere Ankara Barosunun görevlendirdiği avukatın çocuğu, çocuk şubesinde görmesidir. Böylece araştırmanın yapıldığı Temmuz ve Ağustos aylarında çocukların karakollardan çocuk şubesine gönderildiği gözlenmiştir.

Tablo 50: Gözaltı Süreci İşlemleri, Susma Hakkının Kullanılması ve Avukat Çağırılması N: 193, (2003)

Susma Hakkının Kullanılması		Sayı	%
	Evet, kullanır	148	76.7
	Hayır, kullanmaz	15	7.8
	Avukat kullandırır	2	1.0
	Çocuk şubesinde kullanır	14	7.3
	15 yaşın altındaysa ifade alınmaz	2	1.0
	Bilgim yok	12	6.2
Avukat Çağırılması			
	Evet, çağırılır.	168	87.0
	Hayır, çağırılmaz	2	1.0
	Çocuk isterse çağırılır	4	2.1
	Çocuk şubesi çağırır	13	6.7
	Bilgim yok	6	3.1

Yer gösterme, gözaltı sürecinde polislerin yaptıkları diğer işlemlerden biridir. Bu işlemde çocuklar suçun işlendiği mekana götürülüp, suçu nasıl işlediklerini göstermektedirler. Polislerin çoğunluğu (Tablo 51) yer göstermenin bir biçimde yapıldığını belirtmişlerdir. Çocuğun susma hakkı olmasına rağmen yer göstermenin yapılması tartışılması gereken konulardan bir başkasıdır. Burada ilginç olan nokta ise polislerin önemli bir bölümünün kendi çalıştıkları birimin değil ama diğer birimlerin bu işlemi yaptırdığını söylemesidir. Çocuğun gözaltında bulunduğu süre içinde polisin yaptığı işlemlerden biri de teşhistir. Teşhis, çocuğun suç mağduru tarafından teşhis edilmesini amaçlamaktadır. Tablo 51'e bakıldığında polislerin çoğunluğunun teşhisi kullandığını belirttikleri görülmektedir. Görüşme yapılan polislerden bir bölümü teşhisi nasıl yaptıklarını anlatmışlardır. Suç isnat edilen kişinin yanına birkaç kişi daha bularak yan yana oturmalarını sağladıklarını ve müştekiye gösterdiklerini böylece suçu işleyenin teşhis edildiğini anlatmışlardır. Bu anlatım, karakolda çalışan polisler aittir. Çocuk şubesinde ise bir teşhis odası bulunmaktadır. Polisler, bu işlemin çocuğun yararına yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Bu konuda özellikle avukatların örgütlendiği barolar ile polis kurumu arasında tartışma vardır. Baroların Çocuk Hakları Komisyonunda çalışan avukatlar suç nedeni ile gözaltında bulunan çocuğun teşhis edilmesinin onun hakları açısından doğru bir yaklaşım olmadığını belirtmektedirler.

Tablo 51: Gözaltı Süreci İşlemleri, Yer Gösterme ve Teşhis N: 193, (2003)

Yer Gösterme		Sayı	%
	Evet, yapılır	43	22.3
	Hayır, yapılmaz	30	15.5
	Yapıldığı durumlar olur	53	27.4
	Biz yapmayız ama yapılır	52	26.9
	Bilgim yok	15	7.8
Teşhis			
	Evet, yapılır	109	56.5
	Hayır, yapılmaz	21	10.9
	Şüpheli durumlarda yapılır	17	8.8
	Çocuk şubesi yapar	25	13
	Karakol yapar	3	1.6
	Bilgim yok	18	9.3

Görüşülen polislerin çoğunluğu Tablo 52'de de görüldüğü gibi çocuklara dosyanın okunmadığını yalnızca ifadesinin okunduğunu söylemişlerdir. Polislerin, bu soruya verdikleri ilk tepki çocuğun dosyada yazılanları anlamayacağıdır. Bu nedenle de yalnızca ifadesinin okunması ve imzalamasının yeterli olacağı belirtilmiştir. Çocuk için hazırlanan dosyanın okunması konusunda bilgisinin olmadığını belirten polisler de kendilerinin görevinin çocuğu yakalamak olduğu, yakaladıktan sonra yapılacak işlemler konusunda bilgilerinin olmadığıdır. Suça yönelen çocuklarla ilgili gözaltı sürecinde yapılması gereken işlemlerden biri de çocuğa gözaltında savcılığa çıkana kadar ne yaşayacağını anlayacağı biçimde anlatılmasıdır. Tablo 52'ye bakıldığında polislerin yarısı, çocuğun gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirildiğini söylerken ¼'ü de bilgilendirmenin yapılmadığını belirtmişlerdir. Bilgilendirme yapmadıklarını söyleyen polisler, özellikle sabıkalı çocukların bu süreci çok iyi bildiklerini söylemişlerdir. Nitekim az bir oran da olsa çocuğun sorması ve ilk kez gözaltına alınması halinde bilgi vereceğini söyleyen polisler de bulunmaktadır. Karakol ve çocuk şubesi gözlemlerinde de çocuklara süreç hakkında bilgi verilmediği gözlenmiştir.

Tablo 52: Gözaltı Süreci İşlemleri, Dosyanın Çocuğa Okunması, Süreç Hakkında Çocuğun Bilgilendirilmesi N:193, (2003)

Dosyanın Çocuğa Okunması		Sayı	%
	Evet, okunur	32	16.6
	Hayır, okunmaz	61	31.6
	İfadesi okunur	47	24.4
	Anlayacak yaşta ise okunur	9	4.7
	Çocuk şubesinde çalışanlar okur	19	9.8
	Bilgim yok	25	13
Gözaltı Süreci Hakkında Bilgilendirme			
	Evet, bilgilendirilir	99	51.3
	Hayır, bilgilendirilmez	47	24.4
	Sorarsa ve ilk kez gözaltına alınmışsa bilgilendirilir	18	9.4
	Çocuk şubesi bilgi verir	16	8.3
	Bilgim yok	13	6.7

Görüşülen polislerin çoğunluğu Tablo 53'e bakıldığında saldırgan olan ve suçu ağır olan çocukların nezarethaneye konulduklarını belirtmişlerdir. Karakol gözlemlerinde çocuğun araştırmacı karakoldan ayrılana kadar nezarethaneye konulmadığı ancak araştırmacı gittiğinde çocuğun mutlaka nezarethaneye konulacağı polis memuru tarafından belirtilmiştir. Gözaltında bulunan çocuk gece nezarethanede iken iki genç fazla alkol aldıkları için çevreye rahatsızlık vermekten dolayı karakola getirilmişler ve nezarethaneye konulmuşlardır. Gözaltındaki çocuk bu gençlerden korkmuş, bağırmaya başlamıştır. Bunun üzerine bu gençler çocuğu dövmüşlerdir. Bunun üzerine karakol nöbetçisi olan polis memuru hepsini dövmüştür. Araştırmanın yapıldığı karakolların nezarethanelerinin tamamına yakınının karanlık ve pis oldukları gözlenmiştir. Çocuk şubesinde suç isnadı ile gelen çocukların konulduğu nezarethane ise herhalde en temiz ve aydınlık olanıdır.

Tablo 53: Gözaltı Süreci İşlemleri, Nezarethanenin Kullanılması (2003)

Nezarethane	Sayı	%
Evet, kullanırım.	15	7.8
Saldırgan olanlar için kullanırım.	103	53.4
Suç türüne göre kullanırım	40	20.7
Hayır, kullanmam.	29	15
Bilgim yok.	6	3.1
Toplam	193	100.0

Gözaltı süresince özellikle çocuğun savcılığa sevk edilmesi aşamasında çocuğun basın tarafından istismar edildiğine tanık olunmaktadır. Bu nedenle polisin basınla ilişkisi burada ele alınmıştır. Tablo 54'e bakıldığında basına haber verme konusunda polislerin tamamına yakını basının telsizden konuşmaları sırasında olaydan haberdar oldukları belirtilmiştir. Burada bir kişinin bile amirlerin buna karar vereceğini söylemesi önemlidir.

Tablo 54: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğa İsnat Edilen Olayla İlgili Basına Haber Verilmesi Konusundaki Görüşleri (2003)

Basına Haber Verilmesi	Sayı	%
Basın mensupları telsizden duyarlar	187	96.9
Amirler karar verir	1	0.5
Bilgim yok	5	2.6
Toplam	193	100.0

Görüşülen polisler (Tablo 55), gözaltına alınan çocukla ilgili ilçe emniyet müdürlüğü sivil ekiplerine ve il emniyet müdürlüğü asayiş şubesinin ilgili birimine bilgi verdiklerini ve isterlerse "tahkikat"ın onlar tarafından yapılacağını belirtmişlerdir. Burada tartışılması gereken temel noktalardan biri, çocuğun susma hakkı olmasına rağmen bu sivil ekiplerin çocuğu alıp sorgulamalarıdır. Gözaltına alınan çocuğun, karakolun sorumlu olduğu mintikanın dışında suç işleyip işlemediğini araştırmak için bu birimlerle birlikte çalışıldığı ifade edilmiştir. Bunun onların çalışma tarzı olduğu da ayrıca belirtilmiştir. Bu soru, polislerin çoğunluğunun sıkıntı yaşamalarına neden olmuştur. Bir polis bu sorunun sorulmasına hayret etmiş, bunun araştırmacı tarafından nasıl bilindiğini sormuştur. Bir polis memuru da eğer olay karışık ya da olay "yağlı" ise bundan bir kazanç sağlanacak ise sivil ekiplerin çocuğu alacaklarını

belirtmiştir. Karakol gözlemleri sırasında gözaltı süreci izlenen çocukla ilgili olarak karakolda bulunan polisler, çocuğun polis kaydı olmadığını ancak yine de tahkikatın ilçe sivil ekiplerde çalışan polisler tarafından yapılması gerektiğine karar verdiklerini belirtmişlerdir. Bunun için karakol amirine bilgi vermişlerdir. Karakoldaki her işlem için karakol amiri bilgilendirilmiştir. Sivil ekiplerde çalışan polisler, gelip çocukla konuşmuşlar ve başka bir yerde hırsızlık yapıp yapmadığını öğrenmek istemişlerdir. Polislerden birisi sert diğeri yumuşak davranmıştır. Bu polislerin “iyi polis; kötü polis” olarak adlandırdıkları sorgu biçimlerinden biridir. Yine polisler çocuklarla ayrı ayrı bir odada yalnız görüşmüşler ve birine diğerinin her şeyi anlattığını söylemişlerdir. Bu da polisler tarafından “zarf atma” biçiminde adlandırdıkları sorgu yöntemlerinden biridir. Burada özellikle hırsızlık, gasp ve cinayet gibi suçların aydınlatılması için böyle bir çalışma tarzının benimsendiği de polisler tarafından belirtilmiştir. Bazı polisler de özellikle Asayiş Şubesi’ne bağlı çalışan sivil polislerin gözaltına aldıkları kişiyi, çocuğu da yetişkini de “ezeceğini” belirtmişlerdir. Gözaltı sürecinde çocuğun haklarının en çok ihlal edildiği noktalardan birisi budur. Tüm bu uygulamalar polis tarafından o kadar kanıksanmıştır ki bir bürokratik işlem gibi sıradan hale gelmiştir. Bu noktada polisin yabacılaştırmasının sonuçlarının nereye kadar varabileceğini tartışmak önemli hale gelmektedir.

Tablo 55: Gözaltı Süreci İşlemleri, İlçe Sivil Ekipler ve İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesinin İlgili Birimiyle Birlikte Çalışma N:193, (2003)

İlçe Sivil Ekiplerle Birlikte Çalışma		Sayı	%
	Evet, birlikte çalışılır	183	94.8
	Hayır, birlikte çalışılmaz	2	1.0
	Bilgim yok	8	4.1
İlgili Birimle Birlikte Çalışma			
	Evet, birlikte çalışılır	177	91.7
	Hayır, birlikte çalışılmaz	2	1.0
	Bazı durumlarda birlikte çalışılır (Ağır suç türlerinde, grup halinde işlenen suçlarda, suçun maddi delilleri eksik olduğunda birlikte çalışılır)	5	2.5
	Bilgim yok	9	4.7

Karakollar ve çocuk şubesinde yapılan görüşmelerde çocuğun gözaltı süresince başka hangi birimlerle işbirliği yapıldığı sorusuna Tablo 56’da görüldüğü üzere çocuğa isnat edilen suç türüne göre uzmanlaşmış birimlerin olduğu ifade edilmiştir. Polisler, bu işlemlerin çocuğun polis kaydının bulunup bulunmaması veya ilk suçu olup olmadığına göre değiştiğini belirtmişlerdir. Çocuğun eğer birden fazla

gözaltı süreci var ise çocuğun sorgusunun Tablo 56'de sunulduğu gibi ilgili birimlerce yapılacağını belirtmişlerdir.

Tablo 56: Gözaltı Süreci İşlemleri,Çocuğa İsnat Edilen Suç Türüne Göre İşlem Yapılan İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesinin İlgili Birimleri (2003)

Çocuğun Suç Türü	İşlem Yapılan Birimin Adı
Hırsızlık eylemi	Hırsızlık Büro Amirliği
Gasp eylemi	Gasp Büro Amirliği
Yaralama-cinayet eylemi	Cinayet Büro Amirliği
Siyasi suç eylemi	Terörle Mücadele Büro Amirliği
Kız kaçırma eylemi	Karakol
Cinsel suç eylemi	Karakol

Çocukların çocuk şubesine havale edilmeleri çocuk adalet sisteminin yararına işlemesi açısından önemli bir konudur. Araştırmanın yapıldığı sırada hükümetin kabul ettiği 7. uyum paketi nedeniyle Ağustos (2003) ayı içinde bir genelge yayınlanmış ve 18 yaşa kadar bütün çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanacağı kararı çıkmıştır. Böylece daha önce özellikle onbeş yaşın altında suç isnat edilen çocuklar çocuk şubeye gönderilirken bu genelgeyle birlikte tüm çocuklar çocuk şubesine gönderilmeye başlamıştır. Buna rağmen Tablo 57'ye bakıldığında %10'unun çeşitli nedenlerle çocukların çocuk şubesine gönderilmediğini söylemeleri de bu uygulamanın tam anlamıyla yapılmadığının göstergesi sayılabilir.

Tablo 57: Gözaltı Süreci İşlemleri, Çocuğun Çocuk Şubesine Havale Edilmesi (2003)

Çocuk Şubesine Havale	Sayı	%
Evet, edilir	172	89.1
Bazı durumlarda gönderilir(15 yaş altı, kimsesizler, suç işleyen tek çocuk olunca)	7	3.6
Bazı durumlarda gönderilmez(terör ve cinayet; olaya karışan 18 yaş üstü varsa, koordineli işlem yapılır)	6	3.1
Bilgim yok	8	4.1
Toplam	193	100.0

Ülkemizde suça yönelen çocukların çocuk adalet sisteminin ilk basamağı olan polis kurumunda yaşadıkları, çocuğun anlamayacağı düzeyde karmaşık ve haklarının ihlal edildiği bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Burada özellikle çocuğa

isnat edilen suç türü, yaşı ve çocuğun polis kaydının olma durumu gözaltı süreci ve çocukların haklarının ihlalini etkileyen değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3.2.4. Polislerin Çocuk Adalet Sistemini Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde polislerin çocuk adalet sisteminin yargı öncesi ve sonrası süreçleri ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Böylece polislerin bireysel olarak halihazırda varolan sistemin dışında kendilerinin değerlendirmelerini öğrenmek mümkün olmuştur.

Çocuğun gözaltı süresinin uzatılması konusunda Tablo 58'e bakıldığında polislerin çoğunluğu çeşitli nedenlerle gözaltı süresinin uzatılması gerektiğini düşünürken $\frac{1}{4}$ 'e yakın bir bölümü de uzatılmaması gerektiğini belirtmiştir. Burada az da olsa bilmiyorum yanıtı verenlerin bu tür sorulara yanıt vermek istememeleri anlamına gelmektedir. Çocukların gözaltı süresinin uzatılması; suç türü, delillerin toplanamaması, çocuğun yanında olabilecek başka kişilerin ortaya çıkarılması, olayda kullanılan bir suç aleti varsa onun ortaya çıkarılması ve çocuğun 15 yaşından büyük oluşu gibi değişkenlere göre değişmektedir. Görüşmeler sırasında polislere çocuğun susma hakkını bu durumda nasıl kullandığı sorulduğunda, bu soru yanıtı kalmıştır.

Tablo 58: Polislerin Çocuğun Gözaltı Süresini Uzatma Konusundaki Düşünceleri (2003)

Gözaltı Süresi	Sayı	%
Bazı nedenlerle uzatılmalıdır(suç türü, delillerin toplanamaması, 15 yaşından büyükse)	128	66.3
Savcı karar verir	13	6.7
Uzatılmamalıdır	44	22.8
Bilmiyorum	8	4.1
Toplam	193	100.0

Polislerin, çocukların gözaltı süreçlerinde polis dışında aile ya da başka meslek elemanı bulunması konusundaki görüşlerine bakıldığında (Tablo 59) kimse bulunmasın diyenlerin oranı %30 iken bulunsun diyenlerin oranı oldukça yüksektir.

Burada polislerin özellikle çocuk şubesinde çalışanların bu meslek elemanlarının çocukların konuşmasında yardımcı olacaklar ise sürece dahil olmalarını istemeleri düşünülmeli gereken konulardan biridir. Polislerin çocuğun yararına bir ekip çalışması uygulaması yerine olayın aydınlatılmasına odaklanmış olmaları dikkat çekicidir. Yine ailenin çocuğun yanında olmasını istemeyenler de soruşturmanın aile tarafından etkileneceği endişesiyledir.

Tablo 59: Polislerin Gözaltı Süresince Çocuğun Yanında Uygun Bir Yetişkinin Bulunmasına İlişkin Düşünceleri (2003)

Çocuğun Yanında Uygun Bir Yetişkin	Sayı	%
Kimse bulunmasın	58	30
Aile ve meslek elemanı birlikte bulunsun	61	31.6
Sadece aile bulunsun	27	14
Sadece meslek elemanı bulunsun	34	17.6
Uygun yetişkin bazı durumlarda bulunsun(15 yaş altı, suçun türü, cinsiyet)	13	6.7
Toplam	193	100.0

Tablo 60 görüşülen polislerin çocuk mahkemesi konusundaki düşüncelerini göstermektedir. Polislerin tamamına yakını çocuk mahkemesinin çocukların yararına olacağını düşünmektedir. Burada görüşülen polislerin bir kısmı savcı ve hakimlerin bu konuda uzmanlaşması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 60: Polislerin Çocuk Mahkemesi Hakkındaki Düşünceleri (2003)

Çocuk Mahkemesini Değerlendirmesi	Sayı	%
Hakimler uzmanlaşır, çocuk için iyi olur	161	83.4
Bilmiyor, ama olumlu olduğunu düşünüyor	18	9.3
Gereksiz olduğunu düşünüyor.	7	3.6
Mahkeme yerine başka çözüm olmalı	5	2.6
15 yaş altındaki çocuklar için olumlu buluyor	2	1.0
Toplam	193	100.0

Çocuk adalet sisteminin kurum bakımı hizmet modellerinden olan tutukevi konusundaki polislerin görüşleri Tablo 61'de yer almıştır. Görüşülen polislerin %74'e yakını çocuklar için ayrı bir tutukevinin olmasını olumlu değerlendirmişlerdir. Burada

az bir oran da olsa tutukevi yerine daha çok eğitim ağırlıklı başka bir çözüm arayanlar, suça yönelen çocuğun toplumla bütünleşmesi açısından tutukevi gibi kurumların sağlıklı bir çözüm olmadığını düşünenlerdir. Böyle düşünen polisler özellikle çocukların tutukevinde birbirlerinden suç öğrendiklerini ve polise karşı gelmeyi de orada öğrendiklerini belirtmişlerdir. Tutukevi hakkında bilgisi olmayanlar ve islahevi ile karıştıranların oranı da %15'e yakındır. Bu sonuç, polislerin çocukların polis ve savcılık aşamalarından sonraki süreçleri ve kurumları bilmediklerini göstermektedir. Çocukların yargı öncesi ve sonrası süreçlerini bilmek polislerin çocuğu anlamasını sağlayacaktır. Çocuğun yargılanma süreci bittiğinde mahkemenin verdiği hüküm kararı islahevinde gerçekleştirilmektedir. Görüşülen polislerin (Tablo 61)%40'a yakın bölümü Islahevinin olumlu bir uygulama modeli olarak değerlendirirken, işe yaramadığını düşünenler ve bu çocukların tedavi edilmeleri gerektiğini düşünenler de ¼'den daha fazla oranlardadır. Yine islahevi konusunda bilgisi olmayanlar da %35'e yakın oranlardadır. Polislerin önemli bir kısmı, suça yönelen çocuklarla ilgili kurum bakımı modellerini bilmediklerini, kendi işlerinin çocuğu yakalayıp, savcıya çıkarmak olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 61: Polislerin Tutukevi ve Islahevi Hakkındaki Düşünceleri

N:193, (2003)

Tutukevi Hakkındaki Düşünceleri		Sayı	%
	Olumlu düşünüyor.	142	73.6
	Tutukevi yerine başka çözüm olmalı	27	14
	Islahevi ile karıştırıyor	8	4.1
	Bilmiyor	16	8.3
Islahevi Hakkındaki Düşünceleri	Olumlu düşünüyor	75	38.9
	İşe yaramadığını düşünüyor	40	20.7
	Tedavi Edilmeleri Gerektiğini Düşünüyor	13	6.7
	Bilmiyor	65	33.7

Suçla yönelen çocukların toplumla bütünleşmesini sağlamak için kullanılan modellerden biri de toplum tabanlı hizmetlerdir. Toplum tabanlı hizmetlerden biri de savcılık ya da mahkeme aşamasında çocuk hakkında gözetim kararı vererek bu süre içinde örneğin bir toplum hizmeti yapması, belirli saatlerde dışarıda

bulunmaması gibi yaptırım kararları vermektir. Böyle bir modelle ilgili Tablo 62'de de görüldüğü gibi polislerin yarıya yakını bu modelin kurum bakımı modelinden daha işlevsel, buna karşın dikkat çekici bir çoğunluk da olumlu değerlendirme yapmış olmasına rağmen Türkiye'de uygulanamayacağını özellikle belirtmişlerdir. Bu modelin cezalandırıcı olmayacağını düşünen polislerin %16 ile önemli bir oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 62 : Polislerin Toplum Cezası Modeli Hakkındaki Düşünceleri (2003)

Düşünceler	Sayı	%
İyi olur ama Türkiye'de uygulanmaz	67	34.7
İslahevi/ tutukevinden daha iyi olur	91	47.1
Cezalandırıcı olmaz	31	16.1
Fikrim yok	4	2.1
Toplam	193	100

Araştırmaya katılan polislerin ilk kez gözaltına alınan çocuklarla ilgili nasıl bir düzenleme yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri Tablo 63'de verilmiştir. Burada polislerin yarıya yakını ilk kez gözaltına alınan çocukla ilgili çocuğun yararına koşulların düzenlenmesi ve çocukla iyi diyalog kurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra önemli bir oran da çocuk ilk kez suç işlediğinde işlem yapılmaması gerektiği ve aynı oranda da çocuğa ceza yerine başka tedbirlerin alınması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bu iki soruda da diğer sorularda olduğu gibi mutlaka suç türünün önemli olduğunu da belirtmişlerdir. Birden fazla gözaltına alınan çocuklarla ilgili polislerin yarıya yakını (Tablo 63) suç işlememenin bir alışkanlık haline geldiğini, onlara yapılacak bir şey olmadığını belirtmişlerdir. Bir bakıma onları böylece etiketlemişlerdir. Polislerin çoğunluğu "sabıka yiyen" çocuğun "suç makinesi" olduğunu ve bir daha düzelemeyeceğini ifade etmişlerdir. Burada birden fazla gözaltına alınan çocuklarla ilgili koşulların düzenlenmesi, alternatif kurumların olması gerektiğini söyleyen polislerin oranı da önemli oranlardadır. Davranışların yasalara uygun olması gerektiğini düşünenler %20'ye yakındır. İlk ya da birden fazla gözaltına alınanlara aynı biçimde yasalara uygun davranış gösterilmesi gerektiğini söyleyenler, yasaların polisi cezalandırıcı olduğunu ama ona saldıran çocuğa ceza vermediğini belirtmiştir. Burada önemli noktalardan biri de polislerin artık inisiyatif kullanamadıklarını, cezalandırılmaktan korktuklarını ifade etmeleridir.

Tablo 63 : Polislerin İlk Defa ve Birçok Defa Gözaltına Alınmış Çocuklarla İlgili Yapılması Gerekenler Hakkındaki Düşünceleri N : 193, (2003)

		Sayı	%
İlk Defa Gözaltına Alınmış Çocuklarla İlgili Yapılması Gerekenler	Koşullar çocuklara uygun biçimde düzenlenmeli	84	43.6
	Çocukla ilgili tedbirler geliştirilmelidir	34	17.6
	İşlem yapılmamalıdır	33	17.1
	Suç türü önemlidir	23	11.9
	Yasalara uygun davranılmalıdır	17	8.8
	Fikrim yok	2	1.0
Birden Fazla Sayıda Gözaltına Alınmış Çocuklarla İlgili Yapılması Gerekenler			
	Bu çocuklarla ilgili yapılacak hiçbir düzenleme işe yaramaz	92	47.6
	Koşullar çocuklara uygun biçimde düzenlenmeli	32	16.6
	Alternatif kurumlar olmalı	31	16.1
	Yasalara uygun davranılmalıdır.	35	18.1
	Fikrim yok	3	1.6

Tablo 64'de suça yönelen çocuklara ne tür fırsatlar sunulursa bu davranıştan vazgeçeceklerine ilişkin görüşleri yer almıştır. Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğu çocuğa ve ailesine fırsatlar sunulursa vazgeçebileceğini, %17 gibi bir bölümü de bazı çocukların asla vazgeçmeyeceklerini belirtmişlerdir. Burada özellikle "ailesi ve kendisi hırsızlıktan geçinen çocukların" kesinlikle bu davranıştan vazgeçmeyecekleri belirtilmiştir.

Tablo 64: Polislerin Çocuğun Suç İşlemekten Vazgeçmesi İçin Sunulması Gereken Fırsatlar Hakkındaki Görüşleri (2003)

Fırsatlar	Sayı	%
Çocuk ve ailesine ilişkin fırsatlar	159	82.4
Çocuk suç işlemekten vazgeçmez	34	17.6
Toplam	193	100.0

Çocuk haklarını gözetken bir çocuk adalet sisteminin en temelde hedefi kuşkusuz, çocuğun suça yönelmesini önlemektir. Böyle bir hedefin polis için geçerliliğine bakıldığında (Tablo 65) %33'ü bulan bir bölümün polisin bu konuda bir önleyiciliği olmadığını düşündüğü görülmektedir. Buna karşılık yine benzer oranlarda polis çocukla iletişim kurduğunda suçu önleyebileceğini düşünmektedir. Çocuğun

suça yönelmesini çocukla ilgili diğer sistemlerle örneğin aile, sosyal hizmetler ve okul gibi kurumlarla işbirliği yaparak önlenilebileceğini düşünen polisler de ¼'e yakın oranlardadır. Son iki grubu oluşturan polislerin varlığının çocuk adalet sisteminin çocuğun yararına işlemlerini sağlayacak güçlü yanlardan biri olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 65: Polislerin Çocuğun Suç İşlemlerini Polislerin Önlemesi Konusundaki Düşünceleri (2003)

Düşünceler	Sayı	%
Polis önleyemez	64	33.2
Çocuklarla iletişim kurarak suç önlenilebilir	58	30.1
Polisin diğer sistemlerle bağlantılı çalışması gerekir	44	22.8
Çocuğun tüm sorunlarını polis çözebilir	12	6.2
Yasalarla çözülür ancak çocuk polisinin sayısı artmalı	8	4.1
Çözumsuz	3	1.5
Yanıtlamak istemiyor	2	1.0
Toplam	193	100.0

Ülkemizde suça yönelen çocuklar için oluşturulan yeni bir model olan çocuk şubesi, polislerin çoğunluğu (Tablo 66) tarafından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra çocuk şubesinde çalışmak isteyenler de yarıda fazladır. Burada çocuk şubesinde çalışmak isteme nedenleri daha çok çalışma koşullarının rahatlığı olarak belirtilmiştir. Çalışmak istemeyenler ise polisin örgütlenmesi içinde çocuk şubesinin statüsünün düşük olması onların ifadesi ile "yat şubesi" olarak görülmesini en önemli gerekçe olarak belirtmişlerdir. Bir grup polis de çocuk polisliğini polislik olarak tanımlamadıklarını ve bunu "kendi çocuğumla zor ilgileniyorum, o çocuklarla hiç ilgilenemem" biçiminde ifade etmişlerdir.

Tablo 66: Polislerin Çocuk Şubesi Hakkındaki Düşünceleri ve Çalışmak İsteme Durumları N: 193, (2003)

Çocuk Şubesi Hakkındaki Düşünceleri		Sayı	%
	Olumlu buluyorum	180	93.2
	Gereksiz buluyorum	9	4.7
	Bilgim yok	4	2.1
Çocuk Şubesinde Çalışmak İsteme Durumları			
	Evet, çalışmak isterim	122	63.2
	Hayır, çalışmak istemem	71	36.8

Polislerin, çocuk adalet sistemiyle ilgili yaşadıkları yasal sorunlar Tablo 67'de verilmiştir. Yasalarla ilgili bir sorun yaşamadıklarını belirtenlerin %36 gibi önemli bir bölüm olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize bir yandan polislerin sadece verilen emri yerine getirmesi gereken meslek elemanları olmasını isteyen sistemin başarısını gösterirken bir yandan da polislerin çocukla ilgili yasal düzenlemelerle ilgilenmediğini de düşündürmektedir. Buna karşın polisin yetkisinin olmadığını ve çocuklarla ilgili işlemlerin sorun yarattığını belirten iki grubun toplamının sorun yok diyenlere yakın olduğu görülmektedir. Polisler burada özellikle kendine saldıran çocuğa müdahale etme, kelepçe takamamak, nezarethaneyi kullanamamak, çocuğun susma hakkı ve avukat çağırma gibi konularda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra ilk gözaltına alınan bir çocukla ilgili işlem yapmama yetkisinin olmayışından da yakınmışlardır. Suça yönelen çocuklarla ilgili cezalandırma yerine başka tedbirlerin olması gerektiğini ifade eden polisler (%14.5), gözaltına aldıkları çocukları yeniden suça zemin hazırlayan ortama göndermekten rahatsız olduklarını böylece çocuğun sürekli suç işlemeye başladığını ve böylece statü kazandığını bu noktaya gelen çocuğun da topluma kazandırılmayacağını belirtmişlerdir.

Tablo 67: Polislere Göre Suça Yönelen Çocuklarla Bağlantılı Yasal Sorunlar (2003)

Yasalardaki Sorun	Sayı	%
Sorun yok	70	36.3
Polisin yetkisi yok	39	20.2
Tedbirler işletilmelidir	28	14.5
Çocukla ilgili işlemler sorun yaratıyor	19	9.8
Cezalar arttırılsın	14	7.2
Bilmiyor	23	11.9
Toplam	193	100.0

Görüşülen polislerin çalıştıkları kurumda suça yönelen çocuklarla ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 68'de verilmiştir. Polislerin %70 gibi önemli bir çoğunluğu sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada görüşülen polislerin tamamı bu konuda "Türkiye'de en çok çalışan ve en çok değişen kurum polis teşkilatıdır" biçiminde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Hemen bunun ardından kayda değer oranda (%17) bir grup polis de çocuk şubesinin önemsenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 68: Polislerin Kendi Kurumlarında Suça Yönelen Çocuklarla İlgili Yaşadıkları Sorunları Tanımlama Biçimi (2003)

Polis Örgütünün Sorunu	Sayı	%
Sorun yok	137	71
Çocuk şubesi önemsenmelidir	33	17.1
Polis yasaları bilmiyor	9	4.7
Çalışma koşulları olumsuzdur	9	4.7
Fikir belirtmeyenler	5	2.6
Toplam	193	100.0

Görüşülen polislere yeni mezun olmuş bir çocuk polisine ne önereceği sorulduğunda (Tablo 69) yarıya yakın bölümü çocuğa sıcak davranmasını, yine

yakın oranlardaki bölümü de çocukla ilgili eğitilmiş olması gerektiğini belirtmiştir. Buna karşılık çocuklarla yaşadıkları olumsuz deneyimleri paylaşacağını belirtenlerin de oranı %20'ye yakın bir orandadır. Olumsuz deneyimlerini paylaşan polislerin çoğunluğu çocukların polisleri kandırabilecekleri, aslında yetişkinlerden daha zor olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 69: Polislerin Çocuk Polisine Önerileri (2003)

Çocuk Polisine Öneriler	Sayı	%
Çocuğa sıcak davranmalı	80	48.2
Eğitimli olmalı	71	46.2
Deneyimli polislerin olumsuz deneyimlerini paylaşmalı	37	19.2
Çocuk sahibi olmalı	4	2.1
Önerisi yok	1	0.5
Toplam	193	100

Polislerin çocuk adalet sistemine ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında çocuk hakları açısından gözaltı sürelerinin bazı nedenlerle uzatılabileceğini düşünmesi güçsüz yanlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık polisler, çocuklar için ayrı hizmetlerin olmasına olumlu bakmakta ve hatta kurum bakımı modeli yerine toplum tabanlı hizmetlerin daha yararlı olacaklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki düşünceler de polisin güçlü yanları olarak durmaktadır. Bunun yanı sıra polislerin önemli bir bölümünün ıslahevi modeli hakkında bilgisiz oluşu güçsüz bir özellik olarak değerlendirilebilir. Tüm bunların yanı sıra suça yönelen çocuklarla ilgili yasalarda yaşanan sorunları belirtirken polis örgütünde sorun yaşanmadığını düşünmeleri de güçsüz yanları olarak düşünülebilir.

4.4. POLİSİN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE ÇOCUĞA YAKLAŞIMI ARASINDAKİ BAĞLANTILARA İLİŞKİN BULGULAR

Bu alt bölümde öncelikle polislerin çocuğa yaklaşımların belirlemek üzere kullanılan on bir cümleyle ilgili dağılım verilmiştir. Söz konusu dağılım verildikten

sonra polislerin sosyodemografik özellikleri ve çalıma yaşamına ilişkin özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasındaki ilişkiler yer almıştır.

Polislerin çocuğa yönelik yaklaşımlarını değerlendirilen 11 önermenin dağılımı Tablo 71'de yer almaktadır. Polislerin tamamına yakınının her bir önerme için fikir belirtmesi ilgi çekici bulgulardan biridir. Polislerin on bir önerme için bakıldığında yarıdan fazlası çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımına uygun cümleye katıldığını belirtirken yaklaşık ¼ oranlarında bir grubun da uygun olmayan cümleye katıldığını ve bu konudaki görüşlerde bir kutuplaşma olduğu söylenebilir.

Tablo 70: Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisi İle İlgili Onbir Önermenin Dağılımı (2003)
N:193

Önermeler	Olumlu Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bütün polislerin çocuklarla nasıl iletişim kuracağı konusunda eğitim alması gereksizdir.	170	88.1	1	0.5	22	11.4
Suç işleyen çocuklar toplumun kurbanlarıdır. Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir.	133	68.9	3	1.6	57	29.5
Suç işleyen çocukları toplumdaki uzak yerlerde tutmak gerekir.	138	71.5	12	6.2	43	22.3
Suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur.	160	82.9	2	1	31	16.1
Gözaltı süresi, çocuklar suçlarını itiraf edinceye kadar uzatılmalıdır.	158	81.9	11	5.7	24	12.4
Çocuklara susma haklarını kullanırmak doğru değildir. Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekir.	164	85	7	3.6	22	11.4
Çocuğa gözetiminde bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir.	131	67.9	8	4.1	54	28
Bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır.	142	73.6	8	4.1	43	22.3
Polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse olmamalıdır.	180	93.3	1	0.5	12	6.2
	134	69.4	6	3.1	53	27.5
	132	68.4	6	3.1	55	28.5

Polislerin çocuğa yaklaşımı daha önce “veri toplama araçları” adını taşıyan alt başlık altında da açıklandığı gibi suça yönelen çocuk-polis ilişkisini kapsayan on bir cümle ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Görüşmelerin sırasında, önceden yapılan çalışmalarla belirlenmiş olan 11 önerme ile ilgili olarak polislerin “katılıyorum / kararsızım/ katılmıyorum” şeklinde düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Her bir önerme için verilen yanıtı göre polislerin aldıkları puanlar EK-7’de verilmiştir. Her bir önerme için belirlenen yaklaşım puanı toplanarak, her bir polis için toplam yaklaşım puanı belirlenmiştir. Böylece EK-8 ‘de verildiği gibi polislerin çocuğa yaklaşım puanlarının dağılımı ortaya çıkmaktadır. Bu dağılıma bakıldığında ortanca ve tepe değerin 29 olduğu görülmektedir. Bu hesaplamalardan sonra, ortanca değerin altında puan alanlar “olumsuz yaklaşım”a, ortanca değere denk gelen 29 puanı alanlar “kararsız yaklaşım”a ve 30 ve üzerinde puan alanlar “olumlu yaklaşım”a sahip olarak kabul edilmişlerdir. Bu ölçmenin yalnızca bu çalışma için geçerli olduğunu burada yinelemek yerinde olacaktır.

Tablo 71: Polislerin Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Çocuğa Yaklaşım	Sayı	%
Olumsuz yaklaşım (15-28 puan arası)	75	38.9
Kararsız yaklaşım (29 puan)	43	23.2
Olumlu yaklaşım (30 ve üzeri puan)	75	38.9
Toplam	193	100.0

Ölçek değeri bulunmayan bu çalışmanın, daha sonra bu anlamda geliştirilebilecek sofistike ölçekler için bir ipucu olacağı düşünülmektedir. Bazı eğilimlerin belirlenmesi açısından önem taşıyan mütevazı çalışmanın sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

4.4.1. Polislerin Sosyodemografik Özellikleri ile Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki İlişkilerle İlgili Bulgular

Polislerin cinsiyet, yaş, en uzun süre yaşadığı yer, eğitim düzeyi, çocuk sahibi olma durumu gibi özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasındaki ilişkiler bu bölümde sunulmaktadır. Bu bölümde, her bir değişkenin on bir önerme ile arasındaki bağlantıları ortaya koymak için yapılan istatistiksel analizlere ilişkin tablolar EK - 9'da yer almıştır.

Avrupa'da çocuklarla çalışan polislerin kadın olması tercih edilmekte, çocuk şubesine atama yapılırken de kadınlara öncelik verildiği bilinmektedir. Polislerin cinsiyetine göre çocuğa yaklaşımına önermeler açısından bakıldığında "bir bölgede suç ilendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır" cümlesi ile cinsiyet arasında istatistiki olarak anlamlı bir bağlantı olduğu görülmektedir. Araştırmada çocuk şubesinde çalışan kadınların çocuğa yaklaşımlarının, özellikle suça yönelen çocuğa yaklaşımlarının, erkek polislerle aynı olduğu ve cezalandırılmaları gerektiği düşüncesinin hakim olduğu gözlenmiştir. Kadın polislerle yapılan görüşmelerde, "polis örgütü içinde herkesin aynı düşünmesi gerektiği, farklı olanın yalnız kalacağı"nı özellikle vurgulamışlardır (Ek-9, Tablo 1).

Tablo 72'de polislerin cinsiyeti ile çocuğa yaklaşımı arasındaki bağlantılara bakıldığında anlamlı bir bağlantı olmadığı görülmektedir. Burada kadın polislerin sayısının çok az olmasının da bu sonucu doğurduğu düşünülebilir.

Tablo 72: Polislerin Cinsiyetine Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Cinsiyet	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Erkek	71	39.0	40	22.0	71	39
Kadın	4	36.4	3	27.3	4	36.4
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$$X^2 = 0.1 \text{ sd: } 2 \text{ p} > 0.05$$

Polislerin yaşları da çocuğa yaklaşımını etkileyebilecek bir başka değişken olarak kabul edilmiş ve ikinci beklenti olarak yaş büyüdükçe çocuğa yaklaşımın daha olumlu olacağı düşünülmüştür. Polisleri yaşları büyüdükçe olumlu yaklaşımın da paralel olarak arttığı görülmektedir. “Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir” önermesi ile yaş grupları arasındaki bağlantının istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (EK- 9, Tablo 2). Polislerin yaş grupları ile çocuğa yaklaşımlarına ilişki eğilim arasındaki bağlantılara Tablo 73’den bakıldığında istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Burada 30 yaş üzeri grubun çoğunluğu oluşturmasının çocuğa benzer yaklaşımlara sahip olduğu düşünülebilir.

Tablo 73: Polislerin Yaş Gruplarına Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Yaş	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
20-29	13	44,8	7	24.1	9	31.0
30-39	37	38.9	17	17.9	41	43.2
40-58	25	36.2	19	27.5	25	36.2
Toplam	75	38.9	43	22,3	75	38.9

$$X^2 = 3.1, sd = 4, p > 0.05$$

Polisin çocuğa yaklaşımını etkileyebileceği düşünülen değişkenlerden biri de en uzun süre yaşanan yerleşim yeridir. Polislerin çocuğa yaklaşımlarını tahmin etmek için oluşturulan onbir önerme ile en uzun süre yaşadıkları yer arasındaki bağlantılara bakıldığında istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır (EK – 9: Tablo 3).

Tablo 74 incelendiğinde uzun süre köy ve kasabada yaşayan polislerin çocuğa yaklaşımları, olumlu ve olumsuz olarak iki yarıya bölünmüştür. Burada hem ilçe hem de ilde yaşayanların yarıdan fazlasının çocuğa yaklaşımları olumludur. Yüzdelerle ifade edilen bu bağlantı istatistiki olarak anlamlı değildir.

Tablo 74: Polislerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Çocuğa Yaklaşımları Dağılımı (2003)

En Uzun Süre Yaşanılan Yer	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köy ve Kasaba	7	46.7	3	20.0	5	33.3
İlçe	11	32.4	7	20.6	16	47.1
İl	57	39.6	33	22.9	54	37.5
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$$\chi^2 = 1.02 \quad sd = 4 \quad p > 0.05$$

Polislerin eğitim düzeyi ile önermeler bazında çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılara bakıldığında "Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekmez" önermesi ile polislerin eğitim düzeyi arasındaki bağlantı istatistiki olarak anlamlıdır. Bu cümle çocuğun kendisi hakkında hazırlanan dosyayı okuma hakkı olduğunu düşünen polislerin çocuğun bilgi edinme hakkı konusundaki bilinçlerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Polis akademisi mezunlarının %95'e yakın bölümünün bu cümleyle ilgili olumlu yaklaşıma sahip olduğu buna karşın polis okulu ve Açıköğretim Fakültesi mezunlarının % 55 'inin olumlu yaklaşıma sahip oldukları görülmektedir. Burada lise mezunu olup polis okulu okuyarak polis olan polislerin Açıköğretim Fakültesinin bölümlerinden mezun olmaları çocuğa yaklaşım açısından olumlu bir gelişme olarak kendini göstermemektedir (EK – 9: Tablo 4).

Polislerin eğitim düzeyi çocuğa yaklaşımlarındaki eğilimde bir farklılık yaratmadığı Tablo 75'de görülmektedir. Bu sonuç yine polis alt kültürünün bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Karakol gözlemleri sırasında karakolda çalışan polis memurlarının, polis akademisi memuru karakol amiri gibi düşündüklerine tanık olunmuştur.

Tablo 75: Polislerin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Eğitim Düzeyi	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Polis okulu	48	39.7	26	21,5	47	38,8
Polisakademisi	7	36,8	5	26.3	7	36.8
Polis okulu ve yüksek öğrenim	20	37.7	12	22.6	21	39.6
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$$X^2 = 0.9 \text{ sd} = 4 \text{ p} > 0.05$$

Polislerin çocuk sahibi olma durumu ile önermeler bazında çocuğa yaklaşımları arasındaki ilişkiye bakıldığında “Çocuklara susma haklarını kullandırmak doğru değildir” ve “bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır” önermeleri ile çocuk sahibi olma durumu arasındaki bağlantılar istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca “çocuğa gözaltında bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir”, “polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse bulunmamalıdır” önermeleri ile çocuk sahibi olma durumu arasındaki bağlantıya bakıldığında p değeri 0.05’e eşit bulunmuştur (EK – 9: Tablo 5).

Çocuğu olan polislerin çocuğa yaklaşımı olmayanlara göre istatistiki olarak anlamlı biçimde farklılık göstermiştir (Tablo 76). Bu sonuç, çocuğu olanların çocukla ilgili konularda daha duyarlı olmasının etkisini düşündürmektedir. Karakol gözlemlerinde ve yapılan görüşmeler sırasında çocuğu olan polislerin “karşıma bir çocuk gelse hemen kendi çocuğum aklıma gelir, ona göre davranırım” biçimindeki söylemlerini burada vurgulamak yerinde olacaktır.

Tablo 76: Polislerin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Çocuk Sahibi Olma	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocuklu	56	33,9	36	21.8	73	44.2
Çocuksuz	19	67,9	7	25.0	2	7.1
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$$X^2 = 15.6 \text{ sd} = 2 \text{ p} < 0.05$$

Araştırmaya katılan polislerin sosyodemografik özelliklerinden çocuk sahibi olma durumu ile çocuğa yaklaşımı arasında anlamlı bir bağlantı olduğu bulunmuştur. Çocuğu olan polislerin, çocuklara karşı daha duyarlı olmaları doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra polisin cinsiyeti ve yaşı ile bazı cümleler arasında da anlamlı bir bağlantı olduğu görülmüştür.

4.4.2. Polislerin Çalışma Yaşamı Özellikleri İle Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki Bağlantılara İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde araştırmaya katılan polislerin çalışma yaşamına ait özelliklerden çalıştıkları birim, çalışma yılı, hiyerarşi görevleri, çocuk şubesinde çalışma istekleri, eğitim ihtiyaçları ve bazı konularda aldıkları eğitimler gibi bağımsız değişkenler ile çocuğa yaklaşımı arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Bir önceki bölümdeki gibi yine herbir değişkenle onbir önerme arasındaki bağlantıların yer aldığı tablolar EK-9'da yer almıştır.

Polislerin çalıştıkları birim ile çocuğa yaklaşımı arasındaki ilişkiler Tablo 77'de verilmektedir. Karakolda çalışan polislerin olumlu ve olumsuz yaklaşımı birbirine yakın bulunurken, çocuk şubesinde çalışan polislerin yarıdan fazlası olumlu yaklaşıma sahiptirler. Burada çocuk şubesinde çalışanların yaklaşımlarının olumlu ve olumsuz yaklaşıma sahip olanların eşit oranlarda oluşu tartışma noktalarından biridir. Çocuk şubesinde çalışan polislerin çoğunluğunun aslında buraya "rahat etmek " için geldikleri, ancak çocukla çalışmanın zorlukları ve baş etme konusunda sıkıntıları olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle çocuk şubesi polislerinin yarısının çocuğa olumsuz yaklaştıkları düşünülebilir. Karakol polislerinin her yaş grubu ile ilgilendiği göz önüne alınırsa, özellikle 15 yaşın altındaki çocuklarla ilgili olumlu düşüncelere sahip oldukları söylenebilir. Polislerin çalıştıkları birime göre çocuğa yaklaşımlarına ilişkin eğilim arasındaki bağlantılara bakıldığında (Tablo 77) istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 77: Polislerin Çalıştığı Birime Göre Çocuğa Yaklaşım Dağılımı (2003)

Çalışılan Birim	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Karakol	52	35.6	33	22.6	61	41.8
Çocuk Şubesi	23	48.9	10	21.3	14	29.8
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$X^2 = 2.96$ sd = 2 p>0.05

Polislerin çalıştığı yıl ile çocuğa yaklaşımları Tablo 78’de verilmektedir. Araştırmaya katılan polislerin ilk 10 yıl içinde olanlar daha olumsuz yaklaşıma sahipken, 11-20 yıl çalışanların yaklaşımları birbirine yakın oranlardadır. Çalışma yaşamında daha deneyimli bir grup olan 21-30 yıldır çalışanlar, daha olumlu yaklaşıma sahiptirler. Önergeler bazında çocuğa yaklaşıma bakıldığında “Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir” önermesi ile polisin çalışma yılı arasındaki bağlantı istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir (EK- 9: Tablo: 6). Burada çalışma yaşamının başlangıcında olan polislerin 11-20 yıla göre daha olumlu yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir.

Polislerin çalışma yılı ile çocuğa yaklaşım eğilimleri arasındaki bağlantılara bakıldığında (Tablo 78) istatistiki olarak anlamlı değildir.

Tablo 78: Polislerin Çalıştığı Yıla Göre Çocuğa Yaklaşım Dağılımı (2003)

Çalışma Yılı	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
10 Yıla Kadar	35	46.7	12	16.0	28	37.3
11-20 Yıl	32	37.2	19	22.1	35	40.7
21-30 Yıl	8	25	12	37.5	12	37.5
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$X^2 = 4.61$ sd = 4 p>0.05

Polislerin çocuk şubesinde çalışmaya istekli oluşları ile çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılar Tablo 79’da verilmektedir. Çocuk şubesinde çalışmak isteyen polislerin çoğunluğu çocuğa olumlu yaklaşıma sahipken, çocuk şubesinde çalışmak

istemeyen polislerin olumsuz yaklaşıma sahip olanlar yarıya yakındır (Tablo 79). Çocuk şubesinde çalışmak isteyen polislerin sivil çalışmak istemeleri ve çocukları sevdiklerini ifade etmeleri önemli noktalar olarak akla gelmektedir. Burada polislerin çocukla çalışmak için eğitimin gerekli olduğu düşünceleri de olumlu yaklaşımlarının göstergelerinden biri olarak düşünülebilir.

Tablo 79: Polislerin Çocuk Şubesinde Çalışmak İsteme Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Tercih	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çalışmak ister	43	35.2	22	18.0	57	46.7
Çalışmak istemez	32	45.1	21	29.6	18	25.4
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$$X^2 = 9.07 \quad sd = 2 \quad p < 0.05$$

Polislerin eğitim ihtiyacı hissetme durumları ile “suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur” önermesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (EK- 9: Tablo 8). Çalışma yaşamları süresince eğitime ihtiyacı olduğunu belirten polislerin, ihtiyacı olmadığını belirtenlere göre daha fazla olumlu yaklaşıma sahip olduğu Tablo 80’de görülmektedir. Bugün polisin eğitimi, çocuk adalet sisteminde çocuğun güçlendirilmesi için en fazla yapılan ve önem verilen uygulamalardan biridir. Burada polisin eğitiminin nasıl yapılması gerektiği önemli tartışmalardan bir başkasıdır. Polisler, eğitimlerden yararlanamadıklarını belirtmişlerdir.

Aşağıdaki Tablo 80’de polislerin eğitim ihtiyacı hissetmesi ile çocuğa yaklaşımı eğilimi arasındaki bağlantılar istatistiki olarak anlamlı değildir. Burada yine de eğitim ihtiyacı hisseden polislerin %36’sının, eğitim ihtiyacı hissetmeyen polislerin ise %46’sının olumsuz yaklaşıma sahip olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır.

Tablo 80: Polislerin Eğitim İhtiyacına Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Eğitim İhtiyacı	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	51	36.2	33	23.4	57	40.4
Hayır	24	46.2	10	19.2	18	34.6
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$\chi^2: 0.9$ sd = 2 p>0.05

Araştırmaya katılan polislerin yasa eğitimi alma durumu ile çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılar Tablo 81’de verilmektedir. Eğitim alanlar ile almayan polislerin çocuğa yaklaşımları birbirine benzer oranlardadır. Polislerin yasalar konusunda eğitim alma durumları ile çocuğa yaklaşım eğilimleri arasındaki bağlantılara bakıldığında istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 81: Polislerin Yasa Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Yasa Eğitimi	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	18	39.1	28	60.9	28	60.9
Hayır	57	38.8	90	61.2	90	61.2
Toplam	75	38,9	118	61,1	118	61,1

$\chi^2= 0.02$ sd = 2 p>0.05

Polislerin insan hakları eğitimi alma durumları ile çocuğa yaklaşımı arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Tablo 82). Aşağıdaki tabloya bakıldığında polislerin insan hakları konusunda eğitim alma durumları ile çocuğa yaklaşım eğilimleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir bağlantı yoktur. Bunun yanı sıra insan hakları eğitimi alanların olumsuz yaklaşıma sahip olanlar %33.8 iken, olumlu yaklaşıma sahip olanlar %41.6’dır. Eğitim almayanların çocuğa olumsuz yaklaşımı %42 iken olumlu yaklaşımı da benzer oranlardadır.

Tablo 82: Polislerin İnsan Hakları Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

İnsan Hakları Eğitimi	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eğitim aldım	26	33.8	19	24.7	32	41.6
Eğitim almadım	49	42.2	24	20.7	43	37.1
Toplam	75	38,9	43	22.3	75	38.9

$\chi^2: 1.39$ sd = 2 p>0.05

Çocuk polisi eğitimi alan polisler ile almayanlar arasında çocuğa yaklaşım açısından Tablo 83'e bakıldığında farklılık göstermediği görülmektedir. Polisler de eğitimlerin çok kısa sürdüğünü ve birçok konunun bir arada verildiğini bu nedenle de yararı olmadığını anlatmışlardır. Aşağıdaki tabloda çocuk polisi eğitimi alma durumu ile çocuğa yaklaşım eğilimleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Tablo 83: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimi Alma Durumuna Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Çocuk Polisi Eğitimi	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet, aldım	11	40.7	4	14.8	12	44.4
Hayır, almadım	64	38.6	39	23.5	63	38.0
Toplam	75	38.9	43	22.3	75	38.9

$\chi^2 = 1.06$ sd = 2 p>0.05

Araştırmaya katılan polislerin çalışma yaşamları süresince yasalar, insan hakları ve çocuk polisi konularında aldıkları eğitim ile çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılara bakıldığında eğitim alanlarla almayanlar arasında bir farklılık oluşmadığı görülmektedir.

Polislerin aldıkları bu eğitimlerin katkısı hakkındaki düşünceleri ile çocuğa yaklaşımlarına ilk olarak yasa eğitiminin katkısı bağlamında bakıldığında istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (Tablo 84). Halihazırda yürürlükte olan yasalar konusunda eğitim alan polislerin, aldıkları eğitimi içselleştirme durumuna göre çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılara bakıldığında istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 84: Polislerin Yasa Eğitiminin Katkısı Olma Durumlarına Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Yasa Eğitiminin Katkısı	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katkısı olmadı	4	33,3.7	3	25	5	41,7
Öğrendik	14	41,2	8	23.5	12	35,3
Toplam	18	39,1	11	23,9	17	37

$$X^2 = 0.2 \quad sd = 2 \quad p > 0.05$$

Araştırmaya katılan polislerin insan hakları eğitiminin katkısı olduğunu düşünme durumu ile çocuğa yaklaşımı arasındaki ilişkilere bakıldığında (Tablo 85) istatistiki olarak anlamlı bir bağlantı olduğu görülmektedir. Şöyle ki insan hakları eğitiminin katkısı olduğunu düşünen polisler, olmadığını düşünen polislere göre çocuğa yaklaşımları daha olumludur.

Tablo 85: Polislerin İnsan Hakları Eğitimi Değerlendirme Biçimlerine Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

İnsan Hakları Eğitiminin Katkısı	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katkısı olmadı	10	37.0	11	40.7	6	22.2
Davranışlarım değişti	9	31.0	1	3.4	19	65.5
Bilgilerim tazelendi	7	33.3	7	33.3	7	33.3
Toplam	26	33.8	19	24.7	32	41.6

$$X^2: 15.68 \quad sd = 4 \quad p < 0.05$$

Çocuk polisi eğitiminin katkısı olduğunu düşünen polislerin çocuğa yaklaşımlarına Tablo 86'da yer verilmiştir. Eğitimin katkısı olduğunu düşünen polislerin olumlu ve olumsuz yaklaşımları benzer oranlardadır. Araştırmaya katılan polislerin çocuk polisi eğitimi hakkındaki düşünceleri ile çocuğa yaklaşım eğilimlerine bakıldığında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 86: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimini Değerlendirme Biçimlerine Göre Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Çocuk Polisi Eğitimi	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katkısı olmadı	6	37.5	2	12.5	8	50.0
Nasıl davranmam gerektiğini öğrendim	5	45.5	2	18.2	4	36.4
Toplam	11	40.7	4	14.8	12	44.4

$$X^2 = 0.51 \quad sd = 2 \quad p > 0.05$$

Araştırmaya katılan polislerin çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında çocuğa yaklaşımlarına bakıldığında çocuğu olan, çocuk şubesinde çalışmak isteyen ve insan hakları eğitimi alıp, eğitimin katkısının olduğunu düşünen polislerin daha olumlu yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları, öncelikle çocuk ve polise ilişkin olanlar olarak ayrı ayrı; daha sonra da, her ikisinin birlikte tartışıldığı ve yorumlandığı genel sonuç ve tartışma olarak üç ana alt bölümde sunulmaktadır. Sonuçlar verildikten sonra öneriler yer almıştır.

5.1. SONUÇLAR

Bu araştırma ile çocuk hakları ve sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı açısından suça yönelen çocuk-polis ilişkisi çocuğun ve polisin gözüyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. İlk olarak, bir karakolda ve çocuk şubesinde çocukların gözaltı süreçleri gözlenmiştir. İkinci aşamada tutukevinde yargılanan 55 çocuk ile iki sorunun yanıtını yazma çalışması ve 40 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Son olarak, karakolda ve çocuk şubesinde çalışan 193 polis ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çocuk ve polis bölümünün sonuçları ayrı ayrı verilmektedir.

5.1.1. Çocuk Bölümüne İlişkin Sonuçlar

Elmadağ çocuk tutukevinde bulunan çocukların yargılandıkları suç türlerine bakıldığında, ilk sırada gasp/hırsızlık olduğu görülmektedir. Bu, onların toplumun ezilen grubunu bir üyesi olmaları ile yakından ilgilidir. Çocuklar, kent ve kır yoksullarının çocuklarıdır. Çocukların ailelerine bakıldığında, babaların ya işsiz olduğu ya da kente özgü istihdam alanlarında çalışmadığı görülmüştür.

Çocuklar, aile içi ilişkilerde ise sorunlar yaşamaktadırlar ve bu sorunlar nedeniyle ailelerine yabancılaşmaktadırlar. Çocukların ailelerine yabancılaşmalarının en önemli göstergesi, evden kaçma davranışı göstermeleridir. Bu noktada, ailelerin çocuk yetiştirme konusunda ekonomik, sosyal ve eğitsel destek alamadıkları görülmektedir.

Çocukların eğitim düzeyleri oldukça düşüktür. Okul, çocuklar için bir umut olmaktan çıkmıştır. Aile içinde ve sosyal çevrede eğitilmiş modeller görmemeleri de çocuğun eğitimle ilgili motivasyonu olmamasına yol açmaktadır. Toplumun orta sınıfı için düzenlenen eğitim modelinin, bu çocuklar için uygun olmadığı, onların başarısızlıklarına neden olduğu görülmektedir. Kendini okulda yabancı hisseden çocuk okuldan da kaçmaya başlayarak başarısızlığını pekiştirmektedir. Öğretmenlerin alternatif ebeveyn rolünü almaması da, çocuğun okulda kendini modern kent toplumu ile yakınlaştıramaması için bir zemin oluşturmaktadır. Böylece çocuklar örgün eğitim modelinin içinde başarısız olmaktadır.

Çocukların okumak yerine çalışmayı tercih ettikleri, bunu da daha çok aile içinde bir statü edinmek için istedikleri görülmüştür. Çalışma yaşamlarına bakıldığında, çocukların oldukça az miktarlarda para karşılığı uzun süreler çalışmaları, bazen paralarını dahi alamamaları, onların çocuk olmalarından kaynaklanan bir sömürüye maruz kaldığının göstergesidir.

Çocukların yaşadığı semt ve akran grupları da onların suç zincirinin bir üyesi olmasına neden olan etkenlerden biridir. Yaşanılan semtte suç davranışının meşru olması çocuğun çok küçük yaşlarda polis ve cezaevi öyküleri duyarak yetişmesini beraberinde getirmektedir. Aynı semtte yaşayan ve suç davranışı gösteren akran grupları içinde yer almak, çocuklar için özellikle ergenlik döneminde son derece önemli olup bir statü kazanmalarına neden olmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuğun korunma hakkının aileden başlayarak, okul, yaşadığı çevre bakımından gerçekleşmediğini söylemek gerekir. Tüm bu noktalarda oldukça duyarsız kalan toplum ve kurumlar, çocuk zarar vermeye başladığı noktada ortaya çıkmaktadır. Çocuk suç davranışı göstermeye başladığında bir kamu görevlisi olan polis çocuğun karşısında, onu ilk cezalandıran yetişkin olarak çıkmaktadır. Polisle başlayan bu süreç, çocukların suç davranışını bir kısırdöngü haline getirmesi için ortam yaratmaktadır. Yargı öncesi süreçte, çocuklar, gösterdikleri suç davranışından hiç rahatsız olmamakta: ve içinde bulundukları bu süreçten "çok ceza almadan nasıl kurtulabilecekleri"ne önem vermektedirler.

Çocukların yaşı, işledikleri suç türü ve poliste daha önceden kaydının olup olmaması onların yargı öncesinde yaşadıklarını belirlemektedir. Karakol polisi tarafından gözaltına alınan çocuk eğer hırsızlık, gasp gibi suçlar nedeniyle gözaltına

alınmışsa onun hazırlık soruşturmasını İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'nin Gasp Büro Amirliğinde çalışan sivil polisler yapmaktadırlar. Çocuklar en çok burada kötü muamele ve işkenceye maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Savcılık aşamasına kadar çocuğun gözaltı süresince kötü muameleye maruz kalmadığına dair adli tıp kurumundan darp raporu alınmaktadır. Çocuklar bu aşamada da polislerden korktukları için adli tıp doktoruna şikayet edemediklerini belirtmişlerdir. Yine çocuklara kelepçe takılması yasak olmasına rağmen hepsine kelepçe takıldığı görülmektedir. Parmak izlerinin alındığı ve fotoğraflarının çekildiğini anlatan çocuklar gözaltı süresince hiçbir konuda bilgilendirilmediklerini belirtmişlerdir. Genelde, çocukların ailelerine mahkemeye çıkmadan önce haber verildiği; bazı çocukların ailelerine ise tutukevine geldiklerinde tutukevi çalışanlarınca bilgi verildiği görülmektedir.

Çocuklar ilk kez suç işlediklerinde savcılık tarafından serbest bırakıldıklarında yine aynı suç ortamına dönmüşler ve suç davranışı göstermeye devam etmişlerdir. Bu noktada savcılığın çocuklar hakkında tedbir kararı işletmemesi çocukların suç davranışını artık bir yaşam tarzı olarak sürdürmelerine neden olmuştur. Haklarında tutuklama kararı verilen çocuklar için ise akranlarından daha çok profesyonellik gerektirecek örneğin oto hırsızlığı, kasa açma gibi farklı suç davranışlarını öğrenmişler, ayrıca tutukevinde yeni bir çevre edinerek tutukevi sonrası onlarla birlikte suç davranışı göstermişlerdir.

Çocuklar için tutukevi yaşamı onların cezaevi okulundan geçmelerine, yeni bir davranış kalıbı edinmelerine neden olmaktadır. Burada çocuğun oturduğu semt, yaşı, yargılandığı suç ve tutukevinde kaldığı süre ona bir statü kazandırmaktadır. Böylece toplum içinde dışlanan, ezilen çocuk artık bir ezen haline gelmiştir. Özellikle cinsel suç nedeniyle yargılanan çocuklar bu süreçte diğer çocuklar tarafından ezilmektedir. Böylece bir kısırdöngü oluşmaktadır.

Bu çocuklar, toplumun damgaladığı ve olumsuz değerler atfettiği gruplara dahildir. Bu çocuklara yönelik toplumda herhangi bir hizmetin olmayışı yalnızca topluma zarar verecek noktaya geldiğinde sadece onları cezalandırmaya dönük bir anlayışla tutuklu yargılanmalarını sağlamak modern Türkiye toplumunun Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin felsefesine uygun davranmadığının en önemli göstergesidir. Belki de burada çocuklar için ülkemizde ayrı bir çocuk adalet sisteminin varlığının olup olmadığı da sorgulanması gereken noktalardan biridir.

Araştırmanın bu bölümünün (çocuklarla yapılan) en önemli sonucu, Türkiye’de çocuklar açısından sosyal kontrol mekanizması olarak çocuğun güçlendirilmesini sağlayabilecek olan sosyal refah sisteminin oldukça güçsüz olduğunun, neredeyse hiç olmadığı; ve buna karşılık çocuğu ezen, güçsüzleştiren sosyal kontrol mekanizmasının baskıcı özelliğinin sembolü olan polis ve ceza adalet sisteminin uygulamaları görülmektedir. Çocuk haklarını gözeten bir çocuk adalet sisteminin misyonu, çocuklar için yeniden sosyal adaleti sağlamak olmalıdır. Ülkemizde, durumun gerçekçi olarak bilincinde olan meslek elemanlarının yer aldığı, yeni bir vizyonla geliştirilecek bir çocuk refahı sistemine acilen gereksinim bulunmaktadır.

5.1.2. Polis Bölümüne İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde, polisin sosyodemografik özellikleri, çalışma yaşamı, karşılaştıkları çocukların özellikleri ve çocuğa yaklaşımlarına ilişkin önemli sonuçlara yer verilmektedir.

5.1.2.1. Polislerin Sosyodemografik ve Çalışma Yaşamı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan polislerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında tamamına yakını erkektir. Doğum yerlerine bakıldığında yarıdan biraz fazlasının köy, kasaba ve ilçede doğduğu buna karşın polislerin çoğunluğunun en uzun süre ilde yaşadıkları görülmüştür. Görüşülen polislerin çoğunluğu, lise mezunu olup ancak dörtte biri Polis Akademisi, yani üniversite mezunudur.

Polislerin tamamına yakını, ekonomik olarak kendilerini toplumun orta ve ortanın altı grubunda gördüklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun eşleri hiç çalışmamıştır. Evli olan polislerin yarıya yakınının iki çocuğu vardır. Ancak, dört ve beş çocuklu polisler de bulunmaktadır. Böylece polislerin ekonomik olarak toplumun orta sınıfında yer aldığı, ancak sosyal ve kültürel olarak daha alt sınıfların karakteristiğini gösterdikleri düşünülebilir.

Çocukları olan polislerin dörtte bire yakını çocuklarıyla ilgili sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Görüşülen polislerin çocuklarıyla ilgili yaşadıkları sorunlar maddi sorun, çalışma koşulları nedeniyle çocukla birlikte vakit geçirememesi, iletişim sorunu, özellikle sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşmada yaşanan sorunlardır. Bu yaşadıkları sorunların çözümüyle ilgili çaresizlik yaşayanlar yarıya yakını oluşturmaktadır. Sorunların çözümü için çocukları ile iletişim kurduğunu ifade edenlerin oranı dörtte birdir.

Çocuğu olmayan polislere, çevrelerinde çocuklarla ilgili yaşanan sorunlar konusunda fikirleri sorulduğunda, çocuğun yetiştirilmesini sorun olarak görmekte olduklarını belirtmişlerdir. Çocuğu olmayan polislerin, çocuklarla ilgili yaşanan sorunların polislik mesleğinin ağır çalışma koşulları nedeniyle çözümsüz kaldığına ilişkin gözlemleri vardır.

Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun on yıl ve üzeri çalışmakta olduğu, yani çalışma yaşamında deneyimli bir grup olduğu görülmektedir. En uzun süre çalıştıkları birim ise, yüzde elliye yakınının karakoldur.

Polislerin yarısından fazlası ekonomik nedenlerle polis olduklarını belirtirken, yine yarısından fazlası büyük şehirde çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmak istedikleri birime bakıldığında, polislerin dörtte biri masa başında ya da tam da bunun zıttı, terörle mücadele, kaçakçılık, asayiş, özel harekat gibi gücünü kullanacağını bir birimde çalışmak istemektedirler. Çocuk şubesinde çalışmak isteyen polis ise çok azdır.

Polislerin yarısından fazlası ekonomik nedenlerle işinden memnun olduğuna işaret ederken, "çalışma koşulları" ve "polisin gücünü kullanmasının sınırlandırılması" gibi nedenler, işlerinden memnun olmamalarına neden olmaktadır. Görüşülen polisler, özellikle Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları nedeniyle yeni çıkan yasalarla kendi yetkilerinin sınırlandırıldığını ve toplum içinde polisliğin prestijinin oldukça düştüğünü belirtmişlerdir.

Polisler, işlerini yaparken çalışma koşulları nedeniyle ve zor kullanma konusunda güçlük yaşadıklarını söylemişlerdir. Yaşadıkları güçlüklerin çözümü için kendilerinin değil, devletin yeni düzenlemeler yapması gerektiğine inanmaktadırlar.

Polisler için polislik mesleği, devleti korumak ve vatandaşa hizmet etmek anlamına gelmektedir. Burada polisler, kendi meslekleriyle ilgili rol çelişkisi yaşadıkları tanımlamalarda bulunmuşlardır.

Araştırmaya katılan polislerin dörtte birine yakını yine polis olmak isterken, diğer dörtte biri ise öğretmen olmak istediğini belirtmiştir. Polislik dışı meslek seçimlerinde, çalışma koşullarının rahat olan, ve ekonomik açıdan rahatlayacakları meslekleri seçmişlerdir.

Toplumun kendilerine olumsuz baktığını düşünen polislerin oranı çok yüksektir. Bunun nedeni olarak da, “polisin geçirdiği olumlu değişimi görmemek” ve “geçmişten gelen bir önyargı” gündeme getirilmektedir.

Polislerin çoğunluğu, eğitime ihtiyaç duyduklarını ve en çok yasalarla ilgili eğitim istediklerini belirtmişlerdir. Halkla ilişkiler konusu da eğitim almak istedikleri bir başka konu olarak gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra polislikte uzmanlaşmanın olması gerektiği ve eğitimin buna yönelik de hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Görüşülen polisler, üniversite öğretim elemanlarından eğitim almak istemektedirler. Yapılacak olan eğitimin belirli aralıklarla ve mutlaka uygulamalı olmasını vurgulamışlardır.

Polislerin bu zamana kadar katıldıkları hizmet içi eğitime bakıldığında, önemli bir oranının insan hakları eğitimi aldıkları görülmektedir. Polislerin çok az bir bölümü, çocukla ilgili konuların yer aldığı çocuk polisi kursuna giderek çocuk konusunda bilgilendiklerini belirtmişlerdir. Ancak, aldıkları bu eğitimlerin katkısı olmadığını düşünmekte oluşları ilginçtir.

5.1.2.2. Polislerin Karşılaştıkları Çocukların Özellikleri ve Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Sonuçlar

Bu alt bölümde polislerin karşılaştıkları çocukların özelliklerine ve çocuğa yaklaşımlarına ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Polislerin tamamına yakını, erkek çocuklarla ve suç işlemeleri nedeniyle karşılaşmaktadırlar. Görüşülen polislerin karşılaştıkları yaş grubu 15-18 yaş arasındadır. Oysa, polisler, çocuk yaşını “on beş yaşın altı” olarak belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan polisler, çocuklarla parklar, okul önleri, alışveriş merkezleri, boş bina ve inşaatlar gibi mekanlarda karşılaşmaktadırlar. Polislere göre suça yönelen çocuklar, gecekondu semtlerinde yaşamaktadırlar. Özellikle, bir ilçe tüm polisler tarafından işaret edilmekte ve adres gösterilmektedir. Hatta bu ilçe sınırları içindeki karakollarda çalışan polisler, özel mahalle isimleri belirtmişlerdir. Polislerin tamamına yakını çocukların polise saldırmasını çalışma yaşamlarında karşılaştıkları en önemli güçlük olarak ifade etmişlerdir.

Polislerin “çocukluk” anlayışının nasıl olduğu sorusuna karşılık şu sonuçlar ilgi çekmektedir. Çocuk, polislerin tamamına yakını tarafından gelecek olarak tanımlanmıştır. Bir anlamda hakları ön plana çıkarmayan çocuğu geleceğe yatırım yapılması gereken bir pasif varlık, nesne olarak gören bir anlayış sergilenmektedir. Bu anlayışın suça yönelen çocuğa yansıması da geleceğini kaybetmiş, yatırım dahi yapılmasının sorun olduğu bir anlayış görülmektedir.

Polisler, çocuk hakları konusunda hemen çocuğun eğitim, barınma, beslenme, sağlık gibi sosyal haklarını ön plana çıkarırken, neredeyse hiçbir polis çocuğun katılım ve söz hakkından bahsetmemiştir.

Polislerin karşılaştıkları çocuğun cinsiyeti, oturduğu semt, ailesinin tepkisi gibi özellikleri davranışlarını etkilemezken çocuğun yaşı polisin davranışını etkilemektedir. Çocuğun yaşının etkilediğini belirten polisler, burada büyük yaşta yani onbeş yaş üzerinde olan çocuğun bilinçli ve saldırgan oluşu, diğer yandan küçük yaştaki çocuğun suç davranışından vazgeçirilebileceği ve yargı öncesi ve sonrası süreçten olumsuz etkileneceğini düşünmüşlerdir.

Çocukların suça yönelme nedenleri hakkında polislerin düşüncelerinin ne olduğuna bakıldığında en çarpıcı olduğu düşünülen sonuçlar şunlardır. Polislerin çoğunluğu, çocukların ailelerinin, akran gruplarının, içinde yaşadıkları çevrenin ve eğitimsiz olmalarını suça yönelme nedenleri olarak belirlemiştir. Böylece polislerin çocuk suçluluğu olgusuna çok boyutlu baktıkları söylenmelidir. Görüşülen polislerin önemli bir kısmı suça yönelen çocukların ailelerinin yoksul ve bilinçsiz olduklarını belirtmişlerdir. Burada özellikle yoksulluk ve onun kadar eğitimsizlik de polisler için tanımlayıcı özellikler olmaktadır.

Polislerin tamamına yakını çocukların suça yönelmesinde okulun sorumluluğu olmadığını düşünmektedirler. Burada özellikle çocukların eğitime devam etmedikleri, küçük yaşlarda okulu bıraktıkları belirtilmiştir. Ayrıca özellikle bir ilçede okullarda öğretmen ve yöneticilerin çocuklardan korktukları ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan polislerin tamamı arkadaş grubunun etkili olduğunu belirtmişlerdir. Burada da çocukların aileleri ile ilişkilerinin sağlıklı olmayışından arkadaş gruplarının daha etkili olduğu düşüncesine sahiptirler.

Çocukların suça yönelmesinde devletin sorumluluğu olduğunu düşünmektedirler. Burada özellikle devletin çocuklar için varolan kurumlarının yetersiz kaldığı gündeme gelmiştir.

Polislere göre çocukların gözaltı süreçlerine ilişkin bilgiler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Beijing Kuralları, Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliği esas alınarak irdelendiğinde en önemli sonuçlara aşağıda değinilmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40. maddesi ve Beijing kuralları'nın 10. maddesi bir çocuğun gözaltına alınır alınmaz ebeveynine haber verilmesini önermektedir. Polislerin çoğunluğu çocukların ailelerine haber verdiklerini belirtmişlerdir. Ancak karakol gözlemlerinde çocukların ailelerine çocuk savcılığa çıkarken haber verildiği gözlenmiştir. Yine ÇHS'nin 40. maddesi ve Beijing Kuralları'nın 10. maddesi "yasayı uygulamakla görevli makamlarla küçük suçlunun ilişkileri, daima küçüğün yasal durumunu gözetir tarzda ve onun iyiliği ve olayın özelliğinden dolayı zarar görmemesi esasına dayalı olarak düzenlenmelidir" biçiminde ifade edilmektedir. Buna karşılık polisler, çocuğun saldırgan ve kaçma tehlikesine karşı kelepçe taktıklarını ifade etmişlerdir.

Polisler gözaltına aldıkları çocukların yemek dışındaki temel ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra tamamına yakını çocuğun adli tıp kurumundan yararlandığını ifade etmişlerdir. Çocuğun gözaltına alınır alınmaz yapılan işlemlerden biri de polis kaydının sorulmasıdır. Polislerin çoğunluğu bunu yaptıklarını söylemişlerdir.

Çocukların gözaltı sürecinde yararlandıkları haklardan biri de susma hakkıdır. Polislerin çoğunluğu çocukların susma haklarını kullandıklarını ve avukat

çağırdıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklara isnat edilen suçun işlendiği yere götürülmemesi gereklidir. Buna rağmen önemli bir grup çocukları yer göstermeye götürdüklerini belirtmişlerdir. Buradaki yer gösterme uygulaması çocuğun susma hakkını kullanamadığı anlamına gelmektedir. Çocuğun suçun şikayetçileri tarafından tespiti yani teşhis edilmesi de polislerin yaptığı bir başka işlem olmaktadır. Çocuğun teşhisinin avukatın yanında ve teşhis odasında yapılması gereklidir. Oysa uygulamada teşhisin genellikle avukat olmaksızın yapıldığı görülmektedir.

Polislerin çocuk hakkında hazırladıkları dosyayı çocuğun okumasına olanak sağlamadıkları ve buna karşılık yarından fazlasının çocuğa gözaltı süreciyle ilgili bilgi verdikleri saptanmıştır.

Polisler, çocuğun saldırgan olması halinde nezarethaneyi kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra basına haber vermedikleri, polis telsizinden basının haberdar olduğunu belirtmişlerdir.

Polisler, çocukların gözaltı işlemlerini karakolun bağlı bulunduğu ilçe sivil ekipler ve o ilin asayiş şubesinin ilgili birimleri ile birlikte yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu uygulama belki de çocuğun haklarının en çok ihlal edildiği noktadır. Çocuklar, karakolda dahi farklı farklı polislerle yüz yüze gelmektedir, hepsine olayı yeniden anlatmak zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte bir de bulunduğu karakoldan alınıp başka mekanlara götürülmesi çocuk açısından oldukça örseleyici olduğu düşünülebilir. Çocukların gözaltı işlemlerinin savcılık öncesi son durağı çocuk şubesi olmaktadır. Polislerin çoğunluğu çocukların çocuk şubesine götürüldüğünü belirtmişlerdir. Burada çocukların hepsinin çocuk şubesine gitmesinin zorunlu olmasına rağmen bazı çocukların buradan yararlanmadıkları anlamına gelmektedir.

Polislerin suça yönelen çocuğa yaklaşımlarını değerlendirmek için çocuk adalet sistemi hakkındaki düşüncelerine yer vermek önem kazanmaktadır. Çocuk adalet sisteminin değerlendirilmesi konusunda şu sonuçlar dikkat çekmektedir. Polislerin çoğunluğu çocukların gözaltı sürelerinin çeşitli nedenlerle uzatılabileceğini belirtmişlerdir. Çocukların gözaltı süresinin uzatılmaması gerektiğini düşünen ¼'e yakın bir grup da bulunmaktadır. Çocukların gözaltında bulunduğu süre içinde ailesi ya da bir meslek elemanının bulunmasını istemişlerdir.

Polisler, çocuk adalet sisteminin kurumlarından biri olan çocuk mahkemelerinin varlığını olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Burada özellikle savcı ve hakimlerin çocuk konusunda uzmanlaşmalarının çocuğun yararına olacağını düşündükleri vurgulanmalıdır.

Suçta yönelen çocuklar için oluşturulan kurum bakımı modellerinden tutukevi ve ıslahevi konusunda olumlu düşünürken, ıslahevi konusunda bilgi sahibi olmayan polislerin olması ilgi çekicidir.

Polisler, suçta yönelen çocuklara sunulacak toplum tabanlı hizmetlerin kurum bakımı hizmetlerinden daha yararlı olacağını düşünmektedirler.

İlk kez gözaltına alınan çocuklar için gözaltı koşullarının daha uygun hale getirilmesini düşünürken, birkaç kez gözaltına alınan çocuğun suç davranışından vazgeçmeyeceği, bu nedenle de gözaltı koşullarının bu çocuklar için düzenlenmesinin bir anlamı olmadığını vurgulamışlardır.

Araştırmaya katılan polisler, çocuk ve ailesine yönelik fırsatlar sunulursa çocuğun suçtan vazgeçebileceğini belirtmişlerdir. Çocukların suç işlemesini önlemek için polisler kendilerinin ayrıca bir şey yapamayacaklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık bir grup polis de çocuklarla sağlıklı iletişim kurulduğunda işe yarayacağını ifade etmişlerdir. Polislerin tamamına yakını çocuk şubesini olumlu değerlendirmişlerdir. Bunun yanı sıra yarıdan fazlası bu şubede çalışabileceğini belirtmiştir. Burada özellikle çocuk şubesinin statüsünün düşük oluşu tercih edilmemesine neden olurken, çalışma koşullarının rahatlığı tercih sebebi olmaktadır.

Görüşülen polislerin çoğunluğu suçta yönelen çocuklarla ilgili yasal sorunlar olmadığını belirtirken, polisin yetkisi olmadığı, tedbirlerin işletilmediği, işlemlerinin uzun sürdüğü ve cezaların az olduğu gibi konularda sorun belirtenler de bulunmaktadır.

Suçta yönelen çocuklarla ilgili polis örgütünün herhangi bir sorun yaşamadığını düşünmektedirler. Buna karşılık çocuk şubesinin önemsenmesi gerektiğini, polisin yasaları bilmediği ve çalışma koşullarının ağırlığı gibi konuları gündeme getirenler de bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan polisler, çocukla çalışacak polisin çocuğa sıcak davranması ve eğitilmiş olması gerektiği önerilerinde bulunmuşlardır.

Polislerin dörtte birinin, Çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında suça yönelen çocuğa olumsuz yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir.

5.1.2.3. Polislerin Bazı Özellikleri İle Çocuğa Yaklaşımları Arasındaki Bağlantılara İlişkin Sonuçlar

Bu alt bölümde, araştırmanın sorularından biri olan polislerin sosyodemografik özellikleri ve çalışma yaşamına ilişkin bazı özellikleri ile çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantıların olup olmadığına ilişkin elde edilen önemli sonuçlara yer verilmiştir.

Polislerin sosyodemografik özelliklerinden yalnızca çocuk sahibi olmanın, çocuğa yaklaşımda olumlu bir değişiklik yarattığı söylenebilir. Çocuğu olan polislerin çocuklarla ilgili konulara daha duyarlı olması kaçınılmaz bir sonuçtur. Buna karşılık cinsiyet, doğum yeri, en uzun süre yaşanan yer ve eğitim gibi özellikler çocuğa yaklaşımda farklılık yaratmamaktadır.

Polislerin çalışma yaşamı özelliklerinden; karakol ve çocuk şubesinde çalışması, çalışma yılı, eğitim ihtiyacı hissetmesi gibi değişkenler çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılar anlamlı bulunmamıştır. Buna karşılık, çocuk şubesinde çalışmak isteyen polislerin çocuğa yaklaşım eğilimlerinin istemeyenlere göre daha olumlu olduğu ve bu bağlantının istatistiki açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur.

Polislerin, çalışma yaşamları süresince yasalar, insan hakları ve çocuk polisliği konularında eğitim almalarının çocuğa yaklaşımda değişiklik yaratmadığı görülmüştür. Çalışma yaşamları süresince aldıkları eğitimin katkısı ile çocuğa yaklaşımları arasındaki bağlantılara bakıldığında ise insan hakları eğitiminin katkısı olduğunu düşünenler ile eğitimden yararlanmadığını düşünenler arasında çocuğa yaklaşım eğilimleri istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Buna karşılık yasa ve çocuk polisi eğitimlerinin katkısı olduğunu düşünenler ile eğitimlerin bir katkısı

olmadığını belirtenler arasında çocuğa yaklaşımları açısından istatistiki olarak anlamlı bir bağlantı bulunmamıştır.

5.1.3. Genel Sonuç ve Tartışma

Modern devletin çocukluk anlayışı, çocukların yetişkinlerden farklı olduğu, yetişkinliğe hazırlanması gerektiği ve yetişkinlerin çocukların yetiştirilmesinden sorumlu olduğu varsayımlarına dayalıdır.

Araştırmaya katılan çocukların toplumun alt ve ortanın altı sınıflarının çocukları olması onların yaşamına ortaçağın çocukluk anlayışının damgasını vurduğunu göstermektedir. Şu halde, modern devlet, yeni çocukluk anlayışını orta ve üst sınıfların çocukları için geçerli kılmaktadır. Çocukların aile içi ilişkilerinde minyatür bir yetişkin olarak muamele gördükleri ve küçük yaşta tıpkı ortaçağdaki gibi yetişkin dünyasına katıldıkları ve çalışmaya başladıkları görülmektedir. Çalışma yaşamlarında karşılaştıkları yetişkinlerin, modern bir yurttaş olarak çocuğu korumak yerine, yaşlarının küçük olmasından yararlanarak onları istismar etmektedirler. Bu istismar, çocukların hak ettiklerinden daha az ücret almaları , uzun saatler çalışmaları biçiminde kendini göstermektedir.

Modern devletin çocuğun yetiştirilmesinde en önemli rolü olan kurumlarından biri de okuldur. Bu çalışmada okulun ve öğretmenlerin çocuğun gelişmesinde herhangi bir katkısı olmadığı, aksine çocukların okula kendilerini yabancı hissettiği görülmüştür. Bir bakıma modern devletin yurttaşlarında ve meslek adamlarında özellikle ergenlik yaşında çocuğun korunma, gelişme ve katılım hakkına ilişkin bir bilincin gelişmediği düşünülebilir.

Bu noktada tartışılması gereken bir başka nokta da çocukların topluma zarar verecek noktaya geldiğinde önce modern devletin kurumlarından biri olan polisin sonra oldukça yetersiz bir biçimde sosyal refah hizmetlerinin kurum ve profesyonellerinin müdahale etmesidir. Burada özellikle kapitalist modern toplumlarda sosyal adaleti sağlamak misyonu ile çalışan sosyal refah kurumlarının ülkemizde çalışmadığı ve büyük bir boşluk olduğu tespiti yapılmalıdır. Özellikle çocukların özgür ve insancıl bir yaşam sürmelerinde etkili olması beklenen sosyal

hizmet kurumlarının ve dolayısıyla profesyonellerinin işlevsel olmayışı çocuklar açısından bir ortaçağ yaşantısı sürmelerine neden olmaktadır.

Ülkemizde çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin olmayışı nedeniyle polisin çocuklarla hizmet anlayışıyla ya da suçu önlemeye dönük çalışmasını olanaksız kılmaktadır. Polisin kurum olarak değişimi Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma girişimleri ve kabul ettiği uyum paketlerinin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kendi iç dinamiği ile gelişmeyen bu değişim sembolik olmaktadır. Yine de polisin kurum olarak değişimi çocuk haklarını koruyan ve geliştiren bir yaklaşımı geliştirmesini kolaylaştırabilecek bir durumdur.

Modernleşme projesinin en önemli ayaklarından biri akılcı bilim anlayışının egemen olmasıdır. Ülkemizde çocukların haklarını gözeten bir anlayışın gelişmediği, bunun nedenlerinden biri olarak da bilimsel bir anlayışla politika, program ve hizmetlerin yapılandırılmamasıdır. Böyle bir yaklaşım hem kurumların hem de profesyonellerin çalışma tarzlarına yansımaktadır. Özellikle çocukları koruyan bir yasal örgütsel yapının oluşmamış olması suça yönelen çocukları en dezavantajlı ve ezilen grup haline getirmiştir. Çocukların topluma yabancılaşmasını önleyecek hizmetlerin geliştirilmemiş olması onların kronik suç davranışı gösteren çocuklar haline dönüşmesine neden olmuştur. Bu noktada özellikle polis aşamasıyla birlikte başlayan her aşamasında çocuğu örseleyen ve onun topluma daha çok yabancılaşmasına neden olan uygulamalar söz konusudur. Çocuklara özgü bir çocuk adalet sistemi oluşturulamamış o nedenle de çocuk polis aşamasından itibaren cezalandırılması gereken toplumun zararlı bir üyesi olarak muamele görmüştür. Öyle ki çocuklar için de yargılandıkları süre içinde kapalı bir kurum olan tutukevinde kalmaları, onların suç davranışını kronikleştirmelerine neden olmaktadır. Bu nokta da Foucault'un (1992: 59), aşağıdaki sözleri de bu gerçeğin bir başka biçimde ifade edilmesini göstermektedir.

"hapishane, hem farklı hem de birbaşına kalmış mahkumları birbirine karıştırarak mahpusken dayanışma kuran ve dışarıda bu dayanışmayı sürdüren bağdaşık bir suçlular toplumu yaratır. Hapishane, mahkumlara yatacak yer, yiyecek, giyecek ve çoğunlukla da iş vererek onlara, kimi zaman bir işçininkinden daha iyi yaşama koşulları sağlar. Suçtan caydırma işlevini yerine getiremediği gibi, üstelik, suç işlemeyi çekici hale getirir"

Bu araştırmada ortaya çıkan önemli noktalardan biri de polis kendi çocuğuna bilimsel bir yaklaşım tarzını gösterme çabasında iken karşılaştıkları çocuğa karşı daha çok cezalandırıcı bir yaklaşım göstermesidir. Burada çocuğu koruyan bir yaklaşım gibi görülmekle birlikte çocuk hakkında özellikle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yapmamak önemli sorunlardan biridir. Bu işbirliğinin önünü tıkayan en önemli engellerden biri SHÇEK'in hizmet çeşitliliği sağlayamamış olması diğeri de polisin özellikle suç davranışı gösteren çocuklarla ilgili polisin cezalandırma anlayışıdır. Polisin suçu kontrol etmek yani suçluyu yakalamak olarak tanımladığı görevi nedeniyle sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte çalışması da güçleşmektedir. Burada her iki meslek elemanının amacı da farklı olduğundan birlikte çalışmaları da oldukça güçleşmektedir. Polis, sosyal hizmet uzmanlarının çocuğun suç işleyip işlemediğini ortaya çıkarmasında ona yardımcı olmasını beklerken, sosyal hizmet uzmanları çocuğun yeniden toplumla bütünleşmesi için nasıl bir hizmete ihtiyacı olduğu üzerinde çalışmaktadırlar. Bu nedenle de polis, kendisiyle başlayan sürece eğer kendilerine yardımcı olacak ise sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte çalışmak istemektedirler.

Tartışılması gereken bir diğer nokta da hem polislerin hem de çocukların erkek egemen kültürün özelliklerini gösteriyor olmalarıdır. Her iki grubun kendi içinde yaşadığı kültürde geliştirdikleri şiddetin çok büyük boyutlarda olduğu görülmektedir. Her iki grup da güç elde ettiği ortamda şiddeti çok ağır boyutlarda göstermektedirler. Erkek egemen kültür, aslında toplumsal iktidar ilişkilerinin yeniden üretilmesinde önemli araçlardan biridir. Böylece, bu çalışmada, hem çocuğun hem de polisin yaşadıklarına bakarak toplumsal iktidar ilişkilerinin nasıl yeniden üretildiği görülmektedir.

Bu araştırmanın dikkat çeken sonuçlarından biri de hem polisin hem de çocuğun toplumun kendini dışladığını düşünmesidir. Polis elinde bulundurduğu gücü kötüye kullanarak bu dışlamaya yanıt verirken, çocuklar da topluma suç davranışı göstererek yani zarar vererek yanıt vermektedir. Bu noktada polisin hizmet anlayışını geliştirmesinde toplum destekli polisliği geliştirmesi gerekmektedir. Kendisini dışlayan bir toplumla nasıl demokratik polislik anlayışı geliştirecektir? Çocukla da hizmet anlayışıyla çalışmasının önündeki en büyük engellerden bir polisin toplumla ilişkileridir. Modern devletin birbiriyle çelişen görevler yüklediği polis kendini topluma hizmet sunması gereken bir meslek olarak tanımladığı noktada

karşısındaki çocuğu hakları olan bir vatandaş olarak algılamaya başlayacaktır. Burada tartışılması gereken bir başka nokta da polisin çocuğun karşısında devlet baba olarak tanımlaması yani paternalist bir anlayışla yaklaşması da çocuğun hakları olan vatandaş olarak algılanmasını engellemektedir. Böylece çocuk, demokratik ilişki kurulması gereken bir vatandaş değil, yalnızca henüz yetişkin olmamış eksik bir varlık olarak muamele görmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları ve çalışma sırasında yapılan gözlemler sonucunda geliştirilen öneriler, makro ve mezzo düzeyde olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

Makro Düzeyde Öneriler:

1. Türkiye’de sosyal adaletin sağlanması ve gelir dağılımı uçurumunun giderilmesine yönelik ekonomik ve sosyal politikaların uygulamaya geçirilmesi gereklidir.

2. Modern devletin yurttaşlarının çocuk hakları konusunda duyarlılığı artırılmalı ve toplumsal sorumluluklarına dair farkındalıkları geliştirilmelidir.

3. Ülkemizde “zengin” olmak en önemli değer haline gelmiştir. Bunun yeni insancıl değerlerle yer değiştirmesi ve yaşanan kültürel yozlaşmanın çocuklara yansımalarının fark edilmesi gereklidir. Bunun için “zengin olanın değerli olduğu yoksul olanın değersiz ve akıllı olmadığı” anlayışının değişmesi için medya ve eğitim kurumları aracılığı ile çalışmalar yapılmalıdır.

2. Türkiye’de çocuklar için ayrı bir yasal-örgütsel yapılanmaya ihtiyaç vardır. Burada özellikle çocuğun demokratik ilişkiler kurulması gereken bir vatandaş gibi algılanması daha doğrusu haklar perspektifi ile konuya yaklaşılması gereklidir.

3. Çocukların suça yönelmelerini önlemek için aile, okul, sosyal hizmetler kurumlarının işbirliği içinde çalışması gereklidir. Burada mutlaka çocukların bağımsız

örgütlerinin ve çocuk hakları savunuculuğunu yapan sivil toplum örgütlerinin yer almasını sağlayacak bir anlayışla çalışmak gereklidir.

Orta (Mezo) Düzeyde Öneriler

1. Çocuğun yetiştirilmesinde devletin aileyi destekleyici hizmetler geliştirmesi gereklidir. Bu araştırmada çocukların aile içi ilişkilerinde yaşadığı sorunlar nedeniyle ailelerine yabancılaştıkları ve evden kaçmaya başladıkları görülmektedir. Burada özellikle çocukla ilişkide cezalandırıcı yaklaşım yerine demokratik yaklaşım geliştirilmesi gerektiği konusunda eğitim hizmetleri geliştirilmelidir.

2. Çocuğun suça yönelmesini önleyecek en önemli kurumlardan biri olan okulun alt sınıfların çocukları için yeniden yapılandırılmaları gereklidir. Öğretmenlerin, çocuklara yönelik kabul edici ve geliştirici davranışları bir bakıma demokratik tutuma sahip bir ebeveyn modeli sergilemeleri gereklidir. Çocukların okulda kendilerini başarılı hissetmelerini sağlamak onların okula yabancılaşmamalarının en önemli aracı olacaktır.

3. Kentlerin suç üreten bölgelerinde tüm sektörlerin işbirliği ile orada yaşayan çocuklarla çalışarak orada oluşan suç kültürünün yerine modern ilişki tarzlarının egemen olduğu alternatifler oluşturulmalıdır.

4. Çocukların semt düzeyinde kendi örgütlerinin yaratılması bunun için özellikle sosyal hizmet uzmanlarının öncelikli hedef olarak gündeminde yer alması gereklidir.

5. Kent planlamasında çocukların boş zamanlarını geçirebilecekleri mekanlar ayrılmalıdır. Bu mekanların yapılandırılmasında, mutlaka çocukların örgütlenmelerinden yararlanılmalıdır.

6. Çocuklarla yapılan çalışmalarda, polisin sosyal hizmetler kurumu ile çocuk arasındaki aracı kurum olarak yer alması gereklidir. Bunun için özellikle evden ve okuldan kaçan çocuklar için sosyal hizmetler il müdürlükleri ile bağlantı kurulması gereklidir.

7. Polisin halkla ilişkilerini güçlendirmek üzere yapılan eğitimlerin daha etkili ve verimli yapılması gereklidir. Bu eğitimleri polis yerine üniversitelerde çalışan öğretim elemanları vermelidir. Polisin eğitiminde özellikle bir hukuk nosyonu verilmelidir. Eğitimin bir başka noktası da insan felsefesi ile ilgili olmalıdır. Bu eğitimlerin hedefinin de bir kamu görevlisi olan polisin karşılaştıkları insanların haklarını koruyan ve onlara da bu bilinci aşılayan bir meslek elemanı olmasıdır. Burada yine polisin kendini devlete hizmet eden değil vatandaşa hizmet eden biri olarak algılamasının bu eğitimlerin amaçlarından biri olması gerektirir.

8. Polisin toplumdan dışlanmasını önlemenin bir başka yolu da toplumla ilişkisini sağlayacak platformlar oluşturmaktır. Böylece toplum destekli polislik anlayışının gelişmesi için bazı adımlar atılabilir. Örneğin karakollarda o semtin çocuklarından bir spor takımı oluşturma projesi anlamlı projelerden biridir.

9. Çocuk adalet sistemi içinde yer alan tüm meslek elemanlarının çocuk yargılaması konusunda, hazırlık soruşturmasından başlayarak son kurum bakımı modellerinden biri olan ıslahevine kadar, nasıl bir süreç yaşadığı tam bilgisi olmalıdır.

10. Suça yönelen çocuklarla ilgili mutlaka yerel düzeyde oluşturulmuş kamunun ve sivil toplu örgütlerinin temsilcilerinin bulunduğu çocuk hakları kurulları kurulmalıdır. Bir çocuk suç şüphesi ile gözaltına alındığında bu kuruldaki bir sosyal hizmet uzmanının çocuğun yanında bulunması gereklidir. Sosyal hizmet uzmanı, çocuğa gözaltı süresince yaşayacakları konusunda mutlaka bilgi verilmelidir. Çocuğun gözaltı süresi uzatılacak ise mutlaka sosyal hizmetler kurumunun bir kuruluşunda kalmalıdır. Çocuklar polis tarafından yakalandıkları zaman mutlaka çocuk şubesine götürülmeli, orada kalmalıdır. Bu nedenle suç yoğunluğuna bağlı olarak bazı ilçelerde bir bazı ilçelerde iki çocuk bürosu kurulmalıdır. Çocuğun savcılığa çıkıncaya kadar geçen sürecin mutlaka standartları bulunmalıdır. Çocuklarla ilgili bu süreçte mutlaka sosyal hizmet uzmanının sosyal inceleme raporu hazırlaması, çocuğun sağlığı konusunda bir hekimin kararı, çocuğun eğitim kurumuyla ilişkisini değerlendirecek bir eğitimcinin rapor hazırlaması ve polisin suç olayı ile ilgili ayrıntılı bilginin yer aldığı bir rapor hazırlaması gereklidir. Savcının, çocuğun ailesinin ve çocuğun da içinde bulunduğu bu kurul birlikte çocuk hakkında karar vermelidir. Bu kurulun vereceği kararı uygulayacak bir hizmetler ağına oluşturulması zorunludur. Özellikle basit suçlarda çocukların suç mağdurundan özür

dileyerek alternatif tedbirlerden onarımın kurumsallaşması için bu aşamada adımlar atılabilir.

11. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, çocuk haklarına uygun bir çocuk – polis ilişkisinin ve çocuk adalet sisteminin nasıl olması gerektiğine ilişkin bir model önerisi geliştirmekte kullanılabilir.

KAYNAKÇA

A Brief Outline Of The Youth Justice System in England and Wales Incorporating The Crime and Disorder Act 1998. <http://www.nacro.org.uk/templates/publications/briefing>. September 1999.

ADAMS, C. ve C. HORROCKS. "The Location of Child Protection in Relation to the Current Emphasis on Core Policing, the Violence against Children Study Group.". *Children, Child Abuse and Child Protection Placing Children Centrally*, England, John Wiley ve Sons Ltd. , 1999:143-160.

ADLAM, R. C. A. "The Police Personality." in D. W. POPE and N.L. WEINER (Eds), *Modern Policing*,. London: Billing and Sons Ltd. 1981.

AGATHONOS, Georgopoulos. " The State as a Parent." S. Nakou ve S.Pantelakis (Eds), *The Child in The World of Tomorrow The Next Generation*, Pergamon, 1996.

AKŞİT, Belma. "Göç Araştırmalarında Hızlı Değerlendirme Metodolojisi." *Türkiye'de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*, Bolu-Gerede: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı , 1997: 67-77.

AKŞİT, B. ve A. DEMİRTAŞ. "Modernite ve Polis-Halk İlişkileri : Ankara'da Yapılan Bir Niteliksel Araştırmanın Sonuçları.", T.G. İÇLİ VE F.KARAOSMANOĞLU (Ed.) Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003: 435 – 448.

AKŞİT, B. 12. Mart.2002, 15. Nisan 2002, 13.Mayıs 2002 Tarihli Görüşmeler.

AKYÜZ, Emine. " Cumhuriyet Döneminde Çocuk Hukukundaki Gelişmeler." B. ONUR (Ed.), *Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:2, 1999: 491-506.

ANGENENT, H. ve A. DE MAN. *Background Factors of Juvenile Delinquency*. Peter Lang Publishing, Inc. New York:1996.

- AYHAN, Öztaş. 12. Mayıs. 2003 Tarihli, Araştırmanın Örneklem Planına İlişkin Görüşme, Ankara.
- BALLAR, Suat. *Türk Hukukunda Sosyal Hizmet ve Çocuklar*, İstanbul, 1988.
- BATEMAN, N. *Advocacy Skills*, Aldershot: Arena, 1995.
- BENNETT, T. "Recent Developments in Community Policing." M. STEPHENS and S. BECKER (Eds.) *Police Force, Police Service: Care and Control in Britain*. London, Macmillan 1994.
- B.M. ÇOCUK HAKLARI KOMİTESİ 27. OTURUM. *Çocuk Hakları Komitesi Sonuç Gözlemleri: Türkiye*, 8 Haziran 2001:80-93.
- BRANNEN, Julia. "Combining Qualitative and Quantitative Approaches: An Overview." J. BRANNEN (Ed), *Mixing Methods: Qualitative and Quantitative Research*, England, Ashgate Publishing Ltd., 1992: 3-37.
- BRAYE,S ve M. PRESTON-SHOOT. *Empowering Practice in Social Care*. Buckingham, 1995.
- BROWNMILLER, Susan. Cinsel Zorbalık: Irza Tecavüz Olgusunun Bir Tarihçesi, 1975.
- BULUT, Işıl. *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*, Ankara, 1996.
- BUMİN, Kürşat. *Batı'da Devlet ve Çocuk*, İstanbul, Alan Yayıncılık, 1983.
- CERRAH, İ ve E.SEMİZ. 21. Yüzyılda Polis. *Temel Sorunlar- Çağdaş Yaklaşımlar*, Ankara, 2000.
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve İlgili Mevzuat, 2559 Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu. Seçkin Yayınevi, 2001
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve İlgili Mevzuat, Yakalama, Gözaltına Alma ve Ifade Alma Yönetmeliği, Seçkin Yayınevi, 2001
- CILGA, İbrahim. "Türkiye'de Çocuk Hakları Çalışmaları". B. ONUR (Ed.), *Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*, Ankara: Ankara

Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:2, 1999: 506-517.

COCHRANE, D. "Power, Probation and Empowerment", *Probation Journal* 36, 4, 1989:177-182 .

CRESWELL, John W. *Research Design Qualitative and Quantitative Approaches*, New Delhi, Sage Publications 1994.

ÇAĞLAR, Ali. " Polis ve Polisliğin Ortaya Çıkışı." *Polis Bilimleri Dergisi* 1, 4, 1999: 121-132.

ÇAĞLAR, Ali. " Türk Polisi'nde Sosyalleşme ve Polis Kültürü ." İ. CERRAH ve EMİN S (Ed.). *Türkiye'de Suç ve Polislik*, Ankara, Güner Matbaacılık, 2000:115-144.

DAVIES, M.; H.CROALL VE J. TYRER. *Criminal Justice: An Introduction to the Criminal Justice System in England and Wale*. Longman, London 1998.

DOIG, James,W.; James Q Wilson, Herman Goldstein ve George Berkley- Selçuk Yanardağ. " Demokratik Toplumda Polis." *Amme İdaresi Dergisi*, 3(4): 61-99, 1970

DUBOIS, B. ve K.K. MILEY. *Social Work: An Empowering Profession*, Boston ,1996.

EVANS, Jonathan. "Young People and Violence: Youth Justice in England and Wales." *Learning From Violence – The Youth Dimension*, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2003: 65-88.

"Final Warning." <http://www.nacro.org.uk/templates/publications/briefing>. June 2000

FISHER, C.J. ve R.I. Mawley. "Juvenile Delinquency and Police Discretion in an Inner-city Area". *British Journal of Criminology*, 22(1), 1982.

FORTIN, Jane. *Children's Rights and the Develeoping Law*. London, 1998.

FOUCAULT, Michel. *Ders Özetleri 1970 – 1982*, (Çev. Selahattin Hilav), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.

- FRANKLİN, Bob. *Çocuk Hakları* , (Çev. Alev Türker), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1993.
- FREIRE, Paulo. *Ezilenlerin Pedagojisi*, (Çev. Dilek Hattaoğlu ve Erol Özbek) İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.
- GIDDENS, Anthony. *Sosyoloji*, (Çev. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel), Ankara, Ayraç Yayınevi, 2000.
- GÖKÇE, Erten. "Çocuk Polisi Yönetmeliğinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar" E. AKYÜZ, S. ULUĞTEKİN, Y. BAYKARA ACAR, Ö. CANKURTARAN ÖNTAŞ (Ed.) *II. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu Yargı Öncesi ve Yargılama Süreci* 10-13 Nisan, Ankara, 2002.
- GÜLLER, Murat. "12.1.2002 Tarihli Çocuk Şubesi Hakkında Görüşme".
- GUTIERREZ, L.M. "Beyond Coping: An Empowerment Perspective on Stressfull Life Events" *Journal of Sociology and Social Welfare* , 21, 3, 1991: 201-219.
- HAINES, K. VE M. DRAKEFORD. *Young People and Youth Justice*, Macmillan Pres Ltd., London, 1998.
- HARDING, Loraine. "Children Rights." O. STEVENSON (Ed.), *Child Welfare in The UK*, London: Blackwell Science, 1999:62-76.
- HEGAR, Rebecca L. "Empowerment-based practice with children", *Social Service Review*, 63, 3, 1989: 372-83.
- HOOKS , B. *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*. New York, 1991.
- HUMPHRIES, B. *Critical Perspectives on Empowerment*. London 1996.
- İÇLİ, Tülin. "Güç Kullanma Yetkisi ve Bunun Kullanımında Polisin Çelişkisi." *Polis Bilimleri Dergisi*, 1, 1, 1998: 69-72
- İL, Sunay. "Çocuk Suçluluğunda Polisin Uyarı Yaklaşımı: İngiltere'deki Uygulamalar.", Kasım Karataş (Ed.), *Toplumsal Gelişme ve Değişme*

- Sürecinde Sosyal Hizmet Sosyal Hizmet Sempozyumu'96*, Ankara, 2001:65-72.
- JUNGER-TAS, J. " An English Measure: İntermadite Treatment." *Social Reactions to Juvenile Delinquency Among Young People Coming From Migrant Families*, Council of Europe European Committee on Crime Problems, Strasbourg, 1989.
- KAVGACI, H. İbrahim. *Demokratik Polislik Temel Yaklaşımlar*, Ankara: Maset Matbaacılık, 1997.
- KAVGACI, H. İbrahim. " Küçükleri Koruma Hizmetleri Örgüt ve Yönetim Hizmetleri." *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.
- KAYACIK, Ayten. "Suç İsnadı ile Güvenlik Birimlerine Gelen Çocuk ve Gençlerle İlgili İstatistik Formu Uygulaması." *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.
- KICALIOĞLU, Mustafa. "Suçlu Çocukların Topluma Kazandırılması: Ankara İslahevi Örneği." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Uzmanlığı Programı, Ankara, 1988.
- KIEFFER, C. "Citizen Empowerment: A Developmental Persrective." . in J. RAPPAPORT, C. SWIFT ve R. HESS(Eds.), *Studies in Empowerment: Towards understanding and action*, New York, 1984.
- KONTAŞ, Y. Mehmet. " Türkiye'de Çocuk Politikası." *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.
- KÜNTAY, Esin. "Polis-çocuk ilişkisi." *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.

- LANDAU, S. "Juveniles and the Police," *British Journal of Criminology*, 21, 1981: 143-72.
- LAYLOCK, G. ve R. TARLING. "Police Force Cautioning: Policy and Practice." *The Howard Journal*, 24, 2, 1985.
- MALUCCIO, A.N., ve M.F. LIBASSI "Competence Clarification in Social Work Practice" *Social Thought*. 10, 1984: 51-58.
- MILEY, K. K.; M. O'MELIA; B. DUBOIS. *Generalist Social Work Practice, An Empowering Approach*, Boston, Allyn and Bacon 1996
- MORRIS, A. ve H. GILLER. *Understanding Juvenile Justice*, London, Croom Helm Press, 1987
- MÜFTÜ, Gülgün. "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme", *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara: 1998.17-24.
- NACRO. *Diverting Juveniles From Custody*. London, 1987.
- NEUMAN, Lawrence. *Social Research Methods- Qualitative and Quantitative Approaches*, Allyn and Bacon, USA, 2000.
- NEVILLE, D. *Empowerment: Learning and Teaching in Practice*. Unpublished PhD Thesis, University of Leicester , 1996.
- ONURSAL, Betül. "Açılış Konuşması." *İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri*, İstanbul: Payel Yayınevi, 1995.
- OPPENHEIM, A.N. *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*, London: 2000.
- ÖZCAN, Yusuf Ziya. " Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Şubesinin Statü ve İmajının Değiştirilmesi", *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara: T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.
- ÖZTÜRK, Fatoş. " Suç İsnadı ile Güvenlik Birimlerine Gelen Çocuk ve Gençlerle İlgili İstatistik Sonuçları." *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma*

Hizmetleri Yönetici Semineri, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü
Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 1997:61-82.

PARSONS, Ruth. J. "Empowerment: Purpose and Practice Principle in Social Work." *Social Work with Groups*, 14, 2,:1991: 7-23.

PAYNE, Malcolm. *Modern Social Work Theory : A Critical Introduction*, London 1992

PAYNE, Malcolm. *Modern Social Work Theory* Second Edition, Macmillan Press Ltd, London, 1997.

PEDERSEN, D. "Qualitative and Quantitative: Two styles of viewing the world or two categories of reality" RAP: Rapid Assessment Procedures, N. SCRIMSHAW, and G. GLEASON (Eds), INFD.Boston, 1992.

PFEIFFER, C. - P. WETZELS. Junge Türken als Täter und Opfer von Gewalt. Kfn Forschungsbericht Nr. 81, Hannover. 2000.

PHILP, Mark. "Notes on the form of knowledge in social work", *Sociological Review*, 27,1: 83-111, 1979.

PITTS, John. *Working with Young Offenders*. Mcmillan Education, London, 1990

POSTMAN, Neil. *Çocukluğun Yokoluşu*, (Çev. Kemal İnal), Ankara: İmge Kitapevi, 1995.

RAPAPORT, J. "Terms of Empowerment/Exemplars of Prevention: Toward a Theory for Community Psychology" , *American Journal of Community Psychology*, 15,2,.1987:121-144.

REES, Stuart. *Achieving Power*, Sydney, Allen ve Unwin, 1991

RUBIN, T. *Juvenile Justice Policy, Practice and Law*, USA, 1985.

RUBIN,A. ve E. BABIE. *Research Methods for Social Work*, USA, Brooks/Cole Publishing Company,1989.

RYAN, W. *Blaming The Wictim*, New York, 1976.

SALEEBY, D. *The Strengths Perspective in Social Work Practice*, Newyork. 1997.

SAMPSON, A. *Acts of Abuse: Sex Offenders and the Criminal Justice System*, New York:1994.

SARAN, Nephân. *İstanbul Şehrinde Polisle İlgisi Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo-Kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma*, İstanbul: Taş Matbaası Yayınları, 1968.

SCHWARTZ. J. M. " Juvenile Justice: Back to The Future or Will We Learn From The Past?", (Ed. Michael Reish, Eileen Gambrill),Sage Publication, America, 1997.

SEDEN, Janet. *Counselling Skills in Social Work Practice*, Buckingham, 1999

SELIGMAN, M.E.P. *Helplessness: On Depression Development and Death*, San Francisco, 1975.

SOLOMON, B.B. *Black Empowerment: Social Work in Oppressed Communities*. New York, 1976.

SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU, DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ VE UNİCEF. "Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar Katılımlı Eylem Araştırması." Nil Ayhan (Ed.),Geri Bildirim Etkinliklerinde Kullanılacak Materyaller , Ankara, 2000.

STRAUSS, ANSELM. L. *Qualitative Analysis for Social Scientists*, New York, Cambridge University Press, 1990.

SWIFT, C. ve G. LEVIN." Empowerment: An Emerging Mental Health Technology." *Journal of Primary Prevention*, 8, 1/2, 1987:71-94.

T.C. DİE. *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri (Seçilmiş 27 İl)*, 2000.

T.C. DİE. *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri (Seçilmiş 27 İl)*,2001.

T.C. DPT. *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyon Raporu* Ankara 2001.

TAN, Mine. "Çocukluk: Dün ve Bugün." B.ONUR (Ed) *Toplumsal Tarihte Çocuk*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih VakfıYayını, 1993.

TASHAKKORI, A. ve C. TEDDLIE. *Mixed Methodology Combining Qualitative and Quantitative Approaches*, London, Sage Publications, 1998.

TAŞDÖVEN, Hidayet. " Çocuk Suçluluğu Olgusunda Polisin Yeri ve Çocuk Hakları Sözleşmesi Bağlamında Uygulamaların Değerlendirilmesi" *Polis Dergisi*. 6, 23,2000: 46-62.

TBMM İNSAN HAKLARI İNCELEME KOMİSYONU. *Soruşturma Ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000*, Ankara, TBMM Basımevi, 2000.

TEKELİ, İlhan. *Modernite Aşılırken Siyaset*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1999.

TEKİN, Uğur. Dr, Sosyolog, Köln Üniversitesi Öğretim Görevlisi, 5.11.2003 Tarihli Görüşme.

THORPE, David. " Police and Juvenile Offending.", M. STEPHENS ve S. BECKER. *Police Force Police Service- Care and Control in Britian*. 1994: 169-191.

The Crime And Disorder Act 1998. *Youth Justice Provisions*. <http://www.nacro.org.uk/templates/publications/briefing> February 1999.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi Ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporları, Ankara, 1990- 2003

ULUĞTEKİN, Sevda. *Hükümlü Çocuk ve YenidenToplumsallaşma*, Ankara:Bizim Büro, 1991.

ULUĞTEKİN, Sevda. *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*, Ankara, 1994.

ULUĞTEKİN, Sevda. "Çocuk Suçluluğu ve Hizmet Modelleri" *Adli Tıp Anabilimdalı Adli Psikoloji Programı Ders Notları*, Ankara Üniversitesi 1999-2000.

ULUĞTEKİN, Sevda." Yirminci Yüzyılda Türkiye'nin Çocukları: Sorunlar ve Beklentiler". A. M. AKTAŞ, V. DUYAN (Ed.), *Prof.Dr. Nihal Turan'a Armağan Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımla ve Sorun Alanları*, Ankara, 2001:7-19.

ULUĞTEKİN, Sevda. "Çocuk Hakkında Yapılması Gereken Araştırmaların Çocuk Yargılamasındaki Yeri ve Önemi". Ç. ARIKAN, K.KARATAŞ (Ed.), *Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan – İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet*, Ankara, 2001:300-307.

ÜNLÜ, Erden. "Değişkenlerin Ölçölme Düzeylerine Göre İstatistiksel Çözümlemeler", Ç. ARIKAN, K.KARATAŞ (Ed.), *Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan – İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet*, Ankara, 2001:308-323.

WOLIN,S.J. ve S. WOLIN. *The Resilient Self: How Survivors of Troubled Families Rise Above Adversity*, New York, Villard Books, 1993.

YILDIRIM, A. ve HASAN Ş. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2000.

YOUNG, I. Punishment Treatment, Empowerment: Three approaches to policy for pregnant addicts. *Family Studies* 20, 33-retrived from <http://www.elibrary.com> 1994.

EK'ler

EK – 1 : Ankara Karakollarına Getirilen Çocuk Sayıları

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün 1.11.2001 ve 27.3.2002 tarihleri arasında karakollarda topladıkları verilerden 1984 doğumlu ve daha küçük olan çocukların hangi karakollarda soruşturmalarının yapıldığına ilişkin sayılar aşağıda verilmiştir.

İLÇE	Karakol Numarası	OLAY
Çankaya İlçe Em. Md.	1 No'lu Karakol	7
	2 No'lu Karakol	12
	3 No'lu Karakol	4
	4 No'lu Karakol	39
	5 No'lu Karakol	2
	6 No'lu Karakol	6
	7 No'lu Karakol	7
Altındağ İlçe Em. Md.		
	8 No'lu Karakol	11
	9 No'lu Karakol	4
	10 No'lu Karakol	33
	11 No'lu Karakol	19
	12 No'lu Karakol	1
	13 No'lu Karakol	2
	14 No'lu Karakol	2
	15 No'lu Karakol	1
	16 No'lu Karakol	2
	17 No'lu Karakol	17
	18 No'lu Karakol	3
	19 No'lu Karakol	20
	20 No'lu Karakol	12
	21 No'lu Karakol	2
Keçiören İlçe Em. Md.		
	22 No'lu Karakol	8
	23 No'lu Karakol	46
	24 No'lu Karakol	34
	25 No'lu Karakol	6
	26 No'lu Karakol	8
	27 No'lu Karakol	20
	28 No'lu Karakol	7
Mamak İlçe Em. Müd		
	29 No'lu Karakol	3
	30 No'lu Karakol	1
	31 No'lu Karakol	7
	32 No'lu Karakol	6
	33 No'lu Karakol	2
	34 No'lu Karakol	1
Etimesgut İlçe Em. Md.		
	35 No'lu Karakol	1
	36 No'lu Karakol	1

Ek – 2: Karakol Gözlem Raporları

Gözlem Raporu :1

Tarih: 7 Mayıs 2002

Yer: 23 No'lu Karakol

Bu gözlem raporu, karakol amiri ile yapılan görüşmelere dayalıdır. Karakolun girişinde “ Değiştik”, “Polis İnsan Haklarının Koruyucusudur”, yazılarının bulunduğu afişler dikkat çekmektedir. Bu afişlerin, polis in vatandaşın güvenini kazanmak amacını yansıttığı düşünülebilir. Karakolu prefabrik, tek katlı bir binadır.

Karakol amiri ile tanışıp, araştırmanın amacından söz edilmiştir. Araştırmaya ilk bu karakoldan başlanması nın nedeninin Emniyetinin son beş aydır toplanan verileri suça yönelen çocukların sayısı bakımından incelendiği ve en yüksek sayının İlçesinde ve Karakolunda çıktığı belirtilmiştir.

Karakol amiri ile yapılan görüşmede polis memurlarının çalışma biçimleri, yasal temellerinin ne olduğu ve karakolda çocuklar açısından ne tür işlemler yapıldığı konuları yer almıştır.

Karakol amirinin ilk söylediği şey, polislerin büyük sıkıntı çektiği, 24 saat esasına göre çalışmalarıdır. Bunun mutlaka 8 saate düşürülmesi gerektiği belirtilmiştir. Karakollarda vardiya usulü, üç grup halinde çalışılmaktadır. İlk grup, sabah 8’de çalışmaya başlıyor, akşam 8’de işi ikinci gruba devretmektedir. İkinci grup sabah 8’e kadar çalışıp, işi üçüncü gruba bırakmaktadır. Her bir grubun , grup amiri vardır. Grup amirleri, komiser veya komiser yardımcısı unvanı olan polis memurlarından atanmaktadır. Ayrıca her bir grubun bir yazıcısı bulunmaktadır. Suç işlediği şüphesi bulunan yetişkin ve çocukların evrakları grup yazıcısı tarafından hazırlanır. Grup amiri, olayı dinler ve ne gibi işlemler yapılacağına karar verir ve mülakat yapar.

Karakolda grupların dışında polis memurları şuralarda çalışmaktadırlar:

- Sabit noktalarda görevlendirilir: Siyasi Parti Binaları, Hastaneler, Bakanlık yapmış kişilerin evleri, Hastaneler, Kaymakamlık gibi resmi binalar, özel poliklinikler.

- Karakolun mıntıkası içinde bulunan okullarda 6 polis memuru sivil olarak görevlendirilmiştir.

Bir polis memurunun mezun olduğunda nerelerde çalıştığına dair teamül karakol amiri tarafından şöyle belirtilmiştir. Bir polis memuru mezun olduğunda ilk olarak çevik kuvvette çalışmalıdır. Bunun nedeni, çevik kuvvetin katı disipline dayalı ve asker mantığının geçerli olmasıdır. Bir başka nedeni ise yeni mezunların, genç olmaları onları toplumsal olaylarda güç kullanmalarını kolaylaştırmaktadır. Çevik kuvvete birkaç yıl çalışan polis memuru sonra karakol ve daha sonra da şubelerde çalışmaktadır.

Bir bölgede kurulacak karakol sayısı, o bölgenin nüfusuna ve suç yoğunluğuna göre belirlenmektedir. Şubeler ise bölgeler arası ve karakollar arası koordinasyonu sağlamak için kurulur. Karakollar bütün suçlarla ilgilenirken şubeler spesifik suç üzerine uzmanlaşırlar. Örneğin, ... Emniyet Müdürlüğüne bağlı Asayiş Şubesi'nin Hırsızlık Bürosu, Cinayet Bürosu vardır.

23 No'lu Karakolda bulunan bürolar şunlardır:

- Adli Evrak Bürosu: Mahkemelerden, Cumhuriyet Savcılığından gelen yazışmalarla ilgilenir.
- İdari Büro: Her türlü idari yazışmalar, iç yazışmalar ve diğer kurumlarla yazışmalar bu büro tarafından yapılır
- Askeri Evrak Bürosu: Askeriye ile ilgili yazışmalar yapılır.
- Adli Araştırma (İnfaz) Bürosu: Mahkeme kararı ile aranan kişilerin yakalanması konusundaki yazışmalar yapılır.

Karakol amirine göre bir polisin sahip olması gereken becerileri şunlardır: 1. Bilgisayarı bilmeli, 2. Şoförlük, 3. İyi iletişim kurma becerisi olmalıdır. Düşündüklerini iyi ifade edebilmeli, bunları yazıya geçirebilmelidir. 4. Zaaflarının olmaması gerekir. Bu zaaflar para ve kadınlarla ilgilidir.

Polis iki tür suç ile ilgilidir. Birincisi, polisin takibini gerektiren suçlardır. Bunlar, toplum düzenini bozan suçlardır. Adam öldürme, yaralama, gasp, soygun, kamu davası gibi suçlar buna örnek olarak verilebilir. İkincisi ise takibi şikayete bağlı suçlardır. Bunlar, sözle sarkıntılık, mesken masuniyeti ihlal, hakaret ve sövme, kamu düzenini bozucu olmayan suçlardır.

Polis suç işlediği şüphesi altındaki bir kişi ile ilgili evrakı şöyle hazırlar. Bu evrak savcı adına hazırlanır. Hazırlanan dosyada olayla ilgili tüm öğeler yer

almalıdır. Bu dosyadan savcının olayı tüm ayrıntıları ile anlaması gerekir. Grup yazıcısı şikayetçiyi dinler ve yazıya geçirir. Olayla ilgili kişilerin nüfus cüzdanı örnekleri yer alır. Olay yeri tarif edilir, tüm deliller toplanır. Suçun türüne göre suç işlediğinden şüphelenilen kişinin sorgusunu ilgili şube yapar. Örneğin, hırsızlık bürosu, cinayet bürosu polisleri. Evrak hazırlama konusunda bir standart yoktur. Sorgu, şahsın neler bildiğini öğrenmeye çalışmak demektir. Sıcak ve soğuk sorgu yaklaşımları vardır. Sorgulama, hizmet içi eğitim ve uluslararası seminerler ile öğrenilir.

Görüşme sonunda karakol amiri, polisin asıl görevinin vatandaşın güvenliğini sağlamak olduğunu, görevini iyi yapabilmek için de polisin her devlet memuru gibi sekiz saat çalışması ve amirlerinden iyi davranış görmesi gerektiğini belirtmiştir. Amirlerinden olumsuz davranış gören polislerin vatandaşa iyi davranmasının olanaklı olmadığını belirtmiştir. Polisin görevini iyi yapabilmesi için bir diğer koşulun doğru personel politikası ve siyasetçilerin polisle ilgili karar vermede yetkilerinin ellerinden alınması gerektiğini belirtmiştir.

Karakol Gözlem Raporu:2

Gözlem Tarihi: 5 Haziran 2002

Bu hafta gözlemlerimi karakolun müracaat yerinde, karakolun giriş yerinde solda bir masanın başında o günkü nöbetçi polis memurunun bulunduğu yerde yaptım. Karakolda bulunan mekanları şöyle tarif edebiliriz. Avukat-Sanık Görüşme Odası, Müracaat-Nöbetçi Polis Memuru Masası, Grup Amiri Odası, İdari Büro, Nezarethane Adli Büro, İnfaz Bürosu, Karakol Amiri Odası yer almaktadır.

Gittiğimde il asayiş ekipleri şüphelendikleri, 17 yaşında bir çocuğu kimliği yanında olmadığından K. M. Karakolu'nun mintikasında buldukları için buraya getirmişlerdi. İl Asayiş Ekipleri her bölgede çalışan Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesine bağlı olarak çalışmaktadırlar. Ekipten iki polis memuru 17 yaşındaki bu çocuğu bir tutanakla karakola teslim etmişlerdir. Tutanakta çocuğun kendi beyanına göre kimlik bilgileri yazılmıştır. Üst araması yapılır, üstünden çıkanlar, tutanağa yazılır. Çocuğun polis tarafından alındığı ve bırakıldığı tarih ve saat yazılır. Çocuğun sabıkasının olup olmadığı Genel Bilgi Toplama adı verilen bir işlemle öğrenilir. Bu çocuk, daha önce arkadaşını yaralamış, ancak hakkında dava açılmamıştır. Bu sırada sivil bir polis memuru burada çalışan polis memurlarının herkese çok iyi davrandıklarını belirtmiştir. Çocuk, Adli Tıp'a gitmek istememiştir. Adli Tıp muayenesi için 18 milyon verilmesi gerekmektedir. O anda verilemezse bu sonradan mahkeme sırasında istenmektedir. Çocuktan neden şüphelendikleri sorulduğunda, polisin şüpheli olması gerektiği, bu sayede bir çok olayı aydınlatıldığı belirtilmiştir. 17 yaşındaki bu çocuğa çocuk demem polis memurları tarafından oldukça tuhaf karşılandı. Onlara göre karşılarındaki bir yetişkindi, hatta “evlendirsen, evlenmem demez” diyerek karşılarındaki kişinin yetişkin olduğunu belirtmişlerdir. Bu işlemler sırasında üst arama iki kez yapılmıştır. Bu işlemler karakol nöbetçisi tarafından yapılmıştır. Bu sırada İlçe Emniyet Müdürü karakolu ziyaret etmiştir. Bir süre sonra çocuğun kimliği arkadaşı tarafından getirilmiş ve çocuk saliverilmiştir. Çocuk için saliverme tutanağı hazırlanmıştır. Çocuk, karakolda bulunduğu süre içinde nezarethanede değil müracaat masasının bulunduğu yerde beklemiştir. Bu süre içinde çocuğun ailesine haber verilmemiştir. Sonuç olarak bu vaka ile ilgili Üst Arama tutanağı ve Saliverme tutanağı hazırlanmıştır. Bu işlemler, ceraim defterine işlenmemiştir.

Çocuklarla ilgili ne tür deneyimleri olduğunu öğrenmek istediğimde bir polis memuru yeni bir olaydan söz etmiştir. Cep telefonu çalınan bir lise öğrencisinin şikayeti üzerine üç çocuktan şüphelenilmiştir. Bu çocuklardan ikisi 15 yaş altında, üçüncüsü ise 16 yaşındadır. Bu çocukların ifadesi alınmış, doktor raporu alınmış ve avukat görüşmesi sağlanmış böylece evrakları hazırlanmış ve 15 yaşında olanların evrakları Çocuk Şubesi'ne gönderilmiş, 16 yaşında olan üçüncünün ise evrakı yetişkin mahkemesi ile ilgili olan savcıya gönderilmiştir. Bu çocuklar savcılıktan serbest bırakılmıştır. Bu olay anlatılırken, 21 yıllık bir polis memuru, “burada çalışan hiçbir polis memurunun karşısındakinin çocuk olduğu bilincinde değildir. Polis için önemli olan suçun ne olduğudur” diyerek polisin gözüyle çocuğun değil suçun önemli olduğunu belirtmiştir. Bu söz üzerine yeni açılan çocuk şubesi hakkında ne düşündüklerini sorduğumda “Çocuk şubesi nam olsun diye kurulmuştur” diyerek, görüşlerini bildirmişlerdir.

Karakol Gözlem Raporu: 3

Gözlem Tarihi: 12. 6. 2002

Bugün, karakola giderken kendimi daha rahat hissettim. Karakol kapısından içeri girerken bir karakola alışabileceğim daha önce aklımın almayacağı bir durumdu. Karakola girip polislerle selamlaştım. Onların da bana alışmaya başladıklarını hissettim. Ancak polisin en önemli özelliğinin "şüphencilik" olması nedeni ile sürekli karakola neden geldiğim, hatta bu çalışmayı polislerle değil çocuklarla yapmam gerektiğini belirttiler. Karakol gözlemlerim sırasında, en çok dikkatimi çeken şey, onlara soru sormamadan rahatsız olmaları idi. Bunun nedeni ise polisin mesleği gereği soruları hep kendisi sorarken, benimle ilişkilerinde rol değiştirmeleri, yani soru sorulan kişi olmaları idi.

Bugün karakola geliş nedenimi yeniden onlara anlattım. Bu çarşamba 1. Grup çalışıyordu. 1. Grubun Grup Amiri ile tanıştım. Gruplarda çocuklarla ilgili işlemleri yapan grup yazıcısı kilit adam olduğundan onunla tanıştım. Çalışma konumu duyan polisler aslında yeni kurulan "çocuk şubesi"ne gitmem gerektiğini söylediler. Onlara çocuklarla ilgili yapılan işlemleri sorduğumda, grup yazıcısı ve amiri bu işlemlerin kanuna göre yapıldığını ifade ettiler. Ancak kanunun da savcı ve hakimleri kastederek bir kişinin dudakları arasında olduğunu belirttiler. Çocukların neden suç işlediklerini sorduğumda ekonomik ve aile yapısının bozuk olmasına bağladılar. Bu sırada bir milletvekili grup amirini arayarak bir kız kaçırma olayının sonuçlandırılmasını istediğini belirtti. Grup amiri telefonu kapatarak, eskiden olsa bu olayı çok rahat çözerdik dedi. Eskiden disiplin vardı, şimdi sadece kanunlarla, kurban olanların hakları savunulamıyor, kanunlar sadece suçluların haklarını korumak için yapılmış dedi. Eskiden nasıl çözdüklerini sorduğumda, kız kaçırana burada yapılacak az bir baskı ile olayı itiraf edeceklerini belirtti.

Bu arada yeniden çocuk şubesi ile değişen ne oldu sorusuna döndüğümüzde, polislerden birisi sivil kıyafetli polislerin çocukla daha iyi ilişki kuracakları için bu şubenin kurulduğunu bildirmişti. Çocuklar açısından değişen nedir sorusuna ise bütün işlemleri kendilerinin yaptığını, onlar için yalnızca biraz daha fazla iş ve benzin parasına mal olduğunu belirttiler. Bir başkası da Çocuk Şubesi gösteriş olsun diye kuruldu, çocuklara yararlı olunacak ise bir yerde

şube kurmakla olmaz, bu iş ciddi ise örneğin İlçe Emniyet Müdürlüğüne de kurmaları gerekirdi dedi. karakollarında çocuklar için bir Karakol Spor Projesi olduğunu, bunu nasıl karşıladıklarını sorduğumda, grup amiri polisin işi çok fazla, bu işlerle uğraşması doğru değil diyerek fikrini belirtti ve diğer polisler de buna katıldıklarını bildirdiler. Polisler, çocukların genellikle hırsızlık yaptığı, bunu da ya ekonomik nedenlerle ya da sağlıksız arkadaş grupları nedeni ile yaptıklarını bu nedenle çocukla ilgili işlem yaparken vicdanlarının rahatsız olduğunu belirttiler. Basit suçlarda işlem yapmadığınız olur mu sorusuna ise polisin karar mekanizması olmadığını, grup amirinin ve karakol amirinin bu tür kararlarda etkin olduklarını belirttiler.

Bu konuşmalar sırasında suç işleyen çocuklarla ilgili deneyimlerini sorduğumda, karakolun en deneyimli polis memuru hiç unutamadığı bir çocuğu anlattı. M. Y. adında bir çocuğun "fare çetesi" kurduğunu söyledi. Bu çetenin sürekli hırsızlık yaptıklarını söyledi üstelik M. Y. nin annesinin de İnsan Hakları Derneği'nde çalıştığını belirtti. Çocuğu bir gün markette şüpheli bir durumdayken yakalayıp karakolda dövdüğünü, çocuğun da bunu avukata söylediğini, ancak bu sırada çocuğa neden markette olduklarını sorduğunda, çocuktan "kasadan para almak için" yanıtını aldığını, bunun üzerine ifade tutanağını değiştirmek istediğinde avukatın "memur bey ne yapıyorsunuz" dediğini anlattı. M.Y. nin kendisini avukata şikayet etmesinden rahatsız olduğunu, isterse kendi elinde olan gücü kullanarak ifade tutanağını değiştireceğini ima etti. Bu olayı anlatıp çocuklara polisin baba gibi davrandığını, çocuk hatalı ise bunun bedeli olduğunu, çocuğu dövmesinin nedenini ise çocuğun yararını istediği için olduğunu belirtti. Bu düşüncesinin nedenini ise "polis devlettir, devletin hata yapan çocuklarına tepki vermesi gerekir" diyerek açıkladı. Suç işleyen çocuklarla ilgili deneyimlerini anlatırken polisler çocuklar için sürekli "psikopat" kelimesini kullanıyorlardı. Bunu özellikle uçucu madde kullanan çocuklar için kullanıyorlardı.

Bir süre sonra sürekli hukuk devleti sözü eden bir polis memuru ile odada yalnız kaldık, ona tutukevinde kalan çocuklara polisin nasıl davrandığı sorulduğunda, polisin onlara kötü davrandıklarını söylediklerini, bunun nedenini sorduğumda, bu tür kötü davranışlar artık yok, bunun iki nedeni var diyerek yanıtladı. Birincisi polis sadece görevini yapıp, olayı açığa kavuşturmak derdine düşmüyor. Çünkü kendi başı derde giriyor. İkincisi, işkence olaylarında tazminatın polise ödettirileceği haberleridir.

Karakol Gözlem Raporu: 4

Gözlem Tarihi: 19 Haziran 2002

Bugün karakol amirinin izinli olduğu bir gün. Grup amirinin odasında gözlem ve görüşmelerimi yapmaya karar verdim. Grup amirinin odasında Karakolunun sorumlu olduğu 11 mahallenin gösterildiği bir harita yer almaktadır. Odada Sanık Hakları ve Grup Amiri'nin görevleri başlıklı yazılar duvara asılmıştır. Ayrıca İnsan Hakları Müracaat Kutusu grup amirinin masasının üstünde yer almıştır.

Grup Amirinin odasına girdiğimde bir genç kız ve annesi grup yazıcısı ile konuşuyorlardı. Görüşme sırasında anne, biz şikayetçi olmadık başımıza bunlar geldi diyordu. Grup yazıcısı benim gelmemden rahatsız oldu ve anne ile kıza dışarıda beklemelerini söyledi. Olayın ne olduğunu sorduğumda komşu kavgası olduğunu belirtti. Bu kişilerden komşularının şikayetçi olduklarını belirtti. Bu çocukla ilgili ne tür işlemler yapıldığını sorduğumda, "bu çocuk grubuna girmiyor, çünkü 16 yaşında" dedi. İşlemleri yapıp, evrağı hazırlanıp savcılığa gönderilecek dedi. Çocuk, annesi ile birlikte beklemeye devam ediyordu. Bu sürede Baro'dan avukat geldi, sanığa susma hakkını kullandıracağını söyledi ve sanık ile görüşmek istediğini söylediğinde grup yazıcısı polis avukata "geç görüş" dedi. Bu cümle avukat ve polis arasındaki olumsuz ilişkiyi çok güzel anlatıyordu. Karakolda bulunduğum süre içerisinde polisler avukatların sanıklara özel büro kartlarını vermekten başka hiç bir şey yapmadıklarını belirtmişlerdir. Avukat, görüşmeden çıktıktan sonra hazırlanan İfade Tutanağını imzalamıştır. İfade tutanağında çocuğun "Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesi" gereği susma hakkının kullandırıldığı, ifadesinin Cumhuriyet Savcılığınca alınacağı bildirilmiştir..

Çocuk için hazırlanan evrakı incelemek için izin aldım. Müdafii-Zanlı Görüşme Tutanağı, Adli Tıp Kurumu'na mağdur için darp raporunun istendiği dilekçe, Mağdurun İfade Tutanağı, Numune Hastanesi Rapor Kağıdı, Nüfus Cüzdanı Sureti, İfade Tutanağı, Şüpheli ve Sanık hakları Formu, Yakalama Tutanağı, Salıverme Tutanağı, Üst Arama Tutanağı hazırlanan dosyada yer alan evraklardır. Yakalama tutanağında kişilerin kendiliklerinden geldiği bildirilmiştir. Salıverme

Tutanağında da evrakın ikmalen gönderilmesi nedeni ile adı geçenlerin salıverildiği belirtilmiştir. Evrakın ikmalen gönderilmesi, suç isnat edilen kişi olmadan hakkında hazırlanan evrakın savcılığa gönderilmesi anlamına gelmektedir.

Bu olayla ilgili olarak grup yazıcısı, grup amirine bilgi vermiş ve olayın şikayetçi olanları gibi olmadığını bildirmiştir. Grup amirine bütün ifadeleri kendisinin mi aldığı sorulduğunda bu olayda olduğu gibi bütün olaylardan haberdar olduğunu ancak ifadeleri grup yazıcısının aldığını belirtmiştir. Grup yazıcısı bu olayda davacı ve davalıların iki taraf olacaklarını bildirmiştir. Ancak Adli Tıptan alınacak Kati Raporun savcının kamu davası açıp açmamaya karar vereceğini belirtmiştir. Kati Rapor, 10 günü geçerse kamu davası açılacaktır.

Bu gözlem gününde karakol amirinin olmaması beni huzursuz etti. Bir süre sonra grup amiri odasına hiç bir polis memuru gelmez oldu. Ben de bunun üzerine nöbetçi polis memurunun olduğu, müracaat masasına gidip oturdum. Burada bulunan polis memurlarına çocuklar genelde ne tür suç işliyorlar diye sordum, hırsızlık yanıtını aldım. Çocuk onlar için de 15 yaş altında olanları kapsıyordu. Çocukların genelde suç işlemelerinin nedeninin ekonomileri ve aile yapılarının bozuk olmasına bağlıyorlardı. Bazı çocukların ise mesleği hırsızlık, örneğin Mahallesi Caddesinde çocuklar bir tür hırsızlık olan tırnakçılık yaparak işe başlarmış.

Halkla ilişkiler bölümünü bitiren polis memuru, çocukların suça yönelmesini engellemek için devletin psikolojik hizmet vermesi gerekir, ayrıca devletin şartsız eğitim ve sağlık güvencesi vermesi gerekmektedir diyerek görüşünü bildiriyor. Polislerin de mutlaka insanlarla iletişimle ilgili eğitim alması gerektiğini, kendisinin aldığı eğitimden çok yararlandığını belirtiyor. Polislerin yaşadıkları sorunlarla ilgili Üniversitesinden bir hocanın yaptığı çalışmayı çok beğendiğini, polisi çok iyi anladığını belirtiyor. Benim de örneğin polis kimliğiyle gelsem her şeyi daha iyi anlayacağımı belirtiyordu. Bu konuşmalara bir başka polis memuru " eğer, köyde yetişmiş, kent hayatı bilmeyen, çocukluğundan itibaren ayrı ortamlarda eğitim verdiğin bir kişiye bir de silah verirsen ondan ne bekleyebilirsin" diyerek katılıyordu. Buna ilaveten "polis devlettir, devlet adına hizmet verir, onun için hizmet verdiğin kişiye beyefendi, hanımefendi demen gerekir" diyerek görüşlerini bildiriyordu.

Gözlem Raporu:5

Gözlem Tarihi: 26.6.2002

Bugün milli maç var, polisler öğleden sonra maç izleyeceklerinden, maç saatine kadar karakolda kalacağım. Bu çarşamba karakol amiri izinli ve üçüncü grup çalışıyor. Bir önceki hafta komşusunun şikayet ettiği 16 yaşındaki R'nin dosyasının savcılığa gönderilmediğini öğrendim, Adli Tıp, mağdur için 10 günü aşmayacak rapor verdiği, bu nedenle R ve ailesinin şikayetçi olmamışlardı. Polislerden birisi bu olaydan ciddi bir şey çıkmaz, savcının dava açmasını gerektirecek bir durum yok dedi. Bu sırada iki genç kapatılan derneklerinin açılıp içeriden eşyalarını almak istediklerini söylemeye çalışırken polis memurlarından birisi kanunları bilmiyorsunuz, sonrada böyle saçma sapan şeyler istiyorsunuz diyerek bağırmaya başladı. Bunun üzerine grup amiri gelerek olaydan haberdar olduğunu, dinlemeden bağırmaması gerektiğini söyledi ve eşyalarını almak, derneği kapatmak için tutulan tutanağa ihtiyacı olduğunu belirtti. Bunun üzerine tutanağı buldular.

Karakolda beş yıllık arşiv çalışması yapan iki polis memuru, bu çalışmayı gidip çocukların kaldığı yuva ve yurtlarda yapmamın doğru olacağını belirttiler. 20 yıldır çalışan polis memuruna bu süre içinde suç işleyen çocuklar açısından neyin değiştiğini sorduğumda hiç bir şey değişmedi dedi. Polis ilk kez suç işleyen çocuğa tepki vermelidir. Çocuk karşısında bir duvar görmelidir ki bir daha suç işlemeye cesaret edemesin, ancak sürekli suç işleyen çocuk için yapılacak hiç bir şey yoktur. Bu sırada onlarla konuşmam bittiğinde grup amiri ile konuşmak istediğimi söyleyip izin isteyerek grup amirinin odasına gittim. Grup amiri yanına gittiğimde ders çalışıyordu, ... master yaptığını belirtti. Suça yönelen çocuk ve polis ilişkisi üzerine çalışma yaptığımı, bu konuda yaşadıklarını ve düşündüklerini öğrenmek istediğimi belirttim. Çalıştığı 5 yıllık süre içerisinde 15 yaş altı çocukların ilk sırada kavga ve yaralama, ikinci sırada hırsızlık nedeni ile polisle karşılaştıklarını bildirdi. Bunun nedeni ise Keçiörende oturanlar kentte yaşamayı öğrenememiş, kentlileşememiş insanlar, özellikle erkek çocuklar "namus" meselesi yapıp kavga ve yaralama olaylarına karışmalarıdır. Bir başka nedeni ise yine erkek çocukların kendilerini ispatlama ihtiyacıdır. Arkadaş grupları ile macera ararken de suç işleyebilirler. Basit bir suç işleyen çocukla karşılaştığınızda ne yaparsınız diye

sorduğumda örneğin bir marketten çocuk basit birkaç şey alıyor ve yakalanıyor. Öncelikle esnafın tepkisine bakılır. Hoşgörüsünün olup olmadığına bakılır. Eğer hoşgörülü ise çocuğun bunu nasıl telafi edeceğine karar verilir. Aldığı malı geri bırakmasını isteyebilir, malı satın almasını isteyebilir. Çocuklara polisin tavrı genelde nasıldır sorusuna aynı filmlerdeki gibi iyi polis ve kötü polis oyunu oynanır. Kötü polisi onayan biraz ileri giderse ben müdahale ederim diyerek yanıt veriyor. Çocukların suç işlemesini önlemek için ne yapılabilir sorusuna aile, okul ve akran grupları ile çalışmalar yapmak gerekir. Yargıda bu çocuklar için indirim var. Hukuk kendi üstüne düşeni yapmaktadır.

Çocukların suç işlemelerini önlemek amacı ile polisin başlattığı bir çalışma olarak Karakol Spor Projesi ile kendisinin ilgilendiğini belirtti. Aslında bu işi İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün yapması gerekir diyerek fikrini belirtiyor. Karakol Sporunu oluşturmak için önce bir dernek başkanı gerekiyordu, polisin esnaf ile yakın ilişkisi vardır. Kuyumcular Çarşısında güvenilir, futbolla da ilgili bir kuyumcu bu işle ilgilenmek istedi. Karakol Sporda bulunan çocukları mahalle muhtarları ile birlikte belirlemişler. Bu çocuklar sokakta çok vakit harcayan çocuklardır. Bu biçimde 80 erkek çocuk belirlenmiş. Bu çocuklarda tespit ettiği bir başka özellik te televizyonda "Deli Yürek" adlı dizideki kahraman gibi olmak istemeleridir. Bu kahraman, iyi giyiniyor, güzel bir arabası ve silahı var. Grup amiri bu özelliklerin hepsi onda da olduğu için onu da model almaya başladıklarını söylüyor. Karakolda olduğu günler yanına geldiklerini, onu izlediklerini belirtiyor.

Gözlem Raporu: 6

Karakol Gözlem Tarihi: 3 Temmuz 2002

Karakola gittiğimde 2. grup çalışıyordu. Karakol Nöbetçisinin yanına oturdum. Bugünkü grubun amiri işi ile çok da ilgili olmayan bir komiser yardımcısı, bir yandan onun türkü sesleri geliyor. Bir süre sonra bir çocuk esnaf tarafından karakola getirildi. Karakol nöbetçisi ilk refleks olarak çocuğa bir çırpıda kelepçe taktı. Çocuk, kan ter içinde kalmış, korku dolu gözlerle bakıyordu. Bu sırada olayın cep telefonu hırsızlığı olduğu öğrenildi. Polislerden birisi bana dönerek işte size suçlu bir çocuk dedi. Polisler kendilerine iş çıkmış olmasından kızgındılar. Bu arada arşivde çalışan karakolun en deneyimli polis memuru çocuğa yaklaşıp " neden çaldın, paraya mı ihtiyacın vardı, bizden gelip isteseydin" dedi. Karakol nöbetçisinden çocuğun kelepçesini çıkarmasını söyledi. Çocuğu alıp odasına götürdü. Ben de onlarla birlikte gitme konusunda kararsız kaldım. Ancak orada bulunan polislerden birisi, "oraya şimdi avukat bile giremez" dedi. Çocuğun sorgusunu neden grupta çalışmayan bir polis yapıyor diye sordum. Karakol nöbetçisi "ben de bilmiyorum" dedi. Diğer polisler, polisin çocuğu sorgulamadığı, yalnızca konuştuğunu söylediler. Çocuğu odadan çıkardığında, "bunun daha önce de hırsızlığı var" dedi. Bu sırada grupta bulunan polislerden birisi Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi Genel Bilgi Toplama Büro Amirliğinden çocuğun sabıkası olup olmadığını öğrendi. Verilen bilgiye göre çocuğun sabıkasının olmadığı öğrenildi. Çocuk ilk hırsızlığında yakalanmamış, ancak yine de sanırım korkusundan bunu söylemişti. S.T. ye kimlik bilgileri sorulduğunda çok zor yanıtlıyordu. Kimlik bilgilerinden 1986 doğumlu olduğu ve babasının'de çalıştığı öğrenildi. Daha önce hırsızlık şubesinde çalışan polis memuru " ben hırsızı gözünden tanırım, bu çocuk da yeni yetme hırsızlardan" dedi. Ayrıca bu işi sivil ekiplere devredelim dedi. Bu sırada karakol amiri aradı ve olay ona aktarıldı. Bu sırada İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne Bağlı Sivil Ekipler Amirliğinden sivil polisler telefon edilerek çağırıldı. Bu işlemler yapılırken S.T. nezarethanede değil, dışarıda karakol nöbetçisinin yanında oturuyordu. O esnada bir başka çocuk daha geldi. B.T'ye de hemen kelepçe takıldı. 1987 doğumlu olan B.T de S.T. ile Cep Telefonu Bayiine birlikte gitmişti. S.T. Telefonu çalarak kaçmış, ancak arkadaşının bunu yapacağını bilmeyen B.T. esnaf tarafından dükkanda alıkonulmuş, hem de esnaftan dayak yemişti. B.T. ağlayarak olaydan haberi olmadığını söylüyordu .Bu sırada çocuklarla ilgili hiçbir işlem yapılmadı. Aynı

zamanda müşteki de ifadesinin alınmasını bekliyordu. Müşteki polislerden birisinin tanıdığı idi. Polis memuru bana dönerek “siz bu çocuklara üzülüyorsunuz, ben de esas mağdur olan müştekiye üzülüyorum” dedi. Müştekinin bu kadar bekletilmesi, işinden gücünden edilmesi onlara haksızlıktır dedi. Ben bunun üzerine çocukların ailelerine haber verilmesi gerektiğini belirttim. Polis çocuklara ailelerine haber vermek isteyip istemediklerini sorduğunda çocuklar ağlayarak istemediler. B.T. “babam beni öldürür, ne olur haber vermeyin” dedi.

Sivil ekipten iki kişi geldiğinde, onlara benden söz edildi. Benimle tanıştılar ve çocukları kendilerinin almalarının nedeninin bu karakolun belirli bir mınıtkadan sorumlu olması, kendilerinin ise yani Sivil Ekipler Amirliğinin tüm ilçesinden sorumlu olmaları olduğunu belirttiler. Bunun anlamı çocukların tüm ilçesi içinde gerçekleştirilmiş suçlarla bağlantılarının olup olmadığını araştırmaktır. Bu iki sivil polis de çocukları bir odaya götürdüler ve bir süre sonra odadan çıkıp S.T. ile ilk çaldığı cep telefonunu sattığı kişinin dükkanına gittiler. Bu arada deneyimli polis memuru sürekli kendisinin suçsuz olduğunu söyleyen B.T.’nin vücudunu sıkarak “artık polisler sizi dövmüyor, siz de istediğiniz gibi bu işleri yapın” dedi.

Sivil polis ve S.T. geldiklerinde, sivil polis o kişiyi bulamadıklarını, ancak karakolda çalışanların bu kişiyi göz altına almaları gerektiğini söylediler. Bunun üzerine ilk olayla bağlantılı olarak Karakolu arandı ve olayın failinin yakalandığı belirtildi. Bu işlemler yapılırken sivil polisler siz asıl hangi işlerle uğraşıyorsunuz diye sorduğumda “aslında biz terörle mücadele diye geçiyoruz, ama hırsızlık olaylarına da bakıyoruz” dedi. Çocukları bu gece kendilerinin alacaklarını ve kendi yerlerinde sorgulayacaklarını, ayrıca hırsızlık yaptıkları yere götürüp yer gösterme yapacaklarını söylediler. Bu arada çocukları Adli Tıpa götürüp götürmeyeceklerini sordum. Bu esnada sivil ekip biz sonra gelir çocukları alınız diyerek karakoldan ayrıldılar.

Adli Tıpa iki polis ile birlikte gittik. Adli Tıpta bir sekreter “şikayetiniz var mı?” diye sordu. Onlar da yok dediler. Bu ilk işiniz mi dedi B.T. benim bir ilgim yok, arkadaşım çaldı dedi. Bunun üzerine sekreter o zaman arkadaşlarını iyi seçmen gerekir dedi. Çocuklarda 17.500.000 T.L. para istendi. Paralarlı olmadığı için

ödemediler. Sonradan bu paranın bir biçimde alındığını öğrendik. Adli Tıp Raporunda çocuklarda herhangi bir darp olmadığı sekreter tarafından yazıldı ve doktora imzaya götürüldü. Doktor bahçede bir grup insanla oturuyordu. Götürülen raporu imzaladı. Biz çocuklarla arabaya doğru yönelmiştik ki çocukları çağırdı. Çocuklara uzaktan bakarak “bir şikayetiniz var mı” dedi. B.T’ye neden gözün kanlandı, ağladın mı diye sordu. B.T de evet anlamında başını salladı.

Karakola döndüğümüzde. çocukların yanına oturdum, onlara daha önce hiç karakola gittiniz mi diye sordum. Hayır dediler. Karakolda olmak nasıl bir şey diye sordum. “kötü” olduğunu söylediler. Çocuklarla beklemeye başladık, ne avukat çağırıldı, ne de ailelerine haber verildi. Ailelerini çağırmak için çocukların rızası gerekir, avukatı da sorgulamalarını sivil ekipler yapacağından onların çağıracağını söylediler.

Çocuklarla okul başarılarını konuştuğumuzda S.T.’nin 7 tane zayıfı olduğunu babasının kendisine çok kızgın olduğunu söyledi. B.T. ise zayıfı olduğunu, ama babasının kendisini öldüreceğini ağlayarak yineledi.

Çocuklara 19.00’den sonra karakolda çalışan polislerin değişeceğini, sivil ekiplerin kendilerini gece alırlarsa onların 24 saat usulüne göre çalışmalarından aynı kişiler olacağını söyledim. Gece grubu gelinceye kadar bekledim. Çocukları yeni gelen ekiple tanıştırdım. Yeni gruptaki karakol nöbetçisi çocuklara sizin karakolda ne işiniz var, eğer sizciliniz bozulursa ne polis olabilir, ne de askeri okullara girebilirsiniz. Sizin yeriniz aileniz ve okulunuzdur diyerek nasihatte bulundu. Ben de ertesi gün çocukları takip etmek için geleceğimi karakol amirine söyleyerek oradan ayrıldım.

Gözlem Raporu: 7

Karakol Gözlem Tarihi: 4 Temmuz 2002

Sabah saat 9.15'te karakolda idim. Üçüncü grup çalışıyordu. Grup amiri ile selamlaştım, nasılsınız dedim. İyi değilim, çok iş var dedi. Gerçekten karakol çok kalabalıktı. Nöbetçi polis memuruna bir gün önceden takip etmeye başladığım olayı söyledim. Nezarethanedeler dedi. Nezarethaneye gittim başka çocuklar vardı. Bunlar değil, takip ettiğim çocukların isimlerini söylediğimde S.T.'nin karakoluna gittiğini öğrendim. S.T.'yi beklerken nezarethanedeki çocuklardan birinin babası geldi. Çocuklar hakkında bilgi aldı. Çocukları görmek istedi. Bunun üzerine çocukların yanına nezarethaneye gitti ve çocuklara kızdı. Üzüntülü bir biçimde polis memuruna yemek getirebilir miyim dedi. Bir süre sonra çocuklara yemek getirdi. Çocuklar nezarethaneden çıkartıldı ve yemek yediler. Çocuklar gece sarhoş bir halde bir başka grupla kavga etmişler ve şikayet üzerine polis ekibi onları gözaltına almıştı. Bu onyediy yaşındaki iki çocuk nezarethaneye S.T.'nin yanına konulduğunda aralarında kavga çıkmıştı. Bu çocuklar, S.T.'yi hırpalamışlardı. Bu sırada Barodan avukat geldi. Çocuklarla yapılan görüşmeye katıldım. Avukat, çocuklara süreç hakkında bilgi verdi. Ancak nezarethanede çocuk dövmelelerinin başlarını ağrıatacağını belirtti. Çocuklar S.T.'nin normal olmadığını, nezarethaneye girdiklerinde S.T.'nin bağırmağa başladığını, onların da şöyle bir dokunduğunu söylediler. Çocuklardan birisi kulağının az duyduğunu söyledi. Adli Tıpta bunu söylemesini anlattı ve savcılıkta görüşeceklerini belirtti. Avukat gittikten sonra grup amirine çocukları savcılığa kadar takip edeceğimi söylediğimde önce "olmaz" dedi. Ben de nedenini sorduğumda "size Emniyette kötü davranabilirler" dedi. Bunun üzerine be bununla baş edebilirim dediğimde gülererek olur, benim için sorun yok dedi.

Grup amiri karakol nöbetçisinden Karakolunu arayıp S.T.'yi getirmelerini istedi. Çocuğu, ... Karakolundan iki polis memuru getirdi. S.T.'nin oradaki cep telefonu çalma olayındaki mağdurun şikayetinden vazgeçtiğini söylediler. Serdar bir gün önceye nazaran daha iyi görünüyordu. B.T.'yi sorduğumda onu akşam 8.30'da bırakmışlardı. Ayrıca çocukları gece sivil ekipler almamışlardı. S.T.'Yİ nezarethaneye koydular. Üç çocukla birlikte adli tıpa gidildi. E.H. kulağındaki ağrıyı söylediğinde, ... hastanesinden konsültasyon istendi. Bunun üzerine polislerin canı sıkıldı. Onlara ek iş çıkmıştı. Kıdemli polis memuru ilçe emniyet

müdürlüğünden evrakı geçirelim, oradan İl Emniyet Müdürlüğü'ne ve hastaneye gidelim dediğinde diğer polis memurları yemek yiyelim dediler. Bunun üzerine İlçe Emniyet Müdürlüğüne oradan yemeğe gitmeye karar verdiler. Kıdemli polis memuru evrakı onaylatmaya götürdü. Çocuklarla , ben ve iki polis memuru araçta kaldık. Arabada polisler çocuklara özellikle kavga edenlere, doğru yolda olmadıklarını ön kazanmak için bunu yaparken ölebileceklerini söylediler. Örnekler verdiler. Şoförlük yapan polis, “ Laz oğlunu tanıyor musun, o buranın en büyük kabadayısıydı sonu ölüm oldu, bu işler iş değil” dedi. Bu işlemler hep evrakla mı olur diye sorduğumda, bazen İlçe Emniyet Müdürü çocukları görmek ister dedi. Karakola dönüp hızlıca yemek yedikten sonra İl Emniyet Müdürlüğüne gidildi. İl Emniyet Müdürlüğünde Asayiş Şubesinde Ceraim Hazırlık biriminden nerelere gidileceği evrak üzerinde damgalandı. Kimlik Tespit Büro Amirliğinden evrak geçirildi. Sicil Büro Amirliğinde parmak izi alındı. S.T'nin parmak izi hırsızlık yaptığı için tüm elinin ve tek tek tüm parmaklarının izi alınarak yapıldı. Bu durumu anlamaya çalışan S.T bana soru soran gözlerle bakıyordu. Ben de polis memurlarına bu olayı açıklamalarını istedim. Sicil Büro Amiri ile görüştüğümde “biz burada savcılık öncesi karar mekanizmasıyız, bazen çocukları buradan salıveririz, ancak çocuk tekrar bizim karşımıza gelir, çünkü çocuğu suç işlediği ortama tekrar göndermiş oluruz” dedi. Örneğin S.T'nin sicili bozulacak, biz onu kayıtlarımıza alacağız dedi. Buradan sonra Gasp İdari Büro, Cinayet İdari Büro, Hırsızlık İdari Büro'ya gidilerek çocukların kaydı yapıp, evrak görüldü mührü alınmıştır. Bu işlemlerden sonra adliye binasına gidilmiştir.

Adliyede Savcılık İlamat Bürosunda çocuğun kaydı olup olmadığı soruldu. Nöbetçi Savcıdan izin alınarak soruşturmalar izlendi. Savcı çocukların 18 yaşından küçük olmaları nedeni ile ifadelerinin avukat nezaretinde alındığını söyledi. Çocukları tek tek çağırıp olayı sordu. Ancak S.T. yine korktuğu için olayı anlatamadı. Savcı ise hazırlanan evraktan ifadeyi kendisi yazdırdı. İfadeyi imzalayıp, bir nüshasını avukata verdi. Diğer çocuklar olayı anlattılar. Onları dinledikten sonra benzer bir biçimde ifadeleri yazdırdı. Savcıya teşekkür ederek oradan çıktığımda S.T. babası ile birlikte gitmişti. Diğer çocuklarda serbest kalmışlardı. Ancak E.H. kulak problemi nedeni ile kıdemli polis memuru tarafından Hastanesine gönderildi.

Gözlem Raporu:8

Karakol Gözlem Tarihi: 10 Temmuz 2002

Bu gün 3.grup çalışıyordu. Karakol nöbetçisi ile S.T. ile ilgili sorular sordum. S.T için avukat gece saat 3.00'de çağırılmış, avukat sabah 8.30-9.00'da gelmiştir. Neden hemen avukat çağırmadıklarını sorduğumda "polis olarak biz çocuğun sicilinin bozulmasını istemeyiz, önce şikayetçi ile barıştırma yoluna gideriz, avukat çağırmak resmi işlemlerin başlaması anlamına gelir" yanıtını aldım. Ailesine haber vermemelerini de ailenin telefonunun olmayışına bağlıyordu. Halbuki çocuk telefon numarasını söylemişti. Gece nezarethanede diğer büyük çocuklardan S.T'nin dayak yediğini, bunun üzerine kendisinin de döven iki çocuğu dövdüğünü anlattı.

Karakol nöbetçisi ile konuşurken bir başka polis memuru geldi ve ona yaptığım bu çalışmayı anlattım. Bu polis memuru "çocuk polisi" kursu almıştı, ancak karakolda çalışıyordu. Bu kişi çocukların suç işlemelerine çok üzüldüğünü, çocuk polisinin çalışmalarının karakol düzeyinde olması gerektiğini belirtti. Çocukların suç işleme nedenlerinin ekonomik problemler ve aile parçalanması olduğunu belirtti. Polisin suçu önlemede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile çalışması gerektiğini söylediğimde, SHÇEK'in çok problemli bir yer olduğunu söyledi. Örneğin buluntu bir çocuğu SHÇEK'e teslim edinceye kadar bir sürü problem yaşadıklarını anlattı.

Suçla yönelen çocuklarla ilgili polis neler yapabilir tartışması içinde önerdikleri şu oldu: Hırsızlığa daha fazla ceza verilmeli ve en son çare 3 ay hücre cezası verilmelidir. Polis bu konuda bir şey yapamaz. Polis üstüne düşeni yapıyor, suçluyu yakalayıp, adaletin yerini bulmasına çalışıyor.Sorgu biçimlerini sorduğumda şunları anlattılar. Polisin zarf atma yöntemini kullandığını, örneğin suç işlemiş iki çocuğu gözaltına aldıklarında önce birini sorguya alıp sonra diğerine arkadaşının her şeyi söylediğini böylece olayı çözdüklerini belirttiler. Bir diğer sorgu yöntemi ise sıcak-soğuk yaklaşımdı.Polislerden birisi babacan davranır, diğeri serttir. Babacan olan kendisine her şeyi anlatmalarını yoksa diğer polisin onlara çok kötü davranacağını, kendisinin de onu kurtaramayacağını söyler, bunun üzerine çocuk çözülür.

Bugün karakola mahallede düğün yapacak olanlar bunu bildirmek üzere başvurdular. Bir de kavga eden esnaflar geldiler, onları barıştırmaya çalıştılar, ancak mağdur şikayetinden vazgeçmedi.

Gözlem Raporu:9

Karakol Gözlem Raporu: 17 Temmuz 2002

Bugün ikinci grup çalışıyor. Karakol nöbetçisi beni görünce karakolunda bir buluntu çocuk olduğunu söyledi. Karakolda psikiyatrik problemleri olan birisi vardı. Bu kişi çınlıplak soyunup sokağa çıkınca polislerde onu karakola almışlardı. Bir özelliği daha vardı ki kadınlara sarkıntılık ediyordu. Bana da sarkıntılık etti. Bunun üzerine ben odalardan birisine gittim. Burada otururken benim çocuklara özel ilgisi olan polis memurunu gördüm ve onunla konuşmak istediğimi söyledim. O da benimle konuşmak istiyordu. Bu polis memuru suç işlemiş, madde bağımlısı çocuklardan birisiyle özel olarak ilgileniyordu, ona yazın çalışması için bir iş arıyordu. Bu çocukla ilgili öyküsünü anlatmasını istedim.

İki ay önce 13-14 yaşlarında bir çocuk, bir evden havalı bir tüfek ve walkman çalmıştı. Müşteki, çalan çocuğu tahmin ettiğini belirtmişti. Polislerde çocuğu ve babasını karakola getirmişlerdi. Çocukla yapılan görüşmede çocuk hırsızlık yaptığını kabul etmiştir. Arkadaşlarına para borcu olduğu için bu hırsızlığı yapmıştı. Çocuk bir ilköğretim okuluna devam ediyordu. Bu çocuk 9-10 yaşlarında iken anne ve babası boşanmıştı. Anne ve babası da başkaları ile evleniyor. Çocuk babasının yanında kalıyor. Ancak üvey annesi çocuğu istemediği için çocuk bazen kömürlükte kalıyor. Çocuk böylece dışarıda yaşamaya başlıyor ve ucuucu madde kullanan çocuklarla arkadaşlık yapmaya başlıyor. Bu çocukla polis, bu hırsızlık olayından sonra ilgilenmeye başlıyor. Çocuk polisler söz verdiği için evine ve okuluna düzenli olarak gitmeye başlıyor. Çocuğa bir gelecek planı verirsiniz o çocuk kurtulur diyor bu polis memuru. Bu polis memuruna göre suç işleyen çocukların çoğunluğunun parçalanmış aileden gelmektedir. Bir başka neden de bu yaşta çocuklar macera olsun diye suç işlemeye başlayabiliyorlar. Bunları konuşurken polis memurunu işi olduğu için çağırdılar ben de karakol amiri ile görüşmeye girdim.

Karakol amirine iki hafta tatile gideceğimi belirttim. O da gülerek elimde hiç polis kalmadı, size izin veremem dedi. Bunun üzerine Emniyet Genel Müdürlüğünün suç işleyen çocuklara dönük politikasını sordum. Emniyette hiçbir politika olmadığını, günlük sorunların çözümlenmeye çalışıldığını belirtti. Çocuk polisi uygulamalarının hiçbir işe yaramadığını belirtti. Ben S.T. olayından örnekler vererek

uygulamanın hiç doğru olmadığını söyledim. Bunun üzerine kayıtlara geçmemek koşulu ile şunları söyledi. “Açıkçası bazı konularda elimiz kolumuz bağlı, örneğin madde bağımlısı bir çocuk var ve bu çocuk bir kızı sürekli rahatsız ediyor. Mahalleyi de sürekli rahatsız ediyor. Bu çocuğu mahkemeye çıkarıyoruz, mahkeme serbest bırakıyor. Tedavi ettirecek bir kurum yok. Polis bu durumda ne yapacak tabii ki çaresizlikten arasıra çocuğu karakola alıp dövecek dedí. Bu iş çok sektörlü bir iş”. Bu konuşmadan sonra polislerin tatil aylarının ne zaman bittiğini sordum. Eylül ayının onbeşinden sonra hepsinin işe başlayacağını söyledi.

Gözlem Raporu:10

Karakol Gözlem Tarihi: 14 Ağustos 2002

Tatil dönüşü karakolun taşındığını öğrendim. Yeni yerini telefonla öğrendim. Karakol Sivil Ekipler Amirliğinin yerine taşınmıştı. Eski yerine İlçe Emniyet Müdürlüğü ve ilk katına da Karakolu yapılacak idi.

Karakola gittiğimde bu yeni yere polislerin de alışmadığını gördüm. Karakola yerleşmeye çalışıyorlardı. Polis okulunda okuyan bir grup öğrenci staja gelmişti. Grup Amirinin odasında sanıklar için evraklar hazırlanıyordu. Hazırlanan evraklar içinde benimle ilgili bir konu var mı diye sordum .Y.K. adında bir psikopat olduğunu, sürekli karakola geldiğini söylediler. Y.K. 1984 doğumlu idi. On sekiz yaşını daha tamamlamamıştı. Çocuk büyük sallama diye tabir edilen bir bıçakla arkadaşını yaralamıştı. Barodan çağırılan avukata yakınlarına haber vermedikleri ve yemek vermedikleri konusunda şikayette bulunmuştu. Avukatta bunu evrakta dilekçesine eklemişti. Bu şikayet nedeni ile evrakta adı geçen polislerin ifadeleri alınacaktı. Bu şikayet nedeni ile çocuğa kızgındılar. Çocuğu mahkemeye çıkarmak üzere ekip hazırlandı. Nezarethaneden çıkarılan çocuğa kelepçe takılmadı. Bu yeni yerin nezarethanesi bodrumda idi.

Karakol amiri ile görüşmeye girdim. Onunla yaptığım çalışmanın bir süre daha süreceğini konuştuk. Karakol amiri çalışmamda özellikle grup yazıcıları ile görüşmemin yararlı olacağını söyledi. Bu arada karakol amirine sanıklar için bir yemek ödeneği bulunup bulunmadığını sordum. Terörle mücadele ve kaçakçılık şubelerinin bu ödeneği kullandığını, karakolların bu ödeneği kullanabilmeleri için bürokratik bir sürü yazışma yapmaları gerektiğini söylediler. Bundan sonra sürekli merak ettiğim bir şeyi sordum. Yerleşim yerlerine göre belirli suçlar işleniyor muydu. Amire göre Türkiye'nin hırsızlık ihtiyacını Diyarbakır karşılıyordu, uyuşturucu ise Lice ve kasa hırsızlığı Gaziantep'li tarafından yapılıyordu. Karakol amiri Diyarbakır Hırsızlık Büroda çalıştığı için böyle bir görüş edinmişti.

Bu hafta içinde C.C. isimli bir çocukta cep telefonu hırsızlığından gözaltına alınmıştı. Çocuğun evraklarını inceledim. Çocuk komi olarak çalıştığı lokantada arkadaşının cep telefonunu çalmış ve satmış. Kendisine de yeni bir cep telefonu almıştı. Bu çocuk çaldığı cep telefonunu sattığı kişiden polislerle beraber almış ve

geri arkadaşına vermiştir. Çocuğun sabıkası olmadığı öğrenilmiş. Savcılık çocuğu serbest bırakmış, ancak dava açılacaktır. Dosyayı inceledikten sonra iki stajyer kız öğrenci ile konuştum. Polisliği neden istediklerini sordum. İmkansızlıktan dediler. İkisi de Ege Üniversitesi Kimya bölümü mezunları idi. Ancak iş bulamadıkları için polis olmaya karar vermişlerdi. Bu ülkemizdeki işsizliğin hangi boyutlarda yaşandığını gösteren iyi bir örnekti.

Karakoldan ayrılırken bahçede oturan emekliliği yaklaşmış polis memuru ile konuştum. O da suç işleyen çocuklara özellikle çok üzülüyordu. Polisin ilk kez suç işleyen çocuklara tepkisinin önemli olduğunu, onlara kızgın bir bakışın bile yeterli olduğunu belirtti. Ancak, bir de sürekli suç işleyen psikopatlar vardı, onların kesinlikle rehabilitasyona ihtiyaçları vardı.

EK – 3 : Çocuk Şubesi Gözlem Raporları

Gözlem Yeri: Çocuk Şubesi

Gözlem Tarihi: 4 Eylül 2002

..... Çocuk Şubesi, ... İlçe Emniyet Müdürlüğünün üçüncü katında hizmet vermektedir. Binaya girerken karakola girerken yaşanan ürpertinin aynısı yaşanıyor. Çocuklar için sivil kıyafetli çalışan çocuk polisi çalıştıran bu şubenin yerinin Böyle bir yerde olması çelişkili bir durum.

Çocuk Şubesinde de karakoldaki gibi bir nöbetçi polis memuru gelen kişilerle ilgileniyor. Şube Müdürü izinli idi, yerine müdür vekili bakıyordu, o da yerinde yoktu. Ben de Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünden görevlendirilen sosyal hizmet uzmanının odasına gittim. Çocuk şubesi kendi örgütü bünyesinde kadrolu sosyal hizmet uzmanı çalıştırmaya başlamamıştı. Odada bir sosyal hizmet uzmanı ve bir psikolog vardı. Onlara çalışmamı anlattım. Onlar da polislerle birlikte çalışmanın zorluklarından söz ettiler. Örneğin çocukla sosyal hizmet uzmanının ve psikologun görüşme yapmasına fırsat vermeden işlemleri yapıp savcılığa çıkardıklarını, bunun yanı sıra Cumhuriyet Savcısının sosyal hizmet uzmanının ve psikologun çocukla ilgili yazdıkları raporu hiç dikkate almadığı hatta bu raporun dosyada yer almasına olumsuz tepki verdiğini belirtmişlerdir. Çocuk şubesinde çalışan polislerin, çocukla iletişimi bilmedikleri ve polislerin emniyet örgütü içerisinde diğer bölümlerde elde ettikleri avantajları burada bulamadıkları için memnun olmadıklarını gözlemlediklerini ifade etmişlerdir.

Çocuk şubesinin müdürü değişir değişmez, ilk yaptıkları şey şube için tahsis edilen polis arabasındaki çocuk resiminin olduğu amblemi kaldırtmak olmuş. Şubeden çıkarken arabaya baktığımda hala amblemin olmadığını gördüm. Bu orada çalışan polislerin çalıştıkları yerin misyonunu anlamadıklarının önemli bir göstergesi idi.

Bu görüşmeden sonra Müdür Vekilinin geldiğini öğrendik. Müdür vekilinin odasına sosyal hizmet uzmanı ile birlikte gittik. Çalışmamı anlattığımda kendisi çalışmamdan haberdardı. Çocuk şubesinin dünyada tek örnek olduğunu, iyi çalıştıklarını belirtti. Ancak yeni mezun olmuş polislerle çalışmanın doğru olduğunu

belirtti. Bunun nedeni diğer polislerin eski çalışma deneyimlerinden getirdikleri olumsuzluklar olması idi. Bu arada Adli Büro çalışanlarını çağırdı ve benimle tanıştırdı. Adli büro çalışanlarına “beni temsil ediyorsunuz ona göre davranın, tamam mı kızlar” dedi. Müdür vekiline 2002 yılının ocak ayından itibaren suça yönelen çocuklar tüm karakollardan çocuk şubesine geliyor mu diye sorduğumda hepsinin artık buradan geçtiğini (yasal olarak böyle olması gerekiyor), bunun yanı sıra Savcının da mutlaka çocuk şubesinden geçmesini istediğini bildirmiştir. Karakoldaki uygulamada örneğin hırsızlık yapmış bir çocuk Hırsızlık Bürosu polisleri tarafından yakalanmışsa da çocuk şubesine geliyor mu diye sorduğumda gelmediğini söyledi. Bunun nedeninin de eğer bir polis memuru önemli bir olayı çözmüşse ödülünü alacaktır. Neden yakaladığı bir olayı başka birine devretsin.

Bu görüşmeden sonra Adli Büroya geçtim. Adli büroda çalışan polisler kadın polislerdi. Suça yönelen çocuklarla ilgili ne tür işlemler yaptıklarını sordum. Karakolda yakalan çocuk 15 yaşın altında ise çocuk şubesine getirilmektedir. Karakolda müşterinin ifadesi alınmakta sonra Adli Tıp Kurumundan “Darp Raporu” alınmaktadır. Bundan sonra çocuk, çocuk şubesine getirilir. Çocuğu nöbetçi polis memuru teslim alır. Kimlik tespiti yapılır. Avukatı ile Sanık Odasında görüşme yapar. Ayrıca sosyal hizmet uzmanı ve psikolog çocukla görüşür. Ancak çocuk için hazırlanan dosyada sosyal hizmet uzmanının ya da psikoloğun raporu yer almaz. Çocuğun ailesine haber verilir. Çocuk şubesindeki işlemler bitince Ankara Emniyet Müdürlüğünün Parmak İzi Kimlik Tespiti Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü'ne gidilir. Bundan sonra çocuk Adliye binası içindeki adli tıp doktoruna götürülerek farik ve mümeyyizlik raporu ve darp raporu alınır. Böylece çocuk savcıya çıkarılır. Bu bilgileri aldıktan sonra çocuk şubesinden ayrıldım.

Gözlem Yeri: Çocuk Şubesi
Gözlem Tarihi: 5 Eylül 2002

Sabah şubeye gittiğimde sosyal hizmet uzmanı görüşme yapıyordu. K.A.(1987 doğumlu) mahallede kendi yaşlarında bir çocuğu dövmüştü. Çocuk ve ailesi karakola şikayette bulunmuşlardı. K.A. lise 2. sınıfa gidiyordu. K.A.nın babası’de memurluk yapıyor. Anne ve babası ile ilişkileri çok iyi.K.A. olayın çok basit olduğunu kendisini şikayet etmesini anlayamamış. Akşam saat 4. Eylül.2002 tarihinde 11.30’da karakola babası ile birlikte teslim olmuş. Bu çocuk savcıya 5. Eylül.2002 saat 4’de çıkarıldı. Çocukla görüşme bittikten sonra çocuk bekleme odasına gitti. Bekleme odası çocukların zama geçirdikleri koltuk, büyükçe bir masa ve televizyonun olduğu odadır.

Sosyal hizmet uzmanı bir de fiili livata olayı olduğunu belirtti. Bu tür suça yönelen çocukları genelde psikolog görüşmeye alıyordu. Şubede hem şikayetçi aile ve dört yaşındaki çocukları, hem de bu davranışı yapan çocuk bulunuyordu. İ.F. 1988 doğumlu simitçilik yapıyor. V.Ş. 1998 doğumlu İ.F. nin kendisine kömürlükte tecavüz etmeye kalkıştığını belirtiyor. Canı acıyınca kaçıyor ve durumu annesine anlatıyor.İ.F..... Polis Karakolu tarafından saat 20.30’da gözaltına alınıyor.İ.F. olayı yapmadığını söylüyor.Ayrıca Adli Tıp raporunda maddi delil bulunmadığı belirtiliyor. V.Ş.nin nüfus cüzdanı çıkarılmamış. Komiser babaya nüfus cüzdanı sorunu nedeni ile kızıyor. İ.F.nin ailesinden hiç kimse yanında yok. İ.F. psikolog ile görüşmesinde de ısrarla “babasının kendisini öldüreceğini” belirtiyor.

Bu çocukların yanı sıra bir de altı yaşında buluntu bir çocuğun acilen bir kuruluşa yerleştirilmesi ile ilgili olara sosyal hizmet uzmanı rapor yazıyor. Bu sırada ben de çocuklarla birlikte sürece katılmak istediğimi iki kişilik ekibe söyledim.

Çocuklar ve K.A. nin babası bekleme odasında televizyon izlerken onların yanına gittim. K.A. nin babasına bu süreçte sizi en çok ne rahatsız etti diye sorduğumda gece bir grup 40 yaşlarında erkeğin gözaltına alındığını ve onlarla çocuğunun aynı yerde bulunmalarından çok rahatsız olduğunu belirtti. Bir başka rahatsızlığı da bu kadar bekletilmeleri idi.

Çocukların dosyası hazırlanmış ekip beni çağırdığında saat iki idi. Çocukların davalarına bakan savcı saat ikiden sonra gelmelerini istiyormuş. Bu savcının polislerle çok kötü davrandığından yakınıyorlardı. Ekip arabasına çocuklarla bindik. İlk gidilen yer İl Emniyet Müdürlüğü Parmak İzi Kimlik Tespit Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü idi. Burada beklerken çocukları tek tek çağırdılar, ancak parmak izlerini almadılar. Fiili livata şüphesi olan İ.F. ile ayrıca ilgilendiler. Polislerle bunun nedenini sorduğumda bütün suçlularını buradaki polislerin tanıdığını, onun için görmek istediklerini belirttiler. Buradan sonra Adliye içindeki Adli Tabipliğe gidildi. Burada beklerken ekipteki polis “ bir çocuk eğer buluntu ve terk ise ona yemek verilebilir. Ama bir çocuk hırsızlık yapmışsa, ırza tasaddiden gelmişse yemek verilmemelidir” dedi. Oradaki doktor çocuklara şikayetleri olup olmadığını sordu ve üstlerindeki yukarı kaldırarak vücutlarına baktı. Buradaki uygulama Adli Tıp Kurumu içindeki uygulamadan daha iyiydi. Çocukların vücuduna bakılması çok önemli idi. Çocukların farik mümeyyiz raporunu nasıl verdiklerini sordum. Doktor, çocuğun kendini savunup savunamadığına bakıyoruz dedi. Bu rapor artık çok sıradan bir biçimde on dakikada veriliyordu. Bundan sonra savcının yanına çıkıldı. Çocukların avukatı gelmişti. İlk olarak K.A. girdi. Savcı beni çocukların soruşturmalarının gizli yapılması gerektiği gerekçesi ile içeriye almadı. K.A. hakkında dava açmaya karar verdi ve çocuğa kızarak hakkında korunma kararı isteyeceğini belirtmişti. Diğer çocuğun babası geldi ve çocuk savcının yanına girip çıktı ve onunla ilgili de dava açılacaktı. Her iki çocuk da babaları ile oradan ayrıldılar. İ.F.nin babasının sigortalı olduğunu öğrendim ve mutlaka bir psikiyatriye gitmesi gerektiğini belirttim.

EK – 4: Çocuk Görüşme Formu

Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında
Suça Yönelen Çocuk Polis İlişkisi Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Doktora Çalışması

Özlem Cankurtaran Öntaş

Kasım 2002

Çocuğun Numarası:

A – ÇOCUĞA İLİŞKİN BİLGİLER

Şimdi seni tanımak için bir takım sorular soracağım.

- 1- Ne zaman doğdun?(Doğum tarihini söyler misin?)
- 2- Nerede doğdun
- 3- Annenin kullandığı dil nedir?
- 4- En uzun süre yaşadığın yer neresi?
- 5- Göç ettiniz mi?
- 6- Evet ise nereden nereye göç ettiniz?
(Doğumundan itibaren hangi mahallelerde oturdunuz?)
(Oturduğunuz ev kendinizin mi, kira mı)
(Oturduğunuz ev nasıl bir ev?)

B. YAKIN ÇEVRE İLİŞKİLERİ

B1. AİLEYE İLİŞKİN BİLGİLER

Şimdi sana ailenle ilgili bazı sorular soracağım.

- 1- Annen ve baban birlikte mi yaşıyor?
- 2- Annenle babanın resmi nikahı var mı? (Annenle baban arasında devlet nikahı var mı?)
- 3- Babanın eğitim düzeyi nedir? (Baban kaçta kadar okumuş?)
- 4- Annenin eğitim düzeyi nedir?(Annen kaçta kadar okumuş?)
- 5- Babanın işi: (Baban nerelede çalıştı?)
- 6- Annenin işi: (Annen çalışıyor mu?)
- 7- Ailenin ekonomik durumu nedir? (Sence ailenizin maddi durumu/ durumu nasıldır?)
- 8- Ailenin sosyal güvencesi var mı? (Babanın sigortası var mı?, Hastalanınca hangi hastaneye gidersiniz?)

- 9- Evet ise hangi sosyal güvenceye sahipsiniz?
- 10-Ailede sosyal güvencesi olmayan birey var mı?
- 11-Ailede işsiz birey var mı?
- 12- Evet ise kim?
- 13-Kaç kardeşin var?
- 14- Sen kaçınıcı çocuksun?
- 15- Annen ve babanın arası nasıldır?
16. Senin annenle aran nasıldır?
17. Senin babanla aran nasıldır?
- 18- Senin arkadaşlarınla aran nasıldır?
- (Evden kaçtığın oldu mu?, nedenini anlatır mısın? Kaçınca nerelere gidiyordun?, Eve nasıl geri dönüyordun.)
- 19-Ailenle birlikte mi yaşıyorsun?
- 20-Hayır ise, kaç yaşından bu yana aileden ayrı yaşıyorsun?
- 21-Evden neden ayrıldın?
- 22-Birlikte yaşadığın kişiler kimler?
- 23-Ailede senin dışında suça yönelen herhangi birisi var mı?
- 24-Evet ise kim?
- 25- Aile içi ilişkilerinin suça yönelmende etkisi oldu mu?
- 26- Evet ise nedeni nedir?
- (Aile içinde kurallar var mıdır?, Bir hata yapınca baban nasıl davranır?)
- (Ailede kimin sözü geçer?)

B2. EĞİTİME İLİŞKİN SORULAR

Şimdi sana okul hayatınla ilgili sorular soracağım.

- 1- Okulu sever miydin?
- 2- Evet ise okulu sevmeye nedenin nedir?
- 3- Hayır ise okulu sevmeme nedenin nedir?
- 4-Okulda arkadaşların ile aran nasıldır?
- 5-Okulda idareciler ile aran nasıldır?
- 6- Okulda öğretmenlerin ile aran nasıldır?
- 7-Okulda başarılı bir öğrenci miydin?
- 8-Başarısız ise nedeni nedir?
- 9-Okul terk ise nedeni nedir?
- 10- Okul ortamının suça yönelmende etkisi oldu mu?

- 11- Evet ise nasıl bir etkisi oldu?
- 12- Bir şansın daha olsa yeniden okula başlamak ister miydin?
- 13- Okula devam etseydin hangi mesleği seçerdin?

(Okuldan kaçır mıydın?, Kaçınca nerelere giderdin, Ailenin kaçtığından haberi olur muydu?, Buna karşılık ailen sana nasıl davranırdı)

B3. ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN SORULAR

Şimdi sana çalışma yaşamına ilişkin sorular soracağım.

- 1- Bugüne kadar hiç çalıştın mı?
- 2- Neden çalışmaya başladın.
- 3-Bugüne kadar nerelerde çalıştın.
- 4-Çalıştığın yerlerde iş arkadaşların ile ilişkilerin nasıldı?
- 5-İşverenin ile aran nasıldı?
- 6- Sence çalışma ortamının suça yönelmende etkisi oldu mu?

B4. ARKADAŞ GRUBUNA İLİŞKİN SORULAR

- 1-Tutukevine girmeden önce çoğunlukla bir arada olduğun bir arkadaş grubun var mıydı?
- 2- Arkadaş grubunla nasıl zaman geçirirdiniz?
- 3-Sence suç işlemende arkadaşlarının bir etkisi oldu mu?

C. POLİSLE KARŞILAŞMA SÜRECİ

Şimdi sana polisle ilişkine yönelik sorular soracağım.

- 1- Polisle karşılaşmadan önce polisler hakkında ne düşünüyordun?
 - 2- Gözaltına alınmadan önce bu sürece ilişkin ne biliyordun? (Polis seni yakalamadan önce yakalandıktan sonra neler yaşayacağını biliyor muydun?)
 - 3- Kaç kez gözaltına alındın? (Polis seni kaç kez yakaladı?, Hangi karakollara gittin?)
- Şimdi sana ilk gözaltınla ilgili sorular soracağım.
- 4-İlk kez kaç yaşında gözaltına alındın?İlk kez polis seni kaç yaşında yakaladı?/ İlk kez karakola kaç yaşında gittin?)
 - 5-İlk gözaltına alınma nedenin nedir?(Polis seni ilk kez neden yakaladı, ne olmuştu?)
 - 6-İlk kez hangi karakola gittin?
 - 7-Göz altına alınırken kelepçe taktılar mı?
 - 8-Karakolda polisler sana nasıl davrandılar?

- 9- Sen polislerin bu davranışı hakkında ne düşünüyorsun?
- 10- Sen polislere nasıl davrandın?
- 11-Nezarethaneye girdin mi?
- 12-Nezarethanede başka suç işlemiş yetişkinler var mıydı?
- 13-Gözaltı süresi kaç saat sürdü?
- 14-Gözaltı süresince başka karakollara ya da şubeye gittin mi?
- 15- Çocuk şubesine gittin mi?
- 16- Çocuk şubesinde çalışan polisler sana nasıl davrandılar?
- 17- Çocuk şubesinde polis dışında başka bir kişi ile görüştün mü?
- 18- Çocuk şubesinden sonra nerelere gittiniz?
- 19- Bu gittiğin yerlerde sana nasıl davrandılar?
- 20-Gözaltına alındıktan sonra avukat çağırıldı mı?
- 21-Evet ise Avukat ne kadar süre içinde çağırıldı?
- 22-Gözaltına alındığında ailene haber verildi mi?
- 23-Gözaltına alındıktan ne kadar süre sonra ailene haber verildi?
- 24-Ailene haber verildikten sonra karakola hemen geldi mi?
- 25- Aile üyelerinden kim geldi?
- 26- Aileden gelen kişinin sana davranışı nasıldı?
- 27- Aileden gelen kişiye polis nasıl davrandı?
- 28-Gözaltı süresince sana isnad edilen suçla ilgili herhangi bir yere götürüldün mü?
- 29-Bu gittiğiniz yerde basın mensupları var mıydı?
- 30-Gözaltı süresince temel ihtiyaçların giderildi mi (su, yiyecek ve tuvalet ihtiyacı)?
- 31-Adli Tıp Sürecini anlatır mısın?
- 32-Adli Tiptan sonra savcıya çıkıncaya kadar nerelere gittin?
- 33-Bu gittiğin yerlerde ne yaşadın?
- 34-Savcı senin ifadeni alıp, doğrudan yazdırdı mı?
- 35-Savcılıktan sora mahkemeye çıkarıldın mı?
- 36-Mahkeme sürecini anlatır mısın?
- 37-İlk kez gözaltına alındığında tutuklama kararı verildi ise mahkeme sonrası tutukevine gelene kadar yaşadıklarını anlatır mısın?
- 38-Bu ilk gözaltından sonra bugüne kadar polisle nerelerde karşılaştın?
- 39-Evet ise karşılaşmanız nasıl oldu?
- 40-Bu son tutuklanmana kadar yaşadığın diğer gözaltı süreçlerini de ayrıntıları ile anlatır mısın?

- 41-Gözaltı süresince yaşadıklarınızda polisten neler öğrendin?
- 42-Bu öğrendiklerini başka bir kişi üzerinde denediğin oldu mu?
- 43-Gözaltında yaşadıklarını kimlere anlattın?
- 44-Başkalarının gözaltında yaşadıklarını dinledin mi?
- 45-Bu dinlediklerini başka bir kişi üzerinde denediğin oldu mu?
- 46-Gözaltı sürecinden sonra aşağıdakilerden hangisini/hangilerini yaşadın?

Gözaltında yaşadıklarımı rüyamda sık sık görüyorum.

Gözaltında yaşadıklarımı anımsatan bir olayda tekrar yaşıyormuş gibi hissediyorum.

Gözaltı sonrası kendini daha öfkeli hissediyorum

47. Polis deyince aklına gelenleri söyler misin?

D. ÇOCUĞUN YARDIM İLİŞKİLERİ

- 1-Bir sorunun olduğunda aile içinde kimden yardım istersin?
- 2-Bir sorunun olduğunda okulda sana kim yardımcı oldu?
- 3-Bir sorunun olduğunda iş yerinde sana kim yardımcı oldu?
- 4-Bir sorunun olduğunda arkadaş grubunda sana yardımcı olan oldu mu?
- 5-Ailenin ve senin yaşadığınız herhangi bir sorun için herhangi bir yerden yardım aldınız mı?
- 6-Bir sorunun olduğunda polisten yardım istedin mi?
- 7.Sen polis olsan suça yönelen çocuklara nasıl davranırsın?
- 8.Polisler çocukların suç işlemelerini önlemek için neler yapabilir?
- 9- Tutukevinden çıktıktan sonra ne yapacaksın?
- 10- Çocuk Hakları Sözleşmesinden haberin var mı?
- 11- Evet ise bu konuda ne düşünüyorsun?
- 12- Bu zamana kadar herhangi bir sorunun nedeni ile sosyal hizmet uzmanı ile karşılaştın mı?
- 13- Gözaltında olduğun süreçte böyle bir kişinin yanında olmasını ister miydin?
- 14- Tutukevindeki yaşamını nasıl değerlendiriyorsun?

EK – 5 : Polis Görüşme Formu

Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı
Bağlamında Suça Yönelen Çocuk Polis İlişkisi
 Görüşme Formu
 Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
 Doktora Çalışması
Özlem Cankurtaran Öntaş
 Temmuz, 2003

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu' na bağlı olarak " **Suç Yönelen Çocuk Polis İlişkileri**" konulu bu çalışmada Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı karakollarda ve Çocuk Şubesi'nde çalışan polislerin görüşlerinin alınması planlanmıştır. Bu çalışmada sizlerin meslek yaşamınız boyunca karşılaştığınız çocuklarla ilişkilerinizin nasıl olduğunun öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Görüşme formunda kişisel bilgilerinizle ilgili konulara, çalışma yaşamında karşılaşılan çocukların özelliklerine ve çocuklara yönelik yaklaşımlarınıza yer verilmiştir. Sorulara verdiğiniz cevaplarınız ne kadar gerçeğe uygun ve samimi olursa, bu çalışmaya o kadar çok yararınız olacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Görüşme Günü:

Görüşmenin Başlangıç ve Bitiş Saati:

Karakol Tanıtım No:

Kişi Tanıtım No:

A. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyet 1. Erkek 2. Kadın
2. Doğum tarihi.....
3. Doğduğunuz yer?.....
 1. Köy, 2. Kasaba, 3. İlçe merkezi, 4. İl
 - Merkezi (Belirtiniz)..... 5. Yurtdışı.....
4. En uzun süre yaşadığı yer ?
 1. Köy, 2. Kasaba, 3. İlçe merkezi, 4. İl
 - Merkezi (Belirtiniz).....5.Yurtdışı.....
5. Oturduğunuz konut: 1. Gecekondu (Kira/ Kendine ait) 2. Apt. Dairesi (Kira/ Kendine ait) 3. Lojman 4. Diğer
6. Ülkemizin ekonomik koşullarını düşündüğünüzde, ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? 1. Çok zengin, 2. Zengin, 3. Orta, 4. Ortanın altı
5. Yoksul, 6. Çok yoksul

7. Eğitim durumunuz nedir? 1. Polis Okulu, 2. Polis Akademisi, 3. Polis okulu + yüksek öğrenim 4. Yüksek lisans....., 5. Doktora 6. Diğer.....
8. Medeni durumunuz nedir? 1. Hiç evlenmemiş(14. soruya geçiniz) 2. Nişanlı(14. soruya geçiniz) 3. Evli, 4. Eşinden ayrı, 5. Boşanmış, 6. Eşi ölmüş7.Diğer.....
9. Eşiniz çalışıyor mu? 1. Halen çalışıyor 2. Daha önce çalışıyordu 3. Hiç çalışmadı(11'e geç)
10. Eşinizin işi
11. Çocuk sayısı(çocuk yoksa 14'e geç) (Çocuğu olanlarda 14, 15, 16yı atla)
12. Son çocuğunuzu yetiştirirken sizi sıkıntıya düşüren sorunu söyler misiniz?
13. Bu sıkıntınızı çözmek için ne yaptınız/ yapıyorsunuz?
14. Sizce çocuk yetiştirirken ne tür zorluklar yaşanır?(Çocuğu olmayanlara sorulacak)
15. Gözlemlerinize göre bu zorluklar nasıl çözülüyor?(Çocuğu olmayanlara sorulacak)
16. Sizce bu zorluklar nasıl çözülmelidir?
17. Sizin için çocuk ne ifade ediyor? Şimdi isterseniz cümleye şöyle başlayalım Benim için çocuk,.....

B. ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

18. Toplam kaç yıl polislik yaptınız?
19. Neden polis oldunuz?
20. Polis olarak çalışma yaşamınızın başından beri hangi birimlerde çalıştınız. Sırası ile yazınız.

Sıra no	Çalıştığı birim	Çalışma süresi	Hangi bölge/ şehir

21. Şimdi imkanınız olsa hangi birimde(Karakol, şube) ve şehirde çalışmak istersiniz?
22. Şu an bulunduğunuz karakolda çalıştığınız grupta göreviniz nedir?

.....
23.İşinizden memnun musunuz?

İşinizden memnun musunuz?	Nedeni
Evet	
Hayır	
Hem evet hem hayır	

24.İşinizde karşılaştığınız en önemli güçlük nedir?

25.Bu güçlüğü çözmek için neler yapıyorsunuz?

26.Polislik size ne anlam ifade ediyor? Şimdi isterseniz cümleye şöyle başlayalım.

Benim için polislik,.....

27. Yeniden dünyaya gelseniz hangi mesleği seçerdiniz?

28.Seçtiğiniz bu mesleğin polislikten farkı nedir?Biraz açar mısınız?

29.Toplumun polislere bakışı hakkında ne düşünüyorsunuz?

30. Çalışma yaşamınız sırasında mesleğinizle ilgili eğitime ihtiyaç duyuyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (32'ye geç)

31. Evet ise aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Konu	Kimden(Hangi meslek mensubundan)?	Nasıl?

32.Çalışma yaşamınız boyunca aşağıdaki konularda eğitim aldınız mı?

Eğitim konusu	Evet	Hayır	Katkısı Oldu mu?	Nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?
Yeni çıkan yasalar				
Çocuk suçluluğu				
Sokak çocukları				
İnsan hakları				

Çocuk hakları				
Madde bağımlılığı				
Çocukla İletişim				
Diğer				

C. POLİSİN KARŞILAŞTIĞI ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUĞA YAKLAŞIMI

33. Sizce hangi yaşlar arası çocuk olarak tanımlanabilir?

34. En çok karşılaştığınız çocuklar hangileri?

En çok karşılaştığınız çocuklar hangileri	Yaş grubu (oran)	Cinsiyeti (oran)	Nerelerde karşılaşıyor sunuz?	Neden Karşılaşıyor sunuz?(suç türünü sor)

35. Karşılaştığınız bu çocukların cinsiyeti sizin davranışınızı etkiler mi?

Etkiler mi?	Nedeni
Evet	
Hayır	

36. Karşılaştığınız bu çocukların yaşı (küçük yaşta (.....) olanlar ve büyük yaşta (.....) olanlar) sizin davranışınızı etkiler mi?

Etkiler mi?	Nedeni
Evet	
Hayır	

37. Karşılaştığınız bu çocuklar nerede yaşamaktadır?

38. Bu semtlerde yaşayan çocuklara davranışınız ile diğer semtlerde oturan çocuğa yaklaşımınız farklı mıdır? Nasıl açıklar mısınız?(Örneğin Altındağ'da yaşayan bir çocuk ile Çankaya'da yaşayan çocuğa)

39. İşinizi yaparken çocuklarla ilgili olarak sizde şüphe uyandıran özellikler nelerdir?
40. Bu çocuklar müdahale ettiğinizde nasıl tepkiler verir?
41. Bu tepkilerin hangilerinin size güçlük çıkardığını düşünüyorsunuz?
42. Bu çocukların aileleri ne tür tepkiler verirler?
43. Ailenin bu tepkisi sizin çocuğa davranışınızı nasıl etkiliyor?
44. Çocukların suça yönelmelerinin nedenleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
45. Bu çocukların(suça yönelen) ailelerinin özellikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
46. Peki bu konuda (çocukların suça yönelmesi) okulla (okulda ne yaşıyor bu çocuklar) ilgili ne düşünüyorsunuz?
48. Bu konuda (çocukların suça yönelmesi) devletin sorumluluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?
49. Çocuk hakları denildiğinde hangi haklardan söz edilebilir?
50. Gözaltına alınan çocuklarla ilgili karakoldan savcılığa kadar ne tür işlemler yapılıyor?

İşlemler	Evet	Hayır
Ailesine haber verilir mi?		
Çocuğa susma hakkı olduğu söyleniyor mu?		
Kelepçe takılıyor mu?		
Avukat çağırılıyor mu?		
Yer gösterme yapılıyor mu?		
Parmak izi alınır mı		
Fotoğraf çekilir mi		
Hazırlanan dosya çocuğa okunuyor mu?		
Adli tıpa götürülüyor mu?		
Çocuğa gözaltı süreci ile ilgili bilgi veriliyor mu?		
Yemek, tuvalet ve su gibi ihtiyaçları karşılanıyor mu_		

51. Yukarıdakilerin dışında neler yapılmaktadır ?

52. Çocuğun işlediğinden şüphelenilen suç türüne göre aşağıdaki uygulamalar nasıldır?

Suç Türü	İlçe Emniyet Müd. Sivil Ekipler	Ankara Emniyet Müd. nün İlgili Birimi	Çocuk Şubesi
Basit Hırsızlık			
Oto Hırsızlığı			
Kız Kaçırma			
Gasp			
Kapkaç			
Yaralama/ Müessir Fiil			
Terör			
Fiili Livata/Irza geçme			
Adam öldürme			
Uyuşturucu madde satıcılığı			

53. Bir çocuğun gözaltı süresi hangi koşullarda uzatılmalıdır?

54. Gözaltına alınan bir çocuğun yanında polis dışında kim (ailesi, bir başka meslek elemanı) bulunmalıdır?

55. Çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden?

56. Çocuklar için ayrı bir tutukevi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz?

57. Hüküm giymiş çocuklar için yetişkinlerinkinden farklı bir kurum olarak ıslahevinin olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz?

58. Suç işleyen çocuklar hakkında farklı toplumsal cezalar uygulanması konusunda ne düşünüyorsunuz? Örneğin çocuk hakkında gözetim kararı verilmesi, çocuğun bir huzurevinde çalışması v.b. Neden böyle düşünüyorsunuz?

59. Çalışma yaşamı deneyimlerinize göre sizce, ilk kez gözaltına alınan çocukla ilgili ne yapılmalı?

60. Çalışma deneyimlerinize göre sizce, sabıkası olan çocuk (lar)la ilgili ne yapılmalı?

61. Size göre polislerin suça yönelen bir çocuk ile yetişkine karşı davranışı farklı mıdır?

	Nedeni
Evet	
Hayır	

62. Sizce suç işlemiş bir çocuğun kaybettiği en önemli hak nedir?

63. Sizce suç işleyen bir çocuğa ne tür fırsatlar verilse suç işlemekten vazgeçer?

64. Sizce, polisler, çocukların suç işlemesini önlemek için neler yapabilir?(Deşme sorusu)

65. Türkiye’de Çocuk Şubelerinin kurulmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

66. Peki, siz çocuk şubesinde çalışmak ister misiniz?

Evet	Neden?
Hayır	Neden?

67. Suç işleyen çocuklarla çalışan polislerin karşılaştığı en önemli sorun nedir?

Yasalar ve Mevzuat açısından	Sorun
Polis teşkilatı açısından	Sorun

68. Mesleğe yeni başlayan, çocuklarla çalışacak bir polise neler önerirsiniz?

69.Şimdi size bazı cümleler okuyacağım. Bu cümlelerin doğrusu ya da yanlışı yoktur. Bu cümlelerin sizin fikrinize ne ölçüde uygun olduğunu belirtmenizi istiyorum.

	Suçla Yönelen Çocuk(18 yaş) Polis İlişkisi İle İlgili Cümleler	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	Bütün polislerin çocuklarla nasıl iletişim kuracağı konusunda eğitim alması gereksizdir.			
2	Suç işleyen çocuklar toplumun kurbanlarıdır			
3	Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir			
4	Suç işleyen çocukları toplumdan uzak yerlerde tutmak gerekir.			
5	Suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur.			
6	Gözaltı süresi, çocuklar suçlarını itiraf edinceye kadar uzatılmalıdır			
7	Çocuklara susma haklarını kullandırmak doğru değildir.			
8	Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekmez.			
9	Çocuğa gözaltında bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir			
10	Bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır			
11	Polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse olmamalıdır			

Görüşmeyi yapanın gözlem ve değerlendirmesi:

1. Görüşmenin yapıldığı ortam: (Başkalarının etkisi var mı?)
2. Yanıtlayanın samimiyeti
3. Görüşme sırasında kullanılan özel kavram/kavramlar
4. Nezarethane nasıl?
5. İnsan Hakları Kutusu Nerde Duruyor?

Diğer:

EK-6: Polislerin Çocuğa Yaklaşımına İlişkin Verdikleri Yanıta Göre Her Bir Önermeden Aldıkları Puanlar

	Suça Yönelen Çocuk(18 yaş) Polis İlişkisi İle İlgili Cümleler	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor
1	Bütün polislerin çocuklarla nasıl iletişim kuracağı konusunda eğitim alması gereksizdir.	1	2	3
2	Suç işleyen çocuklar toplumun kurbanlarıdır	3	2	1
3	Çocuk hakları suç işlemiş çocuklar için değil mağdur çocuklar için geçerlidir	1	2	3
4	Suç işleyen çocukları toplumdan uzak yerlerde tutmak gerekir.	1	2	3
5	Suç işlemiş çocuğu okula göndermek; diğerlerini de zehirlemek olur.	1	2	3
6	Gözaltı süresi, çocuklar suçlarını itiraf edinceye kadar uzatılmalıdır	1	2	3
7	Çocuklara susma haklarını kullandırmak doğru değildir.	1	2	3
8	Polislerin hazırladıkları dosyayı çocuğa okumaları gerekmez.	1	2	3
9	Çocuğa gözaltında bulunduğu süre içinde yapılacak işlemler konusunda bilgi verilmelidir	3	2	1
10	Bir bölgede suç işlendiğinde öncelikle sabıkalı çocukları alarak soruşturmaya başlanmalıdır	1	2	3
11	Polis çocuğu sorgularken yanında başka kimse olmamalıdır	1	2	3

EK 7: Polislerin Çocuğa Yaklaşım Puan Dağılımları

Toplam Puan	Sayı	%
15	2	1.0
19	3	1.6
21	4	2.1
22	4	2.1
23	9	4.7
24	5	2.6
25	16	8.3
26	5	2.6
27	17	8.8
28	10	5.2
29	43	22.3
30	10	5.2
31	40	20.7
32	6	3.1
33	19	9.8

EK – 8 : Çocukları Tanıtan Liste

No	Doğum Tarihi	Doğum Yeri	Yargılandığı suç
1	1985	KÖY	IRZA GEÇ. ADAM ÖLDÜRME
2	1986	İLÇE	ADAM ÖLDÜRME
3	1985	İL	GASP
4	1984	İL	HIRSIZLIK
5	1986	KÖY	GASP
6	1985	İL	KAPKAÇ YOLU İLE GASP
7	1985	İL	HIRSIZLIK
8	1985	İL	HIRSIZLIK
9	1985	İL	SİLAHLI GASP
10	1985	İL	S.GASP
11	1984	İLÇE	GASP
12	1986	İLÇE	ZORLA CEP TELEFONU GASP
13	1985	İL	GASP
14	1985	İL	GASP
15	1985	İL	GASP
16	1985	İLÇE	HIRSIZLIK
17	1985	İL	HIRSIZLIK
18	1984	İL	ZORLA ALI KOYMAK
19	1985	KÖY	GASP-ALIKOYMA-IRZA GEÇMEK
20	1984	İL	BIÇAKLA YARALAMA
21	1985	KÖY	HIRSIZLIK
22	1986	İL	HIRSIZLIK
23	1987	İL	S. GASP
24	1985	İL	KAPKAÇ İLE HIRSIZLIK
25	1985	İLÇE	HIRSIZLIK
26	1985	İL	GASP
27	1985	İL	HIRSIZLIK
28	1987	İL	HIRSIZLIK
29	1985	İL	IRZA GEÇMEK
30	1986	İL	HIRSIZLIK
31	1986	İL	GASP
32	1985	İL	YARALAMA
33	1986	İL	CEP. T. GASP
34	1988	İL	SİLAHLI GASP

35	1984	İL	HIRSIZLIK
36	1985	İLÇE	HIRSIZLIK
37	1986	İLÇE	ÖLÜME SEB.VERME
38	1987	İLÇE	GASP
39	1986	İLÇE	BIÇAKLA YARALAMA
40	1986	İL	POLİSE MUKAVEMET
41	1988	İL	ADAM YARALAMAK
42	1986	İL	OTO HIRSIZLIĞI
43	1986	İLÇE	KAMU MAL. ZAR.VERMEK
44	1986	İL	SİLAHLI GASP
45	1985	İLÇE	GASPA KALKIŞMAK
46	1986	İL	CEP TEL.GASP
47	1985	İL	HIRSIZLIK
48	1985	İL	HIRSIZLIK
49	1986	İLÇE	HIRSIZLIK
50	1985	İL	SİLAHLI GASP
51	1987	İLÇE	GASP
52	1987	İL	GASP
53	1985	İL	GASP
54	1985	KÖY	YAĞMA
55	1984	İL	SİLAHLA ETKİLİ EYLEM

EK-Tablo1: Polislerin Cinsiyetine Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	Erkek						Kadın						X ²	Sd	p					
	Olumsuz Yaklaşım			Kararsız Yaklaşım			Olumlu Yaklaşım			Kararsız Yaklaşım						Olumlu Yaklaşım				
	S	%		S	%		S	%		S	%					S	%			
İletişim eğitimi	22	12,1		1	0,5		159	87,4		0	2		0	0		11	100		2	> 0,05
Toplum kurbanı	53	29,1		3	1,6		126	69,2		4	2		0	0		7	63,6		2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	42	23,1		10	5,5		130	71,4		1	2		2	18,2		8	72,7		2	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	28	15,4		2	1,1		152	83,5		3	2		0	0		8	72,7		2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	22	12,1		11	6		149	81,9		2	2		0	0		9	81,8		2	> 0,05
Gözetli süresi	20	11		7	3,8		155	85,2		2	2		0	0		9	81,8		2	> 0,05
Susma hakkı	50	27,5		7	3,8		125	68,7		4	2		1	9,1		6	54,5		2	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	38	20,9		7	3,8		137	75,3		5	2		1	9,1		5	45,5		2	> 0,05
Gözetli süreciyle ilgili bilgilendirme	12	6,6		1	0,5		169	92,9		0	2		0	0		11	100		2	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	50	27,5		4	2,2		128	70,3		3	2		2	18,2		6	54,5		2	< 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	54	29,7		6	3,3		122	67,0		1	2		0	0		10	90,9		2	> 0,05

EK- Tablo 2: Polislerin Yaş Gruplarına Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Yaklaşımı (2003)

	20-29 Yaş						30-39 Yaş						40-58						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım			Kararsız Yaklaşım			Olumlu Yaklaşım			Olumsuz Yaklaşım			Kararsız Yaklaşım			Olumlu Yaklaşım					
	S	%		S	%		S	%		S	%		S	%		S	%				
İletişim eğitimi	2	6,9	0	0	27	93,1	14	14,7	0	0	81	85,3	6	8,7	1	1,4	62	89,9	3,8	4	> 0,05
Toplum kurbanı	19	65,5	0	0	10	34,5	67	70,5	1	1,1	27	28,4	47	68,1	2	2,9	20	29	1,7	4	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	3	10,3	3	10,3	23	79,3	18	18,9	8	8,4	69	72,6	22	31,9	1	1,4	46	66,7	9,7*	4	<0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	5	17,2	1	3,4	23	79,3	14	14,7	1	1,1	80	84,2	12	17,4	0	0	57	82,6	2,6	4	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	4	13,8	3	10,3	22	75,9	10	10,5	6	6,3	79	83,2	10	14,5	2	2,9	82,6	158	2,8	4	> 0,05
Gözaltı süresi	2	6,9	0	0	27	93,1	12	12,6	6	6,3	77	81,1	8	11,6	1	1,4	60	87	4,9	4	> 0,05
Susma hakkı	12	41,4	1	3,4	16	55,2	20	21,1	5	5,3	70	73,7	22	31,9	2	2,9	45	65,2	5,6	4	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	5	17,2	2	6,9	22	75,9	24	25,3	4	4,2	67	70,5	14	20,3	2	2,9	53	76,8	1,8	4	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	27	93,1	0	0	2	6,9	90	94,7	1	1,1	4	4,2	63	91,3	0	0	6	8,7	2,4	4	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocukları başlatmalıdır	10	34,5	2	6,9	17	58,6	28	29,5	3	3,2	64	67,4	15	21,7	1	1,4	53	76,8	4,5	4	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	12	41,4	0	0	17	58,6	21	22,1	5	5,3	69	72,6	22	31,9	1	1,4	46	66,7	6,9	4	> 0,05

EK-Tablo 3: Polislerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	Köy ve Kasaba						İlçe						İl						p		
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	0	0	0	0	15	100	5	14,7	0	0	29	85,3	17	11,8	1	0,7	126	87,5	2,6	4	> 0,05
Toplum kurbanı	5	33,3	1	6,7	9	60	11	32,4	0	0	23	67,6	41	28,5	2	1,4	101	70,1	3,5	4	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	5	33,3	1	6,7	9	60	5	14,7	4	11,8	25	73,5	33	22,9	7	4,9	104	72,2	4,1	4	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	2	13,3	0	0	13	86,7	6	17,6	0	0	28	82,4	23	16	2	1,4	119	82,6	0,8	4	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	3	20	1	6,7	11	73,3	3	8,8	3	8,8	28	82,4	18	12,5	7	4,9	119	82,6	1,9	4	> 0,05
Gözaltı süresi	3	20	0	0	12	80	3	8,8	2	5,9	29	85,3	16	11,1	5	3,5	123	85,4	2,2	4	> 0,05
Susma hakkı	6	40	0	0	9	60	10	29,4	1	2,9	23	67,6	38	26,4	7	4,9	99	68,8	2,0	4	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	4	26,7	0	0	11	73,3	7	20,6	1	2,9	26	76,5	32	22,2	7	4,9	105	72,9	1,1	4	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	13	86,7	0	0	2	13,3	34	100	0	0	0	0	133	92,4	1	0,7	10	6,9	4,0	4	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	5	33,3	1	6,7	9	60	11	32,4	1	2,9	22	64,7	37	25,7	4	2,8	103	71,5	1,7	4	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	5	33,3	1	6,7	9	60	9	26,5	1	2,9	24	70,6	41	28,5	4	2,8	99	68,8	1,0	4	> 0,05

EK-Tablo 5: Polislerin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	Çocuk Var						Çocuk Yok						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	17	10,3	1	0,6	147	89,1	5	17,9	0	0	23	82,1	1,4	2	> 0,05
	114	69,1	3	1,8	48	29,1	19	67,9	0	0	9	32,1	0,5	2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	35	21,2	10	6,1	120	72,7	8	28,6	2	7,1	18	64,3	0,8	2	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	25	15,2	1	0,6	139	84,2	6	21,4	1	3,6	21	75	2,8	2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	19	11,5	9	5,5	137	83	5	17,9	2	7,1	21	75	1,0	2	> 0,05
Gözaltı süresi	18	10,9	7	4,2	140	84,8	4	14,3	0	0	24	85,7	1,4	2	> 0,05
Susma hakkı	44	26,7	4	2,4	117	70,9	10	35,7	4	14,3	14	50	10,3*	2	< 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	36	21,8	6	3,6	123	74,5	7	25	2	7,1	19	67,9	0,9	2	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	155	93,9	0	0	10	6,1	25	89,3	1	3,6	2	7,1	5,9	2	= 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	40	24,2	4	2,4	121	73,3	13	46,4	2	7,1	13	46,4	8,5*	2	< 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	42	25,5	6	3,6	117	70,9	13	46,4	0	0	15	53,6	5,7**	2	= 0,05

EK-Tablo 6: Polislerin Çalıştıkları Birime Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	Karakol						Çocuk Şubesi						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	18	12,3	1	0,7	127	87	4	8,5	0	0	43	91,5	0,8	2	> 0,05
Toplum kurbanı	45	30,8	2	1,4	99	67,8	12	25,5	1	2,1	34	72,3	0,5	2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	35	24	8	5,5	103	70,5	8	17	4	8,5	35	74,5	1,3	2	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	21	14,4	2	1,4	123	84,2	10	21,3	0	0	37	78,7	1,8	2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	16	11	7	4,8	123	84,2	8	17	4	8,5	35	74,5	2,3	2	> 0,05
Gözaltı süresi	16	11	6	4,1	124	84,9	6	12,8	1	2,1	40	85,1	0,4	2	> 0,05
Susma hakkı	42	28,8	6	4,1	98	67,1	12	25,5	2	4,3	33	70,2	0,1	2	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	28	19,2	6	4,1	112	76,7	15	31,9	2	4,3	30	63,8	3,3	2	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	10	6,8	1	0,7	135	92,5	2	4,3	0	0	45	95,7	0,7	2	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	36	24,7	4	2,7	106	72,6	17	36,2	2	4,3	28	59,6	2,8	2	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	39	26,7	4	2,7	103	70,5	16	34	2	4,3	29	61,7	1,3	2	> 0,05

EK-Tablo 7: Polislerin Çalışma Yılına Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	10 Yıla Kadar						11-20 Yıl						21-30 Yıl						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
	10	13,3	0	0	65	86,7	8	9,3	1	1,2	77	89,5	4	12,5	0	0	28	87,5	1,8	4	P> 0.05
İletişim eğitimi	52	69,3	0	0	23	30,7	59	68,6	3	3,5	24	27,9	22	68,8	0	0	10	31,3	3,8	4	P> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	8	10,7	8	10,7	59	78,7	27	31,4	3	3,5	56	65,1	8	25	1	3,1	23	71,9	12,7*	4	P< 0.05
Toplumdan uzaklaştırılmaldır	11	14,7	1	1,3	63	84	19	22,1	1	1,2	66	76,7	1	3,1	0	0	31	96,9	6,9	4	P> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	8	10,7	7	9,3	60	80	13	15,1	4	4,7	69	80,2	3	9,4	0	0	29	90,6	5,0	4	P> 0.05
Gözaltı süresi	7	9,3	2	2,7	66	88	12	14	5	5,8	69	80,2	3	9,4	0	0	29	90,6	3,8	4	P> 0.05
Susma hakkı	24	32	4	5,3	47	62,7	19	22,1	3	3,5	64	74,4	11	34,4	1	3,1	20	62,5	3,3	4	P> 0.05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	18	24	4	5,3	53	70,7	17	19,8	4	4,7	65	75,6	8	25	0	0	24	75	2,2	4	P> 0.05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	70	93,3	1	1,3	4	5,3	82	95,3	0	0	4	4,7	28	87,5	0	0	4	12,5	4,1	4	P> 0.05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	24	32	4	5,3	47	62,7	24	27,9	1	1,2	61	70,9	5	15,6	1	3,1	26	81,3	5,6	4	P> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	21	28	4	5,3	50	66,7	28	32,6	1	1,2	57	66,3	6	18,8	1	3,1	25	78,1	4,3	4	P> 0.05

EK- Tablo 8: Polislerin Çocuk Şubesinde Çalışmak İsteme Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

	Çalışmak İsteyenler						Çalışmak İstemeyenler						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	13	10,7	1	0,8	108	88,5	9	12,7	0	0	62	87,3	0,7	2	> 0.05
Toplum kurbanı	29	23,8	2	1,6	91	74,6	28	39,4	1	1,4	42	59,2	5,2	2	> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	22	18	10	8,2	90	73,8	21	29,6	2	2,8	48	67,6	5,0	2	> 0.05
Toplumdaki uzaklaştırılmalıdır	16	13,1	1	0,8	105	86,1	15	21,1	1	1,4	55	77,5	2,3	2	> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	12	9,8	8	6,6	102	83,6	12	16,9	3	4,2	56	78,9	2,3	2	> 0.05
Gözaltı süresi	14	11,5	5	4,1	103	84,4	8	11,3	2	2,8	61	85,9	0,2	2	> 0.05
Susma hakkı	35	28,7	4	3,3	83	68,0	19	26,8	4	5,6	48	67,6	0,6	2	> 0.05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	23	18,9	7	5,7	92	75,4	20	28,2	1	1,4	50	70,4	3,9	2	> 0.05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	5	4,1	1	0,8	116	95,1	7	9,9	0	0	64	90,1	3,0	2	> 0.05
Soruşturma sabıkalı çocukları başlatmalıdır	35	28,7	2	1,6	85	69,7	18	25,4	4	5,6	49	69	2,4	2	> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	28	23	4	3,3	90	73,8	27	38	2	2,8	42	59,2	5,0	2	> 0.05

EK-Tablo 9: Polislerin Eğitim İhtiyacı Hissetme Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Eğitim İhtiyacı Var						Eğitim İhtiyacı Yok						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	16	11,3	0	0	125	88,7	6	11,5	1	1,9	45	86,5	2,7	2	> 0,05
Toplum kurbanı	101	71,6	2	1,4	38	27	32	61,5	1	1,9	19	36,5	1,8	2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	31	22	9	6,4	101	71,6	12	23,1	3	5,8	37	71,2	0,0	2	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	21	14,9	2	1,4	118	83,7	10	19,2	0	0	42	80,8	1,2	2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	12	8,5	7	5	122	86,5	12	23,1	4	7,7	36	69,2	8,3*	2	< 0,05
Gözaltı süresi	13	9,2	4	2,8	124	87,9	9	17,3	3	5,8	40	76,9	3,6	2	> 0,05
Susma hakkı	37	26,2	5	3,5	99	70,2	17	32,7	3	5,8	32	61,5	1,4	2	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	31	22	5	3,5	105	74,5	12	23,1	3	5,8	37	71,2	0,5	2	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	132	93,6	1	0,7	8	5,7	4	7,7	0	0	48	92,3	0,6	2	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	37	26,2	3	2,1	101	71,6	16	30,8	3	5,8	33	63,5	2,2	2	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	38	27	4	2,8	99	70,2	17	32,7	2	3,8	33	63,5	0,8	2	> 0,05

EK-Tablo 10: Polislerin Yasa Eğitimi Alma Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Eğitim Aldım						Eğitim Almadım								
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		X ²	sd	p
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	5	10,9	1	2,2	40	87	17	11,6	0	0	130	88,4	3,2	2	> 0.05
	18	39,1	2	4,3	26	56,5	39	26,5	1	0,7	107	72,8	6,2	2	> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	14	30,4	2	4,3	30	65,2	29	19,7	10	6,8	108	73,5	2,4	2	> 0.05
	5	10,9	0	0	41	89,1	26	17,7	2	1,4	119	81	1,9	2	> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	4	8,7	3	6,5	39	84,8	20	13,6	8	5,4	119	81	0,8	2	> 0.05
	5	10,9	1	2,2	40	87,0	17	11,6	6	4,1	124	84,4	0,3	2	> 0.05
Susma hakkı	10	21,7	2	4,3	34	73,9	44	29,9	6	4,1	97	66	1,1	2	> 0.05
	8	17,4	1	2,2	37	80,4	35	23,8	7	4,8	105	71,4	1,6	2	> 0.05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	2	4,3	1	2,2	43	93,5	10	6,8	0	0	137	93,2	3,5	2	> 0.05
	13	28,3	0	0	33	71,7	40	27,2	6	4,1	101	68,7	1,9	2	> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	12	26,1	0	0	34	73,9	43	29,3	6	4,1	98	66,7	2,2	2	> 0.05

EK-Tablo 11: Polislerin İnsan Hakları Eğitimi Alma Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Eğitim Aldım						Eğitim Almadım						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	8	10,4	1	1,3	68	88,3	14	12,1	0	0	102	87,9	1,6	2	> 0,05
	52	67,5	1	1,3	24	31,2	81	69,8	2	1,7	33	28,4	0,2	2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	17	22,1	4	5,2	56	72,7	26	22,4	8	6,9	82	70,7	0,2	2	> 0,05
	12	15,6	2	2,6	63	81,8	19	16,4	0	0	97	83,6	3,0	2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	12	15,6	4	5,2	61	79,2	12	10,3	7	6,0	97	83,6	1,1	2	> 0,05
	10	13	2	2,6	65	84,4	12	10,3	5	4,3	99	85,3	0,6	2	> 0,05
Susma hakkı	20	26	2	2,6	55	71,4	34	29,3	6	5,2	76	65,5	1,1	2	> 0,05
	14	18,2	2	2,6	61	79,2	29	25	6	5,2	81	69,8	2,2	2	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	74	96,1	1	1,3	2	2,6	106	91,4	0	0	10	8,6	4,3	2	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlanmalıdır	20	26	2	2,6	55	71,4	33	28,4	4	3,4	79	68,1	0,2	2	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	21	27,3	3	3,9	53	68,8	34	29,3	3	2,6	79	68,1	0,3	2	> 0,05

EK-Tablo 12: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimi Alma Durumuna Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Eğitim Aldım						Eğitim Almadım						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	1	3,7	0	0	26	96,3	21	12,7	1	0,6	144	86,7	2,0	2	> 0,05
Toplum kurbanı	19	70,4	0	0	8	29,6	114	68,7	3	1,8	49	29,5	4,9	2	> 0,05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	3	11,1	0	0	24	88,9	40	24,1	12	7,2	114	68,7	5,0	2	> 0,05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	7	25,9	0	0	20	74,1	24	14,5	2	1,2	140	84,3	2,5	2	> 0,05
Okula göndermek zehirleyicidir	6	22,2	2	7,4	19	70,4	18	10,8	9	5,4	139	83,7	3,0	2	> 0,05
Gözaltı süresi	3	11,1	1	3,7	23	85,2	19	11,4	6	3,6	141	84,9	0,0	2	> 0,05
Susma hakkı	7	25,9	0	0	20	74,1	47	28,3	8	4,8	111	66,9	1,5	2	> 0,05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	9	33,3	1	3,7	17	63	34	20,5	7	4,2	125	75,3	2,2	2	> 0,05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	27	100	0	0	0	0	153	92,2	1	0,6	12	7,2	2,2	2	> 0,05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	7	25,9	1	3,7	19	70,4	46	27,7	5	3	115	69,3	0,0	2	> 0,05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	8	29,6	0	0	19	70,4	47	28,3	6	3,6	113	68,1	1,0	2	> 0,05

EK-Tablo 13: Polislerin Yasa Eğitimi Değerlendirme Biçimlerine Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Yasa Eğitiminin Katkısı Olmadı						Öğrendik						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	1	8,3	1	8,3	10	83,3	4	11,8	0	0	30	88,2	2,9	2	> 0.05
Toplum kurbanı	5	41,7	0	0	7	58,3	13	38,2	2	5,9	19	55,9	0,7	2	> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	4	33,3	0	0	8	66,7	10	29,4	2	5,9	22	64,7	0,7	2	> 0.05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	2	16,7	0	0	10	83,3	3	8,8	0	0	31	91,2	0,5	2	> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	1	8,3	0	0	11	91,7	3	88	3	8,8	28	82,4	1,1	2	> 0.05
Gözetli süresi	3	25	0	0	9	75	2	5,9	1	2,9	31	91,2	3,6	2	> 0.05
Susma hakkı	3	25	0	0	9	75	7	20,6	2	5,9	25	73,5	0,7	2	> 0.05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	2	16,7	0	0	10	83,3	6	17,6	1	2,9	27	79,4	0,3	2	> 0.05
Gözetli süreciyle ilgili bilgilendirme	0	0	0	0	12	100	2	5,9	1	2,9	31	91,2	1,1	2	> 0.05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	3	25	0	0	9	75	10	29,4	0	0	24	70,6	0,0	2	> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	4	33,3	0	0	8	66,7	8	23,5	0	0	26	76,5	0,4	2	> 0.05

EK-Tablo 14: Polislerin İnsan Hakları Eğitimin Değerlendirme Biçimlerine Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Önergeler Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Katkısı Olmadı						Davranışlarımız Değişti						Bilgilendik						X ²	sd	p
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
İletişim eğitimi	3	11,1	1	3,7	23	85,2	2	6,9	0	0	27	93,1	3	14,3	0	0	18	85,7	2,6	4	> 0.05
Toplum kurbanı	16	59,3	0	0	11	40,7	22	75,9	1	3,4	6	20,7	14	66,7	0	0	7	33,3	4	4	> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	6	22,2	2	7,4	19	70,4	7	24,1	1	3,4	21	72,4	4	19	1	4,8	16	76,2	0,6	4	> 0.05
Toplumdan uzaklaştırılmalıdır	6	22,2	0	0	21	77,8	3	10,3	2	6,9	24	82,8	3	14,3	0	0	18	85,7	4,7	4	> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	6	22,2	0	0	21	77,8	3	10,3	2	6,9	24	82,8	3	14,3	2	9,5	16	76,2	3,6	4	> 0.05
Gözaltı süresi	6	22,2	0	0	21	77,8	1	3,4	2	6,9	26	89,7	3	14,3	0	0	18	85,7	0,1	4	> 0.05
Susma hakkı	9	33,3	0	0	18	66,7	8	27,6	0	0	21	72,4	3	14,3	2	9,5	16	76,2	7,1	4	> 0.05
Dosyası çocuğa okunmalıdır	6	22,2	0	0	21	77,8	2	6,9	1	3,4	26	89,7	6	28,6	1	4,8	14	66,7	5,5	4	> 0.05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	26	96,3	0	0	1	3,7	29	100	0	0	0	0	19	90,5	1	4,8	1	4,8	4	4	> 0.05
Soruşturma sabıkalı çocuktan başlamalıdır	7	25,9	2	7,4	18	66,7	8	27,6	0	0	21	72,4	5	23,8	0	0	16	76,2	3,9	4	> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	10	37	1	3,7	16	59,3	7	24,1	1	3,4	21	72,4	4	19	1	4,8	16	76,2	2,2	4	> 0.05

EK-Tablo 15: Polislerin Çocuk Polisi Eğitimini Değerlendirme Biçimlerine Göre Suça Yönelen Çocuk – Polis İlişkisini Gösteren Her Bir Önerme Açısından Çocuğa Yaklaşımı (2003)

Önergeler	Katkısı Olmadı						Davranışlarımız Değişti							
	Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım		Olumsuz Yaklaşım		Kararsız Yaklaşım		Olumlu Yaklaşım			
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		
İletişim eğitimi	1	6,3	0	0	15	93,8	0	0	0	0	11	100	2	> 0.05
	13	81,3	0	0	3	18,8	6	54,5	0	0	5	45,5	2	> 0.05
Çocuk hakları mağdur çocuklar içindir	2	12,5	0	0	14	87,5	1	9,1	0	0	10	90,9	2	> 0.05
	5	31,3	0	0	11	68,8	2	18,2	0	0	9	81,8	2	> 0.05
Okula göndermek zehirleyicidir	3	18,8	1	6,3	12	75	3	27,3	1	9,1	7	63,6	2	> 0.05
	2	12,5	1	6,3	13	81,3	1	9,1	0	0	10	90,9	2	> 0.05
Susma hakkı	5	31,3	0	0	11	68,8	2	18,2	0	0	9	81,8	2	> 0.05
	5	31,3	1	6,3	10	62,5	4	36,4	0	0	7	63,6	2	> 0.05
Gözaltı süreciyle ilgili bilgilendirme	16	100	0	0	0	0	11	100	0	0	0	0	2	> 0.05
	4	25	1	6,3	11	68,8	3	27,3	0	0	8	72,7	2	> 0.05
Polis çocuğu yalnız sorgulamalıdır.	3	18,8	0	0	13	81,3	5	45,5	0	0	6	54,5	2	> 0.05